

NARODOWY
BANK POLSKI

Kwiecień 2022 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r.

Kwiecień 2022 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r.

Materiał został opracowany przez Departament Systemu Płatniczego
przy współpracy z Departamentem Emisyjno-Skarbcowym
i Departamentem Bezpieczeństwa

Spis treści

Synteza	6
Informacje wstępne	15
1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie	16
2. Systemy płatności	19
2.1. Systemy płatności wysokokwotowych	19
2.1.1. System SORBNET2	19
2.1.2. System TARGET2-NBP	24
2.1.3. Dostępność systemów prowadzonych przez NBP	31
2.2. Systemy płatności detalicznych	32
2.2.1. System Elixir	32
2.2.2. System Euro Elixir	34
2.2.3. System Express Elixir	39
2.2.4. System BlueCash	43
2.2.5. System BLIK	47
2.2.6. Krajowy System Rozliczeń	53
2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia	58
3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	61
3.1. Grupa KDPW	61
3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.	61
3.1.2. System rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.	63
3.2. System SKARBNET4	65
3.3. IRGIT SRF	66
4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	68
4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	68
4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek	69
4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe	71
4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych	73
4.2. Schematy płatnicze	76
4.3. Bankomaty	78
4.4. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	83
4.4.1. Płatności w sklepach internetowych	86
4.5. Punkty <i>cash back</i>	88
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	93
5.1. Rachunki bankowe	93
5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	95
5.2.1. Karty płatnicze	96
5.2.2. Polecenie przelewu	105

5.2.3. Polecenie zapłaty	105
5.2.4. Instrumenty pieniądza elektronicznego – Billon	106
5.2.5. Innowacyjne instrumenty i usługi płatnicze	107
5.3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	117
6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	126
7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	130
7.1. Działania związane z funkcjonowaniem Rady ds. Systemu Płatniczego	130
7.2. Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa obrotu gotówkowego	130
7.2.1. Charakterystyka rynku obrotu gotówkowego w 2021 r.	130
7.2.2. Działania w zakresie sprawnego funkcjonowania obrotu gotówkowego	133
7.2.3. Rada do spraw obrotu gotówkowego i Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego	136
7.2.4. Działania w zakresie przeciwdziałania fałszowaniu znaków pieniężnych	139
7.3. Prace analityczne Narodowego Banku Polskiego dotyczące koncepcji pieniądza cyfrowego banku centralnego	142
7.4. Zagadnienia prawne	142
7.4.1. Ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych	142
7.4.2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych	144
7.4.3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne	146
7.4.4. Pakiet dotyczący finansów cyfrowych	147
7.4.4.1. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (DORA)	147
7.4.4.2. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 (MiCA)	147
7.4.4.3. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru (DLT)	150
7.4.5. Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 w zakresie dostępu właściwych organów do scentralizowanych rejestrów rachunków bankowych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu	151
7.4.6. Pakiet legislacyjny mający na celu wzmocnienie ram UE w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu	152
7.4.7. Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw	154
7.4.8. Ustawa z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw	155
7.4.9. Ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw	156

7.4.10. Ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (tzw. Polski Ład)	157
7.4.11. Projekt ustawy o Systemie Informacji Finansowej	158
7.4.12. Rządowy projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku	160
7.5. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	161
7.5.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji	161
7.5.2. Zwiększanie sieci akceptantów elektronicznych instrumentów płatniczych w punktach handlowo-usługowych	162
7.6. Działania na rzecz ograniczenia wykluczenia finansowego	163
7.6.1. Działania na rzecz zapewnienia dostępu do usług bankowych osobom z niepełnosprawnościami	163
7.7. Działania na rzecz SEPA	164
7.7.1. Działania związane z paneuropejskim poleceniem przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)	164
7.7.2. Działania związane z paneuropejskim poleceniem zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)	165
7.8. Europejska Inicjatywa Płatności (European Payments Initiative)	165
8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	167
8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	167
8.2. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi	167
8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	168
8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych	169
8.4.1. Wydawanie opinii	169
8.4.2. Pozostałe działania	169
8.5. Działania w zakresie bezpieczeństwa i cyberodporności infrastruktury rynku płatniczego	171
8.6. Pakiet PISA Framework	171
9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	174
9.1. Raport „Zwyczajne płatnicze w Polsce w 2020 r.”	174
9.2. Raport badawczy „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”	177
9.3. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2020 r.	179
9.4. Raport badawczy „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”	181
9.5. Badanie pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”	182
9.6. Badanie pt. „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce. Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”	183
9.7. Badanie „Finanse Polaków w czasach pandemii. Badanie postaw i opinii Polaków”	185
9.8. Badanie eService „Jak Covid-19 zmienił zwyczaje zakupowe i płatnicze Europejczyków”	187
9.9. Badanie pt. „Gdzie Polacy chcieliby płacić bezgotówkowo? 10 najważniejszych miejsc”	188
9.10. Raport pt. „E-commerce w Polsce”	188

9.11. Raport „NetB@nk – bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe (IV kwartał 2021 r.)”	189
9.12. Badanie “COVID-19 pandemic increases the divide between cash and cashless payment users in Europe”	191
9.13. Raport pt. „Portfel Studenta”	192
Wykaz stosowanych skrótów	194
Spis schematów	199
Spis wykresów	200
Spis tabel	205

Synteza

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego” jest cyklicznym materiałem, przygotowywanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych i obiegu pieniężnego, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim¹.

W „Ocenie funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r.”, zwanej dalej „Ocena”, przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II połowie 2021 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec grudnia 2021 r.²

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w II połowie 2021 r. zdarzeń należy wymienić:

1. wejście w życie, z dniem 5 listopada 2021 r., ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych. Podstawowym celem tej ustawy jest uregulowanie statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP. Z propozycją nowelizacji ww. ustawy i uregulowania kwestii akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Prezes Narodowego Banku Polskiego. Poprzez zobowiązanie akceptantów do przyjmowania, z wyjątkami określonymi w ustawie, płatności gotówkowych, zapewniona została możliwość korzystania przez wszystkie grupy społeczne z preferowanych przez nie form płatności, w tym z płatności gotówkowych.
2. przygotowanie przez Radę ds. obrotu gotówkowego i przyjęcie w dniu 22 listopada 2021 r. przez Zarząd NBP Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego³. Wskazane w Strategii działania do realizacji pogrupowano w czterech filarach: dostępność i akceptacja gotówki, płynne zaopatrywanie rynku w walutę polską, bezpieczeństwo fizyczne banknotów i monet oraz cyberbezpieczeństwo systemów informatycznych wykorzystywanych w procesach zaopatrywania w gotówkę. Działania te można skategoryzować jako: analityczno-badawcze, monitorujące, operacyjne, legislacyjne oraz rekomendacje.
3. w lipcu 2021 r. w ramach schematu płatniczego BLIK wprowadzono funkcję zbliżeniową dla płatności mobilnych BLIK. Rozrachunek transakcji zbliżeniowej może odbywać się w ramach jednego z dwóch wariantów, tj.: przy wykorzystaniu systemu zewnętrznego współpracującego z Polskim Standardem Płatności, tj. Mastercard, lub systemu wewnętrznego PSP. W III kwartale 2021 r. - kiedy po raz pierwszy udostępniono ten typ płatności - wykorzystano ją 29,7 tys. razy. Natomiast w kolejnym kwartale transakcji zbliżeniowych odnotowano 2,807 mln. Można zatem przypuszczać, iż klienci coraz powszechniej będą korzystać z tej formy płatności w terminalach POS.
4. wejście w życie, z dniem 15 września 2021 r., wybranych przepisów ustawy o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw. Ustawa została przyjęta przez Sejm w dniu 8 lipca 2021 r. i ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 31 sierpnia 2021 r. Zgodnie z przepisami ww. ustawy,

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 492, z późn. zm.

² Niezależnie od półrocznej Oceny, NBP przygotowuje i publikuje kwartalne informacje: o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych, gdzie są prezentowane informacje i dane dotyczące systemów płatności, oraz o kartach płatniczych.

³ [Narodowy Bank Polski - Internetowy Serwis Informacyjny \(nbp.pl\)](https://nbp.pl)

które weszły w życie z dniem 15 września 2021 r., KNF będzie pełniła funkcję organu odpowiedzialnego za przestrzeganie przez użytkowników usług płatniczych rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009.

5. wejście w życie, z dniem 31 lipca 2021 r. i z dniem 31 października 2021 r., części przepisów ustawy z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw, mającej na celu implementację do polskiego porządku prawnego przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającej dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE (V Dyrektywa AML). Ww. przepisy dotyczą odpowiednio kwestii związanych z katalogiem instytucji obowiązanych oraz kwestii dotyczących kart przedpłaconych.
6. w zakresie działań dotyczących nadzoru nad systemami płatności - wydanie przez Prezesa NBP dwóch decyzji dotyczących zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności detalicznych (tj. systemu płatności Elixir oraz systemu płatności BLIK),
7. w zakresie działań dotyczących nadzoru nad schematami płatniczymi:
  - decyzją Prezesa NBP wydano zezwolenie na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego BLIK, prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
  - dokonano oceny zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego Mastercard oraz rozpoczęto ocenę zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego Visa Europe, prowadzonego przez Visa Europe Limited.

Równocześnie w II połowie 2021 r. miały miejsce zdarzenia mogące mieć pośredni wpływ na system płatniczy w Polsce oraz podjęto szereg działań, które będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w najbliższej przyszłości. Należą do nich w szczególności:

1. powołanie w dniu 30 września 2021 r. przez Zarząd NBP Projektu SORBNET3, zgodnie z którym planowane jest uruchomienie w 2025 r. nowego systemu RTGS w złotych zgodnego ze standardem ISO 20022,
2. kontynuowanie przez NBP prac w ramach konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S,
3. opublikowanie przez Europejski Bank Centralny w dniu 22 listopada 2021 r. nowego podejścia nadzorczego Eurosystemu nad schematami i rozwiązaniami płatniczymi, których funkcjonowanie ma wpływ na system płatniczy w UE – tzw. pakiet PISA Framework (Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements). Nowe podejście nadzorcze z jednej strony uwzględnia rozwój technologiczny, jaki nastąpił w ostatnim czasie w obszarze płatności, z drugiej – ujednocila działania nadzorcze podejmowane wobec podmiotów, które pełnią jednocześnie różne funkcje w ramach kompleksowego rozwiązania płatniczego, tj. począwszy od ustalania wszelkich zasad związanych z funkcjonowaniem instrumentów płatniczych do realizacji zleceń rozrachunku w systemach płatności, wynikających z transakcji przeprowadzanych takimi instrumentami. Pakiet PISA Framework zastępuje dotychczas stosowane dokumenty EBC we wszystkich obszarach szeroko rozumianych schematów i instrumentów

płatniczych. PISA Framework będzie miała również wpływ na sprawowanie nadzoru systemowego przez NBP nad schematami płatniczymi funkcjonującymi w Polsce.

4. wydanie w dniu 9 listopada 2021 r. przez 7 krajów UE (w tym Polskę), wspólnego oświadczenia w sprawie poparcia Europejskiej Inicjatywy Płatności (EPI) ^{4 5}. W pierwszej fazie po powołaniu tego przedsięwzięcia, jako główny cel wskazywano stworzenie europejskiego rozwiązania płatniczego, pozwalającego na dokonywanie płatności natychmiastowych, które mogłyby stworzyć realną przeciwwagę dla globalnych schematów kartowych Mastercard i Visa. Założeniem było wprowadzenie takich rozwiązań dla konsumentów oraz akceptantów, które umożliwiłyby przelewy natychmiastowe, płatności kartowe, elektroniczne portfele oraz płatności P2P, jak również wykorzystanie technologii NFC oraz kodów QR. Rozwiązania początkowo proponowane przez EPI miały mieć zastosowanie zarówno u fizycznych akceptantów, jak i w e-commerce, tj. do płatności w internecie. W pierwszym kwartale 2022 r. doszło jednak do przewartościowania założeń i obecnie EPI zamierza skoncentrować swoje działania na budowie rozwiązania płatniczego wykorzystującego płatności natychmiastowe w oparciu o schemat SEPA Instant Credit Transfer (SCT Inst).
5. opublikowanie w dniu 3 września 2021 r. w Dzienniku Ustaw ustawy z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw. Ustawa dotyczy m.in. zmiany sposobu wypłaty świadczeń długoterminowych (emerytury, renty) przyznawanych od dnia 1 stycznia 2022 r., poprzez wprowadzenie dwóch równorzędnych form, bezgotówkowej na wskazany przez osobę uprawnioną rachunek płatniczy albo za pośrednictwem podmiotów prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń.
6. opublikowanie w dniu 23 września 2021 r. w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne. Rozporządzenie wejdzie w życie po upływie 24 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 24 września 2023 r., z wyjątkami, które weszły w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 24 marca 2022 r. Rozporządzenie reguluje m.in. kwestie wprowadzenia dodatkowych wymagań związanych z systemem neutralizacji papierowych wartości pieniężnych, nakłada na banki i operatorów pozabankowych, będących właścicielami bankomatów, obowiązek wyposażenia co najmniej 40% bankomatów w komplet pojemników specjalistycznych wyposażonych w system neutralizacji papierowych wartości pieniężnych, z wyłączeniem bankomatów znajdujących się wewnątrz obiektów i pomieszczeń objętych stałą, bezpośrednią ochroną fizyczną. Wybór bankomatów, w których zostaną zainstalowane specjalistyczne pojemniki, pozostawiony został właścicielom bankomatów, którzy wytypują bankomaty narażone na tego typu przestępczość.
7. opublikowanie w dniu 23 listopada 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (tzw. Polski Ład). Ustawa dotyczy głównie zagadnień podatkowych, niemniej jednak znalazły się w niej również regulacje niektórych kwestii interesujących z punktu widzenia szeroko rozumianego systemu płatniczego. Wśród tych uregulowań wskazać należy m.in. przepisy związane z limitami gotówkowymi, tj. wprowadzenie limitu gotówkowego w relacjach konsument – przedsiębiorca od kwoty 20 tys. zł oraz zmniejszenie limitu dla płatności gotówkowych między przedsiębiorcami we

⁴ [Polska popiera Europejską Inicjatywę Płatności \(EPI\) - Ministerstwo Finansów - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](https://www.gov.pl/web/gov/polska-popiera-europejska-inicjatywe-platnosci-epi)

⁵ [About - European Payments Initiative \(epicompany.eu\)](https://epicompany.eu)

wzajemnych rozliczeniach z kwoty 15 tys. zł do 8 tys. zł. Limity te wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2023 r., choć początkowo ustanowiono tę datę na dzień 1 stycznia 2022 r. (zmiany w tej materii dokonano w związku z przepisami ustawy z dnia 9 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie w dniu 18 grudnia 2021 r.). Ponadto, w przedmiotowej ustawie wprowadzono obowiązek umożliwienia przyjmowania płatności bezgotówkowych przez przedsiębiorców od dnia 1 stycznia 2022 r.

8. kontynuowanie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych z dnia 19 sierpnia 2011 r.⁶,
9. kontynuowanie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o Systemie Informacji Finansowej, które wynikają z obowiązku implementacji do polskiego porządku prawnego prawa unijnego, obejmującego regulacje służące zapobieganiu wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu,
10. rozpoczęcie prac nad rządowym projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku. Projekt ustawy ma na celu uporządkowanie i usprawnienie funkcjonowania instytucji rynku finansowego, w szczególności w zakresie eliminacji barier dostępu do rynku finansowego, usprawnienia nadzoru nad rynkiem finansowym, ochrony klientów instytucji finansowych, ochrony akcjonariuszy mniejszościowych w spółkach publicznych oraz zwiększenia poziomu cyfryzacji w realizacji przez Komisję Nadzoru Finansowego i Urząd Komisji Nadzoru Finansowego obowiązków nadzorczych, poprzez odpowiednie zmiany w zakresie ustaw go regulujących.
11. rozpoczęcie prac nad projektem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 w zakresie dostępu właściwych organów do scentralizowanych rejestrów rachunków bankowych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu. Zgodnie z wnioskiem Komisji Europejskiej w sprawie zmiany ww. dyrektywy państwa członkowskie będą musiały zapewnić dostępność informacji przechowywanych w scentralizowanych rejestrach rachunków bankowych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu do rejestrów rachunków bankowych, który ma zostać utworzony i obsługiwany przez KE. W wyniku połączenia ww. rejestrów organy posiadające dostęp do pojedynczego punktu dostępu do rejestrów rachunków bankowych będą mogły szybko ustalić, czy dana osoba posiada rachunki bankowe w innych państwach członkowskich, bez konieczności zwracania się do wszystkich swoich odpowiedników w każdym państwie członkowskim.
12. rozpoczęcie prac nad pakietem legislacyjnym, przygotowanym i ogłoszonym przez Komisję Europejską w dniu 20 lipca 2021 r.⁷, mającym na celu wzmocnienie ram prawnych Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. W skład pakietu wchodzi cztery projekty, które razem stanowią zestaw środków służących modernizacji unijnego systemu dotyczącego zapobiegania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (AML/CFT)⁸.
13. kontynuowanie prac nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (*Digital Operational Resilience Act/DORA*), określającym wymogi z zakresu cyberbezpieczeństwa w stosunku do podmiotów finansowych, takich jak m.in. centralne depozyty papierów wartościowych i kontrahenci centralni

⁶ <https://legislacja.gov.pl/projekt/12342905>

⁷ [Anti-money laundering and countering the financing of terrorism legislative package | European Commission \(europa.eu\)](#)

⁸ Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism

(CCP). W listopadzie 2021 r. kompromisowy tekst projektu rozporządzenia został zaakceptowany przez państwa członkowskie.

14. kontynuowanie prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 (MiCA). W dniu 17 listopada 2021 r. Rada UE uzgodniła wspólne stanowisko w sprawie poprawek do tego projektu i opublikowała swoje stanowisko w tej materii. Projekt stanowi pierwszą w ramach Unii Europejskiej spójną koncepcję regulacji kryptoaktywów w obrocie gospodarczym.
15. kontynuowanie prac nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru (DLT). W dniu 21 grudnia 2021 r. osiągnięto porozumienie pomiędzy Radą UE a Parlamentem Europejskim⁹. Ww. projekt jest pierwszą na poziomie Unii Europejskiej próbą uregulowania rynku instrumentów finansowych opartych o technologię rozproszonego rejestru oraz ustanowienia wymogów wobec operatorów wielostronnych platform obrotu i centralnych depozytów papierów wartościowych wykorzystujących w swojej działalności ww. technologię. Projektowane rozporządzenie ma na celu ograniczenie przeszkód dotyczących emitowania, obrotu i rozrachunku papierów wartościowych opartych o DLT, wsparcie rozwoju innowacyjnych rozwiązań technologicznych w obszarze infrastruktury rynkowej, przy zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów i inwestorów, uczciwości obrotu rynkowego i ograniczeniu ryzyka dla stabilności systemu finansowego.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r. w stosunku do poprzedniego półrocza są następujące:

1. w systemach płatności wysokokwotowych odnotowano:
  - w systemie SORBNET2 wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 12,4% i 24,9%,
  - w systemie TARGET2-NBP wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 14,5% i 21,4%,
2. w systemach płatności detalicznych odnotowano:
  - w systemie Elixir wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 2,8% i 13,4%,
  - w systemie Euro Elixir wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 19,6% i 40,8%,
  - w systemie Express Elixir, oferującym rozliczenie płatności natychmiastowych, dynamiczny wzrost liczby zrealizowanych zleceń o 45,9% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 29,4%,
  - w systemie BlueCash wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń o 17%,
  - w systemie BLIK kolejny wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 31% i 33%,

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2021/12/21/distributed-ledger-technology-member-states-endorse-agreement-reached-with-european-parliament/>

- w systemie KSR wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 11% i 15%,
3. w systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych odnotowano:
- w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. spadek liczby operacji o 20,2% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 14,6%,
  - w systemach rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A. spadek liczby transakcji o 17,9% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 0,8%,
  - w systemie SKARBNET4 prowadzonym przez NBP:
    - wzrost zarówno liczby, jak i wartości transakcji bonami pieniężnymi NBP odpowiednio o 15,1% i 39%,
    - w II półroczu 2021 r. nie przeprowadzono transakcji bonami skarbowymi,
4. w zakresie pozostałej infrastruktury polskiego systemu płatniczego odnotowano:
- spadek liczby instytucji świadczących usługi płatnicze o 6,3% oraz spadek liczby ich placówek o 2,3%,
  - znaczące poszerzenie liczby placówek bankowych bez obsługi kasowej. Na koniec II półrocza 2021 r. 12 banków prowadziło 677 oddziałów bez takiej obsługi.
  - liczba podmiotów KIP (Krajowe Instytucje Płatnicze) pozostała na tym samym poziomie, tj. 40,
  - spadek liczby podmiotów MIP (Małe Instytucje Płatnicze) o 14,6%,
  - spadek liczby instytucji BUP (Biura Usług Płatniczych) o 8%,
  - spadek liczby bankomatów o 1,5%,
  - wzrost liczby akceptantów kart płatniczych, umożliwiających realizację płatności kartą płatniczą w terminalach POS i internecie o 5,4% w stosunku do poprzedniego półrocza,
  - wzrost liczby punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 5,8%,
  - wzrost liczby terminali POS o 4,8%,
  - wzrost liczby punktów handlowo - usługowych udostępniających wypłaty sklepowe *cash back* o 4,4%,
  - wzrost liczby i wartości wypłat sklepowych *cash back* odpowiednio o 13,5% i 17% w stosunku do poprzedniego półrocza,
5. w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych odnotowano:
- wzrost liczby rachunków bieżących osób fizycznych prowadzonych przez banki o 2,2%,
  - wzrost średniej liczby transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym o 15,6, tj. do 135,3 transakcji, co oznacza wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek o 13%,
  - spadek liczby wydanych kart płatniczych o 2,3% (do poziomu 43,3 mln), przy czym odnotowano spadek liczby wydanych kart kredytowych o 2,3%. Karta płatnicza była najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności

bezgotówkowych, za pośrednictwem której zrealizowano ok. 67,03% wszystkich transakcji bezgotówkowych.

- wzrost liczby i wartości bezgotówkowych transakcji kartowych (odpowiednio o 19,5% i 22,3%),
  - wzrost liczby transakcji poleceniem przelewu o 8,6%,
  - wzrost liczby transakcji poleceniem zapłaty o 1,9%,
  - wzrost liczby operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi o 8,4% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 20,9% (według danych przekazanych przez banki),
  - wzrost średniej wartości transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą o 11,5%,
6. w zakresie dotyczącym pieniądza gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano:
- wzrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków z poziomu 328,7 mld zł w czerwcu 2021 r. do poziomu 340,4 mld zł w grudniu 2021 r. (wzrost o 3,6%),
  - spadek udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 20,1% w czerwcu 2021 r. do poziomu 19,7% w grudniu 2021 r.,
  - wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 51,8% w czerwcu 2021 r. do poziomu 52,1% w grudniu 2021 r.

Warto podkreślić, iż II półrocze 2021 r. to także okres dynamicznego rozwoju rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne. Polska należy do grona krajów o najwyższym poziomie użycia kart zbliżeniowych na świecie. Na koniec grudnia 2021 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 40,2 mln, tj. była o 1,0 mln większa niż w czerwcu 2021 r. Karty zbliżeniowe stanowiły 93% wszystkich kart płatniczych w Polsce, mając coraz wyższy udział w liczbie i wartości transakcji kartowych. W II półroczu 2021 r. udział transakcji kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie bezgotówkowych transakcji kartowych osiągnął poziom 97,2%. Należy dodać, że od I półrocza 2019 r. 100% terminali POS jest przystosowanych do obsługi kart płatniczych z funkcją zbliżeniową. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechne. System BLIK umożliwia dokonywanie przy użyciu np. telefonów komórkowych czy tableatów płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami telefonów komórkowych (P2P). Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują płatności bezgotówkowych w terminalach POS (wzrost ich liczby o 63% oraz ich wartości o 62%). Dużą popularnością cieszą się też płatności typu P2P, gdyż w ciągu II półrocza 2021 r. bardzo dynamicznie wzrosła ich liczba (o 61%) i wartość (o 68%), co jednoznacznie potwierdza rosnące zainteresowanie tego typu usługą.

Biorąc pod uwagę powyższe dane statystyczne oraz szczegółowe informacje i opinie zawarte w całym opracowaniu, można sformułować następujące najważniejsze oceny dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r.:

1. systemy płatności (SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK i KSR) funkcjonowały prawidłowo, zapewniając bezpieczne i sprawne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków międzybankowych,

2. systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych (w tym system prowadzony przez KDPW S.A., system SKARBNET4 prowadzony przez NBP i systemy rozliczeń prowadzone przez KDPW_CCP S.A.) funkcjonowały stabilnie,
3. rozwijała się infrastruktura umożliwiająca dokonywanie przez użytkowników płatności detalicznych, w szczególności:
  - rosła sieć akceptacji kart płatniczych, w szczególności punktów akceptujących karty z funkcją zbliżeniową,
  - miał miejsce dynamiczny rozwój zarówno systemu płatności natychmiastowych Express Elixir, umożliwiającego klientom banków uczestniczących w tym systemie zrealizowanie przelewu do innego banku w sposób bardzo szybki (zwykle w kilka – kilkanaście sekund), jak również systemu BLIK rozliczającego płatności mobilne,
4. zmianie uległa liczba punktów i usług umożliwiających dostęp do gotówki:
  - zmalała sieć bankomatów, przy jednoczesnym wzroście liczby i wartości wypłat gotówki,
  - wzrosła wypłaty z bankomatów w ramach systemu BLIK z wykorzystaniem telefonu komórkowego,
  - wzrosły wypłaty gotówkowe w ramach usługi *cash back*, przy czym ich liczba i wartość jest nadal znacząco mniejsza wobec standardowych wypłat kartą płatniczą w bankomatach,
  - wzrosła liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową przy jednoczesnym wzroście liczby płatności zbliżeniowych i wzroście ich wartości,
  - wzrosła liczba poleceń przelewu przy jednoczesnym spadku ich udziału w ogólnej liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych w stosunku do I półrocza 2021 r.,
5. miał miejsce wzrost liczby rachunków bankowych, któremu towarzyszył wzrost średniej liczby transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym - związany ze wzrostem liczby transakcji kartowych oraz wzrostem poleceń zapłaty,
6. rósł stopień wykorzystania płatności mobilnych pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) oraz miał miejsce kolejny wzrost liczby i wartości płatności bezgotówkowych w internecie w ramach systemu BLIK.

Oprócz ww. głównych faktów i wydarzeń w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II połowie 2021 r., jak i danych statystycznych odzwierciedlających ten system, należy dodać, że prezentowany materiał zawiera również informacje o wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

W obecnej edycji materiału zostały przedstawione następujące badania i analizy:

- raport „Zwyczajne płatnicze w Polsce w 2020 r.”,
- raport badawczy „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”,
- raport „Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2020 r.”,
- raport badawczy „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”,
- badanie pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”,

- badanie pt. „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce. Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”,
- badanie „Finanse Polaków w czasach pandemii. Badanie postaw i opinii Polaków”,
- badanie eService „Jak Covid-19 zmienił zwyczaje zakupowe i płatnicze Europejczyków”,
- badanie pt. „Gdzie Polacy chcieliby płacić bezgotówkowo? 10 najważniejszych miejsc”,
- raport pt. „E-commerce w Polsce”,
- raport „NetB@nk bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe (IV kwartał 2021 r.)”,
- badanie „COVID-19 pandemic increases the divide between cash and cashless payment users in Europe”,
- raport pt. „Portfel Studenta”.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów (najważniejsze z nich wskazano w rozdziale 1). Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane decyzje i działania podmiotów w zakresie systemu płatniczego ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w II półroczu 2021 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim¹⁰, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych i obiegu pieniężnego.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. podmiotach funkcjonujących w systemie płatniczym lub mających wpływ na jego funkcjonowanie,
2. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A., systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. oraz Krajowego Systemu Rozliczeń prowadzonego przez Fiserv Polska S.A.¹¹,
3. systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzonych przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. oraz systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonym przez NBP,
4. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
5. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
6. poziomie obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
8. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności, schematami płatniczymi, systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych oraz usługą acquiringu,
9. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

¹⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 492, z późn. zm.

¹¹ Z dniem 24 września 2021 r. spółka First Data Polska S.A. zmieniła nazwę na Fiserv Polska S.A.

1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie

Uczestnicy systemu płatniczego w rozumieniu obejmującym zarówno systemy płatności, schematy płatnicze jak również systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych są jednym z podstawowych elementów systemu płatniczego.

Uczestników systemu płatniczego można podzielić na:

1. Uczestników pierwszego poziomu – osoby fizyczne (konsumenci), przedsiębiorstwa lub inne podmioty, które są stronami dokonywanych w ramach tego systemu transakcji mających za przedmiot środki pieniężne (transakcji płatniczych) lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe (transakcji dotyczących instrumentów finansowych) (przykładowo płatnicy, beneficjenci, akceptanci, inwestorzy),
2. Uczestników drugiego poziomu – podmioty zaangażowane w bezpośrednią obsługę realizacji transakcji pomiędzy uczestnikami pierwszego poziomu, tj. dostawcy usług płatniczych (np. banki, instytucje płatnicze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe) w odniesieniu do transakcji płatniczych, zaś w odniesieniu do transakcji dotyczących instrumentów finansowych firmy inwestycyjne (przykładowo domy maklerskie oraz banki prowadzące działalność maklerską),
3. Uczestników trzeciego poziomu – podmioty pośredniczące w rozliczeniu transakcji pomiędzy uczestnikami drugiego poziomu lub – w przypadku transakcji płatniczych - ich dostawcami usług płatniczych. Przykładami takich uczestników w Polsce w przypadku transakcji płatniczych jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. i inne podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozliczeń (zwani również operatorami systemów płatności), tj. Blue Media S.A., Polski Standard Płatności Sp. z o.o. i Krajowy System Rozliczeń (KSR). Do kategorii takich uczestników zaliczyć można również tzw. podmioty zarządzające systemami zewnętrznymi, uczestniczące w systemach rozrachunku, w tym – w przypadku transakcji dotyczących instrumentów finansowych - m.in. podmioty prowadzące systemy rozliczeń papierów wartościowych (przykładem ich w Polsce jest KDPW_CCP S.A.).
4. Uczestników czwartego poziomu – podmioty przechowujące środki pieniężne dostawców usług płatniczych lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe firm inwestycyjnych oraz przeprowadzające finalny rozrachunek między nimi w sposób bezpośredni (na podstawie zleceń dostawców usług płatniczych/firm inwestycyjnych) lub pośredni (na podstawie zleceń uczestników trzeciego poziomu), a więc podmioty prowadzące systemy płatności lub systemy rozrachunku papierów wartościowych z funkcją rozrachunku, zwane również agentami rozrachunkowymi, np. banki centralne przeprowadzające rozrachunek międzybankowy oraz podmioty prowadzące depozyty papierów wartościowych przeprowadzające rozrachunek na papierach wartościowych. W Polsce przykładami takich uczestników są Narodowy Bank Polski oraz Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

Graficzny podział uczestników systemu płatniczego przedstawia schemat nr 1.

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego

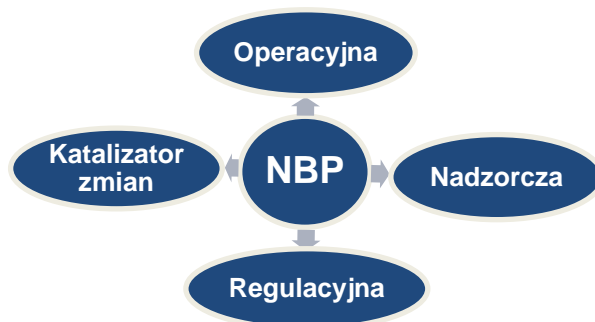

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wyżej wymienione podmioty systemu płatniczego to uczestnicy bezpośrednio zaangażowani w obsługę transakcji mających za przedmiot środki pieniężne lub instrumenty finansowe, ale ważne znaczenie dla systemu płatniczego mają często jeszcze inne podmioty lub te już wcześniej wskazane, ale występujące w innej roli, w tym zwłaszcza:

- banki centralne, pełniące, obok roli dostawcy usług płatniczych dla wybranych klientów, np. rządu i instytucji publicznych, i roli agenta rozrachunkowego dla banków i operatorów systemów płatności, również rolę emitenta pieniądza (poprzez emisję pieniądza gotówkowego, będącego powszechnie wykorzystywanym i akceptowanym instrumentem płatniczym, oraz kreację pieniądza bezgotówkowego na prowadzonych przez siebie rachunkach bankowych), rolę regulatora (wydawanie regulacji ograniczonych do banków), rolę nadzorca systemowego, tj. w zakresie nadzoru *oversight* m.in. nad systemami płatności, schematami płatniczymi oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych czy usługą *acquiringu*, oraz rolę katalizatora zmian (np. poprzez działalność Rady ds. Systemu Płatniczego); wszystkie z tych ról pełni NBP (schemat nr 2);

Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym

Źródło: Opracowanie własne DSP

- rząd i parlament, jako regulatorzy w zakresie ogólnych zasad dotyczących systemu płatniczego;
- organa nadzoru sprawujące nadzór typu ostrożnościowego, tj. nadzór *supervision*, nad dostawcami usług płatniczych, tj. głównie bankami, spółkami i instytucjami płatniczymi oraz podmiotami rynku kapitałowego; w Polsce rolę tę pełni Komisja Nadzoru Finansowego (KNF);
- instytucje publiczne oraz podmioty podejmujące działania w zakresie ochrony praw uczestników pierwszego poziomu systemu płatniczego (tj. klientów dostawców usług płatniczych) i pełniące przez to ważną rolę w systemie płatniczym, np. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznik Finansowy;
- związki i stowarzyszenia zrzeszające dostawców usług płatniczych, np. izby samorządowe banków, które reprezentują dany sektor w dyskusjach nad systemem płatniczym, a w wielu przypadkach prowadzą aktywną działalność w zakresie systemu płatniczego, np. działalność standaryzacyjną; przykładem takich związków w Polsce jest przede wszystkim Związek Banków Polskich (ZBP), jak również Krajowy Związek Banków Spółdzielczych;
- globalne lub krajowe organizacje płatnicze (np. kartowe) prowadzące schematy płatnicze; w przypadku Polski są to m.in. organizacje: Visa, Mastercard, American Express, Diners Club oraz PSP;
- instytucje lub gremia odpowiedzialne za normalizację i standaryzację; w przypadku Polski jest to m.in. Polski Komitet Normalizacyjny i jego komitety techniczne;
- inne organizacje lub gremia pozarządowe, mające na celu reprezentowanie określonych uczestników systemu płatniczego, np. konsumentów, akceptantów lub innych przedsiębiorców, bądź skupiające różne podmioty, ale podejmujące działania w określonym celu w zakresie systemu płatniczego, np. Fundacja Polska Bezgotówkowa.

2. Systemy płatności

Na koniec II półrocza 2021 r. w Polsce funkcjonowało 8 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a pod względem operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 6 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
- system KSR, prowadzony przez Fiserv Polska S.A.

2.1. Systemy płatności wysokokwotowych

2.1.1. System SORBNET2

W II półroczu 2021 r. w ramach procedury zarządzania zmianami w systemie SORBNET2 nie zgłoszono żadnych propozycji modyfikacji, które miałyby zostać wdrożone w I półroczu 2022 r., dlatego podjęto decyzję, że wersja 10.0 systemu SORBNET2 nie będzie uruchamiana. Wynika to również z rozpoczęcia prac nad systemem SORBNET3, który, w czerwcu 2025 r. zgodnie z dotychczasowymi planami, ma zastąpić system SORBNET2.

W dniu 30 września 2021 r. Zarząd NBP powołał w Narodowym Banku Polskim Projekt SORBNET3. Realizacja tego zadania ujęta została w Planie działalności NBP na lata 2021-2023, w którym w punkcie 12 ujęto zadanie „Budowa nowego systemu RTGS w złotych zgodnego ze standardem ISO 20022”. Ponadto, prowadzono prace nad listą zmian planowanych do wprowadzenia w nowym systemie oraz podejmowano działania zmierzające do opracowania specyfikacji przyszłego systemu, które polegały m.in. na przygotowaniu dokumentu „Założenia funkcjonalne systemu SORBNET3”.

W prace nad nowym systemem zaangażowani są przyszli uczestnicy systemu, dla których w dniu 1 grudnia 2021 r. NBP przeprowadził w formie telekonferencji spotkanie w sprawie Projektu SORBNET3. Było to pierwsze spotkanie z cyklu spotkań poświęconych przebiegowi prac nad Projektem. Kolejne spotkania będą się odbywały kwartalnie, począwszy od kwietnia 2022 r.

Informacja na temat stanu realizacji Projektu SORBNET3 została przedstawiona na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w dniu 10 grudnia 2021 r.

Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w systemie SORBNET2 prowadzono rachunki bieżące w złotych dla 46 banków, tj. o jeden więcej niż w I półroczu 2021 r.¹², rachunek bieżący Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej oraz rachunki Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A., Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowego Banku Polskiego.

W II półroczu 2021 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 2.448.879 zleceń (średnio dziennie 18.838 zleceń) o łącznej wartości 67.426,4 mld zł. W porównaniu do I półrocza 2021 r., w którym zrealizowano 2.178.967 zleceń (średnio dziennie 17.572 zleceń) o łącznej wartości 53.963,4 mld zł, liczba zrealizowanych zleceń wzrosła o 12,4%, a ich wartość o 24,9%. Uwzględniając większą o 6 dni liczbę dni operacyjnych w II półroczu 2021 r. (130 dni operacyjnych wobec 124 dni w I półroczu 2021 r.) i jej wpływ na liczbę zrealizowanych zleceń, tj. analizując średnią dzienną liczbę zleceń, należy odnotować, że miał miejsce wzrost wolumenu rozliczonych transakcji, na co wskazuje wzrost o 7,2% średniej dziennej liczby zleceń.

Wzrost liczby zrealizowanych zleceń (o 12,4%) oraz wzrost ich wartości (o 24,9%) skutkował znacznym wzrostem średniej wartości jednego zlecenia, tj. o 11,2%. W analizowanym okresie zaobserwowano wzrost średniej dziennej liczby zleceń o 7,2%, jak i średniej dziennej wartości obrotów o 19,2%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 25.003 zleceń i odnotowany został w dniu 26 listopada 2021 r.

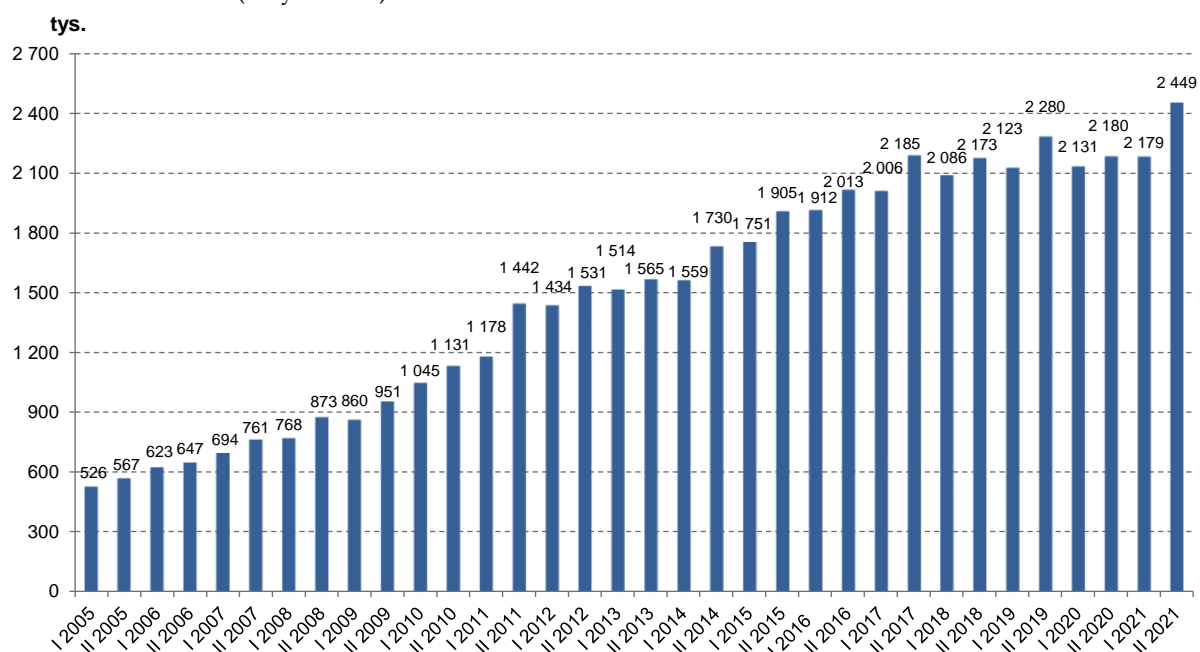
W II półroczu 2021 r. w systemie SORBNET2 wystąpił wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń międzybankowych, o odpowiednio 11,4% i 21,2% oraz wzrost liczby i wartości zleceń klientowskich, o odpowiednio 12,4% i 32,3%.

Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2005 – 2021 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2, średnie dzienne wartości, tj. średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET/SORBNET2, w latach 2005 – 2021 przedstawia wykres nr 3, średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w ww. systemach w latach 2005 – 2021 przedstawia wykres nr 4. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2021 r. w porównaniu do I półrocza 2021 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2.

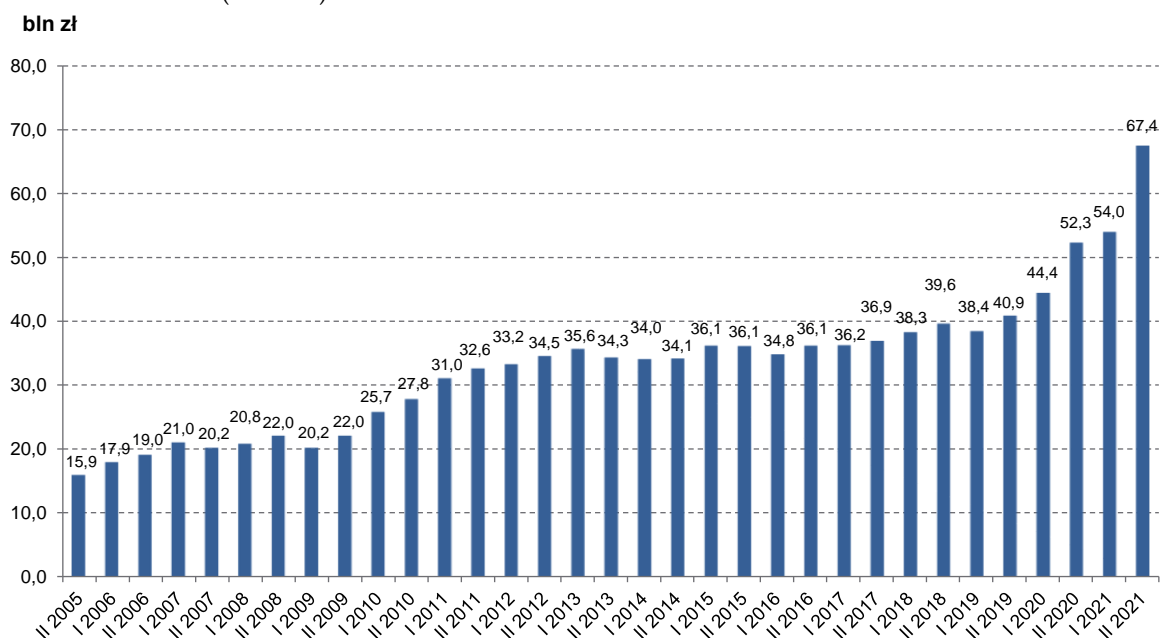
¹² W dniu 13 września 2021 r. został otwarty rachunek bieżący dla Banku Spółdzielczego w Bydgoszczy.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w tys. sztuk)

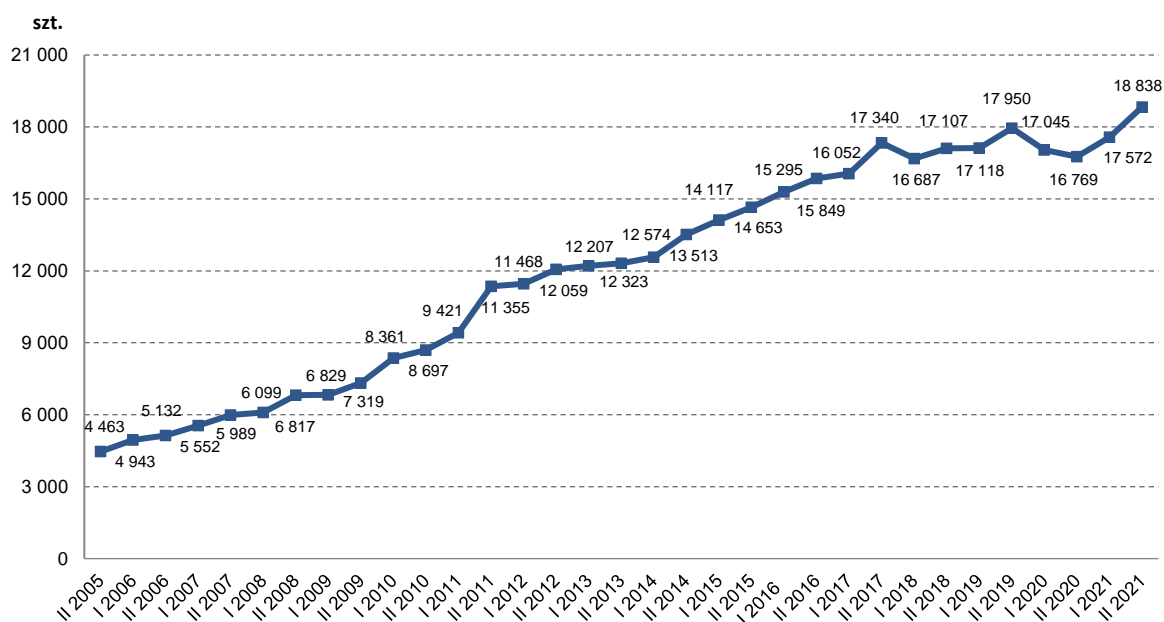
Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w bln zł)

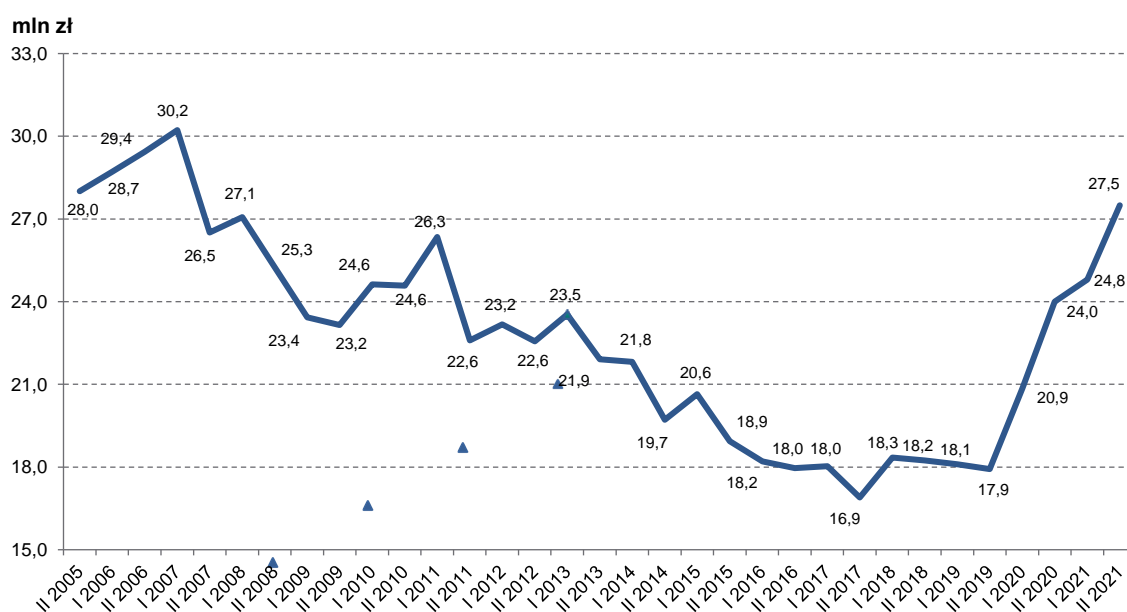
Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2021 r.

	I połowa 2021 r.		II połowa 2021 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	2 178 967	100%	2 448 879	100%	↑	12,4%
1/ W tym:						
międzybankowe	115 043	5,3%	128 138	5,2%	↑	11,4%
klientowskie	2 063 924	94,7%	2 320 741	94,8%	↑	12,4%
2/ W tym:						
zlecenia banków	2 041 764	93,7%	2 291 035	93,6%	↑	12,2%
zlecenia KIR	14 569	0,7%	15 640	0,6%	↑	7,4%
zlecenia KDPW i KDPW_CCP	32 695	1,5%	36 278	1,5%	↑	11,0%
zlecenia NBP	89 939	4,1%	105 926	4,3%	↑	17,8%
Średnia dzienna liczba zleceń	17 572	-	18 838	-	↑	7,2%

Źródło: Opracowanie własne DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2021 r.¹³

	I połowa 2021 r.		II połowa 2021 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział		
OGÓŁEM	53 963,4	100%	67 426,4	100%	↑	24,9%
1/ W tym:						
międzybankowe	35 777,1	66,3%	43 364,1	64,3%	↑	21,2%
klientowskie	18 186,4	33,7%	24 062,3	35,7%	↑	32,3%
2/ W tym:						
zlecenia banków	18 246,1	33,8%	23 214,8	34,4%	↑	27,2%
zlecenia KIR	1 315,0	2,4%	1 437,3	2,1%	↑	9,3%
zlecenia KDPW i KDPW_CCP	2 180,5	4,0%	2 716,4	4,0%	↑	24,6%
zlecenia NBP	32 221,8	59,7%	40 057,8	59,4%	↑	24,3%
Średnie dzienne obroty	435,2	-	518,7	-	↑	19,2%
Średnia wartość jednego zlecenia	24,8 mln zł	-	27,5 mln zł	-	↑	11,2%

Źródło: Opracowanie własne DSP

¹³ Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza „Ogółem” wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w II półroczu 2021 r.

W II półroczu 2021 r. system SORBNET2 funkcjonował bez istotnych zakłóceń. W tym okresie nie odnotowano żadnej dłuższej przerwy w dostępności systemu dla jego uczestników.

Analizując rozwój systemu, należy wskazać na znaczący wzrost liczby zleceń zrealizowanych w systemie, zarówno międzybankowych (11,4%), jak i klientowskich (12,4%). Wyraźną tendencję wzrostową wykazywały również obroty w obu segmentach zleceń, tj. zanotowano wzrost odpowiednio o 21,2% dla zleceń międzybankowych oraz o 32,3% dla zleceń klientowskich, a średnie dzienne obroty wzrosły o 19,2%.

Biorąc pod uwagę przedstawione informacje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w II półroczu 2021 r. należy ocenić pozytywnie.

2.1.2. System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadało 19 podmiotów (15 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.), tj. tyle samo, co na koniec I półrocza 2021 r.

Konsolidacja systemu TARGET2 i platformy T2S

Znaczącym kierunkiem rozwoju systemu TARGET2, w obszarze którego toczyły się w II półroczu 2021 r. intensywne prace, był projekt konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S, będący głównym filarem strategicznej wizji Eurosystemu, dotyczącej rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie (tzw. Vision 2020).

Podstawową ideą konsolidacji jest scentralizowanie i harmonizacja podobnych funkcji, które są wykorzystywane w różnych obszarach biznesowych, i w konsekwencji ograniczenie kosztów, zwiększenie wydajności, ujednoczenie i usprawnienie wielu obszarów funkcjonowania systemu. Ważnym jej elementem jest również wprowadzenie elastycznego i efektywnego modelu zarządzania płynnością. Dodatkowo, w nowym systemie TARGET planuje się umożliwienie rozrachunku także w innych walutach niż euro¹⁴ oraz korzystanie z ofert różnych dostawców usług sieciowych. Rozrachunek płatności w skonsolidowanej infrastrukturze oparty będzie na komunikatach zgodnych ze standardem ISO 20022.

W dniu 7 lutego 2019 r. Zarząd NBP zaakceptował wniosek o realizację projektu Konsolidacja T2-T2S, którego celem jest przygotowanie się NBP do nadchodzących zmian w systemie TARGET2. Głównym elementem toczących się w drugim półroczu 2021 r. prac projektowych była dalsza implementacja zmian w systemach informatycznych NBP. Dodatkowo, zgodnie z harmonogramem EBC dedykowanym dla banków centralnych, NBP uczestniczył w drugiej połowie 2021 r. w testach banków centralnych przeprowadzonych według scenariuszy testowych opracowanych przez EBC, a także monitorował testy łączności uczestników TARGET2-NBP z nowym systemem. W grudniu 2021 r. rozpoczęto proces testów uczestnika według

---

¹⁴ Taką walutą będzie np. korona duńska. Więcej informacji na ten temat dostępnych jest na stronie internetowej EBC ([Denmark to join Eurosystem's TARGET services \(europa.eu\)](https://www.ebc.europa.eu/en/press-releases/2021/02/16/eurosystem-to-join-target-services)) oraz stronie internetowej Danmarks Nationalbank ([Danish kroner on new settlement platform \(nationalbanken.dk\)](https://www.dnb.dk/en/press-releases/2021/02/16/danish-kroner-on-new-settlement-platform-nationalbanken.dk)). Dodatkowo, wykorzystaniem usług Eurosystemu w zakresie rozrachunku korony szwedzkiej zainteresowany jest także Riksbank. Informacja na ten temat została opublikowana we wrześniu 2021 r. na stronie internetowej Riksbank: [The Riksbank wants to use the Eurosystem's T2 and TARGET2-Securities platforms | Sveriges Riksbank](https://www.riksbank.se/en/press-releases/2021/09/16/riksbank-wants-to-use-the-eurosystem-s-t2-and-target2-securities-platforms).

harmonogramu opracowanego przez EBC – w pierwszej fazie NBP rozpoczął prace nad parametryzacją uczestników w środowisku testowym¹⁵.

Zgodnie z założeniami EBC, NBP jako bank centralny odpowiedzialny jest za monitorowanie przygotowania polskich uczestników systemu TARGET2-NBP do nadchodzących zmian. Procedura monitorowania prac uczestników przeprowadzana jest wg uzgodnionych na poziomie europejskim zasad oraz dokumentacji określającej kluczowe etapy przygotowań uczestników wraz z terminami ich realizacji. Ma ona na celu wsparcie środowiska bankowego w złożonym procesie przygotowawczym oraz zminimalizowanie ryzyka braku terminowej gotowości do migracji. W drugim półroczu 2021 r. raportowanie uczestników dotyczyło m.in. zakończenia testów wewnętrznych, prowadzenia szkoleń dla pracowników z nowego systemu oraz przeprowadzenia testów łączności z nowym systemem – ich pozytywne przejście warunkuje możliwość rozpoczęcia testów użytkownika. Zgodnie z otrzymanymi przez NBP informacjami, kilku uczestników identyfikuje pewne ryzyka w projekcie, a niektórzy uczestnicy raportują opóźnienia w realizacji zdefiniowanych przez EBC kamieni milowych.

We wrześniu i październiku 2021 r. odbyły się dalsze edycje warsztatów EBC, w trakcie których kolejni pracownicy banków centralnych uczestniczących w systemie TARGET2 oraz reprezentanci poszczególnych europejskich środowisk bankowych (w tym również przedstawiciele polskiego komponentu systemu TARGET2) zostali zapoznani ze strukturą oraz pierwszym projektem dokumentacji prawnej nowego skonsolidowanego systemu.

W dniu 30 września 2021 r. odbyła się telekonferencja EBC Focus Session¹⁶, w ramach której przekazano uczestnikom aktualne informacje związane z projektem.

W dniach 27-28 października 2021 r. NBP przeprowadził pierwszą część szkoleń z nowego systemu dla uczestników TARGET2-NBP (w tym członków Krajowej Grupy Interesariuszy AMI-Pay¹⁷). W trakcie szkolenia omówiono kwestie dotyczące m.in. założeń funkcjonalnych nowego systemu TARGET, formularzy rejestracyjnych dla uczestników systemu, testy uczestników i proces raportowania w związku z migracją do nowego systemu TARGET. W szkoleniu udział wzięło 160 osób. Druga część szkoleń dla uczestników, poświęcona założeniom prawnym systemu TARGET oraz zasadom migracji i weekendowi migracyjnemu, odbędzie się w 2022 r.

Informacja na temat stanu realizacji Projektu Konsolidacja T2-T2S została przedstawiona na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w dniu 10 grudnia 2021 r.

¹⁵ Informacja o udostępnieniu środowiska testowego dla uczestników została opublikowana na stronie internetowej EBC: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews211201.en.html>.

¹⁶ Materiały z sesji dostępne są na stronie EBC: [Focus session \(virtual\) \(europa.eu\)](https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews211201.en.html).

¹⁷ KGI AMI-Pay funkcjonuje pod auspicjami Związku Banków Polskich i zastąpiła ona w marcu 2018 r. Krajową Grupę Użytkowników TARGET2. KGI AMI-Pay została powołana w celu wspierania grupy AMI-Pay (*Advisory Group on Market Infrastructures for Payments*), działającej na podstawie mandatu udzielonego przez Europejski Bank Centralny w wypełnianiu jej roli oraz przekazywaniu wkładu do pracy Grupy AMI-Pay. Materiały ze spotkań Grupy są zamieszczane na stronie internetowej NBP na ścieżce: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/target2/AMI-Pay.html>.

Działania dotyczące platformy TIPS

W listopadzie 2018 r. została uruchomiona usługa TARGET Instant Payment Settlement (TIPS), w ramach której przeprowadzany jest rozrachunek płatności natychmiastowych w walucie euro w pieniądzu banku centralnego w trybie 24/7/365. Dodatkowo, w systemie została zaimplementowana możliwość rozrachunku także w innych walutach niż euro¹⁸. W grudniu 2018 r. Narodowy Bank Polski z powodzeniem zakończył Przedsięwzięcie Projektowe TIPS-NBP, którego celem było zapewnienie gotowości świadczenia usługi TIPS. Uczestnicy polskiego komponentu systemu TARGET2 mają obecnie otwartą drogę do korzystania z usługi, która pozwala na realizowanie bezpiecznych płatności natychmiastowych w euro oraz wykorzystuje najnowsze rozwiązania opracowane w ramach Europejskiego Banku Centralnego. W 2020 roku Eurosystem we współpracy z przedstawicielami europejskiego rynku płatniczego, m.in. należących do grupy roboczej AMI-Pay (Advisory Group on Market Infrastructures for Payments), działającej przy EBC, prowadził intensywne prace mające na celu dokonanie odpowiednich zmian w usłudze TIPS, które znacząco przyczynią się do zapewnienia paneuropejskiego zasięgu płatności natychmiastowych w schemacie SCT Inst oraz uzyskania interoperacyjności pomiędzy TIPS a innymi systemami płatności natychmiastowych. W dniu 24 lipca 2020 r. Rada Prezesów EBC podjęła decyzję¹⁹, zgodnie z którą wszyscy dostawcy usług płatniczych, będący zarówno uczestnikami schematu SCT Inst, jak również uczestnikami TARGET2, bądź mający do systemu TARGET2 dostęp w innej formie, są zobowiązani do uzyskania dostępu również do TIPS w formie bezpośredniej (otwarcie własnego rachunku TIPS DCA) lub jako tzw. Reachable party (dostęp z wykorzystaniem rachunku TIPS DCA innego podmiotu) do dnia 25 lutego 2022 r. Dodatkowo, wszystkie izby rozliczeniowe, które oferują płatności natychmiastowe SCT Inst, muszą zmigrować swoje rachunki techniczne z TARGET2 do TIPS.

W celu zapewnienia właściwego i płynnego procesu migracji wskazanych wyżej podmiotów, EBC zobowiązał krajowe banki centralne do cyklicznego monitorowania ich gotowości do przejścia do usługi TIPS. Pomimo pewnego zainteresowania ze strony polskiego środowiska bankowego, żaden uczestnik TARGET2-NBP na koniec 2021 r. nie wyraził wiążącej decyzji dotyczącej migracji do schematu SCT Inst i w konsekwencji migracji do usługi TIPS do końca 2021 r. Sektorowe rozwiązanie dla polskiego środowiska bankowego w zakresie rozrachunku płatności natychmiastowych m.in. na platformie TIPS planuje zaoferować KIR. Założenia usługi płatności natychmiastowych w walucie euro zostały przedstawione przez KIR na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w dniu 22 października 2021 r. W zakresie przygotowań operacyjnych, w II półroczu 2021 r. prowadzone były przez KIR testy w dedykowanym środowisku platformy TIPS.

---

¹⁸ Zainteresowanie taką możliwością w II półroczu 2021 r. wyraził Norges Bank. Więcej informacji na ten temat dostępnych jest na stronie internetowej EBC (<https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews211103.en.html>) oraz stronie internetowej Norges Bank (<https://www.norges-bank.no/en/news-events/news-publications/News-items/2021/2021-11-03-tips/>). Wcześniej zainteresowanie TIPS wyrażały także Sveriges Riksbank and Danmarks Nationalbank.

¹⁹ Informacja nt. decyzji EBC jest dostępna na stronie EBC: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews200724.en.html>

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

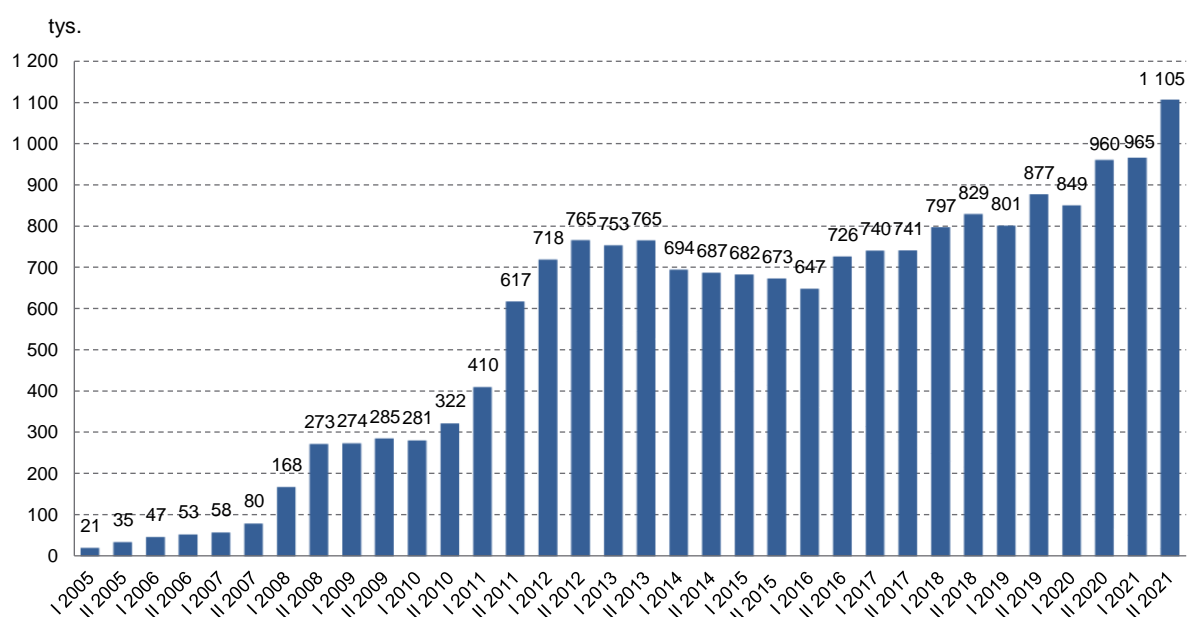
W II półroczu 2021 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano²⁰:

- wzrost ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 14,5%,
- wzrost ich wartości o 21,4%.

W II półroczu 2021 r. w systemie TARGET2 było 132 dni operacyjnych, tj. o 6 dni więcej niż w I półroczu 2021 r.

Liczbę, wartość, średnią dzienną liczbę oraz średnią wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET-EURO/TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2021 prezentują wykresy nr 5, 6, 7 i 8. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2021 r. w porównaniu do I półrocza 2021 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

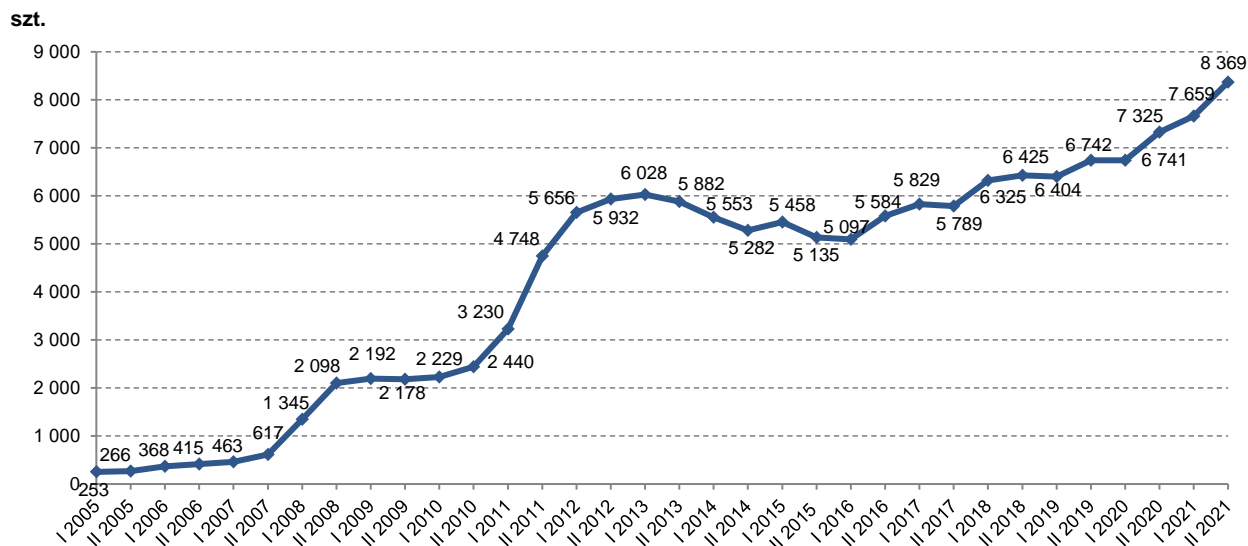
Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

Źródło: Opracowanie własne DSP

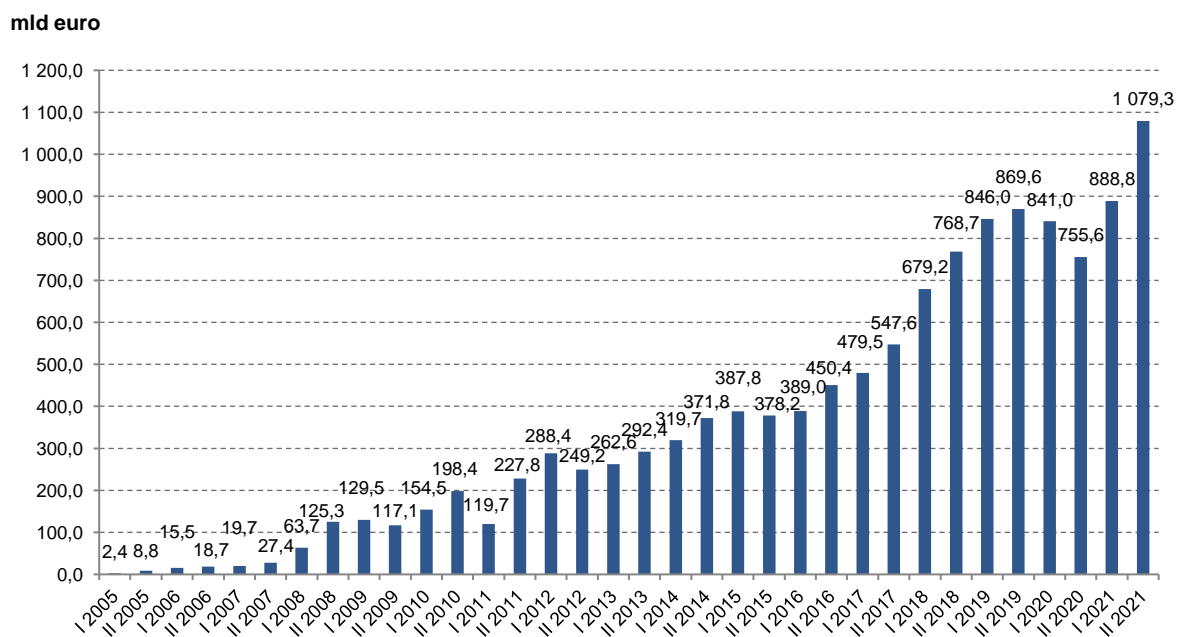
²⁰ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC. Dodatkowo, podane w dokumencie wartości dotyczące systemu TARGET2 nie dotyczą transakcji przeprowadzonych na rachunkach DCA.

Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

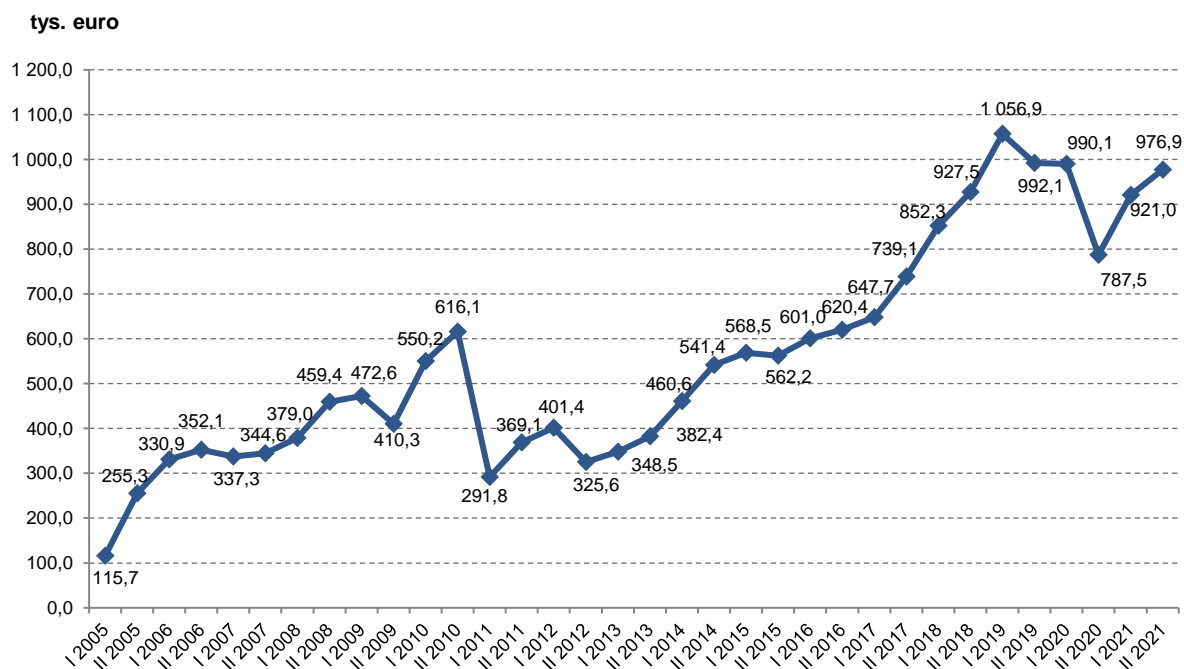
Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2021 r.²¹

	I połowa 2021 r.		II połowa 2021 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
OGÓŁEM	965.088	100%	1.104.772	100%	↑ 14,5%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	187.251	19,4%	201.252	18,2%	↑ 7,5%
▪ klientowskie	777.837	80,6%	903.520	81,8%	↑ 16,2%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	179.199	18,6%	210.416	19,0%	↑ 17,4%
▪ zlecenia transgraniczne	785.889	81,4%	894.356	81,0%	↑ 13,8%
▪ wysłane	403.920	41,9%	446.950	40,5%	↑ 10,7%
▪ otrzymane	381.969	39,6%	447.406	40,5%	↑ 17,1%
Średnia dzienna liczba zleceń	7.659	-	8.369	-	↑ 9,3%

Źródło: Opracowanie własne DSP

²¹ Wartości w kolumnach „Udział” mogą nie sumować się dla poszczególnych pozycji ze względu na zaokrąglenia.

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2021 r.²²

	I połowa 2021 r.		II połowa 2021 r.		Zmiana
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	
OGÓŁEM	888.821,0	100%	1.079.302,6	100%	↑ 21,4%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	837.905,8	94,3%	1.006.171,5	93,2%	↑ 20,1%
▪ klientowskie	50.915,2	5,7%	73.131,1	6,8%	↑ 43,6%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	143.655,2	16,2%	173.531,5	16,1%	↑ 20,8%
▪ zlecenia transgraniczne	745.165,8	83,8%	905.771,1	83,9%	↑ 21,6%
▪ wysłane	377.738,3	42,5%	457.954,0	42,4%	↑ 21,2%
▪ otrzymane	367.427,5	41,3%	447.817,1	41,5%	↑ 21,9%
Średnie dzienne obroty	7.054,1	–	8.176,5	–	↑ 15,9%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,92	–	0,98	–	↑ 6,1%

Źródło: Opracowanie własne DSP

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 1.104.772 zleceń, co oznaczało wzrost o 14,5% w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 965.088 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 7,5%, natomiast liczba zleceń klientowskich zwiększyła się o 16,2%.

W II półroczu 2021 r. w porównaniu do I półrocza 2021 r. odnotowany został wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 17,4%) oraz liczby zleceń transgranicznych (o 13,8%).

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2021 r. odnotowano w dniu 15 grudnia 2021 r. Wyniósł on 10.873 zleceń i był niższy o 20,2% w stosunku do 13.620 zleceń zrealizowanych w dniu 6 kwietnia 2021 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2021 r.

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2021 r. wyniosła 1.079.302,6 mln euro i wzrosła o 21,4% w porównaniu do I półrocza 2021 r., w którym wynosiła 888.821,0 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano wzrost o 43,6%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych zwiększyła się o 20,1%. W systemie zwiększyła się także wartość zrealizowanych zleceń krajowych (o 20,8%). Podobnie wartość zrealizowanych zleceń transgranicznych wzrosła, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 21,6%.

²² Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w II półroczu 2021 r.

W II półroczu 2021 r. prace w obszarze systemu TARGET2-NBP dotyczyły w szczególności przygotowań do konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S. Obejmowały one zarówno prace wewnętrzne prowadzone przez NBP w ramach Projektu Konsolidacja T2-T2S, jak i udział pracowników NBP w pracach licznych grup roboczych utworzonych na poziomie europejskim. Dodatkowo, istotnym obszarem zaangażowania NBP były czynności związane ze wsparciem i monitorowaniem prac przygotowawczych prowadzonych po stronie uczestników TARGET2-NBP. Pozytywnie należy ocenić udział NBP w testach banków centralnych, przeprowadzonych zgodnie z harmonogramem i scenariuszami opracowanymi przez EBC.

W II półroczu 2021 r. system TARGET2-NBP funkcjonował prawidłowo mimo istniejącego stanu zagrożenia epidemicznego wywołanego przez koronawirusa SARS-CoV-2. Dzięki przyjętym rozwiązaniom zarówno w ramach Eurosystemu, jak i w NBP, system TARGET2-NBP pracował bez istotnych zakłóceń. W kontekście funkcjonowania systemu TARGET2 warto zauważyć, że w dniu 28 lipca 2021 r. EBC opublikował²³ niezależną analizę incydentów, które miały miejsce w systemie w 2020 r., natomiast w dniu 17 grudnia 2021 r. EBC opublikował²⁴ dokument *Action plan to address recommendations following incidents affecting* wskazujący, w jaki sposób Eurosystem zaadresuje rekomendacje wynikające z przeprowadzonej analizy.

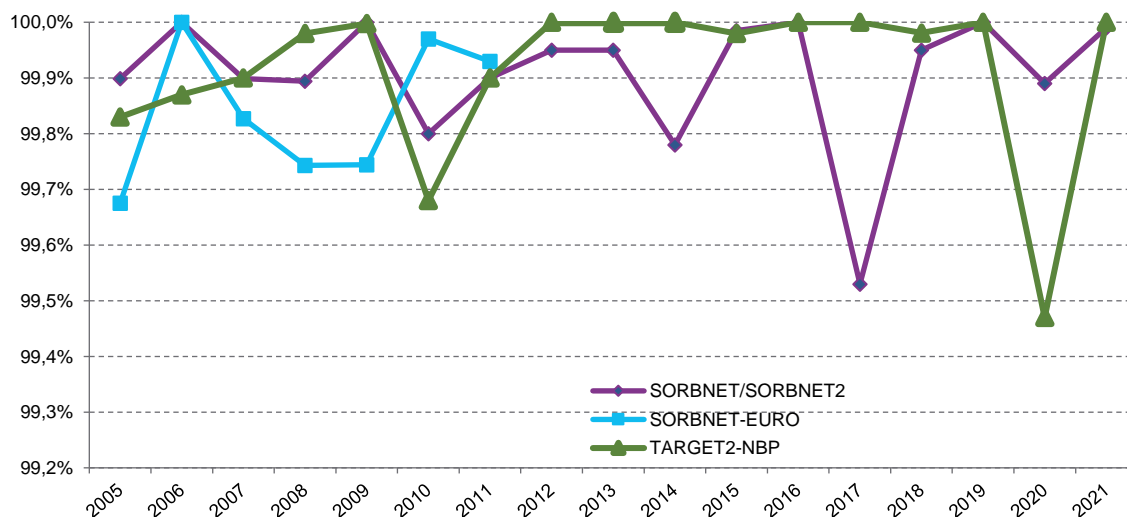
Z perspektywy danych statystycznych należy zauważyć bardzo dynamiczny wzrost liczby zrealizowanych płatności (o 14,5%). Po raz pierwszy liczba zrealizowanych płatności w półroczu przekroczyła wartość miliona zleceń. Bardzo pozytywnym sygnałem jest również jeszcze większy wzrost wartości zrealizowanych zleceń (o 21,4%), dotyczący wszystkich kategorii zleceń. Szczególnie wysokie były wzrosty wartości w zakresie zrealizowanych zleceń klientowskich. Wartości w tym zakresie zwiększyły się o 43,6%.

2.1.3. Dostępność systemów prowadzonych przez NBP

W 2021 r. dostępność systemu SORBNET2 wyniosła 99,99%, natomiast systemu TARGET2-NBP ukształtowała się na poziomie 100%. Dane obrazujące dostępność ww. systemów w ujęciu rocznym, począwszy od 2005 r., przedstawia wykres nr 9.

²³	Informacja	jest	dostępna	na	stronie	EBC	na	ścieżce:
	https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr210728~cb0848ee42.en.html							
²⁴	Informacja	jest	dostępna	na	stronie	EBC	na	ścieżce:
	https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr211217_1~512f6a4e74.en.html							

Wykres nr 9. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w latach 2005 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

2.2. Systemy płatności detalicznych

2.2.1. System Elixir

Według stanu na koniec 2021 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir było 40 banków (w tym NBP), czyli bez zmian w stosunku do końca czerwca 2021 r. Warto jednak odnotować, że na przestrzeni omawianego półrocza lista uczestników uległa dwukrotnie zmianie, tj. w lipcu 2021 r. powiększyła się o AION Bank S.A. Oddział w Polsce. Natomiast w listopadzie 2021 r. z grona uczestników skreślono Bank Polska Kasa Opieki S.A. w jednej z dwóch dotychczasowych form swojego uczestnictwa w systemie (jako funkcjonujący w miejsce dawnego Idea Banku S.A.).

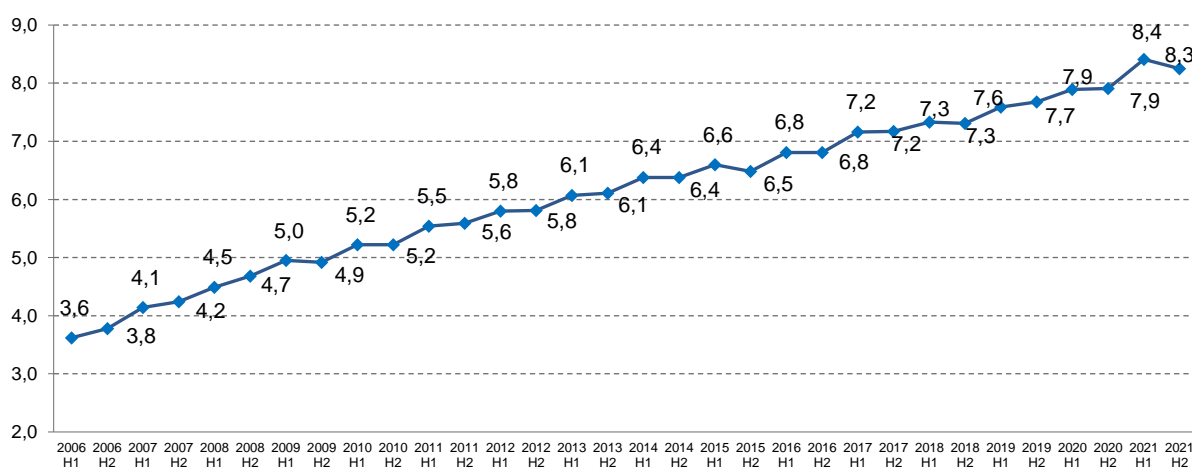
W II półroczu 2021 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany wzrost zarówno liczby zrealizowanych zleceń (wzrost o 2,8%), jak i wartości tych zleceń (wzrost o 13,4%).

Dane statystyczne – system Elixir

W II półroczu 2021 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 3,6 bln zł (w poprzednim półroczu 3,2 bln zł), co oznacza wzrost o 13,4%. Liczba zleceń w półroczu wyniosła 1,073 mld szt., czyli więcej o 29,2 mln zleceń niż w poprzedzającym półroczu, co stanowiło wzrost o 2,8%.

Odnotowano zmniejszenie średniej dziennej liczby transakcji w systemie Elixir, która wyniosła 8,3 mln zleceń co oznacza spadek o 1,9% (w poprzednim półroczu 8,4 mln). Liczba zleceń zrealizowanych średnio dziennie w systemie Elixir na przestrzeni ostatnich 15 lat wzrosła ponad 2-krotnie (z poziomu 3,6 mln na 8,3 mln zleceń dziennie). Zmianę wartości omawianego wskaźnika w kolejnych półroczach od 2006 r. przedstawia wykres nr 10.

Wykres nr 10. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w mln sztuk)

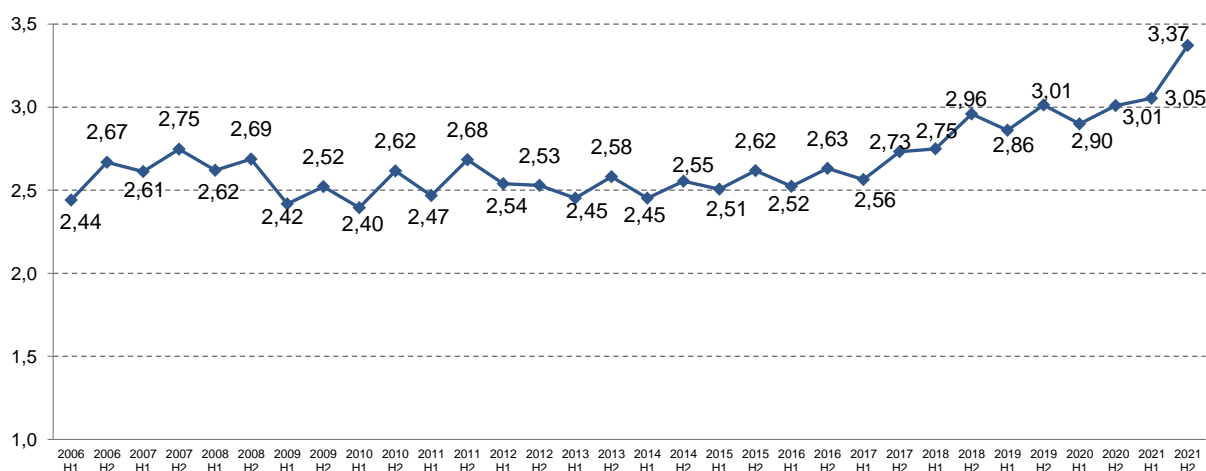

Źródło: Dane KIR

Miesiącem, w którym rozliczono najwięcej transakcji w systemie Elixir, był grudzień 2021 r. Rozliczono w nim 194,1 mln transakcji, czyli mniej o 360 tys. transakcji niż w marcu 2021 r. (194,4 mln transakcji) - miesiącu dominującym w poprzedzającym półroczu.

W II półroczu 2021 r. pojedyncza transakcja w systemie Elixir wyniosła średnio 3.371 zł (w poprzednim półroczu 3.054 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półroczu była większa o 10,4%. Średnia wartość transakcji była w omawianym półroczu rekordowo wysoka w porównaniu z notowanymi wcześniej wartościami. Średnia wartość realizowanych zleceń od 2006 r. zawierała się dotychczas w przedziale od 2,4 tys. zł do 3,4 tys., co przedstawia wykres nr 11.

Wykres nr 11. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I oraz II półroczu 2021 r.

System Elixir	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	124 dni		130 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	3,187 bln	↗+13,4%	3,615 bln
Średnia miesięczna	531 mld	↗+13,4%	603 mld
Średnia dzienna	25,7 mld	↗+8,2%	27,8 mld
Średnia kwota zlecenia (zł)	3 054	↗+10,4%	3 371
Liczba zleceń			
Ogółem	1,043 mld	↗+2,8%	1,073 mld
Średnia miesięczna	173,9 mln	↗+2,8%	178,8 mln
Średnia dzienna	8,41 mln	↘-1,9%	8,25 mln
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	3,178 bln	↗+13,4%	3,605 bln
Udział % w systemie Elixir	99,7%	→	99,7%
Liczba transakcji	1,033 mld	↗+2,8%	1,062 mld
Udział % w systemie Elixir	99,1%	→	99,1%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	8,996 mld	↗+14,3%	10,281 mld
Udział % w systemie Elixir	0,3%	↗	0,3%
Liczba transakcji	9,883 mln	↗+2,5%	10,13 mln
Udział % w systemie Elixir	0,9%	↘	0,9%

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w II półroczu 2021 r.

System Elixir jest dominującym i najbardziej istotnym systemem płatności detalicznych funkcjonującym w Polsce. Zatem sprawność jego działania ma znaczenie podstawowe dla całego rynku. W II półroczu 2021 r. system Elixir funkcjonował bez istotnych zakłóceń.

W analizowanym okresie w systemie Elixir odnotowano wzrost o 2,8% liczby rozliczanych transakcji przy towarzyszącym mu wzroście wartości obrotów o 13,4%. System Elixir przetwarzał dziennie średnio około 8,3 mln transakcji o dziennej łącznej wartości 27,8 mld zł. Pojedyncze zlecenie średnio opiewało na kwotę 3.371 zł, czyli większą niż w poprzednim półroczu (3.054 zł).

2.2.2. System Euro Elixir

Według stanu na koniec 2021 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir było 19 banków (w tym NBP). W II półroczu 2021 r. na liście uczestników nastąpiły dwie zmiany. We wrześniu 2021 r. do grona uczestników systemu przystąpił BNP Paribas Bank Polska S.A. W listopadzie

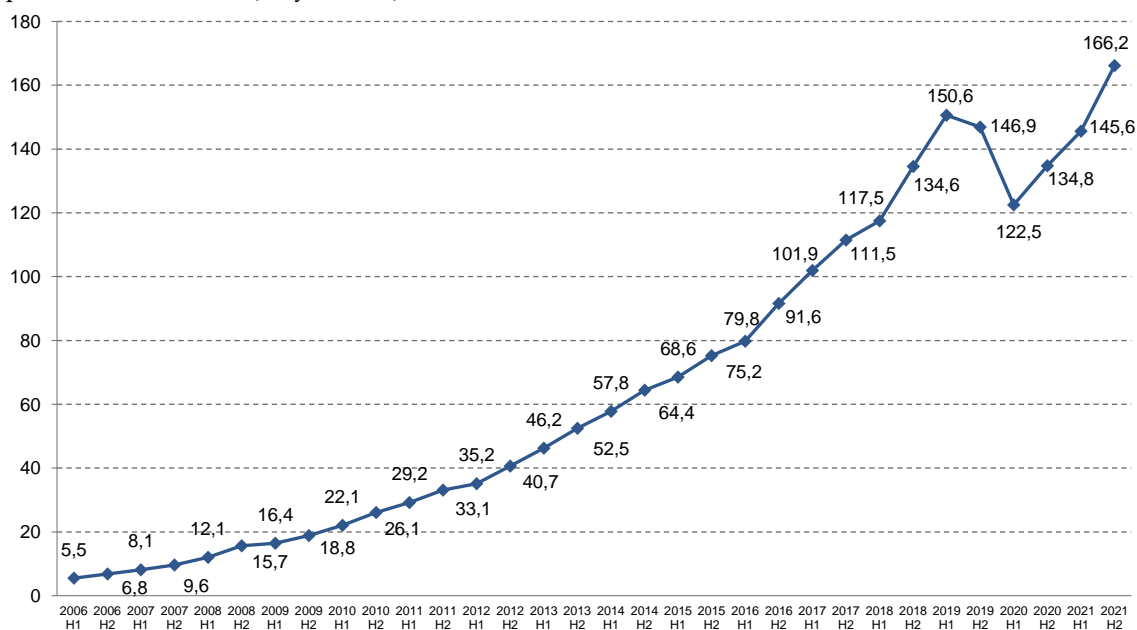
2021 r. wykreślono z listy uczestników systemu Idea Bank S.A. (z uwagi na fuzję operacyjną z Bankiem Polska Kasa Opieki S.A.).

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W II półroczu 2021 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 138,6 mld euro (w poprzednim półroczu 98,4 mld euro), co stanowiło znaczący wzrost o 40,8%. Łączna liczba przeprowadzonych transakcji wyniosła 21,9 mln szt. (w poprzednim półroczu 18,3 mln), co stanowiło wzrost o 19,6%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 166,2 tys., czyli w stosunku do poprzedzającego półrocza nastąpił wzrost o 14,2%.

Warto zauważyć, iż w ostatnich latach liczba rozliczanych zleceń w ciągu dnia wzrastała systematycznie. Natomiast ostatnie dwa lata, zawierające w sobie okres pandemii, przyniosły najpierw silny spadek średniej dziennej liczby zleceń, a następnie ponowny wzrost w tym zakresie. Obecna wartość dziennej liczby zleceń przetwarzanych w systemie przewyższa wielkości sprzed pandemii (tj. poziom 150,6 tys. zleceń dziennie zanotowany w I półroczu 2019 r.). Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. przedstawia wykres nr 12.

Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. sztuk)

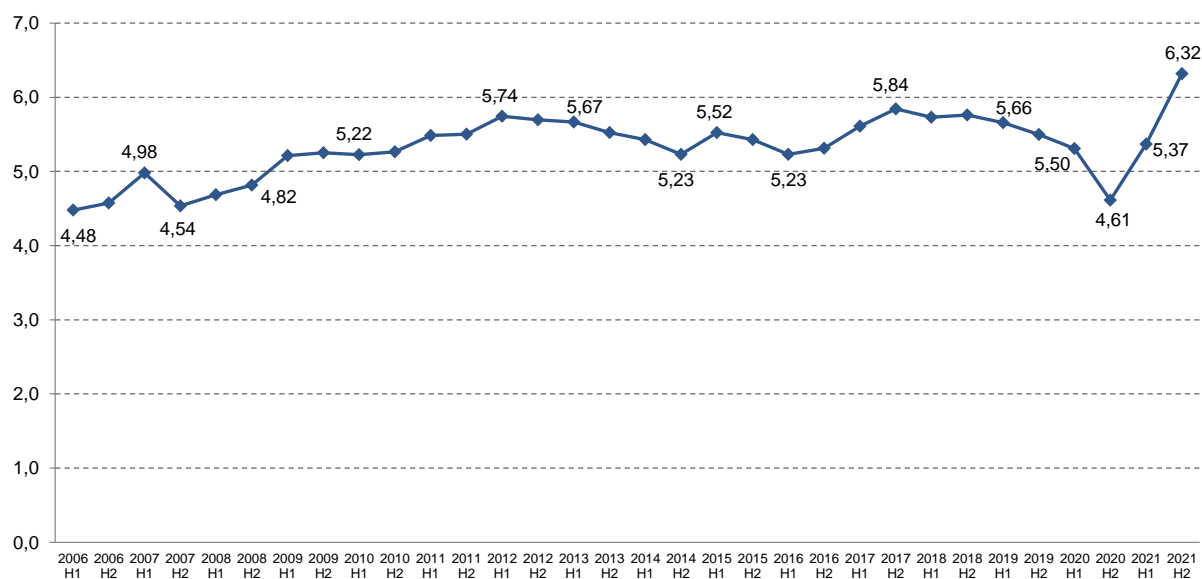

Źródło: Dane KIR

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej zleceń płatniczych, był grudzień 2021 r. (4,04 mln zleceń). Zatem grudzień przewyższył o 715 tys. liczbę zleceń z czerwca 2020 r. (miesiąca dominującego w poprzedzającym półroczu pod względem liczby zleceń).

W II półroczu 2021 r. pojedyncza transakcja w systemie Euro Elixir wynosiła średnio 6.317 euro (w poprzednim półroczu 5.367 euro). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półrocza wzrosła o 17,7%. Warto zauważyć, że od I półrocza 2006 r. do I półrocza 2021 r. średnia wartość realizowanych zleceń zawierała się w przedziale pomiędzy 4,48 tys. – 6,32 tys. euro. Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir przedstawia wykres nr 13.

Wykres nr 13. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. euro)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 6.

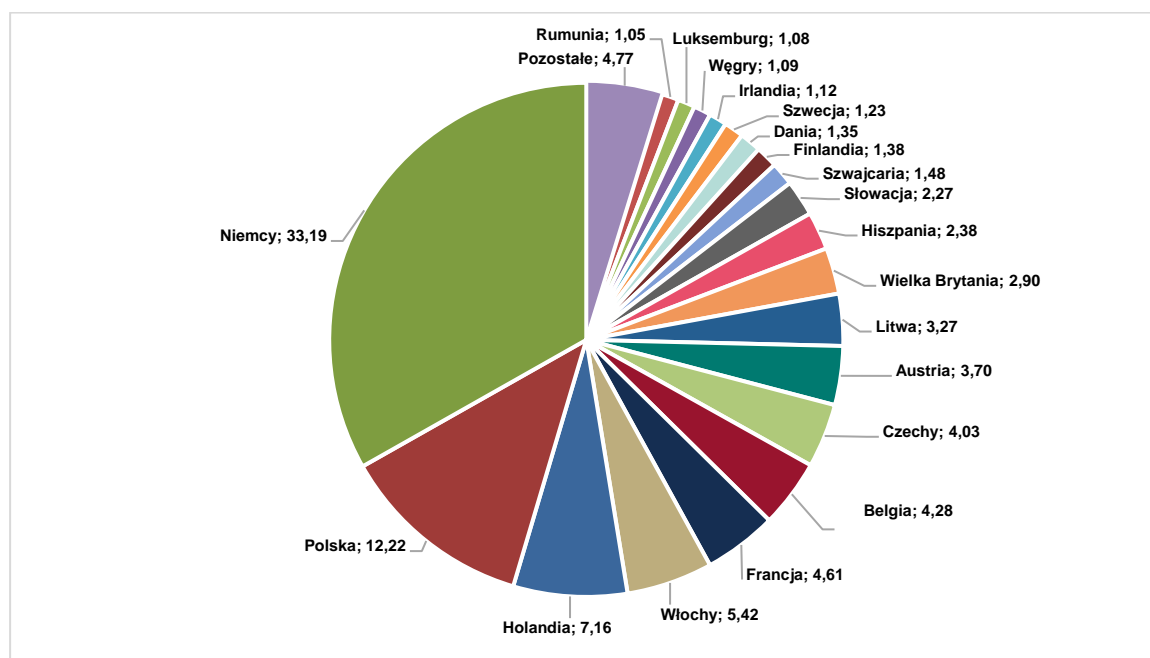
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I oraz II półroczu 2021 r.

System Euro Elixir	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	126 dni		132 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	98,4 mld	↗+40,8%	138,6 mld
Średnia miesięczna	16,4 mld	↗+40,8%	23,1 mld
Średnia dzienna	0,781 mld	↗+34,4%	1,049 mld
Średnia kwota zlecenia (euro)	5 367	↗+17,7%	6 317
Liczba zleceń			
Ogółem	18,340 mln	↗+19,6%	21,933 mln
Średnia miesięczna	3,057 mln	↗+19,6%	3,656 mln
Średnia dzienna	145 555	↗+14,2%	166 161
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	89,1 mld	↗+37,3%	122,3 mld
Udział % w systemie Euro Elixir	90,5%	↘	88,3%
Liczba transakcji	16,744 mln	↗+17,7%	19,715 mln
Udział % w systemie Euro Elixir	91,3%	↘	89,9%
Średnia dzienna liczba transakcji	132 892	↗+12,4%	149 357
Średnia wartość transakcji (euro)	5 320	↗+16,6%	6 204
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	9,3 mld	↗+73,8%	16,2 mld
Udział % w systemie Euro Elixir	9,5%	↗	11,7%
Liczba transakcji	1,596 mln	↗+39%	2,218 mln
Udział % w systemie Euro Elixir	8,7%	↗	10,1%
Średnia dzienna liczba transakcji	12 663	↗+32,7%	16 804
Średnia wartość transakcji (euro)	5 859	↗+25%	7 326

Źródło: Dane KIR

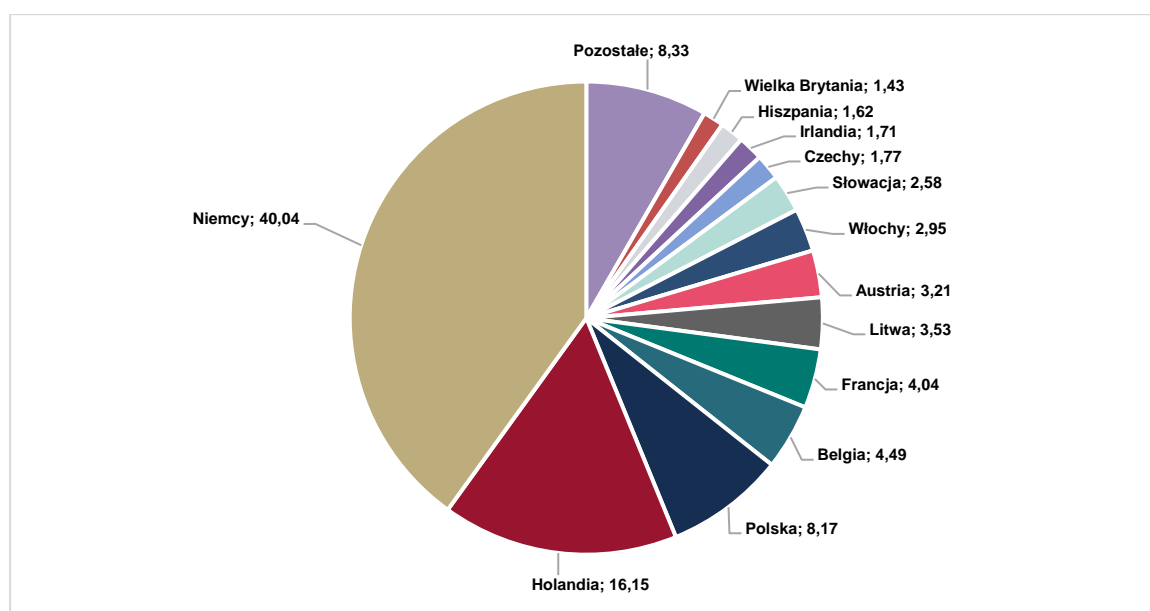
Wykresy nr 14 i 15 obrazują skalę wymiany zleceń płatniczych w euro za pośrednictwem systemu Euro Elixir pomiędzy jego uczestnikami a uczestnikami rynków usług płatniczych poszczególnych krajów Unii Europejskiej. Analiza tych danych wykazuje, że największe obroty uczestników polskiego rynku usług płatniczych, zarówno pod względem wolumenu, jak i wartości, realizowane są przez osoby i podmioty z rynku polskiego z osobami i podmiotami działającymi na rynku niemieckim, co jest analogiczne do okresów poprzednich.

Wykres nr 14. Procentowy udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje

Źródło: Dane KIR. Kategoria „Pozostałe” obejmuje kraje, dla których udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir był niższy niż 1%.

Wykres nr 15. Procentowy udział liczby transakcji realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje

Źródło: Dane KIR. Kategoria „Pozostałe” obejmuje kraje, dla których udział liczby obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir był niższy niż 1%.

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w II półroczu 2021 r.

W II półroczu 2021 r. system Euro Elixir funkcjonował bez istotnych zakłóceń. System przetworzył w ciągu 132 dni roboczych 21,9 mln transakcji o wartości 138,6 mld euro. W analizowanym okresie odnotowano wzrost liczby transakcji (na poziomie 19,6%), jak i znaczny wzrost wartości rozliczanych transakcji (na poziomie 40,8%).

2.2.3. System Express Elixir

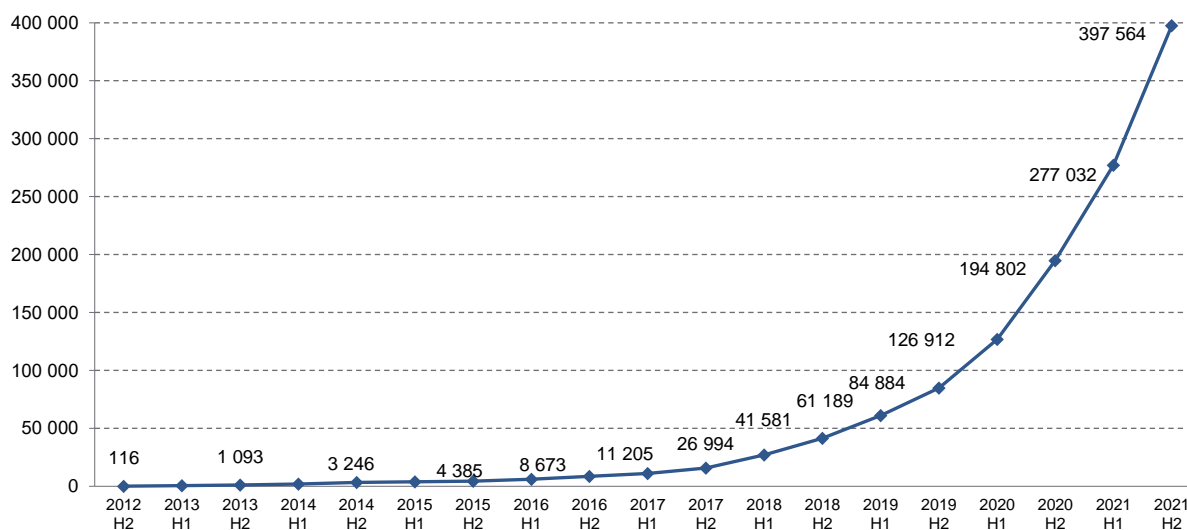
System rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy. Znaczącą część zleceń rozliczanych przez system Express Elixir stanowiły płatności P2P z systemu BLIK.

Bezpośrednimi uczestnikami systemu Express Elixir na koniec 2021 r. było 19 banków oraz Narodowy Bank Polski. W II półroczu 2021 r. lista uczestników systemu powiększyła się o Wielkopolski Bank Spółdzielczy (w sierpniu 2021 r.), Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie (w sierpniu 2021 r.), Krakowski Bank Spółdzielczy (we wrześniu 2021 r.). Z listy uczestników systemu wykreślono w listopadzie 2021 r. Idea Bank S.A. (z uwagi na fuzję operacyjną z Bankiem Polska Kasa Opieki S.A.).

W II półroczu 2021 r. wartość zleceń płatniczych zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 55,7 mld zł. Wartość ta, w porównaniu do półrocza poprzedzającego, była większa aż o 12,7 mld zł, co stanowi wzrost o 29,4%.

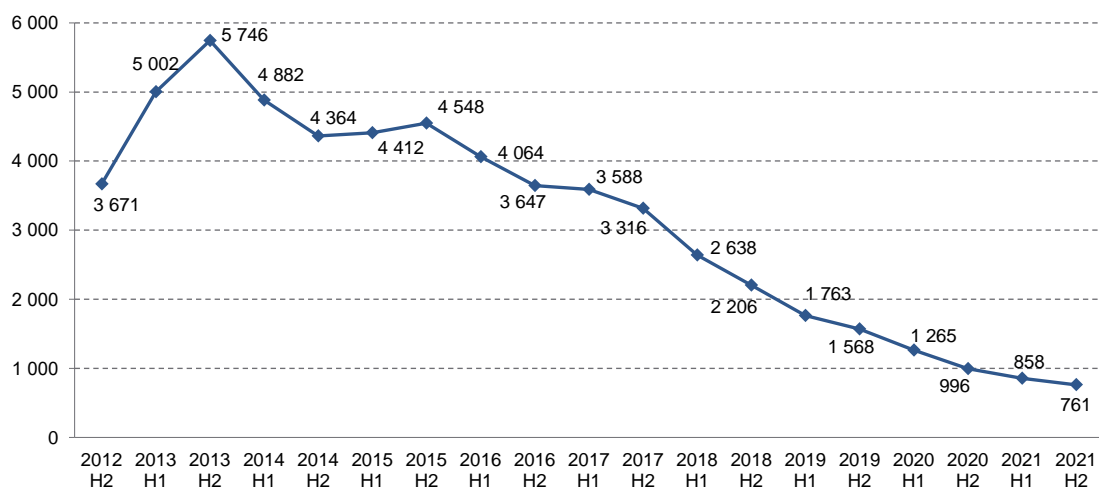
W II półroczu 2021 r. liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 73,2 mln szt. Liczba zrealizowanych transakcji w porównaniu do poprzedniego półrocza była większa aż o 23 mln, co stanowiło bardzo dynamiczny wzrost o 45,9%. Warto podkreślić, że tendencja wzrostowa była odnotowana także w poprzedzającym półroczu i to na równie wysokim poziomie (wzrost o 40%). Oznacza to, że na przestrzeni ostatniego roku liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wzrosła 2-krotnie.

Zwiększyła się także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń z poziomu 277 tys. do 397 tys. zleceń dziennie. Stanowiło to wzrost o 44%. Wielkość średniej dziennej liczby zleceń w systemie Express Elixir na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 16.

Wykres nr 16. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

Źródło: Dane KIR

Równocześnie, przy rosnącej liczbie rozliczanych transakcji, odnotowano spadek średniej wartości pojedynczej transakcji. W II półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczego zlecenia wyniosła 761 zł, czyli w porównaniu do poprzedniego okresu (858 zł) odnotowano spadek o 11,3%. Był to kolejny odnotowany spadek, który wpisuje się w stałą tendencję rozliczania przez system Express Elixir coraz niższych pod względem kwoty płatności, utrzymującą się od I półrocza 2016 r. Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir na przestrzeni kolejnych półroczy przedstawia wykres nr 17.

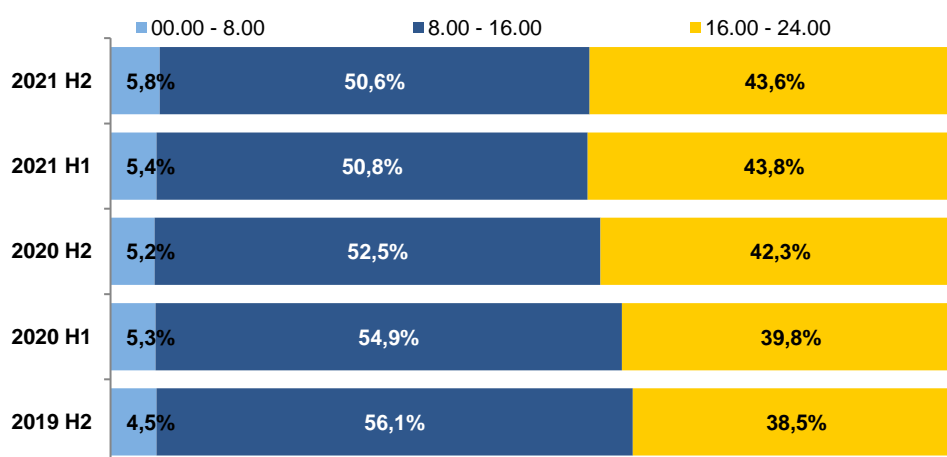
Wykres nr 17. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od lipca do grudnia 2021 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia zostało rozliczonych 50,6% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu odnotowano 50,8%). W porównaniu do poprzedniego półroczia nieznacznie zmniejszyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w godzinach wieczornych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 43,6% (w poprzednim półroczu 43,8%). Natomiast w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 5,8% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 5,4%). Porównując dane z pięciu ostatnich półroczy, można dostrzec, że klienci coraz częściej - bo aż w 49,4% - realizują transakcje w godzinach poza przedziałem 8.00-16.00. Udostępnienie klientom płatności bez ograniczeń czasowych w warunkach dostępności 24 h na dobę jest zatem potrzebnym i wygodnym rozwiązaniem, a klienci powszechnie z niego korzystają.

Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w kolejnych pięciu ubiegłych półroczach od II półroczu 2019 r. przedstawiono na wykresie nr 18.

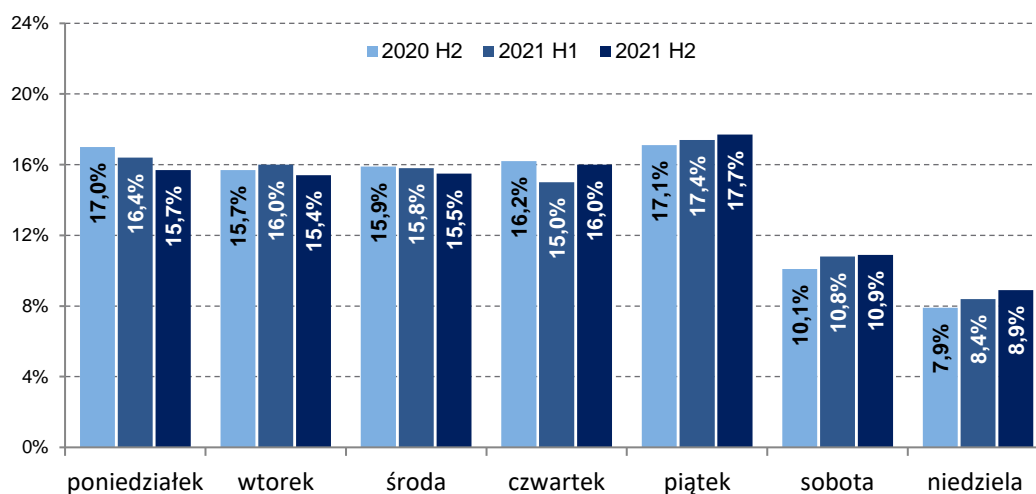
Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych pięciu ostatnich półroczach od II półroczu 2019 r.

Źródło: Dane KIR

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2021 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w piątek (17,7%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 15,4% do 16%. Relatywnie mniej zleceń w porównaniu do dni roboczych było realizowanych w dni wolne, tj. w soboty (10,9%) oraz w niedziele (8,9%). Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia na przestrzeni trzech ostatnich półroczy przedstawia wykres nr 19.

Wykres nr 19. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2020 r.

Źródło: Dane KIR

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I oraz II półroczu 2021 r.

System Express Elixir	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	43 mld	↗+ 29%	55,7 mld
Średnia miesięczna	7,17 mld	↗+ 29%	9,28 mld
Średnia dzienna	237,6 mln	↗+ 27%	302,5 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	858	↘ -11%	761
Liczba zleceń			
Ogółem	50,143 mln	↗+ 46%	73,152 mln
Średnia miesięczna	8,357 mln	↗+ 46%	12,192 mln
Średnia dzienna	277 032	↗+ 44%	397 564
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	5,4%	↗	5,8%
w godz. 8.00 – 16.00	50,8%	↘	50,6%
w godz. 16.00 – 24.00	43,8%	↘	43,6%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	16,4%	↘	15,7%
wtorek	16,0%	↘	15,4%

środa	15,8%	↓	15,5%
czwartek	15,0%	↑	16,0%
piątek	17,4%	↑	17,7%
sobota	10,8%	↑	10,9%
niedziela	8,4%	↑	8,9%

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir w II półroczu 2021 r.

System Express Elixir oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. w trybie 24/7/365. W II półroczu 2021 r. liczba transakcji przetwarzanych w systemie Express Elixir wyniosła 73,2 mln (wzrosła o 46%). Wartość łącznych obrotów w systemie wyniosła 55,7 mld zł (wzrost o 29,4%). W systemie realizowano średnio dziennie 398 tys. transakcji, czyli aż o 120,5 tys. więcej niż w okresie poprzednim (wzrost o 44%). Warto zauważyć, iż dni weekendowe umożliwiły realizację jednej piątej całości obrotów systemu. W II półroczu 2021 r. system Express Elixir funkcjonował bez istotnych zakłóceń.

2.2.4. System BlueCash

Operatorem systemu płatności natychmiastowych jest firma Blue Media S.A. System płatności BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym. System funkcjonuje przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu.

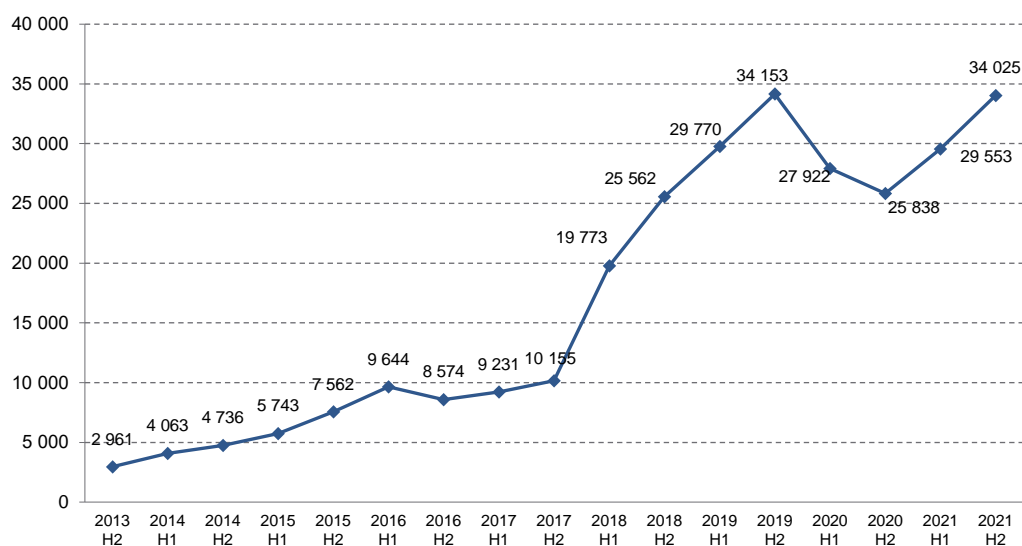
Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec 2021 r. uczestnikami systemu BlueCash były 102 podmioty tj.:

- 6 banków komercyjnych (bez zmian w stosunku do czerwca 2021 r.),
- 95 banków spółdzielczych (o cztery mniej niż w poprzednim półroczu),
- Blue Media S.A.

W II półroczu 2021 r. odnotowano w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrost zarówno wartości, jak i liczby zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash. Łączna liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 6,26 mln szt., czyli zrealizowano transakcji więcej o 911 tys. szt. niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost o 17%. W tym okresie łączne obroty w systemie płatności natychmiastowych BlueCash wyniosły 7,3 mld zł, co stanowiło w porównaniu do poprzedzającego półrocza wzrost o 22%.

Zwiększeniu uległa także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń. Wskaźnik ten odnotowano na poziomie 34.025 zleceń dziennie, czyli więcej niż w poprzednim okresie o 4,5 tys., co stanowi wzrost o 15%. Zmiany te prezentuje wykres nr 20.

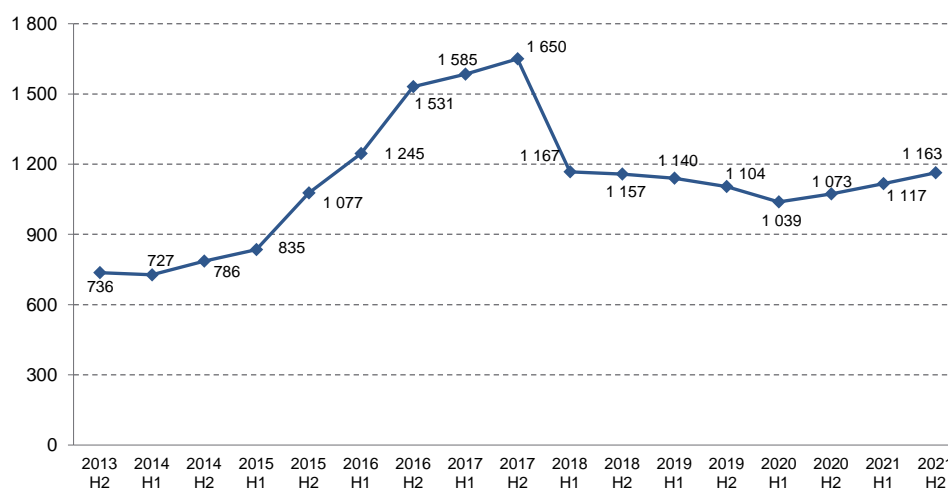
Wykres nr 20. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od II półrocza 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2021 r. wyniosła 1.163 zł i w porównaniu do półrocza poprzedniego (1.117 zł) odnotowano wzrost na poziomie 4%. Zmiany średniej wartości pojedynczego zlecenia realizowanego w systemie BlueCash przedstawia wykres nr 21.

Wykres nr 21. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od II półrocza 2013 r. (w zł)

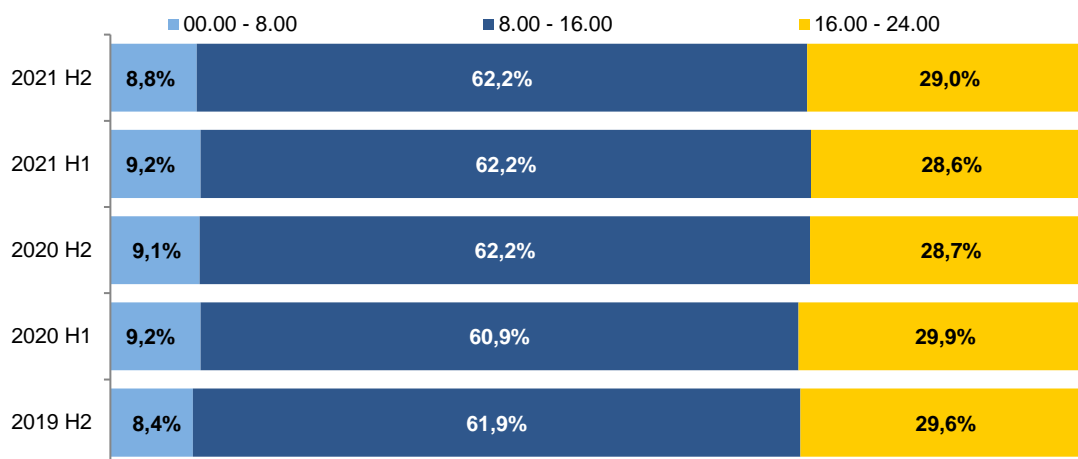

Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych przez 24 godziny na dobę. Na przestrzeni II półrocza 2021 r. największą liczbę

rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 62,2% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (analogicznie jak w poprzednim półroczu). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 29%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 8,8% wszystkich zleceń. Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w okresach pięciu ostatnich półroczy przedstawiono na wykresie nr 22.

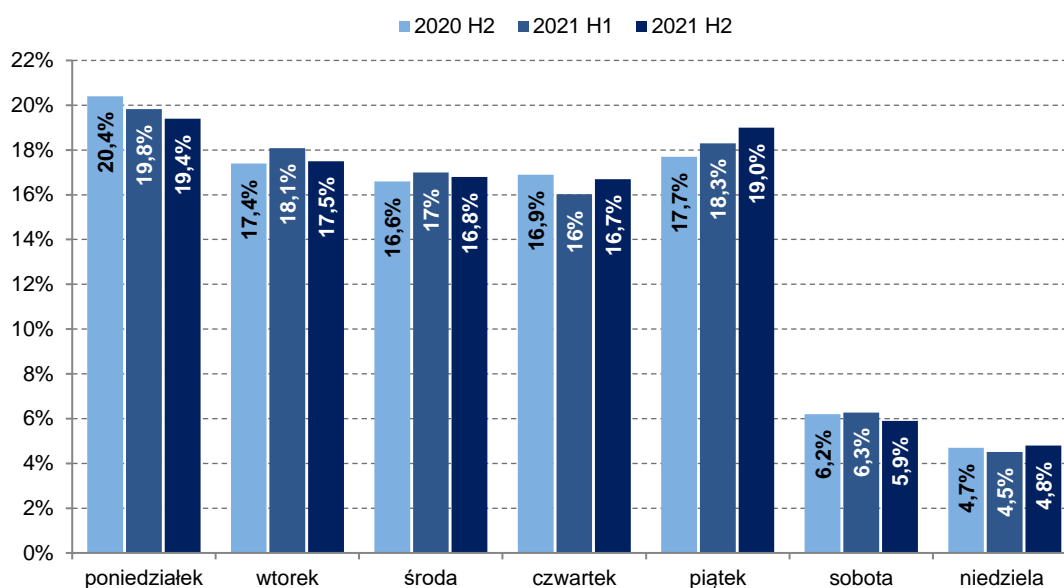
Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych pięciu okresach półrocznych od II półrocza 2019 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2021 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w poniedziałki (19,4%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,7% do 19%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne od pracy, tj. w soboty (5,9%) i w niedziele (4,8%). Łączna liczba zleceń realizowanych przez klientów w dni weekendowe wynosi 10,8% całości zleceń w systemie. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 23.

Wykres nr 23. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2020 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I oraz II półroczu 2021 r.

System BlueCash	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	6 mld	↗+22%	7,3 mld
Średnia miesięczna	0,996 mld	↗+22%	1,213 mld
Średnia dzienna	33 mln	↗+20%	339,6 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	1 117	↗+4%	1 163
Liczba zleceń			
Ogółem	5 349 117	↗+17%	6 260 508
Średnia miesięczna	891 520	↗+17%	1 043 418
Średnia dzienna	29 553	↗+15%	34 025
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	9,2%	↘	8,8%
w godz. 8.00 – 16.00	62,2%	→	62,2%
w godz. 16.00 – 24.00	28,6%	↗	29,0%

Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	19,8%	↓	19,4%
wtorek	18,1%	↓	17,5%
środa	17,0%	↓	16,8%
czwartek	16,0%	↑	16,7%
piątek	18,3%	↑	19,0%
sobota	6,3%	↓	5,9%
niedziela	4,5%	↑	4,8%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash w II półroczu 2021 r.

System BlueCash jest systemem płatności natychmiastowych. System ten – podobnie jak system Express Elixir - oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. w trybie 24/7/365. W II półroczu 2021 r. system BlueCash funkcjonował bez istotnych zakłóceń.

W II półroczu 2021 r. w systemie BlueCash odnotowano w porównaniu do półrocza poprzedniego wzrost liczby transakcji o 17% i wzrost wartości zleceń o 22%. Dzienna liczba transakcji wynosiła 34 tys. zleceń, czyli wzrosła o 15%. Wartość pojedynczej transakcji wyniosła 1.163 zł. Udział zleceń zrealizowanych w weekendy (tj. w soboty i niedziele) stanowił dziesiątą część całości obrotów w systemie BlueCash.

2.2.5. System BLIK

System BLIK²⁵ jest prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. Poniżej przedstawiono informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie przy użyciu urządzeń przenośnych (np. telefony komórkowe oraz tablety) płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami (P2P). Usługa P2P to płatność mobilna dokonywana pomiędzy użytkownikami telefonów komórkowych. Pozwala ona na błyskawiczne przesłanie środków pieniężnych drugiej osobie bez konieczności podawania numeru rachunku bankowego, a jedynie poprzez podanie jej numeru telefonu. W celu aktywowania usługi, użytkownik systemu BLIK musi jedynie powiązać w aplikacji numer swojego telefonu z numerem rachunku bankowego.

Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej jednego z uczestników systemu BLIK. Na koniec 2021 r. w gronie tym były następujące banki: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Santander Bank Polska S.A., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna, Bank Polska Kasa Opieki S.A., Getin Noble Bank S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Credit Agricole Bank Polska S.A., SGB Bank S.A., Bank Polskiej Spółdzielczości

²⁵ Przez system BLIK należy rozumieć: (i) system płatności w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami oraz (ii) schemat płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.

S.A., Nest Bank S.A., Bank Pocztowy S.A., Bank Spółdzielczy w Brodnicy, Bank Ochrony Środowiska S.A., oraz Bank Handlowy w Warszawie S.A.

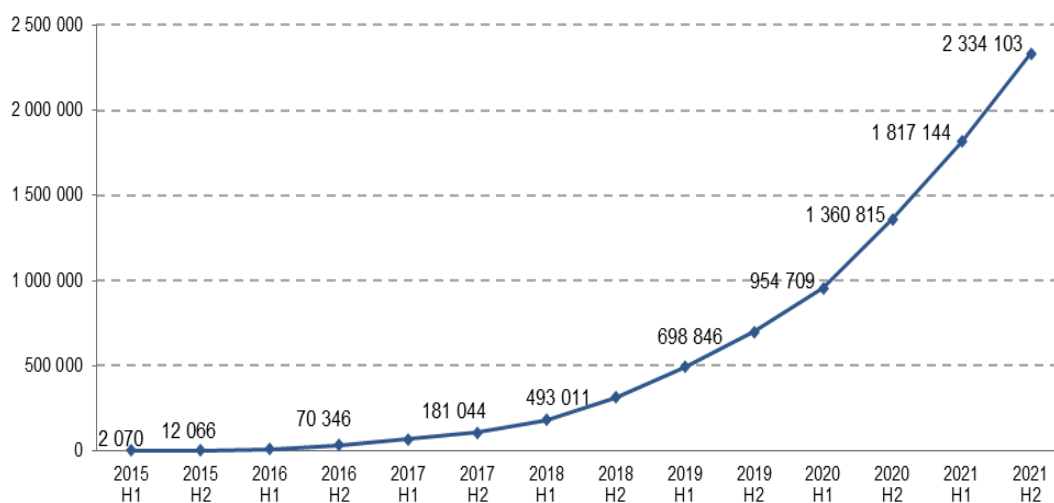
Na koniec 2021 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

- 17 banków (w II półroczu 2021 r. przybył jeden nowy uczestnik, tj. Bank Handlowy w Warszawie S.A.),
- 21,6 mln użytkowników (liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK), tj. o 2 mln więcej niż na koniec czerwca 2021 r.

W II półroczu 2021 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie płatności BLIK wyniosła 58,8 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza (44,2 mld zł) nastąpił wzrost o 33%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BLIK wyniosła 429,5 mln szt., czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza rozliczono transakcji więcej o 100,8 mln (wzrost o 31%).

W ślad za wzrostem łącznej liczby transakcji przetwarzanych przez system odnotowano znaczący wzrost dziennej liczby transakcji. Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półrocza 2021 r. wyniosła 2,3 mln (w poprzednim okresie wynosiła 1,8 mln), co prezentuje wykres nr 24.

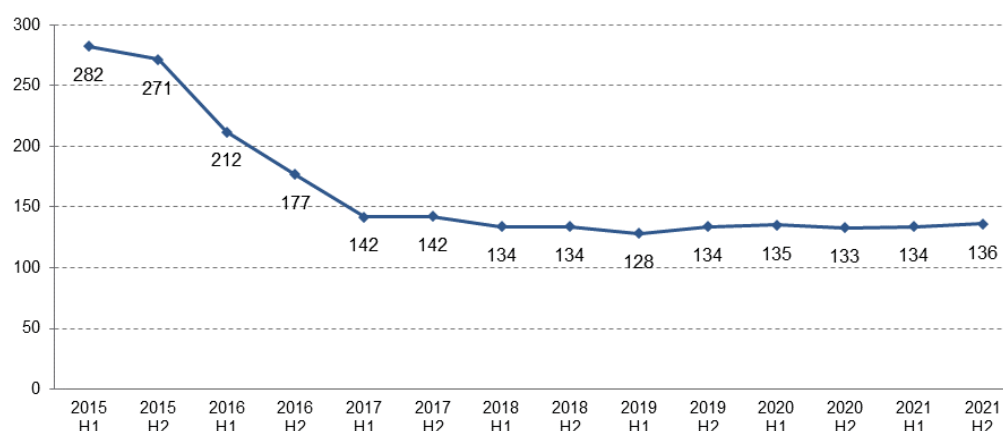
Wykres 24. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W II półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczego zlecenia wyniosła 136 zł, a więc pozostała na podobnym poziomie, co w półroczu poprzedzającym (134 zł). Wielkość średniej na przestrzeni kolejnych lat prezentuje wykres nr 25.

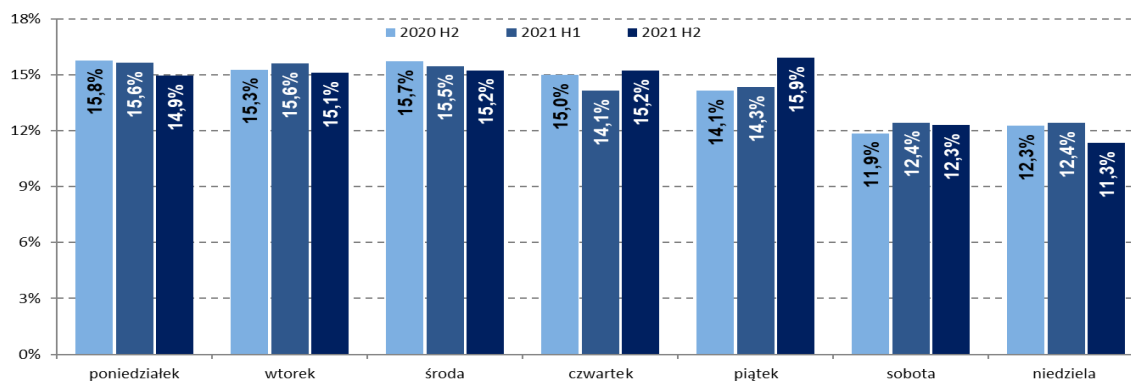
Wykres 25. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (w zł)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W II półroczu 2021 r. najwięcej transakcji rozliczono w piątki (15,9%). Pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 14,9% do 15,2%. Na uwagę zasługuje fakt, iż liczba zleceń realizowanych w soboty wyniosła 12,3%, w niedzielę - 11,3%. Zatem liczba zleceń przeprowadzanych łącznie w dwa dni weekendowe (soboty i niedzielę) to 23,6% wszystkich zleceń realizowanych w systemie, co stanowi prawie 1/4 całości. Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 26.

Wykres nr 26. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2020 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji w internecie (65,8%). Zarejestrowano 282,6 mln takich transakcji (o 47,6 mln więcej niż w poprzednim półroczu). Średnia wartość pojedynczej transakcji w internecie wyniosła 120 zł (w poprzedzającym półroczu wynosiła 116 zł).

Transakcje typu P2P znalazły się na drugim miejscu w systemie pod względem powszechności (16,6%). Ich liczba wzrosła w porównaniu do półrocza poprzedzającego o 61%. Na przestrzeni II półrocza 2021 r. przeprowadzono aż 71,4 mln, czyli było ich o 27,2 mln więcej niż w poprzednim półroczu, co stanowi rekordowo wysoki poziom w dotychczasowych notowaniach. Ich łączna wartość wyniosła 8,1 mld zł. Średnia wartość tego typu zleceń wyniosła 114 zł.

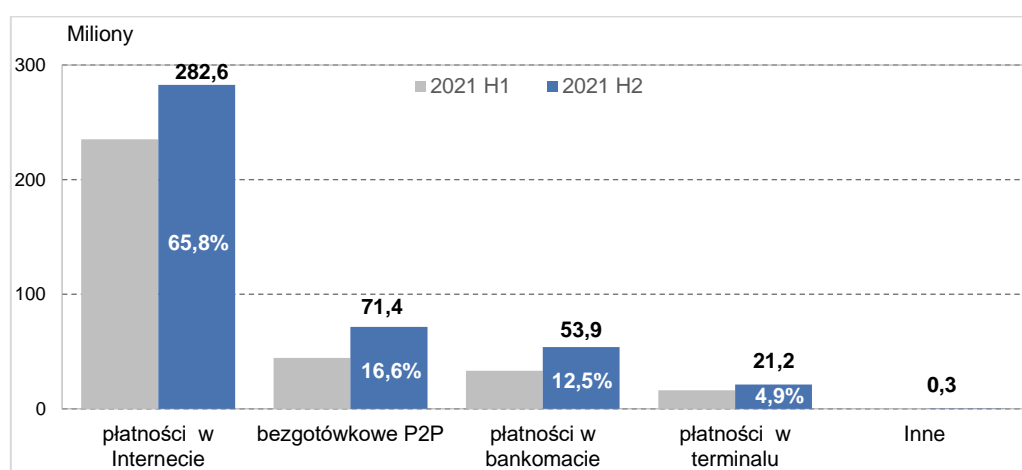
Transakcje w terminalach znalazły się na trzecim miejscu pod względem powszechności (12,5%). Na przestrzeni II półrocza 2021 r. ich liczba uległa znacznemu wzrostowi, tj. o 63%. Łączna liczba transakcji w terminalach wyniosła 53,9 mln, czyli o 20,8 mln transakcji więcej niż w poprzednim półroczu. Wartość łączna przeprowadzonych transakcji wyniosła 2,98 mld zł, co stanowi wzrost o 62%. Średnia wartość pojedynczej transakcji w terminalu wyniosła 55 zł (nieznaczny spadek z poziomu 56 zł).

Wzrosła także liczba i wartość transakcji wypłat oraz wpłat w bankomatach. Pod względem powszechności transakcje te uplasowały się w systemie na czwartym miejscu (4,9%). Zarejestrowano ich 21,2 mln, czyli w porównaniu do półrocza poprzedzającego było ich o 5 mln więcej (wzrost o 31%). Wypłaty oraz wpłaty w bankomatach osiągnęły łączną wartość 13,8 mld zł (wzrost o 36%). Średnia wartość pojedynczej transakcji w bankomacie wyniosła 650 zł (wzrost z poziomu 625 zł).

Warto zaznaczyć, że w lipcu 2021 r. miało miejsce wdrożenie zbliżeniowych płatności mobilnych BLIK. Rozrachunek transakcji zbliżeniowej może odbywać się w ramach jednego z dwóch wariantów, tj.: przy wykorzystaniu systemu zewnętrznego współpracującego z PSP, tj. Mastercard, lub systemu wewnętrznego PSP. W III kwartale 2021 r. - kiedy po raz pierwszy udostępniono ten typ płatności - wykorzystano ją 29,7 tys. razy. Natomiast w kolejnym kwartale transakcji zbliżeniowych odnotowano 2,807 mln. Można zatem przypuszczać, iż klienci coraz powszechniej będą korzystać z tej formy płatności w terminalach POS.

Pozostałe typy transakcji obejmują: inne operacje gotówkowe w terminalu (*cash back, cash advance*²⁶) oraz płatności powtarzalne. W całości rozliczeń systemu stanowią marginalną część, wynosząca poniżej 0,1%. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2021 r. przedstawiono na wykresie nr 27.

Wykres nr 27. Liczba transakcji przeprowadzonych w poszczególnych kategoriach w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2021 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

²⁶ Wypłata gotówki z karty płatniczej za pomocą terminala płatniczego POS. Usługa ta, w odróżnieniu od usługi *cash back*, jest usługą polegającą jedynie na wypłacie gotówki, której nie towarzyszy zakup towarów lub usług opłacany kartą płatniczą. Usługa *cash advance* jest realizowana na terytorium RP w dość ograniczonej liczbie miejsc, tj. w placówkach Poczty Polskiej oraz w kasach wybranych oddziałów bankowych.

Na koniec 2021 r. liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie przekroczyła poziom 21,6 mln, czyli była ona o 2 mln większa niż w czerwcu 2021 r. (wzrost o 10,3%). Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS i w sklepach internetowych, transakcji typu P2P, jak również płatności powtarzalnych (ang. „auto-payment”).

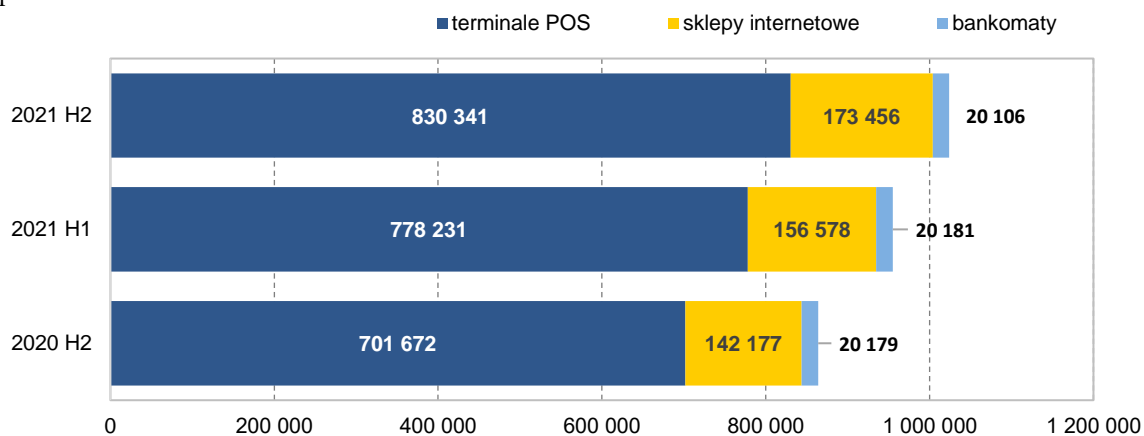
Na koniec 2021 r. było 1,023 mln urządzeń akceptujących płatności mobilne i na przestrzeni II półrocza 2021 r. ich liczba wzrosła o 68,9 tys. (wzrost o 7%).

Na koniec 2021 r. funkcjonowały następujące urządzenia obsługujące płatności mobilne BLIK:

- terminale POS – 830,3 tys. urządzeń akceptujących, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 52 tys. nowych terminali (wzrost o 6,7%),
- sklepy internetowe – 173,5 tys. podmiotów, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 16,9 tys. podmiotów (wzrost o 10,8%),
- bankomaty – 20.106 urządzeń, tj. na przestrzeni półrocza ubyło 75 bankomatów (spadek o 0,3%).

Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy przedstawiono na wykresie nr 28.

Wykres nr 28. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy od II półrocza 2020 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2021 r.

System płatności mobilnych BLIK	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		184 dni
Wartość płatności (w mln zł)			
Ogółem	44,2 mld	↗+33%	58,8 mld
Średnia miesięczna	7,36 mld	↗+33%	9,8 mld
Średnia dzienna	243,9 mln	↗+31%	319,8 mln
Średnia kwota transakcji (zł)	134	↗+1%	136
Liczba płatności			
Ogółem	328,903 mln	↗+31%	429,475 mln
Średnia miesięczna	54,817 mln	↗+31%	71,579 mln
Średnia dzienna	1,817 mln	↗+28%	2,334 mln
Główne typy płatności:			
1) Płatności bezgotówkowe w INTERECIE			
Wartość (zł)	27,3 mld	↗+24%	33,9 mld
Udział % w systemie BLIK	61,9%	↘	57,6%
Liczba	235,069 mln	↗+20%	282,625 mln
Udział % w systemie BLIK	71,5%	↘	65,8%
Średnia dzienna liczba płatności	1,298 mln	↗+18%	1,536 mln
Średnia wartość płatności (zł)	116	↗+3%	120
2) Płatności bezgotówkowe typu P2P			
Wartość (zł)	4,8 mld	↗+68%	8,1 mld
Udział % w systemie BLIK	11,0%	↗	13,8%
Liczba	44,261 mln	↗+61%	71,425 mln
Udział % w systemie BLIK	13,5%	↗	16,6%
Średnia dzienna liczba płatności	244 534	↗+59%	388 179
Średnia wartość płatności (zł)	109	↗+4%	114
3) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS			
Wartość (zł)	1,8 mld	↗+62%	2,98 mld
Udział % w systemie BLIK	4,2%	↗	5,1%
Liczba	33,113 mln	↗+63%	53,884 mln
Udział % w systemie BLIK	10,1%	↗	12,5%
Średnia dzienna liczba płatności	182 944	↗+60%	292 845
Średnia wartość płatności (zł)	56	↘-0,4%	55
4) Wypłaty i wpłaty gotówkowe w bankomatach			
Wartość (zł)	10,1 mld	↗+36%	13,8 mld
Udział % w systemie BLIK	23,0%	↗	23,4%
Liczba	16,218 mln	↗+31%	21,203 mln
Udział % w systemie BLIK	4,9%	→	4,9%
Średnia dzienna liczba wypłat	89 601	↗+29%	115 231
Średnia wartość wypłaty w bankomacie (zł)	625	↗+4%	650

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu BLIK w II półroczu 2021 r.

W II półroczu 2021 r. system BLIK funkcjonował bez istotnych zakłóceń. W systemie BLIK odnotowano dynamiczny wzrost zarówno liczby przeprowadzanych transakcji (wzrost o 31%), jak i ich wartości (wzrost

o 33%). Należy podkreślić, iż było to trzecie półrocze z rzędu, w którym odnotowano bardzo wysoki wzrost liczby zleceń. W II półroczu 2021 r. średnio dziennie wykonywanych było 2,3 mln zleceń, czyli o 28% więcej niż w półroczu poprzedzającym, co jednoznacznie potwierdza upowszechnianie się płatności mobilnych BLIK. Pozytywnym sygnałem jest systematycznie odnotowywany wzrost sieci akceptacji. Warto zauważyć, że na koniec grudnia 2021 r. było to 712 tys. punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności BLIK, w których było zainstalowanych 830,3 tys. terminali POS. Na przestrzeni II półroczu 2021 r. sieć akceptacji płatności mobilnych została powiększona o 52 tys. terminali POS (wzrost o 6,7%).

Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji w internecie (65,8%). Zarejestrowano 282,6 mln takich transakcji (czyli więcej aż o 47,6 mln niż w poprzednim półroczu).

Bardzo dynamicznie wzrosła liczba i wartość transakcji w terminalach POS. Ich liczba wzrosła o 63% i wyniosła 53,9 mln szt. Natomiast ich wartość wzrosła w porównaniu do poprzedniego półroczu o 62% i osiągnęła łączną wartość 2,98 mld zł.

2.2.6. Krajowy System Rozliczeń

Krajowy System Rozliczeń (KSR) jest prowadzony przez spółkę Fiserv Polska S.A.²⁷. System umożliwia kompensacyjne rozliczanie transakcji krajowych dokonywanych przy użyciu kart płatniczych oraz wymianę danych pomiędzy podmiotami funkcjonującymi na rynku kart płatniczych w Polsce. Uczestnikami systemu KSR mogą być wszystkie banki wydające karty płatnicze oraz agenci rozliczeniowi. Dostawcy usług płatniczych nieposiadający statusu banku mogą dokonywać rozliczenia transakcji w systemie jedynie za pośrednictwem banku uczestniczącego w systemie.

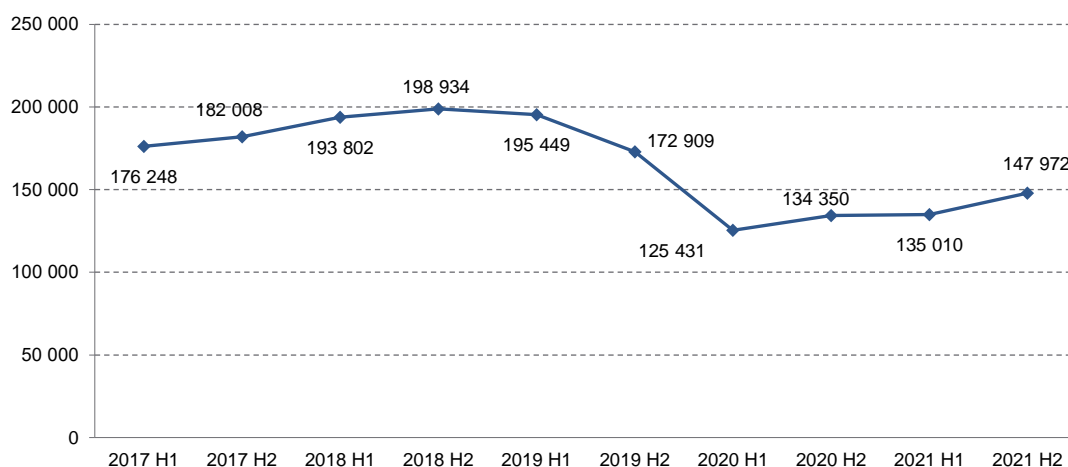
Na koniec 2021 r. w systemie KSR aktywnymi uczestnikami było 9 banków. W omawianym półroczu liczba uczestników nie uległa zmianie.

W II półroczu 2021 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie KSR wyniosła 7,3 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półroczu odnotowano wzrost o 15%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie KSR wyniosła 27,2 mln szt., czyli więcej o 2,8 mln zleceń w porównaniu do poprzedzającego półroczu (wzrost o 11%). Odnotowano także wzrost o 10% średniej dziennej liczby transakcji rozliczanych w systemie. W II półroczu 2021 r. dziennie rozliczano 148 tys. zleceń, czyli o 13 tys. więcej niż w półroczu poprzedzającym. Liczbę zleceń rozliczanych dziennie w dziesięciu minionych półroczach prezentuje wykres nr 29.

---

²⁷ Z dniem 24 września 2021 r. spółka First Data Polska S.A. zmieniła nazwę na Fiserv Polska S.A.

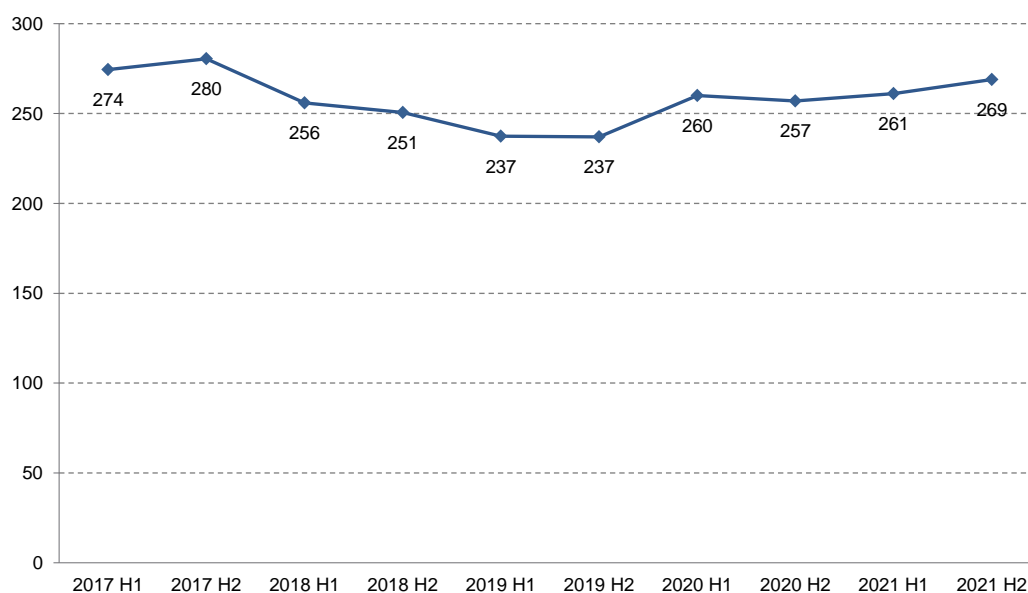
Wykres 29. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r.

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2021 r. wyniosła 269 zł i nie odbiegała znacznie od wartości w poprzedzającym półroczu (261 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni ostatnich dziewięciu półroczy prezentuje wykres nr 30.

Wykres 30. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r. (w zł)

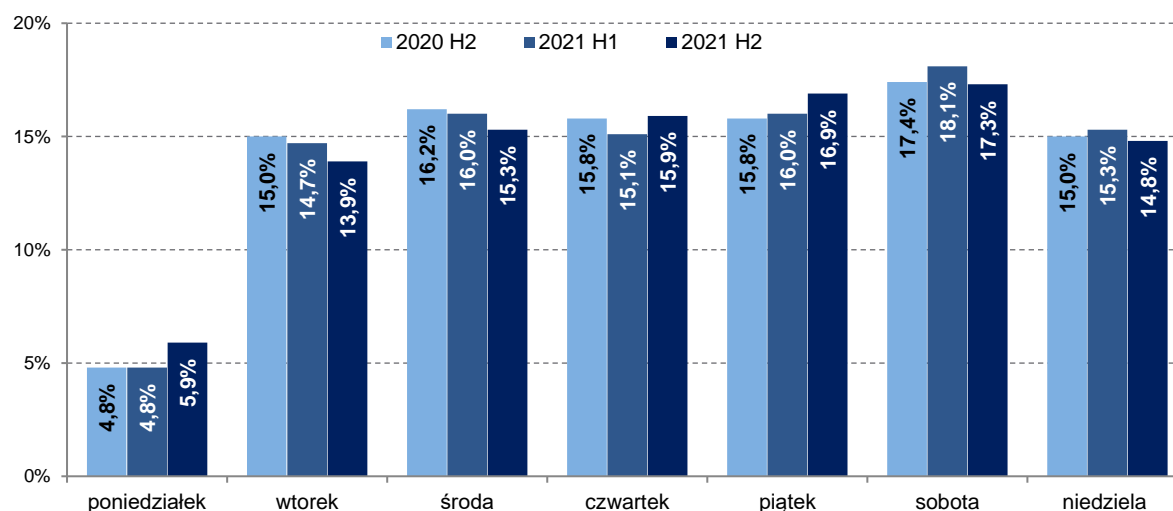
Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

W II półroczu 2021 r. w systemie KSR najwięcej transakcji zostało rozliczonych w soboty (17,3%). Relatywnie wysoki udział mają także zlecenia realizowane w niedzielę (14,8%). Wpływa to na stosunkową dużą łączną liczbę zleceń w dni weekendowe (soboty i niedziele), która stanowi 32,1% całości, czyli 1/3 wszystkich zleceń

rozliczanych w systemie. Najmniejszy udział transakcji w systemie (5,9%) stanowiły transakcje rozliczane w poniedziałki, a pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 13,9% do 16,9%. Tak jak zaobserwowano w okresach poprzednich, poniedziałek jest dniem, w którym liczba transakcji jest blisko 3-krotnie mniejsza niż w dni pozostałe. Rozkład liczby zleceń w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy przedstawiono na wykresie nr 31.

Wykres 31. Liczba zleceń w systemie KSR w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2020 r.

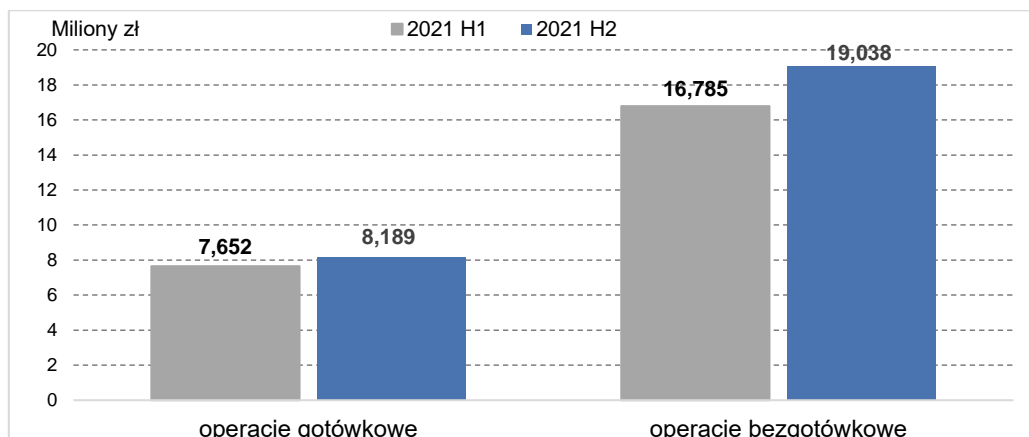
Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

W II półroczu 2021 r. w systemie KSR przeprowadzano:

- transakcje bezgotówkowe, tj.: 1) płatności w terminalach POS, 2) płatności w internecie, 3) płatności w terminalach POS towarzyszące wypłacie sklepowej (*cash back*) - o łącznej liczbie 19 mln transakcji (czyli o 2,3 mln więcej niż w półroczu poprzedzającym) oraz łącznej wartości 1,5 mld zł. Pod względem liczby stanowiły one 69,9% wszystkich transakcji rozliczonych w KSR, natomiast ich wartość stanowiła 21,1% obrotów KSR, czyli 1/5 całości. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wynosiła 77 zł (bez zmian w porównaniu do poprzedniego półrocza).
- transakcje gotówkowe, tj.: 1) wypłaty gotówki w bankomatach, 2) wypłaty *cash advance* w terminalu POS, 3) wypłaty sklepowe (*cash back*) - o łącznej liczbie 8,2 mln transakcji (czyli o 537 tys. więcej niż w półroczu poprzedzającym) oraz łącznej wartości 5,9 mld zł. Pod względem liczby stanowiły one 30,1% wszystkich transakcji rozliczonych w KSR, natomiast ich wartość stanowiła aż 79,9% obrotów KSR. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wynosiła 716 zł (czyli ponad 9 razy więcej niż średnia wartość transakcji bezgotówkowej w tym systemie).

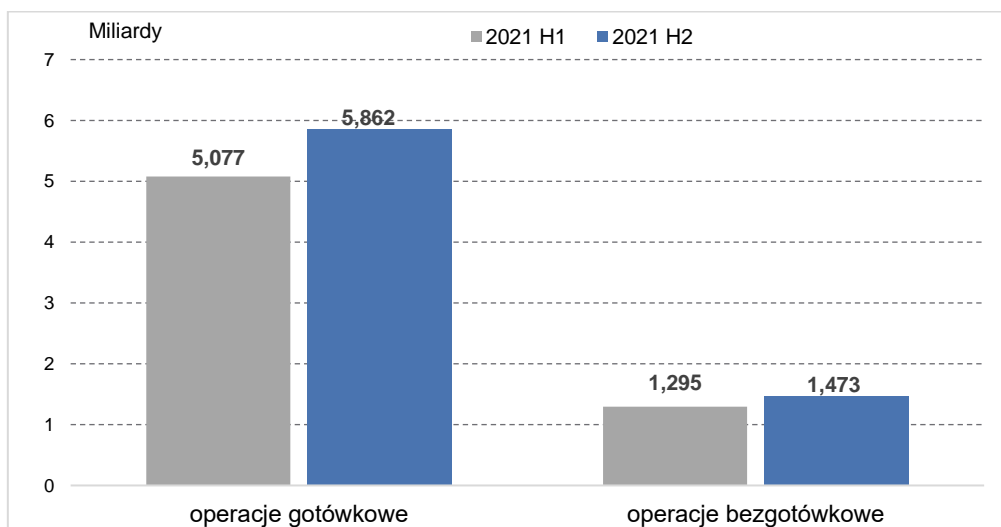
Liczbę i wartość transakcji gotówkowych oraz bezgotówkowych w systemie KSR przeprowadzonych w I oraz II półroczu 2021 r. przedstawiono na wykresach nr 32 i nr 33.

Wykres 32. Liczba transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I oraz II półroczu 2021 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

Wykres 33. Wartość (w mld zł) transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I oraz II półroczu 2021 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie KSR, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2021 r. przedstawia tabela nr 10.

Tabela nr 10. Wartość i liczba zleceń w systemie KSR w I oraz II półroczu 2021 r.

System KSR	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość płatności (w mln zł)			
Ogółem	6,37 mld	↗+15%	7,33 mld
Średnia miesięczna	1,062 mld	↗+15%	1,222 mld
Średnia dzienna	35,2 mln	↗+13%	39,9 mln
Średnia kwota transakcji (zł)	261	↗+3%	269
Liczba płatności			
Ogółem	24,437 mln	↗+11%	27,227 mln
Średnia miesięczna	4,073 mln	↗+11%	4,538 mln
Średnia dzienna	135 010	↗+10%	147 972
Poszczególne typy płatności:			
1) Operacje gotówkowe (wyплаты w bankomacie, wypłaty w terminalu, cash back)			
Wartość (w mln zł)	5,076 mld	↗+15%	5,862 mld
Udział % w systemie KSR	79,7%	↗	79,9%
Liczba	7,652 mln	↗+7%	8,189 mln
Udział % w systemie KSR	31,3%	↘	30,1%
Średnia dzienna liczba płatności	42 275	↗+5%	44 507
Średnia wartość płatności	663	↗+8%	716
2) Operacje bezgotówkowe (płatności w terminalu, cash advance, cash back)			
Wartość (w mln zł)	1,29 mld	↗+14%	1,47 mld
Udział % w systemie KSR	20,3%	↘	20,1%
Liczba	16,785 mln	↗+13%	19,038 mln
Udział % w systemie KSR	68,7%	↗	69,9%
Średnia dzienna liczba płatności	92 734	↗+12%	103 465
Średnia wartość płatności	77	→	77
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	4,8%	↗	5,9%
wtorek	14,7%	↘	13,9%
środa	16,0%	↘	15,3%
czwartek	15,1%	↗	15,9%
piątek	16,0%	↗	16,9%
sobota	18,1%	↘	17,3%
niedziela	15,3%	↘	14,8%

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu KSR w II półroczu 2021 r.

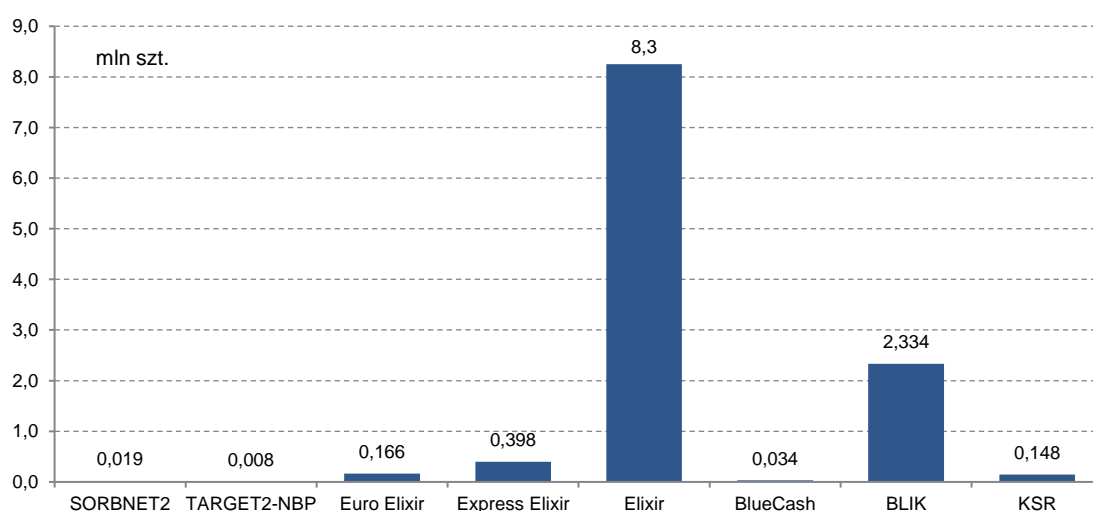
W II półroczu 2021 r. system KSR funkcjonował bez istotnych zakłóceń. W systemie KSR odnotowano wzrost zarówno liczby przeprowadzanych transakcji (wzrost o 11%), jak i ich wartości (wzrost o 15%). W II półroczu 2021 r. średnio dziennie wykonywanych było 148 tys. zleceń.

W systemie KSR zostały zrealizowane w przeważającej części (69,9%) transakcje bezgotówkowe, tj. płatności w terminalach POS, w tym także płatności, którym towarzyszyły wypłaty sklepowe (*cash back*). Zarejestrowano ich 19 mln transakcji, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza więcej o 2,3 mln zleceń. Pozostałe transakcje, czyli transakcje gotówkowe, tj. wypłaty gotówki w bankomatach, wypłaty w terminalu typu *cash advance* oraz wypłaty sklepowe (*cash back*), stanowiły 30,1% liczby wszystkich transakcji. Zarejestrowano ich 8,2 mln, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza więcej o 0,5 mln zleceń.

2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Na wykresie nr 34 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w II półroczu 2021 r.

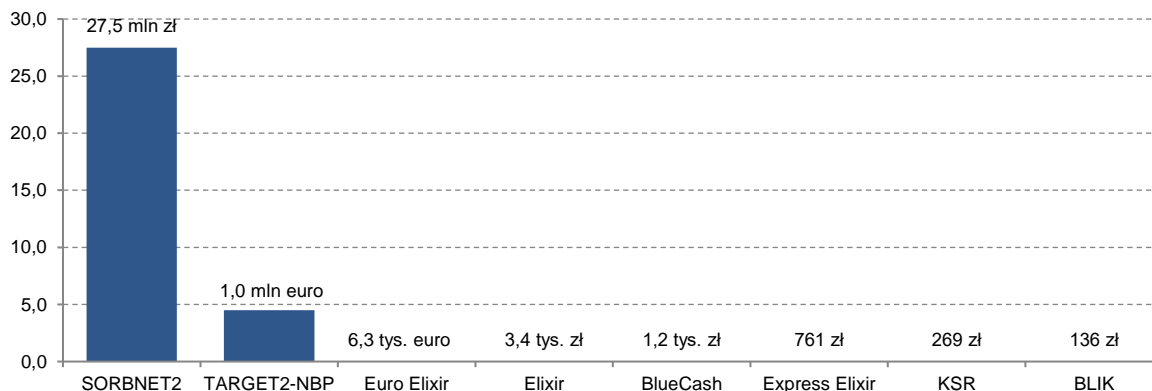
Wykres nr 34. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

Średnią wartość zlecenia płatniczego rozliczanego w systemach płatności w II półroczu 2021 r. przedstawiono na wykresie nr 35.

Wykres nr 35. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2021 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Podsumowanie

W II półroczu 2021 r. na rynku polskim funkcjonowało osiem głównych systemów płatności.

Wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń odnotowano w następujących systemach płatności detalicznych, tj. w systemie Express Elixir, w systemie BLIK, w systemie BlueCash, w systemie Euro Elixir i w systemie KSR. W II półroczu 2021 r., w stosunku do I półrocza 2021 r., średnia dzienna liczba realizowanych zleceń płatniczych w tych systemach wzrosła odpowiednio o 44%, 28%, 15%, 14,2% i 10%. Natomiast w systemie Elixir odnotowano spadek średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 1,9%.

Analizując dane dotyczące polskich systemów RTGS w minionym półroczu, w systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, zanotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 7,2%. Podobnie było w systemie TARGET2-NBP, przeprowadzającym rozrachunek w euro, w którym średnia dzienna liczba realizowanych zleceń wzrosła o 9,3%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I oraz w II półroczu 2021 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i w II półroczu 2021 r.

Systemy płatności	I połowa 2021 r.	ZMIANA	II połowa 2021 r.
Elixir	8,41 mln	↓ 1,9%	8,25 mln
BLIK	1,82 mln	↑ 28%	2,33 mln
Express Elixir	277.032	↑ 44%	397.564
Euro Elixir	145.555	↑ 14,2%	166.161
KSR	135.010	↑ 10%	147.972
BlueCash	29.553	↑ 15%	34.025
SORBNET2	17.572	↑ 7,2%	18.838
TARGET2-NBP	7.659	↑ 9,3%	8.369

Źródło: Opracowanie własne DSP

Analizując dane dotyczące systemów detalicznych, spadek średniej wartości realizowanego zlecenia odnotowano w jednym systemie, tj. w systemie Express Elixir. W II półroczu 2021 r., w stosunku do I półrocza 2021 r., średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego w tym systemie zmalała o 11%.

Natomiast w systemie Euro Elixir, w systemie Elixir, w systemie BlueCash, w systemie KSR i w systemie BLIK średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 17,7%, 10,4%, 4%, 3% i 1%.

W zakresie danych statystycznych dotyczących polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2 i systemie TARGET2-NBP odnotowano również wzrost średniej wartości realizowanego zlecenia odpowiednio o 11,2% i 6,1%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I oraz w II półroczu 2021 r. przedstawiono w tabeli nr 12.

Tabela nr 12. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II w półroczu 2021 r.

Systemy płatności	I połowa 2021 r.	ZMIANA	II połowa 2021 r.
SORBNET2 (zł)	24,8 mln	↑ 11,2%	27,5 mln
TARGET2-NBP (euro)	920 tys.	↑ 6,1%	980 tys.
Euro Elixir (euro)	5.367	↑ 17,7%	6.317
Elixir (zł)	3.054	↑ 10,4%	3.371
BlueCash (zł)	1.117	↑ 4%	1.163
Express Elixir (zł)	858	↓ -11%	761
KSR (zł)	261	↑ 3%	269
BLIK (zł)	134	↑ 1%	136

Źródło: Opracowanie własne DSP

3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec II półrocza 2021 r. w Polsce zgodę na funkcjonowanie posiadało pięć systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

1. dwa systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.:
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji obrót zorganizowany,
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji obrót niezorganizowany,
2. system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.,
3. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzony przez NBP,
4. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzony przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. (w ocenianym okresie nadal nie rozpoczął działalności operacyjnej).

3.1. Grupa KDPW

3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.

W II półroczu 2021 r. KDPW_CCP S.A. nie wdrożył w ramach prowadzonych systemów żadnych zmian, które miałyby wpływ na funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce. We wskazanym okresie prowadzone były jedynie prace projektowe i legislacyjne mające na celu przygotowanie planowanych do wdrożenia w 2022 r. zmian wynikających z wejścia w życie od dnia 1 lutego 2022 r. rozporządzenia dotyczącego dyscypliny rozrachunku²⁸ oraz w zakresie uruchomienia usług rozliczeniowych dla transakcji warunkowych *repo* zawieranych w obrocie zorganizowanym na rynku TBSP BondSpot S.A.

Dane statystyczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w systemach rozliczeń, prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., uczestniczyły 34 podmioty (w porównaniu z 33 podmiotami na koniec poprzedniego półrocza)²⁹.

W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. przetworzono 18.998 tys. transakcji o wartości 469,0 mld zł (w I półroczu 2021 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 23.133 tys. transakcji oraz 465,4 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to spadek liczby transakcji o 17,9% oraz wzrost wartości transakcji o 0,8%.

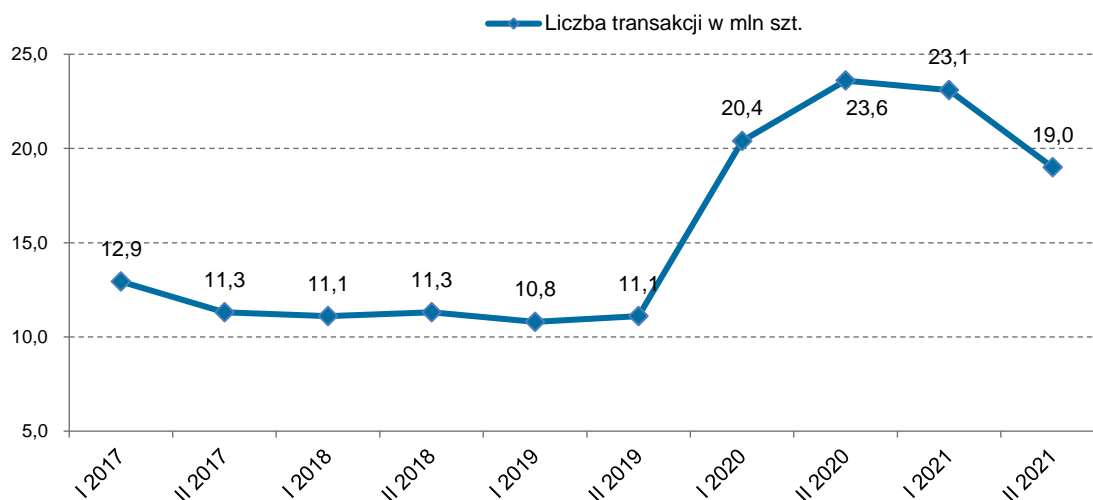
Na wykresie nr 36 i 37 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez systemy KDPW_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne³⁰.

²⁸ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 2018/1229 z dnia 25 maja 2018 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych w zakresie dyscypliny rozrachunku.

²⁹ Do listy uczestników dodano: X-Trade Brokers Dom Maklerski S.A.

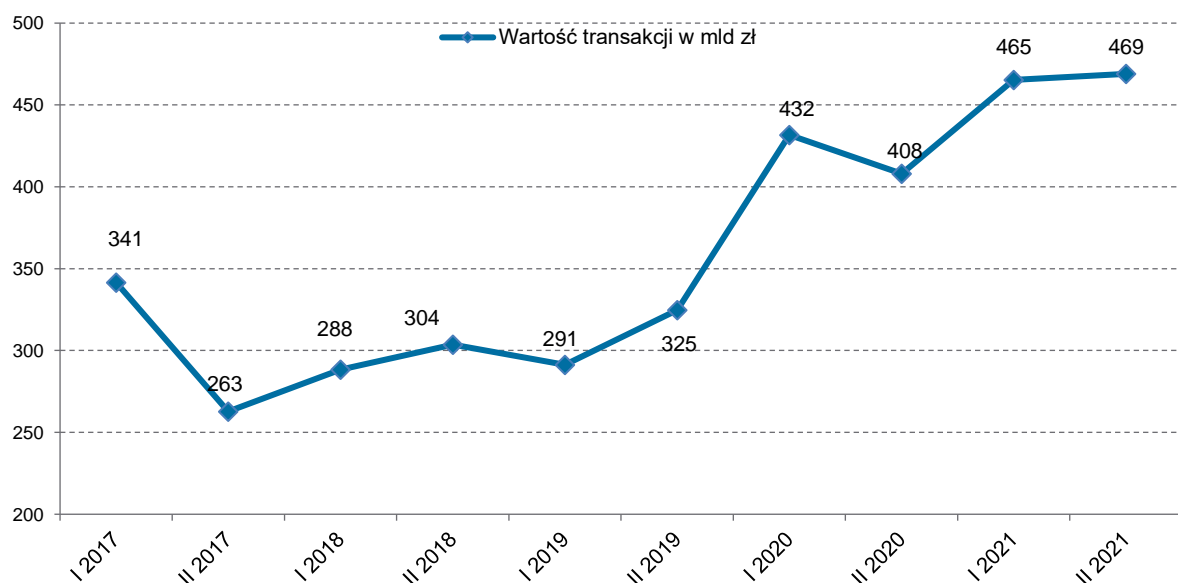
³⁰ Od I półrocza 2021 r. prezentowane wielkości są zgodne z danymi przekazywanymi przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie danych i informacji przekazywanych przez

Wykres nr 36. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2017–2021

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 37. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Analizując dane od początku ich monitorowania, należy zauważyć, że po okresie względnej stagnacji w zakresie liczby rozliczonych transakcji, która trwała od 2017 r. do II półrocza 2019 r., w 2020 roku nastąpił znaczący wzrost liczby transakcji rozliczanych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. Natomiast w I półroczu 2021 r. nastąpiło odwrócenie trendu wzrostowego liczby transakcji, a w II półroczu

podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych, system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz system rozrachunku. Dane za wcześniejsze okresy zostały odpowiednio skorygowane.

2021 r. pogłębienie tego spadku. Jednocześnie tendencja wzrostowa wartości rozliczonych transakcji występująca w II półroczu 2019 r. oraz I półroczu 2020 r., po niewielkiej korekcie w II połowie 2020 r., była kontynuowana przez cały 2021 r.

3.1.2. System rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.

W II półroczu 2021 r. dokonano następujących zmian w zasadach funkcjonowania systemu rozrachunku papierów wartościowych prowadzonego przez KDPW S.A.:

- 1) rozszerzono możliwość rejestrowania papierów wartościowych w depozycie, bez zawierania przez emitenta umowy z KDPW S.A. Usługą tą objęto papiery wartościowe, które:
  - bez zgody emitenta zostały dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym lub w alternatywnym systemie obrotu, prowadzonym przez podmiot, z którym KDPW S.A. zawarł umowę;
  - zostały zarejestrowane w innym centralnym depozycie papierów wartościowych, z którym KDPW S.A. posiada połączenie operacyjne umożliwiające rejestrowanie tych papierów wartościowych w KDPW S.A. jako depozycie inwestora;
- 2) wprowadzono zmiany związane z planowanym utworzeniem przez GPW S.A. wyodrębnionego w ramach alternatywnego systemu obrotu rynku Global Connect, który ma być przeznaczony do obrotu akcjami dużych spółek, wyemitowanymi na podstawie prawa obcego i wprowadzonymi do obrotu bez zgody emitenta;
- 3) kontynuowano wdrażanie modyfikacji funkcjonalności wspomagających proces rozrachunku oraz prowadzono prace deweloperskie w ramach dostosowywania do wymogów regulacji rozporządzenia w zakresie dyscypliny rozrachunku.

Dane statystyczne

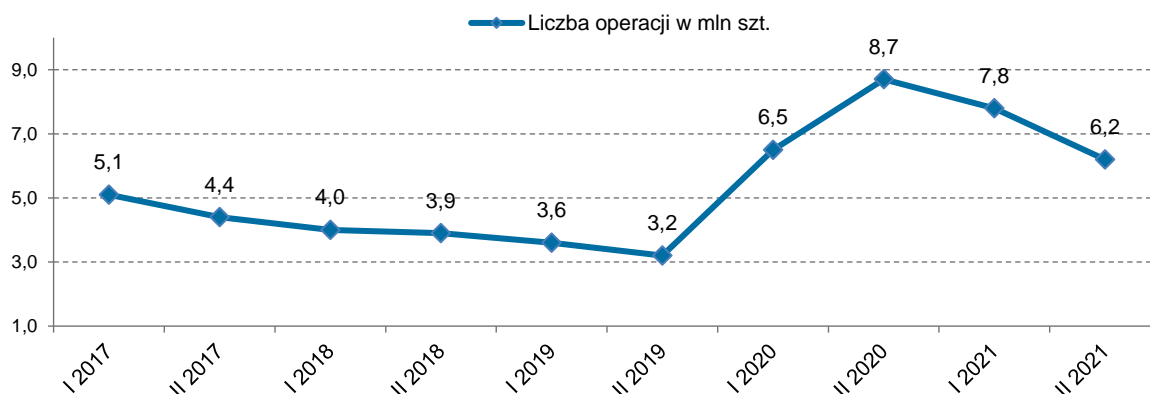
Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. uczestniczyły w sposób bezpośredni 84 podmioty (w porównaniu do 83 podmiotów w poprzednim półroczu)³¹.

W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 6.186 tys. operacji o łącznej wartości 5.273,6 mld zł (w I półroczu 2021 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 7.749 tys. operacji oraz 4.603,0 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to spadek liczby operacji o 20,2%, przy jednoczesnym wzroście wartości o 14,6%.

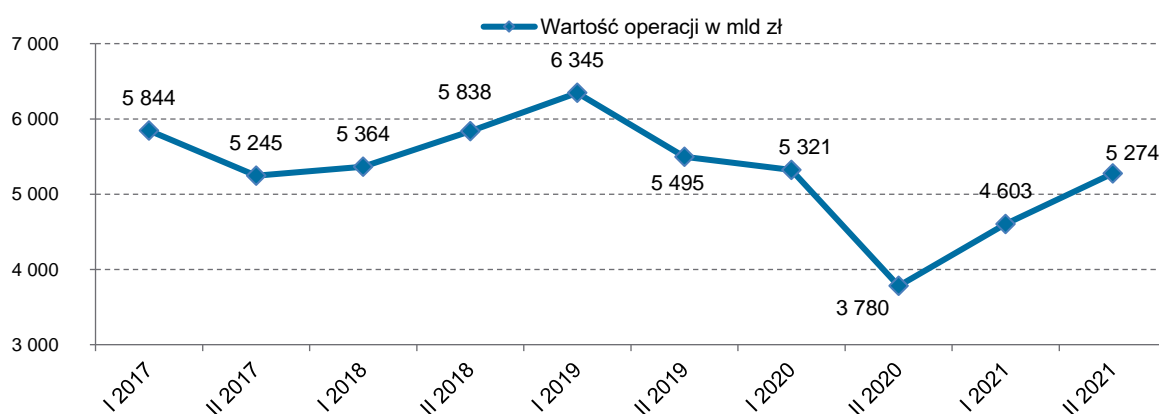
Na wykresach nr 38 i 39 przedstawiona została liczba oraz wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne³².

³¹ Liczba uczestników za I półrocze 2021 r. została skorygowana przez KDPW S.A. z 84 na 83 w związku z wykluczeniem w dniu 1 czerwca 2021 r. Banku Polska Kasa Opieki S.A. w jednej z dwóch dotychczasowych form swojego uczestnictwa w systemie rozrachunku (jako funkcjonujący w miejsce dawnego Idea Banku S.A.). W II półroczu 2021 r. do listy dopisano X-Trade Brokers DM S.A.

³² W związku z prowadzonym przez DSP procesem mającym na celu ujednoczenie danych statystycznych dotyczących systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych przedstawianych w przygotowywanych opracowaniach – liczba i wartość rozliczonych przez systemy KDPW S.A. operacji, zostały historycznie skorygowane w porównaniu do danych przedstawianych we wcześniejszych *Ocenach funkcjonowania systemu płatniczego*. Od I półrocza 2021 r. prezentowane wielkości są zgodne z danymi przekazywanymi przez KDPW S.A. na podstawie *Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie danych*

Wykres nr 38. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.

Źródło: Dane KDPW S.A.

Wykres nr 39. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.

Źródło: Dane KDPW S.A.

Analiza danych dotyczących liczby realizowanych operacji wskazuje na utrzymującą się względną stagnację w okresie od początku 2017 roku do II półrocza 2019 r. Z kolei po trwającym przez cały 2020 r. okresie wzrostu liczby rozrachowanych operacji w KDPW S.A. w pierwszej połowie 2021 r. nastąpił spadek, który pogłębił się w II półroczu 2021 r. Natomiast w odniesieniu do wartości transakcji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. można zaobserwować spokojny wzrost w okresie od II półrocza 2017 r. do I półrocza 2019 r. Kolejne trzy półrocza charakteryzował spadek wartości operacji. Następnie rozpoczęły w I półroczu 2021 r. trend wzrostu wartości transakcji (o 21,8% w stosunku do II

i informacji przekazywanych przez podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych, system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz system rozrachunku.

półrocza 2020 r.) został utrzymany również w II półroczu 2021 r. (wzrost o 14,6% w stosunku do poprzedniego okresu).

3.2. System SKARBNET4

W II półroczu 2021 r. nie wdrożono żadnych zmian w funkcjonowaniu systemu rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4, ani nie zostały podjęte inne działania, które byłyby istotne z punktu widzenia wpływu na system płatniczy w Polsce.

Dane statystyczne

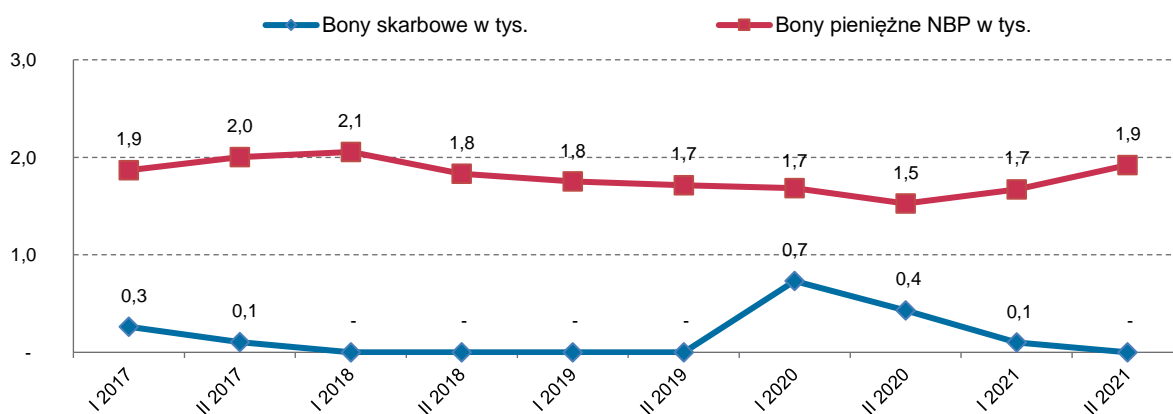
Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w systemie SKARBNET4 uczestniczyło 39 podmiotów rozliczających bony skarbowe i 38 podmiotów rozliczających bony pieniężne NBP (tak samo jak w poprzednim półroczu).

W omawianym okresie, w systemie SKARBNET4 przetworzono łącznie 1.916 szt. transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 13.394,9 mld zł (w I półroczu 2021 r. przetworzono 1.665 szt. transakcji o wartości 9.639,0 mld zł). Oznacza to, iż w II półroczu 2021 r. nastąpił wzrost zarówno liczby przetworzonych transakcji bonami pieniężnymi NBP o 15,1%, jak i wartości o 39%.

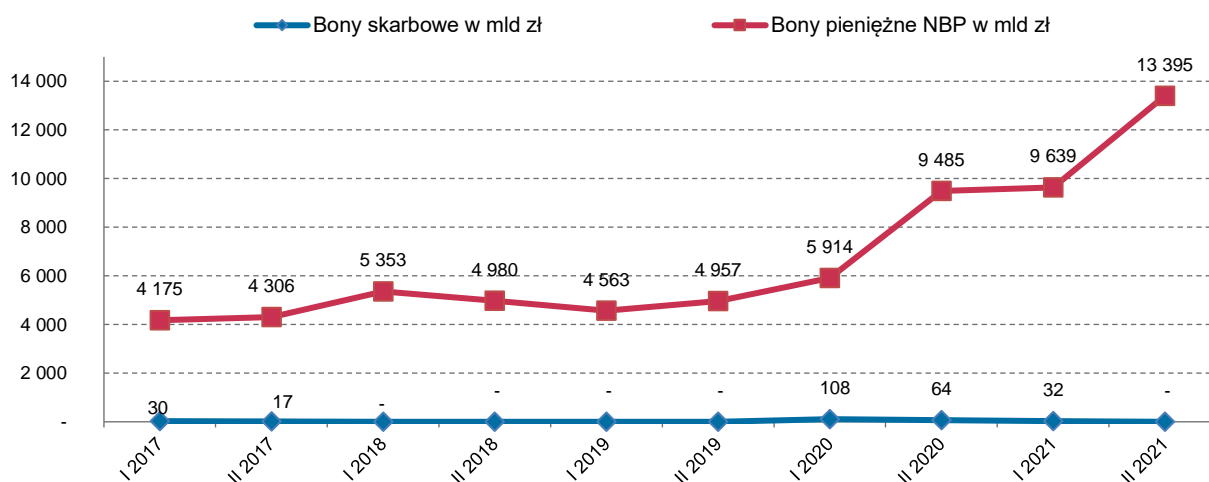
W II półroczu 2021 r. nie było transakcji bonami skarbowymi (w I półroczu 2021 r. dokonano 136 transakcji o wartości 32,0 mld zł).

Na wykresach nr 40 i 41 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonymi w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 40. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP

Źródło: Dane DOK NBP

Wykres nr 41. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP

Źródło: Dane DOK NBP

Analizując dane, można zauważyć, iż po utrzymujących się na stabilnym poziomie wartości transakcji bonami pieniężnymi NBP w okresie od 2017 do 2019 roku, nastąpił trend wzrostowy rozpoczęty w I półroczu 2020 r. z wyraźnymi wzrostami dynamiki w II półroczu 2020 r. oraz w II półroczu 2021 r. Liczba transakcji bonami pieniężnymi NBP przez cały okres analizy prezentuje się stabilnie. Natomiast po trzech półroczach, w których dokonywane były transakcje bonami skarbowymi, w II półroczu 2021 r. ich liczba i wartość ponownie wynosiła zero (w okresach wcześniejszych transakcje bonami skarbowymi miały miejsce w 2017 roku).

3.3. IRGIT SRF

W II półroczu 2021 r. nie wdrożono żadnych zmian w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez IRGiT SRF, nie podjęto także innych działań, które byłyby istotne z punktu widzenia funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce.

Dane statystyczne

Według stanu na koniec II półrocza 2021 r. w systemie IRGiT SRF zarejestrowanych było jako uczestnicy 7 podmiotów (tj. tyle samo, co w poprzednim okresie).

W omawianym okresie w systemie IRGiT SRF nie przetworzono żadnych transakcji.

Ocena funkcjonowania systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych w II półroczu 2021 r.

W II półroczu 2021 r. na polskim rynku funkcjonowało w sumie pięć systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych (przy czym jeden nie rozliczył żadnej transakcji z zakresu instrumentów finansowych).

Należy zwrócić uwagę, iż II półrocze 2021 r. wciąż było nietypowe ze względu na zmienne obostrzenia nakładane przez rząd z uwagi na panującą epidemię wirusa SARS-CoV-2, jednak widać wyraźną zmianę

tendencji w porównaniu do całego 2020 r. Dane statystyczne wskazują, że w II półroczu 2021 r. w obszarze rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych dominowały spadki w zakresie liczby transakcji, przy jednoczesnym wzroście wartości operacji. Jedynie liczba przeprowadzonych transakcji bonami pieniężnymi NBP w systemie SKARBNET4 zanotowała wzrost w stosunku do poprzedniego okresu. W II półroczu 2021 r. nie odnotowano natomiast transakcji bonami skarbowymi w systemie SKARBNET4.

4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r.³³, które od października 2012 r. zostały objęte nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pozostałe krajowe instytucje płatnicze (KIP), oferujące różne usługi płatnicze, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowej instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- małe instytucje płatnicze (MIP), prowadzące działalność w zakresie którejkolwiek z usług płatniczych, innej niż usługa inicjowania transakcji płatniczej lub usługa dostępu do informacji o rachunku. Podjęcie tej działalności wymaga uzyskania wpisu do rejestru dostawców usług płatniczych i wydawców pieniądza elektronicznego, prowadzonego przez KNF. Mała instytucja płatnicza, będąca rozwiązaniem dla przedsiębiorców chcących uprzednio sprawdzić w praktyce - ale w ograniczonym zakresie - funkcjonowanie planowanych rozwiązań na regulowanym i nadzorowanym rynku finansowym, jest uprawniona do prowadzenia działalności wyłącznie na terytorium RP, a całkowita kwota transakcji płatniczych³⁴ nie może przekraczać kwoty stanowiącej równowartość 1 500 000 euro miesięcznie.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.

³³ Dz. U. z 2017 r. poz. 2065 z późn. zm.

³⁴ Całkowita kwota transakcji płatniczych miesięcznie liczona jako wartość średnia całkowitej kwoty transakcji płatniczych z poprzednich 12 miesięcy.

- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”³⁵ oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Przekaz pocztowy jest usługą umożliwiającą nadawanie i odbieranie środków pieniężnych z wykorzystaniem bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w tym płatności internetowych i mobilnych (zdecydowana większość przekazów pocztowych jest nadawana w formie bezgotówkowej, a część odbiorców decyduje się na złożenie dyspozycji przekazywania kwot z nich wynikających na wskazany rachunek bankowy). Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Pocztowego S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który, będąc dostawcą usług płatniczych jako organ administracji publicznej na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, umożliwia każdemu płatnikowi opłacenie kilku składek łącznie w formie jednego przelewu (np. na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych) na prowadzone przez siebie rachunki płatnicze płatników.

Wykaz numerów i identyfikatorów instytucji świadczących usługi płatnicze, takich jak banki i niebankowi dostawcy usług płatniczych prowadzący rachunki płatnicze i uczestniczący w systemach płatności, w tym informacja o numerach rozliczeniowych oraz o danych identyfikujących te instytucje, jest dostępny na stronie internetowej www.ewib.nbp.pl.

4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w II półroczu 2021 r. liczba banków komercyjnych pozostała na tym samym poziomie, tj. 30. Jednocześnie wystąpił spadek liczby banków spółdzielczych działających na terenie kraju o 12 banków, tj. do poziomu 511. Liczba oddziałów instytucji kredytowych pozostała na tym samym poziomie, tj. 37 oddziałów.

Zanotowano spadek oddziałów banków z 5.363 na koniec czerwca 2021 r. do 5.205 na koniec grudnia 2021 r., tj. o 2,9%. Ponadto nastąpił spadek liczby placówek i filii bankowych z 2.706 do 2.540, czyli o 6,1%.

Pozostałe dane za II półrocze 2021 r. wykazują w porównaniu do I półrocza 2021 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 0,9% (z 737 do 730),
- spadek placówek Poczty Polskiej o 0,5% (z 6.897 do 6.862),
- pozostanie liczby podmiotów KIP (Krajowe Instytucje Płatnicze) na tym samym poziomie - 40,
- spadek liczby podmiotów MIP (Małe Instytucje Płatnicze) o 14,6% (z 82 do 70),

³⁵ Dz. U. UE L 2164.

- spadek liczby instytucji BUP (Biura Usług Płatniczych) o 8% (z 1.340 do 1.233).

W omawianym półroczu wystąpił spadek liczby instytucji świadczących usługi płatnicze z 2.075 do 1.944 (spadek o 6,3%) oraz spadek liczby placówek z 15.703 do 15.341 (spadek o 2,3%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec czerwca 2021 r. i grudnia 2021 r. przedstawia tabela nr 13.

Tabela nr 13. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2021 r. i grudnia 2021 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	VI 2021	XII 2021
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	30	30
Liczba banków spółdzielczych	523	511
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	37	37
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	5 363	5 205
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	2 706	2 540
SKOK-i		
Liczba instytucji	22	22
Liczba placówek	737	730
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	6 897	6 862
Krajowe Instytucje Płatnicze		
Liczba instytucji (dane z rejestru KNF – za II półrocze 2021 r.)	40	40
w tym: (dane z Informacji o sytuacji KIP, MIP i BUP na dzień 24 stycznia 2021r.)		
Liczba podmiotów świadczących usługę acquiringu	25	24
Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze (inne niż acquiring)	6	9
Liczba podmiotów świadczących wyłącznie usługę przekazu pieniężnego	7	7
Małe Instytucje Płatnicze		
Liczba instytucji*	82	70
Biura Usług Płatniczych		
Liczba instytucji*	1 340	1 233
RAZEM		
Liczba instytucji	2 075	1 944
Liczba placówek**	15 703	15 341
*wg Raportu KNF (Informacja o sytuacji KIP, MIP i BUP)		
**Suma liczby placówek nie obejmuje placówek KIP		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, Poczty Polskiej, SKOK

Dynamiczny rozwój technologiczny oraz duża otwartość polskiego społeczeństwa i instytucji finansowych na innowacje spowodowały, że na rynku polskim banki zwiększają liczbę swoich placówek bez obsługi kasowej. Z dostępnych danych wynika, że na koniec II półrocza 2021 r. 12 podmiotów prowadziło 677 oddziałów bezgotówkowych³⁶. Zamiast obsługi kasowej wpłaty i wypłaty gotówki były jednak możliwe w tych oddziałach za pośrednictwem umiejscowionych w nich wpłatomatów i bankomatów (w tym bankomatów z funkcją wpłaty gotówki).

³⁶ [Cashless - Banki rezygnują z kasjerów. Na polskim rynku jest już prawie 700 oddziałów bezgotówkowych](#)

4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

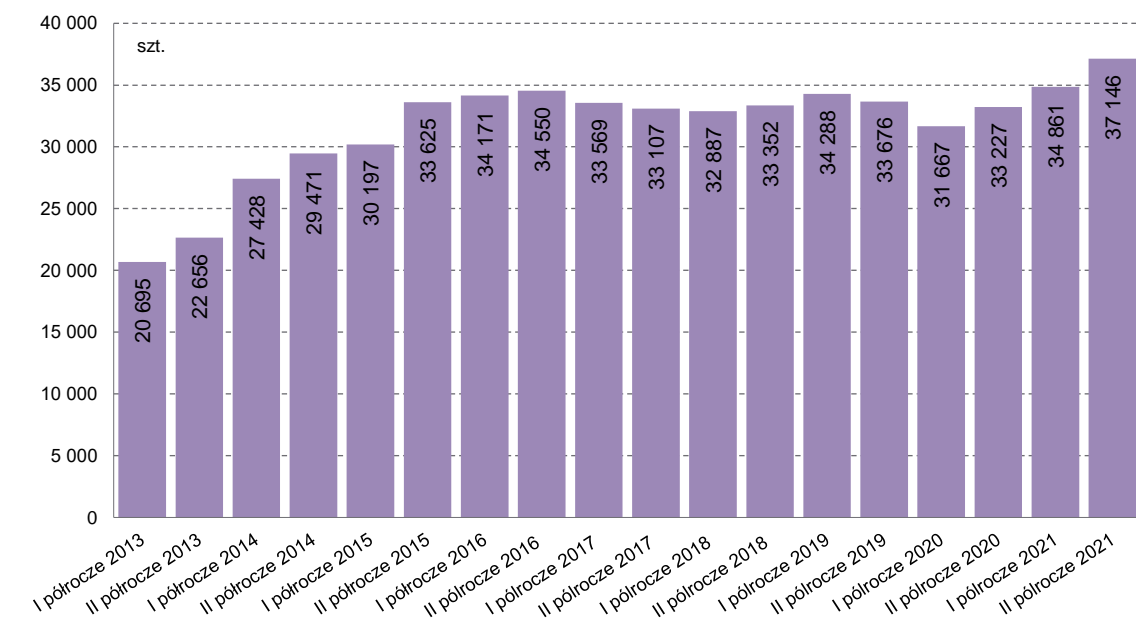
Dane przekazane do NBP przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za II półrocze 2021 r. pokazują, że na koniec grudnia 2021 r. funkcjonowało 715 takich podmiotów, które dysponowały siecią 37.146 punktów. W II półroczu 2021 r. wystąpił wzrost liczby pośredników o 25, przy jednoczesnym wzroście liczby placówek o 2.285. W II półroczu 2021 r. pośrednicy przyjęli 28,5 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 5,9 mld zł, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2021 r. o 4% oraz spadek wartości transakcji o 0,4%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2013 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 42, 43 i 44.

Tabela nr 14. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2013 – 2021

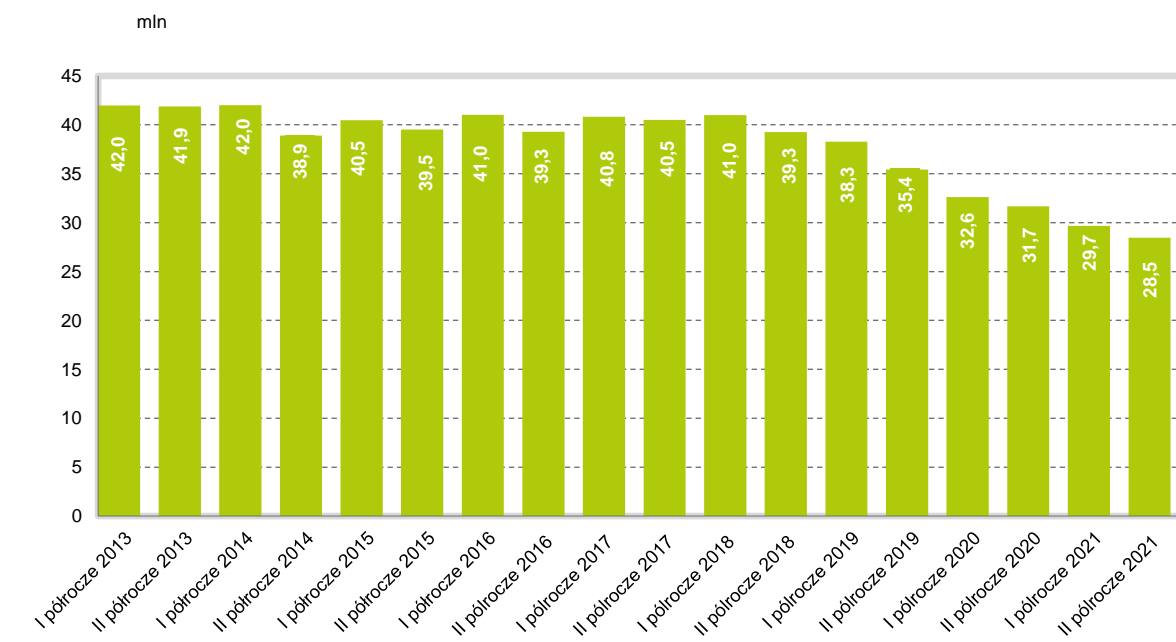
Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	27 428	42 009 189	7 375 158 773	179,9
	II półrocze	1008	29 471	38 887 265	5 809 218 176	149,4
	Razem 2014	x	x	80 896 454	13 184 376 949	165,0
2015	I półrocze	958	30 197	40 462 419	6 282 122 762	155,3
	II półrocze	933	33 625	39 506 736	6 354 151 381	160,8
	Razem 2015	x	x	79 969 155	12 636 274 143	158,0
2016	I półrocze	950	34 171	41 038 968	6 707 659 076	163,5
	II półrocze	918	34 550	39 279 438	6 410 674 800	163,2
	Razem 2016	x	x	80 318 406	13 118 333 876	163,3
2017	I półrocze	877	33 569	40 839 315	6 740 979 094	165,1
	II półrocze	909	33 107	40 518 315	6 710 426 336	165,6
	Razem 2017	x	x	81 357 630	13 451 405 430	165,3
2018	I półrocze	915	32 887	40 986 264	7 179 736 327	175,2
	II półrocze	820	33 352	39 270 740	6 935 480 488	174,7
	Razem 2018	x	x	80 257 004	14 115 216 815	176,6
2019	I półrocze	850	34 288	38 287 831	6 865 341 930	179,3
	II półrocze	781	33 676	35 437 999	6 254 491 500	176,5
	Razem 2019	x	x	73 694 163	13 114 655 664	178,0
2020	I półrocze	766	31 667	32 602 977	5 563 123 674	170,6
	II półrocze	762	33 227	31 664 933	6 077 352 882	191,9
	Razem 2020	x	x	64 204 356	11 630 003 887	181,1
2021	I półrocze	690	34 861	29 653 381	5 949 044 580	200,6
	II półrocze	715	37 146	28 461 157	5 923 198 449	208,1
	Razem 2021	x	x	58 114 538	11 872 243 029	204,3

*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Źródło: Opracowanie własne DSP

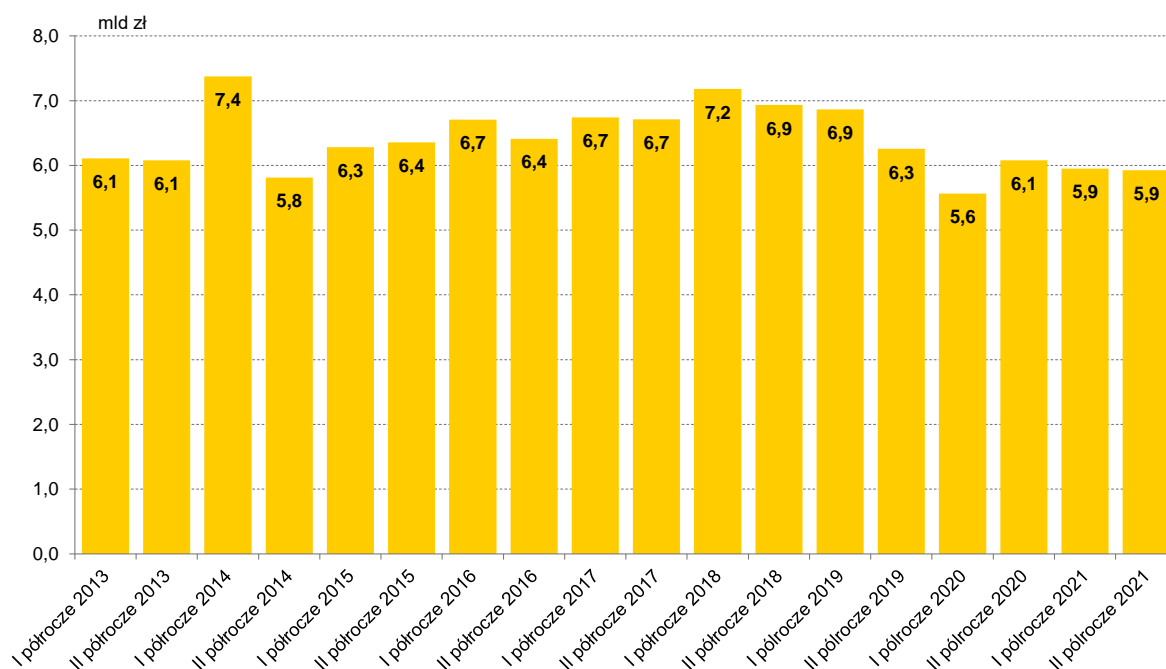
Wykres nr 42. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 43. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013-2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 44. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

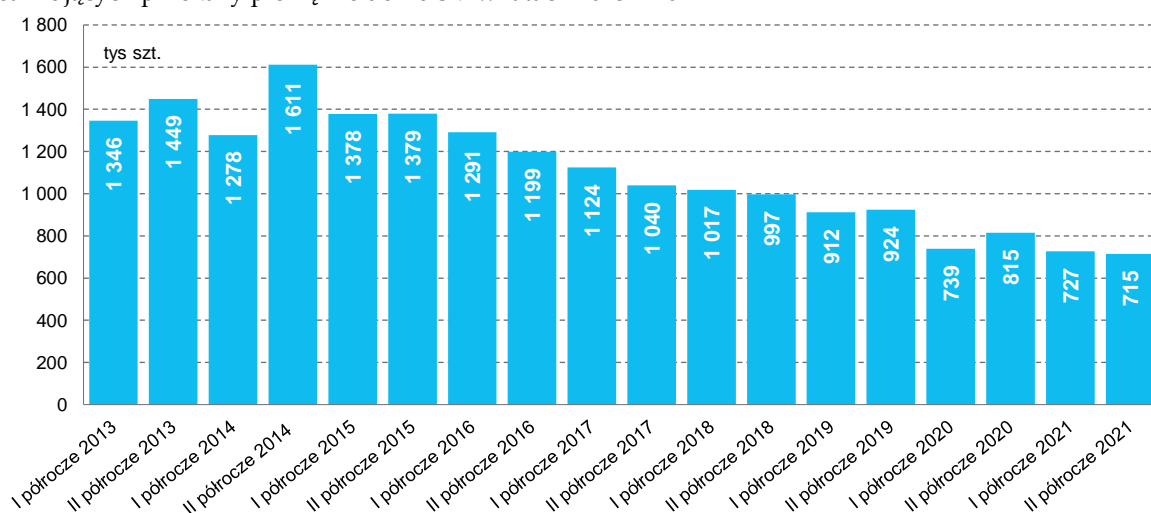
Dane za II półrocze 2021 r. przekazały do NBP 33 podmioty pośredniczące w przekazach transgranicznych. W II półroczu 2021 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 527.502 szt. transakcji wysłanych, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2021 r. o 1,2%, przy jednoczesnym znacznym wzroście wartości transakcji wysłanych z 4,2 mld zł do 8,3 mld zł, tj. o 97,1%. Zanotowano także spadek liczby transakcji otrzymanych o 12.093 szt. do poziomu 715.183 tys. oraz znaczny wzrost wartości transakcji otrzymanych o ponad 5 mld zł do poziomu 9,7 mld zł, co oznacza odpowiednio spadek w liczbie transakcji otrzymanych o 1,7% i wzrost wartości o 106,5% w porównaniu do I półrocza 2021 r.

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2013 roku prezentuje tabela nr 15 oraz wykresy nr 45 i 46.

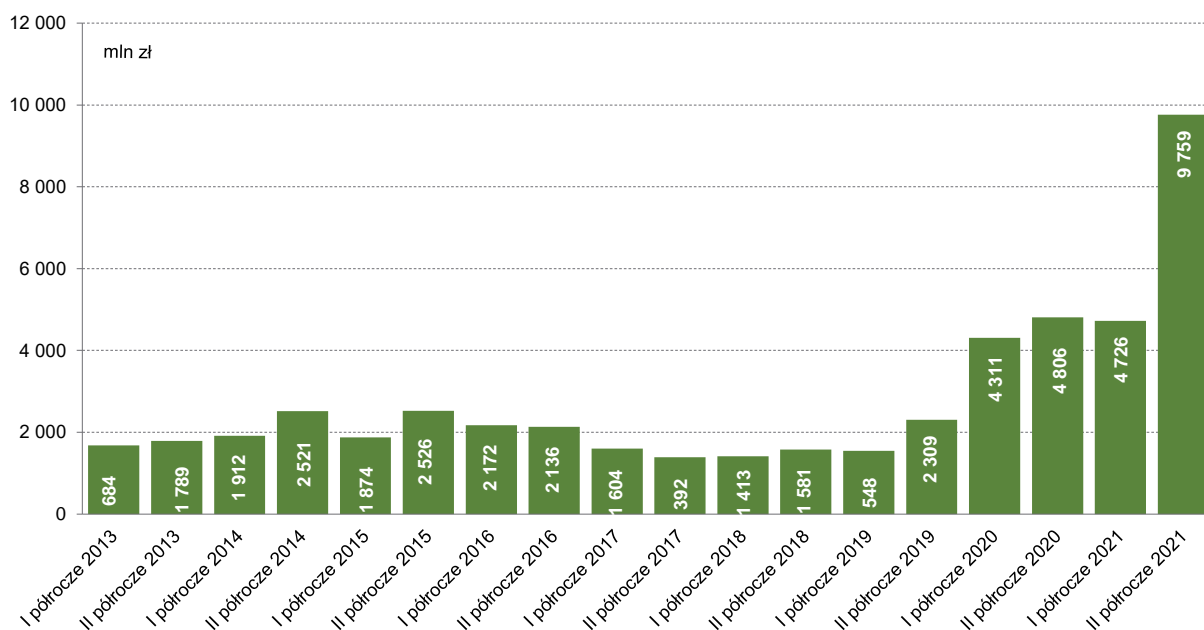
Tabela nr 15. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2013 – 2021

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2013	202 498	436 512 051	1 345 552	1 683 940 618
II półrocze 2013	229 368	448 673 142	1 449 204	1 789 380 503
I półrocze 2014	244 897	787 217 568	1 277 822	1 912 217 556
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289	1 611 361	2 520 635 459
I półrocze 2015	290 392	695 579 338	1 377 722	1 873 735 919
II półrocze 2015	343 505	1 101 672 246	1 379 119	2 525 636 143
I półrocze 2016	383 581	1 142 993 671	1 290 895	2 171 501 094
II półrocze 2016	454 890	851 625 772	1 199 365	2 135 915 983
I półrocze 2017	511 819	761 266 096	1 124 167	1 603 756 913
II półrocze 2017	651 339	816 624 192	1 040 179	1 391 694 002
I półrocze 2018	666 800	789 050 700	1 017 492	1 413 405 571
II półrocze 2018	733 407	1 794 876 664	996 618	1 580 847 422
I półrocze 2019	714 960	2 335 604 216	911 812	1 547 545 626
II półrocze 2019	725 082	2 391 945 875	923 974	2 308 661 228
I półrocze 2020	528 241	3 784 100 841	738 900	4 310 610 082
II półrocze 2020	571 505	4 296 177 244	815 019	4 805 919 178
I półrocze 2021	533 698	4 210 116 146	727 276	4 087 815 270
II półrocze 2021	527 502	8 297 931 416	715 183	9 758 972 768

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 45. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 46. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w II półroczu 2021 r.

W omawianym półroczu spadła liczba firm przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe. Odnotowano, tak jak w poprzednich latach, że część podmiotów, w tym także tych dysponujących dużą siecią punktów na terenie kraju, zamyka swoją działalność, uznając ją za nierentowną. Jednocześnie w dalszym ciągu powstają nowe podmioty rozpoczynające tego typu działalność. Powyższe sugeruje, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na usługi opłacania rachunków przy użyciu gotówki.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym można stwierdzić, że wystąpił nieznaczny spadek liczby transakcji otrzymanych przy jednoczesnym znacznym wzroście wartości transakcji otrzymanych. Podobnie wystąpił niewielki spadek liczby transakcji wysłanych przy znacznym wzroście wartości transakcji wysłanych. Wzrost wartości transakcji wysłanych i otrzymanych wystąpił w jednej z firm, która od wielu lat rozszerza swoją działalność na terenie kraju.

4.2. Schematy płatnicze

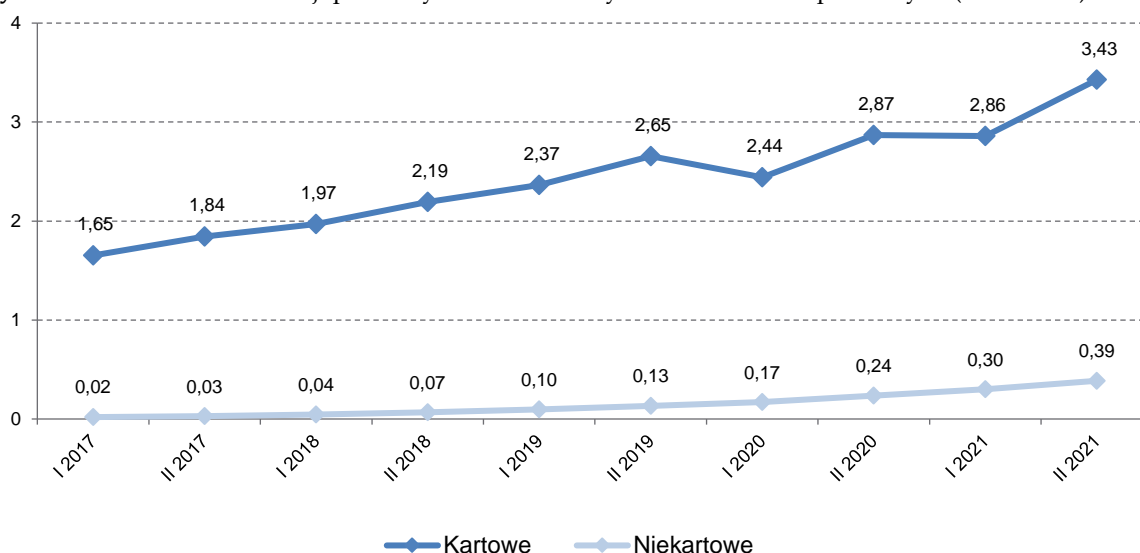
Na koniec II półrocza 2021 r. w Polsce funkcjonowało 12 schematów płatniczych³⁷, w tym:

1. cztery schematy płatnicze będące systemami kart płatniczych:
  - Visa Europe, prowadzony przez Visa Europe Limited;
  - Mastercard, prowadzony przez Mastercard Europe SA;
  - American Express, prowadzony przez American Express Services Europe Limited;
  - Diners Club, prowadzony przez Diners Club Polska Sp. z o.o.;
2. osiem schematów płatniczych niebędących systemami kart płatniczych:
  - Schemat Płatniczy BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.;
  - YetiPay, prowadzony przez YetiPay Sp. z o.o.;
  - mPay, prowadzony przez mPay S.A.;
  - SkyCash, prowadzony przez SkyCash Poland S.A.;
  - Smoopay, prowadzony przez Planet Pay Sp. z o.o.;
  - Billon, prowadzony przez Billon Solutions Sp. z o.o.;
  - payeye prowadzony przez PayEye Sp. z o.o.;
  - PaySpierience prowadzony przez UPEPO Sp. z o.o.

W omawianym okresie łącznie we wszystkich schematach płatniczych zostało zrealizowanych 3,8 mld szt. transakcji płatniczych o wartości 324,1 mld zł (w I półroczu 2021 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 3,2 mld szt. oraz 268,6 mld zł). Oznacza to, iż w stosunku do poprzedniego półrocza nastąpił wzrost zarówno liczby, jak i wartości transakcji, odpowiednio o 20,6% i 20,7%.

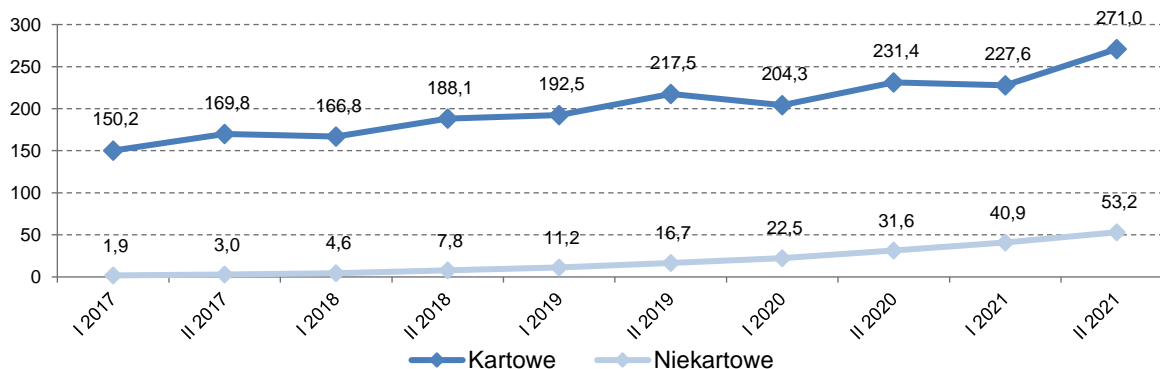
Na wykresach nr 47 i 48 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 47. Liczba transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych (w mld szt.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

³⁷ W III kw. 2021 r. na listę schematów płatniczych nadzorowanych przez Prezesa NBP zostały wpisane schematy: payeye oraz PaySpierience.

Wykres nr 48. Wartość transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

Zarówno w zakresie liczby, jak i wartości transakcji w schematach kartowych widać utrzymujący się od początku 2017 r. trend wzrostowy, z chwilowym załamaniem w I połowie 2020 r. spowodowanym nakładanymi przez rząd obostrzeniami w związku z wybuchem pandemii wirusa SARS-CoV-2 oraz wyraźnie wyższą niż w poprzednich okresach dynamiką wzrostu w II półroczu 2021 r. Natomiast schematy niekartowe prezentują stabilny wzrost zarówno liczby, jak i wartości realizowanych transakcji w całym analizowanym okresie.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości transakcji płatniczych³⁸ w podziale na transakcje w terminalach POS, MO/TO/IO i w bankomatach oraz zmian, jakie miały miejsce między I a II półroczem 2021 r., przedstawia tabela nr 16. Można zauważyć, iż największą dynamikę wzrostu prezentują transakcje zrealizowane w terminalach POS pod względem liczby i transakcje MO/TO/IO pod względem wartości.

Tabela nr 16. Porównanie liczby i wartości transakcji płatniczych w schematach płatniczych w I i II półroczu 2021 r.

Schematy płatnicze	I półrocze 2021 r.	ZMIANA	II półrocze 2021 r.
Liczba transakcji płatniczych			
Ogółem	3 161,4 mln	↗ + 20,6%	3 812,5 mln
Terminale POS	2 721,5 mln	↗ + 21,0%	3 293,8 mln
MO/TO/IO	327,6 mln	↗ + 20,2%	393,9 mln
Bankomaty	112,3 mln	↗ + 11,1%	124,7 mln
Wartość transakcji płatniczych (w zł)			
Ogółem	268,6 mld	↗ + 20,7%	324,1 mld
Terminale POS	165,7 mld	↗ + 22,2%	202,5 mld
MO/TO/IO	38,2 mld	↗ + 23,8%	47,3 mld
Bankomaty	64,6 mld	↗ + 15,0%	74,3 mld

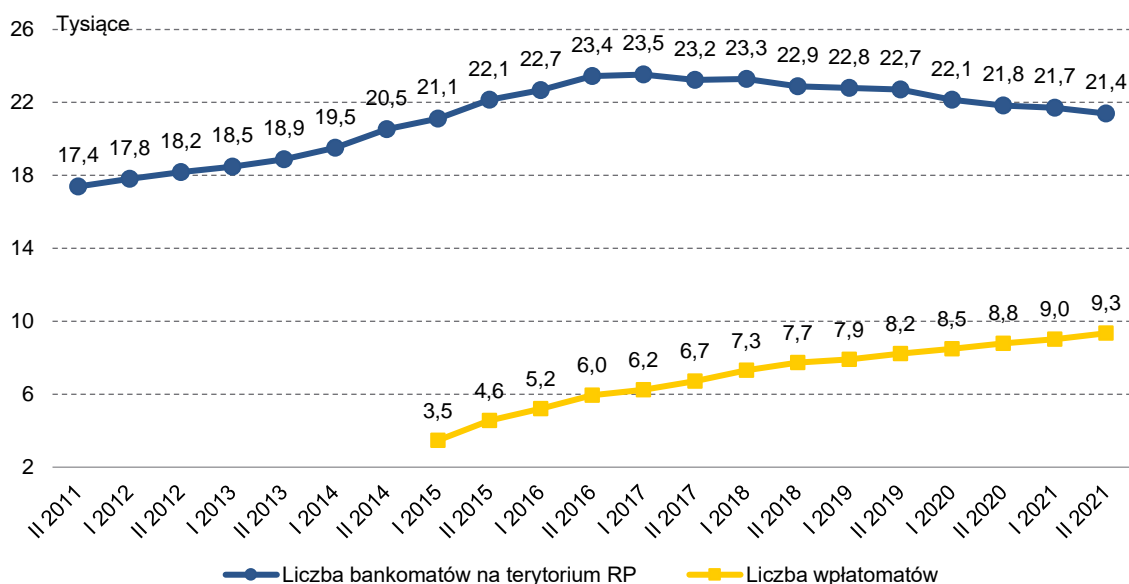
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

³⁸ Prezentowane dane obejmują transakcje: krajowe, instrumentami płatniczymi wydanyymi w Polsce, dokonane na terenie Polski, przetworzone i rozliczone w schematach płatniczych (w tym w systemach kart płatniczych). Dane nie obejmują transakcji dokonanych kartami płatniczymi rozliczanych w ramach jednej instytucji finansowej (transakcje typu „on-us”).

4.3. Bankomaty

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec grudnia 2021 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 21.396, czyli było ich o 319 szt. mniej niż w czerwcu 2021 r., co oznacza spadek o 1,5%. Spadek ten oznacza kontynuację tendencji spadkowej w liczbie funkcjonujących bankomatów w Polsce, którą zanotowano po raz pierwszy w II półroczu 2017 r. Od I półrocza 2015 r. NBP gromadzi również dane dotyczące liczby wpłatomatów, tj. urządzeń umożliwiających zarówno wypłatę, jak i wpłatę gotówki (recyclery) oraz urządzeń umożliwiających jedynie wpłatę gotówki (wpłatomaty). Od I półrocza 2015 r. liczba wpłatomatów powiększyła się ponad dwukrotnie, osiągając w II półroczu 2021 r. liczbę ponad 9,3 tys. urządzeń. Liczbę bankomatów oraz wpłatomatów przedstawia wykres nr 49³⁹.

Wykres nr 49. Liczba bankomatów oraz wpłatomatów na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2021 r. transakcje w bankomatach⁴⁰ zostały zrealizowane w liczbie ponad 299 mln sztuk i było ich o 27,9 mln więcej w porównaniu do I półrocza 2021 r., co oznacza wzrost o 10,3%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2021 r. do analogicznego okresu w roku 2020 oraz 2019, odnotowano odpowiednio spadek o 2,5% oraz wzrost o 14,7%. Sama liczba wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w II półroczu 2021 r. 254 mln sztuk i była większa o 19,4 mln w porównaniu do I półrocza 2021 r. (wzrost o 8,3%). Udział transakcji wypłaty gotówki w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych zmniejsza się systematycznie, począwszy od II półrocza 2012 r. (gdy stanowił 99,4%), a w II półroczu 2021 roku udział ten wynosił 85%. Spadek ten spowodowany jest przede wszystkim rosnącą popularnością innych

³⁹ Warto zaznaczyć, że na spadek liczby urządzeń, jak i liczby i wartości transakcji w analizowanym półroczu istotny wpływ miała pandemia wirusa COVID-19, a w szczególności działania podjęte przez rządy wielu państw, w tym rząd Polski, mające na celu zminimalizowanie ryzyka zakażenia, poprzez wprowadzanie m.in. różnego rodzaju obostrzeń w podróżowaniu czy też prowadzeniu biznesu.

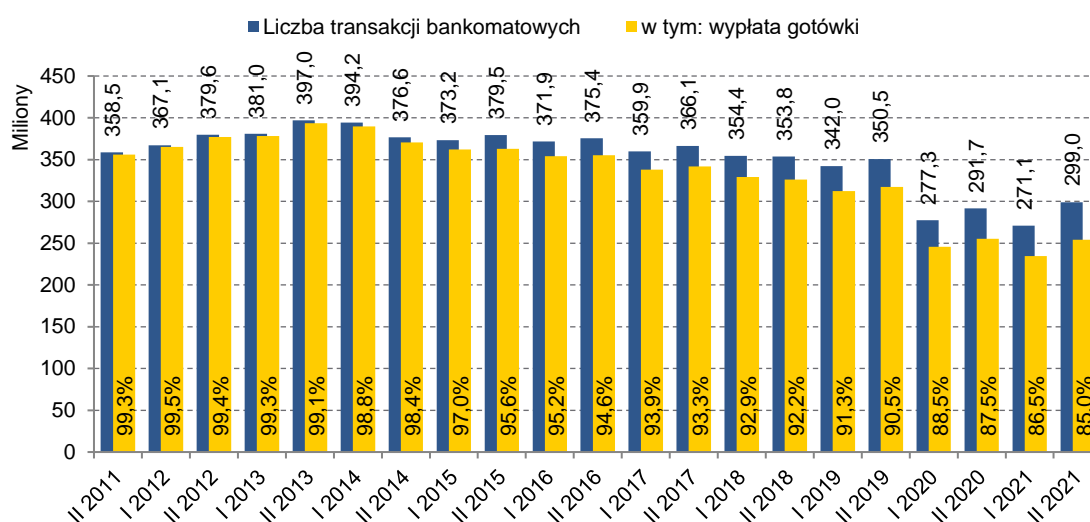
⁴⁰ Do transakcji w bankomatach zalicza się wypłaty gotówki, depozyty gotówkowe, przelewy oraz zakup towarów/usług.

usług realizowanych przez bankomaty, w szczególności samoobsługowych depozytów gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2012 r. liczba wpłat gotówki wynosiła niewiele ponad 1,7 mln, podczas gdy w II półroczu 2021 r. zrealizowano 44,6 mln takich operacji.

Liczbę przeprowadzonych transakcji bankomatowych oraz udział transakcji wypłaty gotówki w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 50.

Wykres nr 50. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r. (w mln; na terytorium RP)

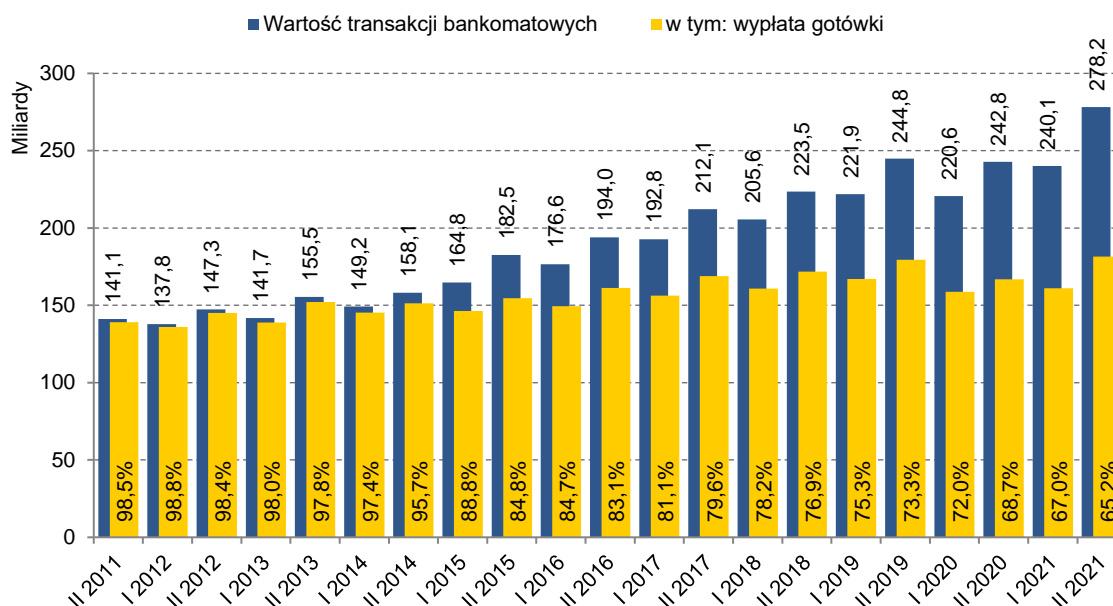

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2021 r. odnotowano wzrost wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 278,2 mld zł, co oznacza wzrost o 15,9% w stosunku do poprzedniego półrocza (240,1 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji bankomatowych w II półroczu 2021 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2020 i 2019, zaobserwowano odpowiednio wzrost o 14,6% i 13,7%. Z kolei sama wartość wypłat gotówki w bankomatach wyniosła w II półroczu 2021 r. 181,5 mld zł i była większa o 20,5 mld zł w porównaniu do I półrocza 2021 r. (wzrost o 12,7%). Tak jak w przypadku liczby transakcji, udział wartości wypłat gotówkowych w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych systematycznie spada, również od II półrocza 2012 r. Warto jednak zaznaczyć, że tempo tego spadku jest zdecydowanie szybsze niż w przypadku liczby transakcji. W II półroczu 2012 r. udział wypłat gotówki we wszystkich transakcjach bankomatowych wynosił 98,4%, natomiast w II półroczu 2021 r. udział ten wynosił już tylko 65,2%. Również w przypadku wartości transakcji główną przyczyną takiej zmiany jest rosnąca popularność wpłat depozytów gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2012 r. wartość wpłat depozytów wynosiła niespełna 2 mld zł, podczas gdy w II półroczu 2021 r. wartość ta wynosiła już ponad 96,5 mld zł.

Wartość wszystkich transakcji przeprowadzanych w bankomatach oraz udział wypłat gotówkowych na przestrzeni kolejnych półroczy od 2011 roku przedstawiono na wykresie nr 51.

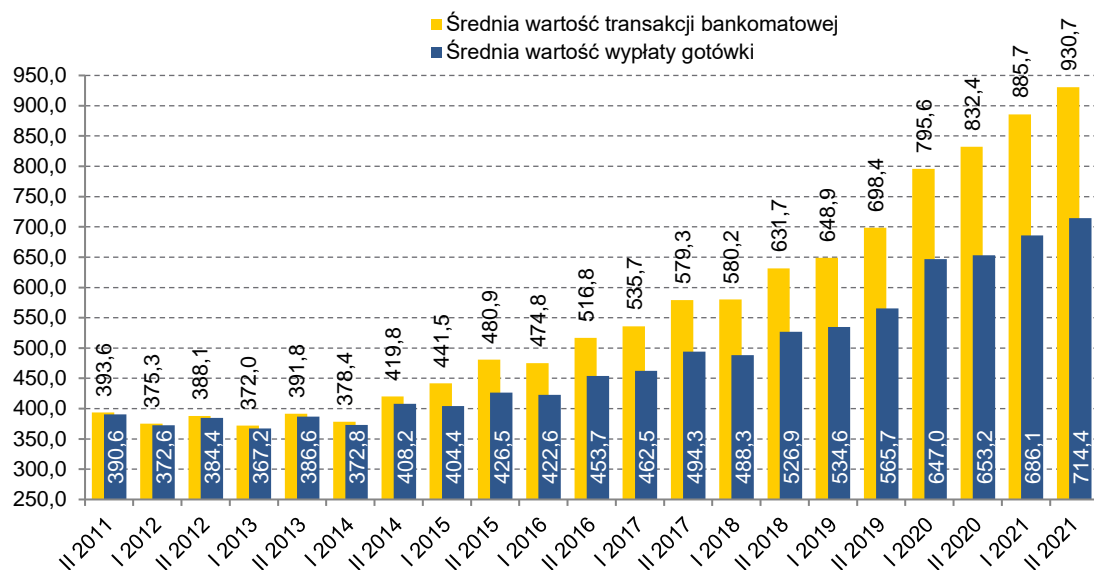
Wykres nr 51. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r. (w mld zł; na terytorium RP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji bankomatowej wynosiła 930,7 zł, co oznacza wzrost o 5,1% w stosunku do średniej wartości pojedynczej transakcji odnotowanej w poprzednim półroczu. Należy jednak zaznaczyć, że pojęciem transakcja bankomatowa określane są takie transakcje jak: wypłata gotówki, depozyt gotówkowy, przelew oraz zakup towarów/usług. W przypadku najbardziej popularnego rodzaju transakcji bankomatowej, tj. wypłaty gotówki w bankomacie, średnia wartość takiej transakcji wynosiła w II półroczu 2021 r. 714,4 zł, co w porównaniu z poprzednim półroczem jest kwotą wyższą o 28,3 zł (wzrost o 4,1%). Różnica między średnią wartością transakcji bankomatowej a średnią wartością wypłaty gotówki w II półroczu 2021 r. wynosiła 216,3 zł i wynikała ze stosunkowo dużego udziału transakcji wpłat gotówki do bankomatu (depozytów gotówkowych) o wysokiej średniej wartości na poziomie 2 166 zł w II półroczu 2021 r.

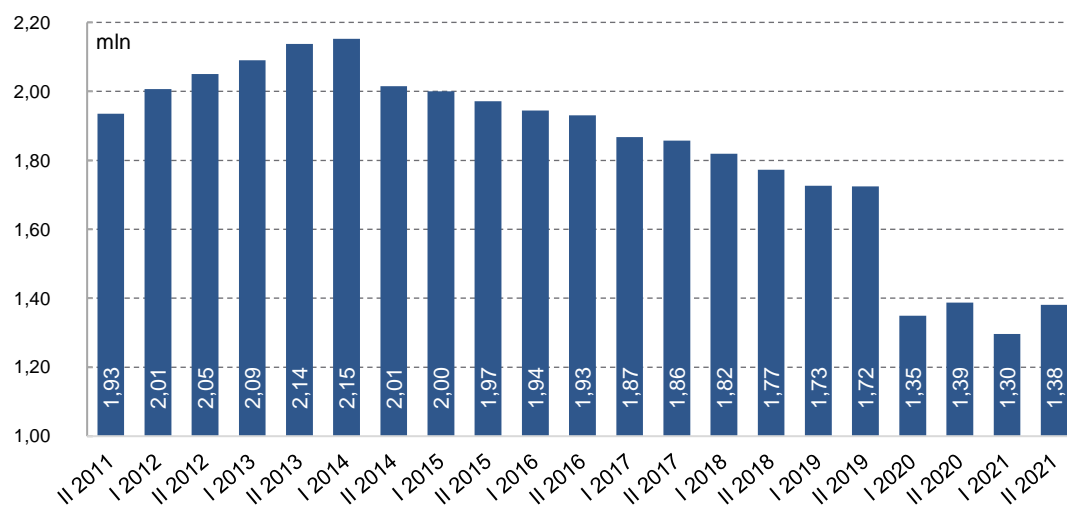
Wykres nr 52. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r. (w zł; na terytorium RP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w II półroczu 2021 r. wyniosła 1,38 mln i była wyższa niż w poprzednim półroczu (wzrost o 6,5%). Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach została przedstawiona na wykresie nr 53.

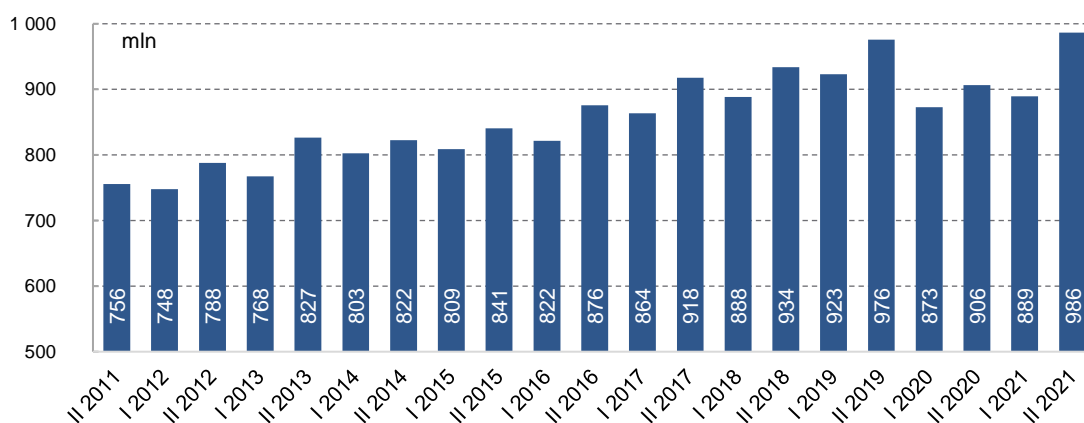
Wykres nr 53. Średnia dzienna liczba transakcji wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011 - 2021 (w mln)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w II półroczu 2021 r. wynosiła 986 mln zł i wzrosła w stosunku do I półrocza 2021 r. o 10,9%. Średnią dzienną wartość wypłat gotówkowych w bankomatach przedstawiono na wykresie 54.

Wykres nr 54. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011-2021 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Ocena funkcjonowania bankomatów w II półroczu 2021 r.

Rynek bankomatowy pod względem liczby urządzeń rozwijał się od wielu lat równomiernie, aż do II półrocza 2017 r., kiedy to odwróciła się tendencja wzrostowa i liczba urządzeń zaczęła spadać (wyjątek stanowi I półrocze 2018 r., kiedy to zanotowano nieznaczny wzrost liczby urządzeń). Od I półrocza 2017, kiedy to liczba urządzeń była najwyższa w historii (23.528 szt.), liczba urządzeń spadła o 2.132 szt. i osiągnęła w II półroczu 2021 r. poziom 21.396 szt. W II półroczu 2021 r. liczba transakcji bankomatowych wzrosła w porównaniu do poprzedniego półrocza o 10,3%, natomiast wartość transakcji o 15,9%. Warto zauważyć, że od 2014 r. liczba transakcji bankomatowych ma trend spadkowy (notując niewielkie wahania), podczas gdy wartość transakcji bankomatowych systematycznie rośnie. Wskazuje to na zmieniające się na przestrzeni ostatnich kilku półroczy zachowania Polaków, tj. zwiększenie kwot jednorazowych wypłat gotówkowych w bankomatach. W ostatnich dwóch półroczach zjawisko to zostało spotęgowane przez panującą pandemię COVID-19.

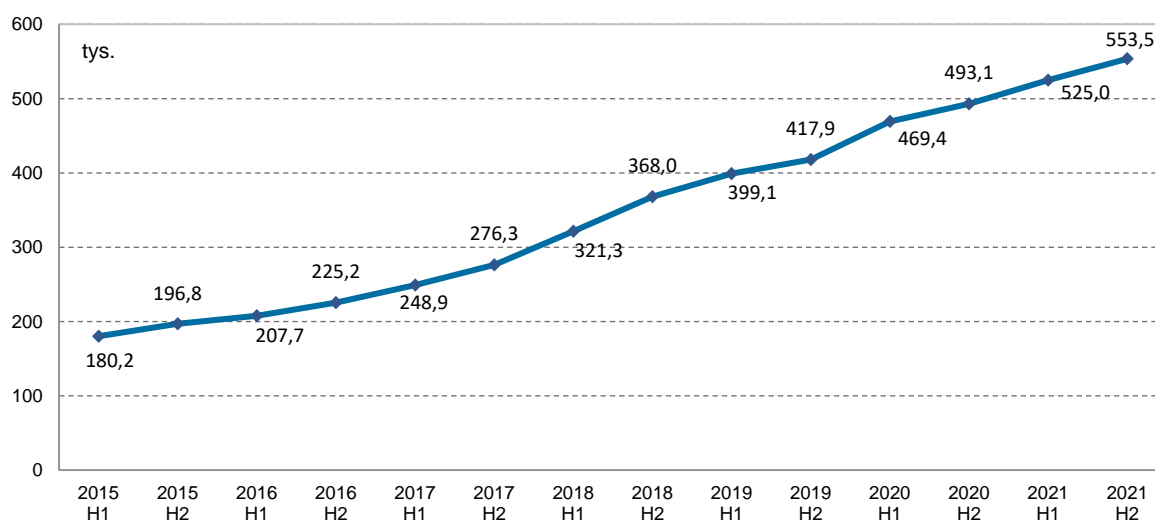
W II półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji wypłaty gotówki wyniosła 714,4 zł (wzrost o 4,1% w stosunku do poprzedniego półrocza). Ponadto, jak wskazano na wykresie prezentującym średnie wartości transakcji bankomatowej oraz średnie wartości wypłaty gotówki w ostatnich latach, można zaobserwować powiększającą się różnicę pomiędzy tymi dwoma kwotami, co przede wszystkim wynika z rosnącej popularności depozytów gotówkowych, których liczba i wartość w ostatnich kilku półroczach była zdecydowanie wyższa niż w poprzednich okresach. Od II półrocza 2020 r. można zauważyć delikatną zmianę trendu spadkowego liczby transakcji bankomatowych. Możliwy jest scenariusz polegający na tym,

że liczba transakcji w bankomatach będzie wracała do poziomu sprzed pandemii COVID-19, która w I półroczu 2020 r. była jednym z czynników powodujących spadek liczby transakcji o ponad 20%. Nie można jeszcze mówić o odwróceniu spadkowego trendu w liczbie transakcji, jednakże ostatnie cztery półrocza wyraźnie pokazują jego wyrównanie, choć na poziomie zdecydowanie niższym niż w okresie przed pandemią.

4.4. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec 2021 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 553,5 tys. akceptantów kart płatniczych, którzy oferowali swoim klientom możliwość realizacji płatności kartą płatniczą przy użyciu terminala POS bądź w sieci internet. W II półroczu 2021 r. liczba akceptantów zwiększyła się o 28,6 tys., tj. wzrosła o 5,4% w porównaniu do poprzedniego półrocza. Liczba akceptantów systematycznie rośnie w kolejnych półroczach. I tak, porównując II półrocze 2021 r. z analogicznymi okresami sprzed roku i dwóch lat, wzrost liczby akceptantów wyniósł odpowiednio: 60,4 tys. (wzrost o 12%) i 135,7 tys. (wzrost o 33%). Liczbę akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2015 r. przedstawia wykres nr 55.

Wykres nr 55. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec 2021 r. na rynku funkcjonowało 818,4 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS zwiększyła się o 44,7 tys. placówek, co stanowi wzrost o 5,8% w stosunku do poprzedniego półrocza. Na przestrzeni ostatnich lat ma miejsce stały wzrost sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 81 tys. placówek (wzrost o 11%), a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 175,6 tys. placówek (wzrost o 27%). Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2015 r. przedstawia wykres nr 56.

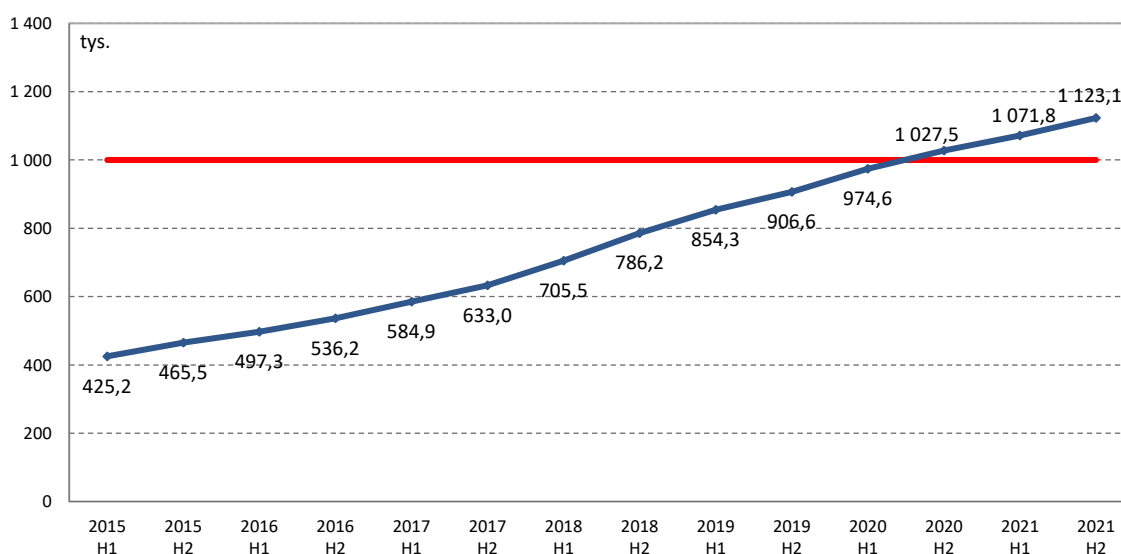
Wykres nr 56. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec 2021 r. na polskim rynku funkcjonowało 1.123.060 terminali POS i na przestrzeni omawianego półrocza liczba terminali wzrosła o 51,3 tys. szt., co stanowiło wzrost o 4,8%. Należy podkreślić, iż od 2020 r. sieć terminali w naszym kraju przekroczyła próg jednego miliona urządzeń i jesteśmy świadkami dalszej stałej rozbudowy sieci akceptacji. Na przestrzeni ostatnich dwunastu miesięcy przybyło 95,6 tys. (wzrost o 9,3%), a na przestrzeni ostatnich dwóch lat przybyło 216,5 tys. nowych terminali (wzrost o 23,9%). Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od 2015 r. przedstawia wykres nr 57.

Wykres nr 57. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.

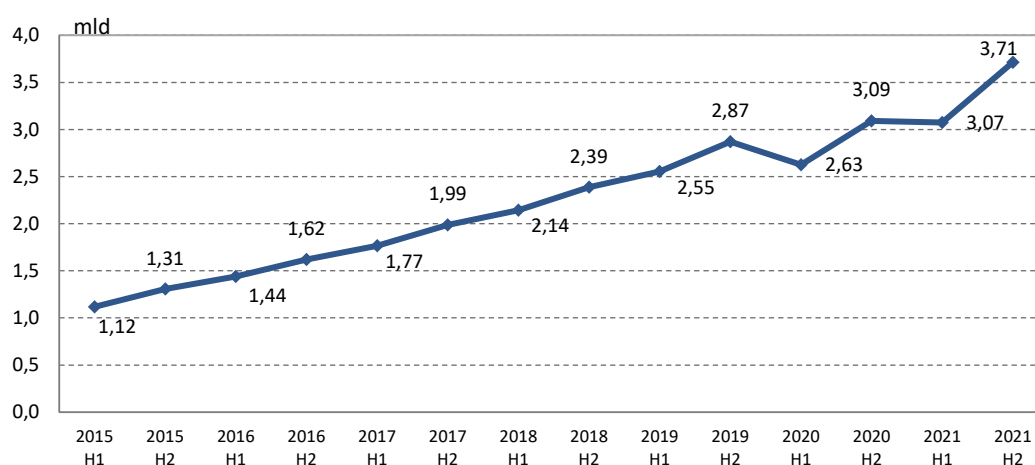

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Znaczącą charakterystyczną cechą polskiego rynku akceptacji jest pełne przystosowanie dostępnych terminali do obsługi transakcji zbliżeniowych. I tak, od końca I kwartału 2019 r. w Polsce wszystkie - co należy podkreślić - terminale płatnicze są przystosowane do obsługi kart zbliżeniowych. Wskaźnik ten jednoznacznie potwierdza pełne przystosowanie polskiego rynku do powszechnego użycia kart zbliżeniowych i stanowi przesłankę do wprowadzania kolejnych, innowacyjnych form płatności zbliżeniowych.

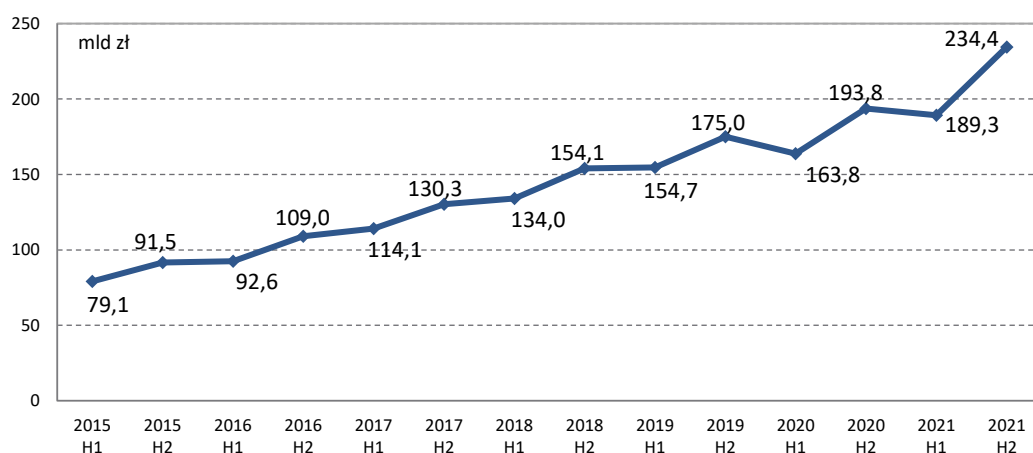
W II półroczu 2021 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 3,7 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 639 mln transakcji niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost o 20,8%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2021 r. do analogicznego okresu sprzed roku i dwóch lat, odnotowano odpowiednio wzrost o 20% oraz 29%. Obserwując kształtowanie się danych na przestrzeni dłuższego okresu, można przypuszczać, iż tendencja wzrostowa została przywrócona.

Wykres nr 58. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

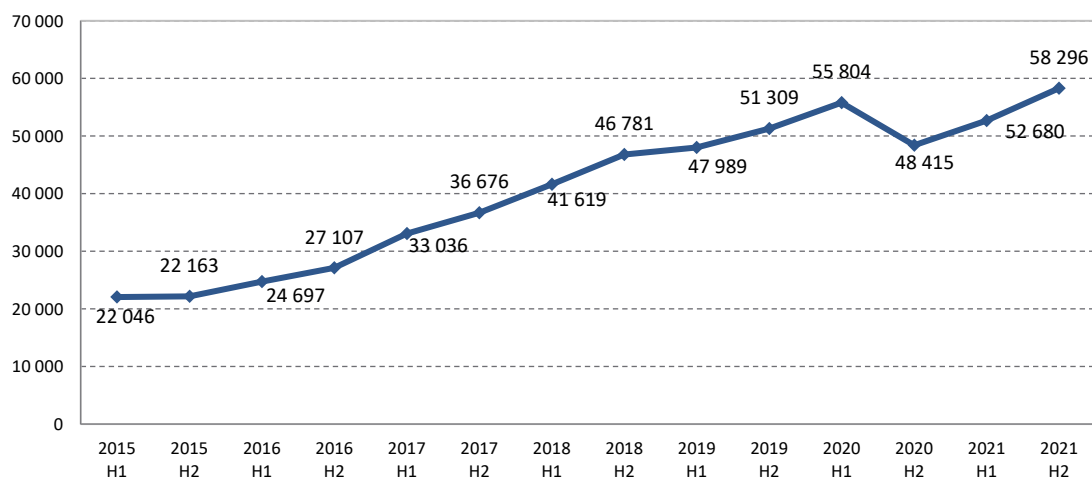
W II półroczu 2021 r. przy użyciu kart płatniczych przeprowadzono w terminalach POS transakcje płatnicze o łącznej wartości 234,4 mld zł, czyli więcej o 45,1 mld zł niż w poprzedzającym półroczu, co stanowi wzrost o 23,8%. Natomiast, dokonując porównania z analogicznymi okresami w roku 2020 oraz 2019, widoczne są wzrosty wartości przeprowadzanych transakcji odpowiednio o 21% oraz 34%. Zatem, kształtowanie się krzywej wartości transakcji potwierdza tendencję wzrostową utrzymującą się na przestrzeni długiego okresu (analogicznie, jak ma to miejsce w przypadku liczby transakcji). Wartość płatności dokonywanych kartami płatniczymi w terminalach POS przedstawia wykres nr 59.

Wykres nr 59. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

4.4.1. Płatności w sklepach internetowych

Rosnąca liczba sklepów internetowych oferuje swoim klientom możliwość płacenia kartą płatniczą. Na koniec 2021 r. było 58.296 placówek tego typu. Na przestrzeni omawianego półrocza, liczba sklepów internetowych zwiększyła się o 5,6 tys., co stanowiło wzrost na poziomie 10,7%. Jest to poziom rekordowo wysoki, który przewyższył dotychczasowe wyniki. Porównując obecną liczbę sklepów internetowych do stanu sprzed dwóch lat mamy do czynienia z przyrostem o 7 tys. placówek, co stanowi wzrost o 14%. Liczbę punktów sprzedaży w sieci internet, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2015 r. przedstawia wykres nr 60.

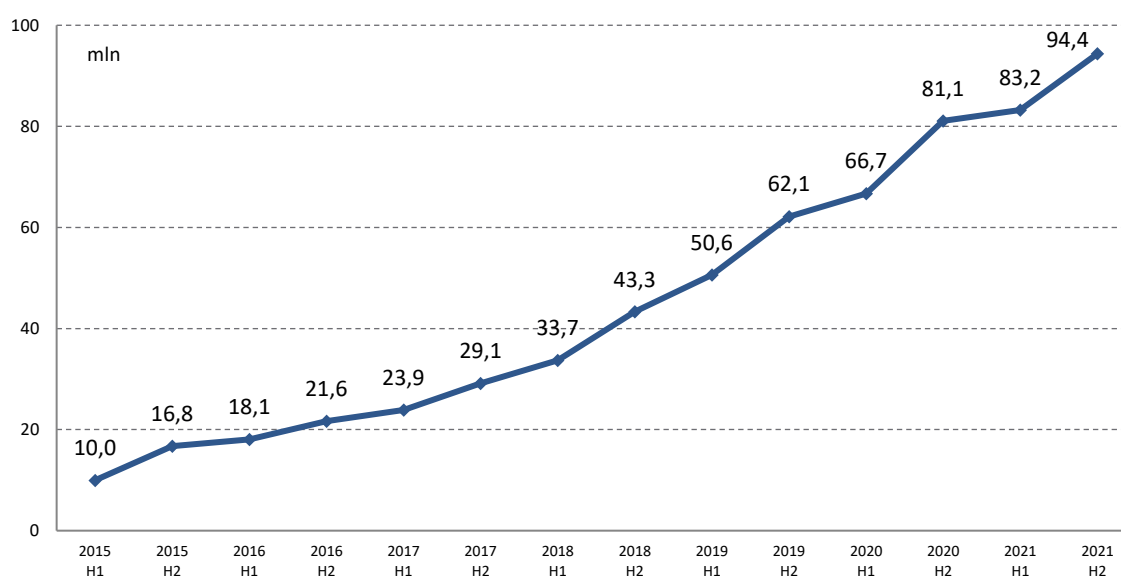
Wykres nr 60. Liczba punktów sprzedaży w sieci internet na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Systematycznie wzrasta liczba transakcji przeprowadzanych w sklepach internetowych. Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni II półrocza 2021 r. rozliczono 94,4 mln transakcji kartami w sprzedaży internetowej. Oznacza to w porównaniu z poprzedzającym półroczem zwiększenie liczby transakcji o 11,1 mln, co stanowi wzrost o 13,4%. Od wielu lat systematycznie rośnie liczba transakcji kartami w internecie. I tak, w porównaniu z analogicznym okresem rok wcześniej liczba ta zwiększyła się o 16%. W ciągu dwóch ostatnich lat wzrosła aż o 52%. Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2015 roku przedstawia wykres nr 61.

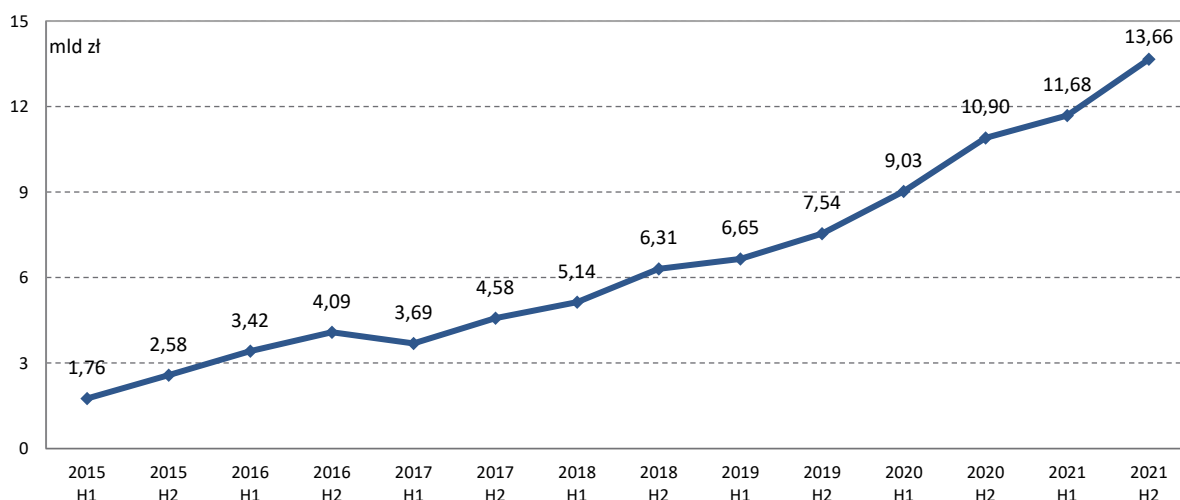
Wykres nr 61. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła także znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w sieci internet z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni II półrocza 2021 r. rozliczono transakcje na kwotę 13,7 mld zł. W porównaniu do poprzedniego półrocza, stanowiło to wartość większą aż o 1,975 mld zł, czyli odnotowano wzrost o 16,9%. Porównując wartość przeprowadzonych transakcji na przestrzeni omawianego półrocza do analogicznego okresu sprzed roku i dwóch lat, zaobserwowano wzrost odpowiednio o 25% i 81%. Tendencja wzrostowa utrzymuje się bez żadnych wahań od pięciu lat. Wartość transakcji dokonywanych kartami płatniczymi w internecie na rynku polskim przedstawia wykres nr 62.

Wykres nr 62. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w II półroczu 2021 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że na przestrzeni ostatnich 6 miesięcy sieć akceptacji wzrosła o 51,3 tys. nowych terminali, a łączna liczba terminali w Polsce przekroczyła próg 1,1 mln urządzeń. Zaplanowany i systematycznie realizowany wzrost sieci akceptacji kart płatniczych daje trwale podstawy do dalszego rozwoju usług płatniczych w skali całego kraju.

W II półroczu 2021 r. zanotowano, w porównaniu do półrocza poprzedzającego, znaczący wzrost zarówno w liczbie (wzrost o 20,8%), jak i wartości (wzrost o 23,8%) przeprowadzonych transakcji kartami płatniczymi w terminalach POS.

Wzmoczona aktywność klientów jest także zauważalna w sklepach internetowych. Klienci dokonują coraz więcej transakcji kartami płatniczymi, płacąc za zakupy w internecie. W II półroczu 2021 r. liczba płatności przeprowadzonych kartami w tym kanale przekroczyła poziom 94,4 mln transakcji, a ich wartość opiewała łącznie na kwotę 13,7 mld zł. Warto podkreślić, iż obydwa wskaźniki miały wartości rekordowo duże w dotychczasowych notowaniach. Wzrost w zakresie zarówno liczby, jak i wartości transakcji świadczy pozytywnie o mającym miejsce rozwoju sprzedaży w internecie. Klienci mogli korzystać ze sklepów internetowych, których sieć obejmowała 58,3 tys. placówek na koniec 2021 r. W porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił wzrost sieci na poziomie 10,7%.

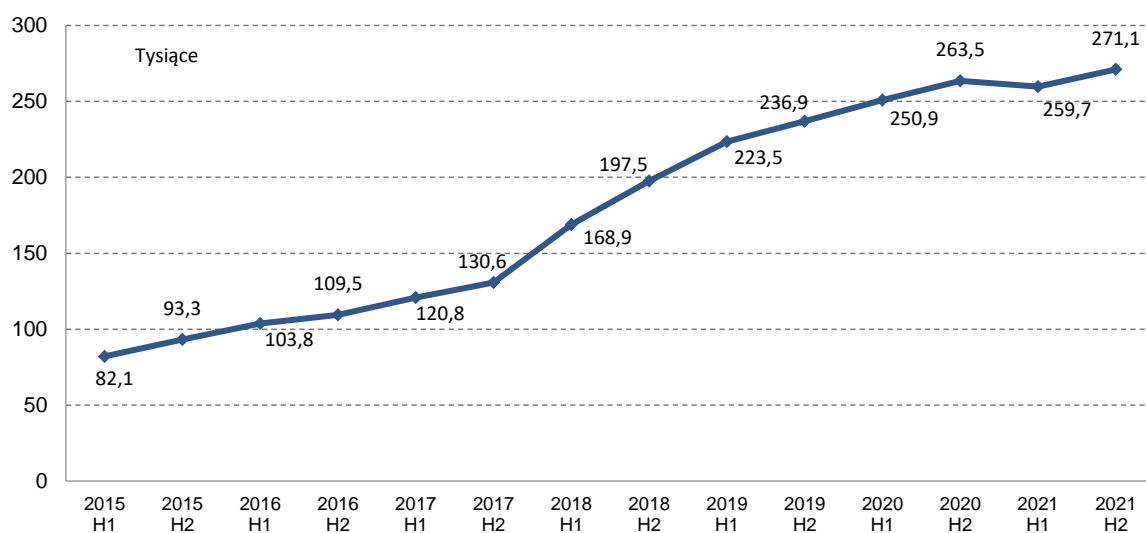
4.5. Punkty *cash back*

Na rynku polskim jest dostępna usługa wypłaty sklepowej (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą skorzystać z wypłaty gotówki do określonego limitu (górny limit to dla kart Mastercard 500 zł, zaś dla kart Visa 300 zł), niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą.

Na koniec 2021 r. na rynku polskim usługę wypłaty sklepowej oferowało 271.061 placówki handlowe (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe), co przedstawiono na wykresie nr 63.

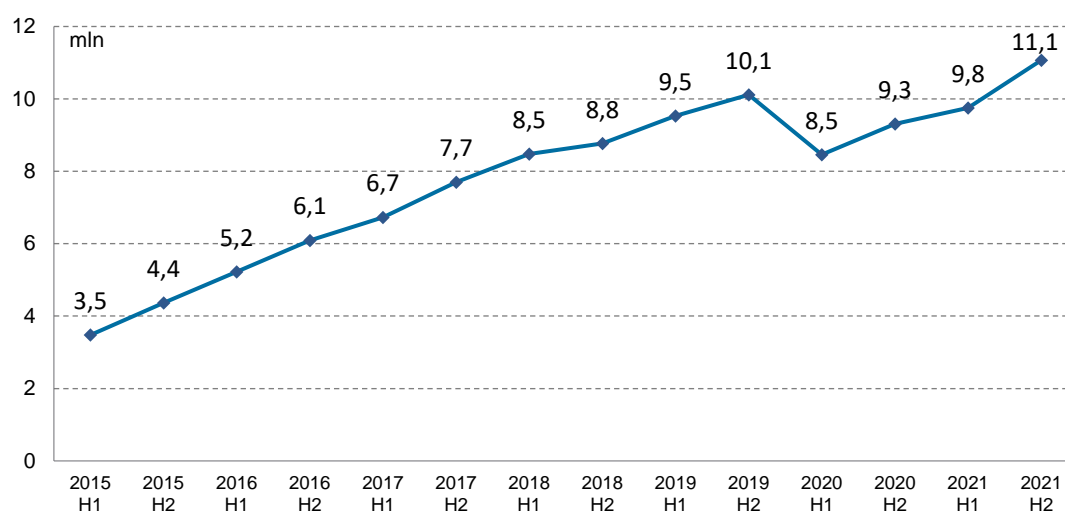
Na przestrzeni II półrocza 2021 r. usługę tę udostępniło klientom kolejnych 11,4 tys. placówek. Odnotowany w omawianym półroczu wzrost sieci na poziomie 4,4% potwierdza, że tempo wzrostu tego wskaźnika maleje (wykres nr 63), co może świadczyć o słabnącym zainteresowaniu usługą ze strony nowych placówek handlowych. Należy pamiętać, iż usługa wypłaty sklepowej – jako relatywnie znacznie krócej obecna na rynku polskim niż bankomaty – potrzebuje zdecydowanie bardziej widocznej formy wsparcia i zbudowania nowych nawyków konsumentów, aby mogła stać się w większym stopniu wykorzystywana.

Wykres nr 63. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - *cash back* w kolejnych półroczach od I półrocza 2015 r.

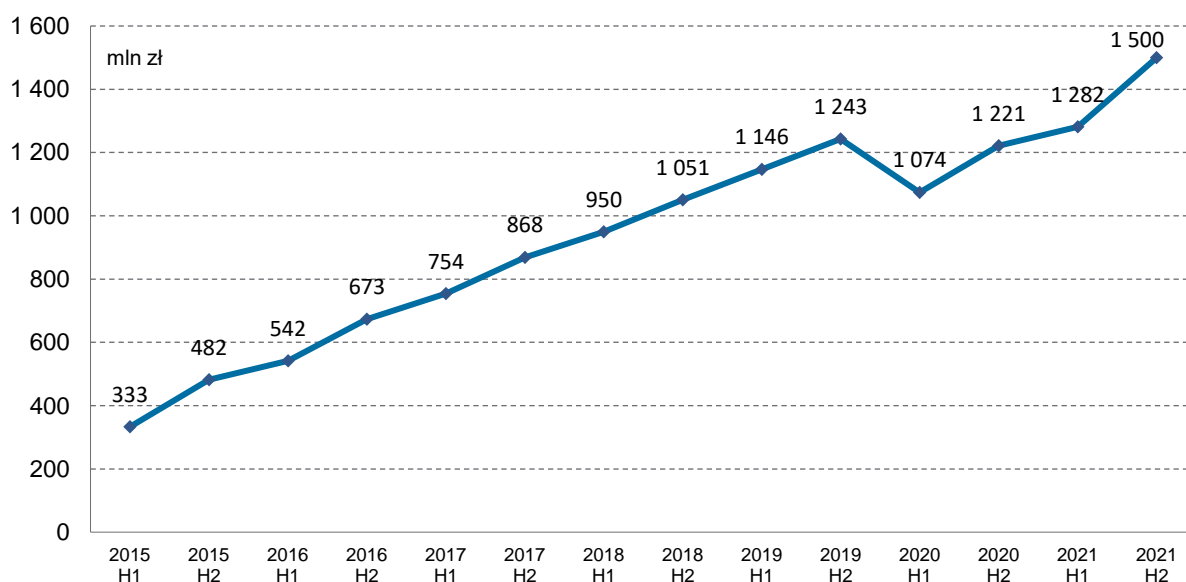
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W II półroczu 2021 r. klienci dokonali wypłat sklepowych w łącznej liczbie 11,1 mln. W porównaniu do poprzedzającego półrocza było tych transakcji więcej o 1,3 mln, co stanowi wzrost o 13,5%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2021 r. do analogicznego okresu w roku 2020 odnotowano wzrost o 18,9%. Obecnie liczba transakcji przekroczyła już poziom sprzed okresu dwóch lat, czyli sprzed początku pandemii. Liczbę przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy zaprezentowano na wykresie nr 64.

Wykres nr 64. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

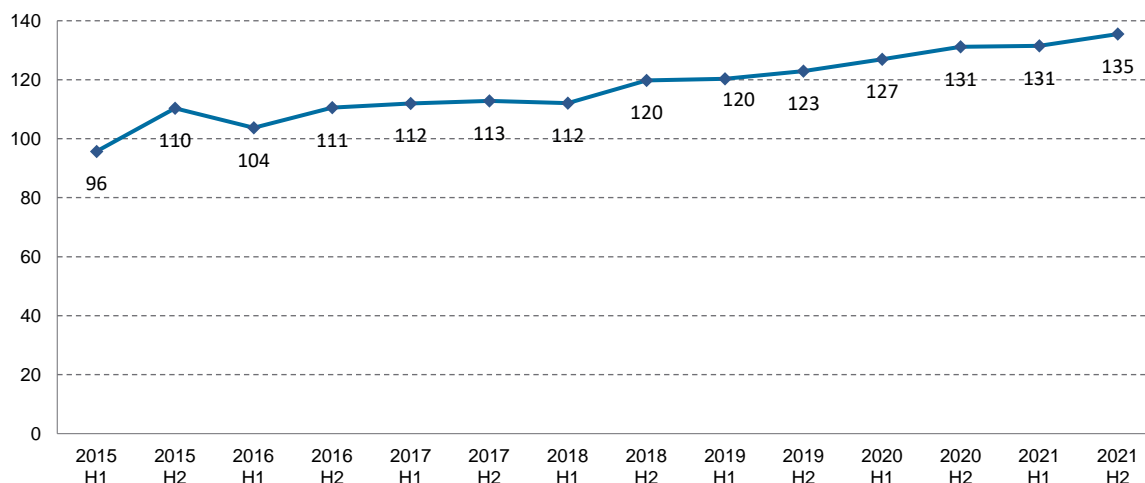
W II półroczu 2021 wartość przeprowadzonych wypłat sklepowych wyniosła łącznie 1,5 mld zł. Wartość wypłat sklepowych w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrosła o 218 mln zł (wzrost o 17%). Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2021 r. do analogicznego okresu w roku 2020 oraz 2019, odnotowano odpowiednio wzrost o 23% oraz wzrost o 21%. Wartość przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 65.

Wykres nr 65. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2021 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 135 zł, czyli nieznacznie wzrosła w stosunku do poprzedzającego półrocza (131 zł). Wartość tego wskaźnika, co przedstawiono na wykresie nr 66, oscylowała na przestrzeni ostatnich lat w granicach od 96 zł do 135 zł. Potwierdza to zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów.

Wykres nr 66. Średnia wartość (w zł) transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych (*cash back*) w II półroczu 2021 r.

Pozytywną zmianą, jaka zaszła w II półroczu 2021 r. i którą należy podkreślić, jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych przez klientów. W omawianym półroczu liczba wypłat wzrosła o 13,5% do poziomu 11,1 mln transakcji. Proporcjonalnie do rosnącej liczby, zwiększyła się także wartość tych wypłat i wyniosła łącznie 1,5 mld zł (wzrost o 17%). W II półroczu 2021 r. średnia wartość pobieranych jednorazowo środków wyniosła 135 zł, czyli nie zanotowano istotnej zmiany w stosunku do okresu poprzedzającego (131 zł).

Porównując dane nt. wypłat sklepowych (*cash back*) z danymi dotyczącymi wypłat gotówki w bankomatach, zaprezentowanych w Rozdziale 4.3, warto wskazać, że o ile pod względem dostępności usługa *cash back* jest świadczona w już 12-krotnie większej liczbie punktów (w 271.061 placówek) niż liczba bankomatów (21.396), o tyle nadal liczba i wartość wypłat sklepowych w stosunku do wypłat gotówki w bankomatach jest znacząco mniejsza (odpowiednio 23-krotnie mniejsza w zakresie liczby oraz 119-krotnie mniejsza w zakresie wartości wypłat gotówki), stanowiąc nadal uzupełniające, choć rosnące udziałowo, źródło dostępu do gotówki.

Odnotowany w omawianym półroczu wzrost sieci wypłat *cash back* na poziomie 4,4% (wykres nr 63) może świadczyć o umiarkowanym zainteresowaniu tą usługą ze strony nowych placówek handlowych. Jednak ze strony klientów wzrost zainteresowania jest bardziej widoczny (wzrost liczby i wartości transakcji *cash back* odpowiednio o 13,5% i 17%). Usługa wypłaty sklepowej potrzebuje zdecydowanie bardziej widocznej formy

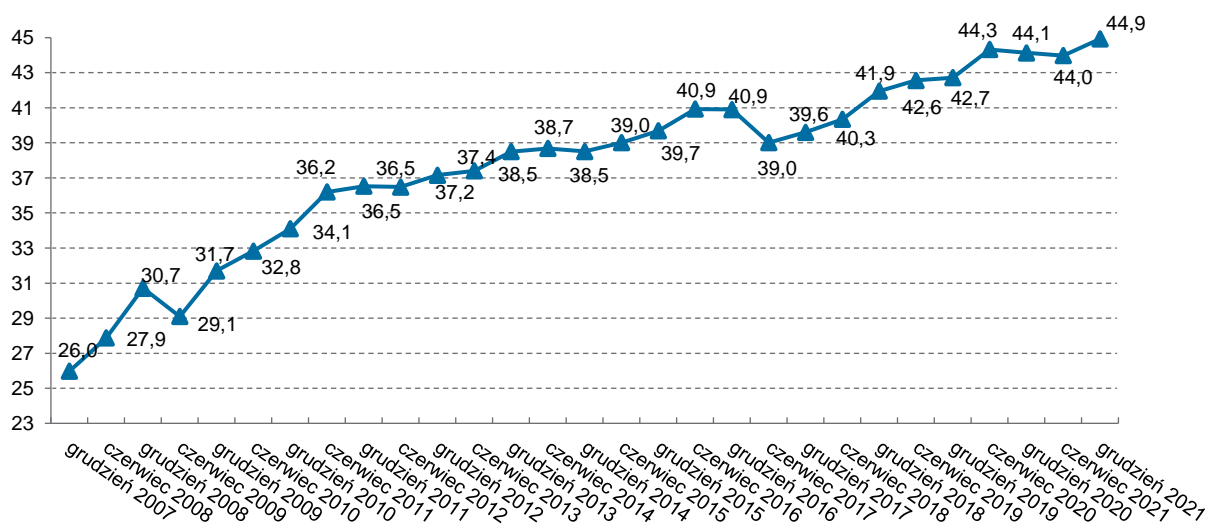
wsparcia, w tym w zakresie promocji i dalszej rozbudowy sieci placówek, i zbudowania nowych nawyków konsumentów, aby mogła stać się w większym stopniu wykorzystywana.

5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

5.1. Rachunki bankowe

Jednym z podstawowych wskaźników służących do oceny stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego jest liczba rachunków prowadzonych przez banki dla osób fizycznych. Znaczenie tego wskaźnika wynika z faktu, że transakcje płatnicze z wykorzystaniem rachunku bankowego stanowią obecnie podstawę dla dokonywania większości usług płatniczych. Dlatego liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych, prowadzonych przez banki, pomaga w dostarczeniu podstawowych informacji pomocnych do oszacowania ogólnego poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce. Drugim podstawowym wskaźnikiem w tym zakresie jest przedstawiona nieco dalej średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek, która świadczy o średniej aktywności posiadaczy tych rachunków. Według danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od grudnia 2007 r. kształtuje się następująco (wykres nr 67):

Wykres nr 67. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie grudzień 2007 r. – grudzień 2021 r.

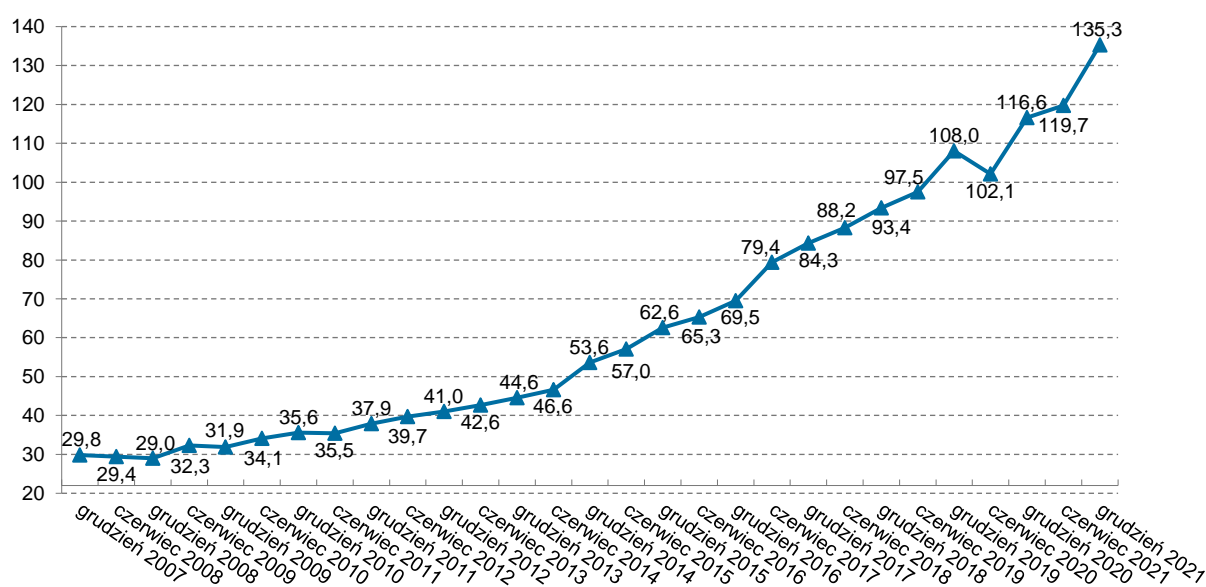
Źródło: Opracowanie własne DSP

Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec grudnia 2021 r. wyniosła 44,9 mln i w porównaniu do liczby rachunków na koniec czerwca 2021 r. (44,0 mln) wzrosła o 947 tys., czyli o 2,2%. Dokonując oceny w kontekście dalszego rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce, zjawisko to należy uznać za pozytywne.

Wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł z poziomu 119,7 transakcji w I półroczu 2021 r. do poziomu aż 135,3 transakcji w II półroczu 2021 r. Zatem wzrósłowi liczby rachunków bankowych o 0,95 mln, czyli o 2,2% (vide wykres nr 67), towarzyszył równocześnie wysoki wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, który wyniósł 15,6 transakcji, czyli o 13%. Na taki wzrost liczby transakcji główny wpływ miał dalszy, istotny wzrost liczby transakcji kartowych. Wzrost aktywności posiadaczy rachunków należy ocenić jako pozytywne zjawisko.

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od grudnia 2007 r. do grudnia 2021 r. w podziale na poszczególne półrocza została przedstawiona na wykresie nr 68.

Wykres nr 68. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie grudzień 2007 – grudzień 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2011-2021 przedstawia tabela nr 17

Tabela nr 17. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2011-2021

Okres	Przelewy*		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2011	789 874	61,41	53	0,004	484 669	37,68	11 547	0,90	1 286 143
II 2011	834 980	60,15	55	0,004	541 330	39,00	11 736	0,85	1 388 100
2011	1 624 854	60,76	108	0,004	1 025 999	38,37	23 283	0,87	2 674 244
I 2012	858 238	59,20	51	0,004	579 851	40,00	11 633	0,80	1 449 773
II 2012	879 050	57,59	54	0,004	635 736	41,65	11 619	0,76	1 526 460
2012	1 737 288	58,37	105	0,004	1 215 587	40,84	23 252	0,78	2 976 232
I 2013	918 335	57,07	41	0,003	679 313	42,22	11 450	0,71	1 609 139
II 2013	928 990	54,33	56	0,003	769 257	44,99	11 715	0,69	1 710 018
2013	1 847 325	55,66	97	0,003	1 448 570	43,64	23 165	0,70	3 319 157
I 2014	969 488	53,65	52	0,003	825 971	45,71	11 577	0,64	1 807 088
II 2014	1 010 672	48,84	53	0,003	1 046 695	50,58	12 012	0,58	2 069 433
2014	1 980 160	51,08	106	0,003	1 872 666	48,31	23 589	0,61	3 876 521
I 2015	1 028 051	46,29	51	0,002	1 180 724	53,16	12 180	0,55	2 221 006
II 2015	1 107 583	44,38	52	0,002	1 375 499	55,11	12 738	0,51	2 495 871
2015	2 135 634	45,28	103	0,002	2 556 223	54,19	24 918	0,53	4 716 878
I 2016	1 139 577	42,61	51	0,002	1 521 627	56,91	13 028	0,49	2 674 283
II 2016	1 200 703	41,48	49	0,002	1 680 696	58,06	13 467	0,47	2 894 915
2016	2 339 947	42,02	99	0,002	3 202 323	57,50	26 496	0,48	5 569 198
I 2017	1 256 887	40,61	43	0,001	1 823 909	58,94	13 916	0,45	3 094 756
II 2017	1 284 632	38,46	44	0,001	2 041 548	61,11	14 343	0,43	3 340 567
2017	2 541 519	39,49	87	0,001	3 865 457	60,07	28 260	0,44	6 435 323
I 2018	1 332 412	37,42	41	0,001	2 213 100	62,16	14 979	0,42	3 560 531
II 2018	1 403 126	35,83	41	0,001	2 498 373	63,80	14 446	0,37	3 915 986
2018	2 735 537	36,59	82	0,001	4 711 473	63,02	29 425	0,39	7 476 517
I 2019	1 454 083	35,05	37	0,001	2 680 348	64,61	14 053	0,34	4 148 522
II 2019	1 560 145	33,81	37	0,001	3 040 499	65,89	14 094	0,31	4 614 775
2019	3 014 228	34,40	74	0,001	5 720 847	65,28	28 147	0,32	8 763 296
I 2020	1 636 027	36,79	24	0,001	2 797 142	62,89	14 161	0,32	4 447 354
II 2020	1 837 451	35,71	27	0,001	3 293 520	64,01	14 003	0,27	5 145 001
2020	3 473 478	36,21	51	0,001	6 090 662	63,49	28 164	0,29	9 592 355
I 2021	1 934 701	36,74	19	0,000	3 316 499	62,98	14 697	0,28	5 265 916
II 2021	2 100 364	34,55	21	0,000	3 963 271	67,03	14 972	0,25	6 078 628
2021	4 034 920	35,57	40	0,000	7 279 770	65,12	29 669	0,27	11 344 399

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków, KIR i Blue Media S.A., PSP Sp z o. o.

* polecenia przelewu realizowane w ramach systemów: SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK oraz przelewów międzyoddziałowych i wewnątrzoddziałowych.

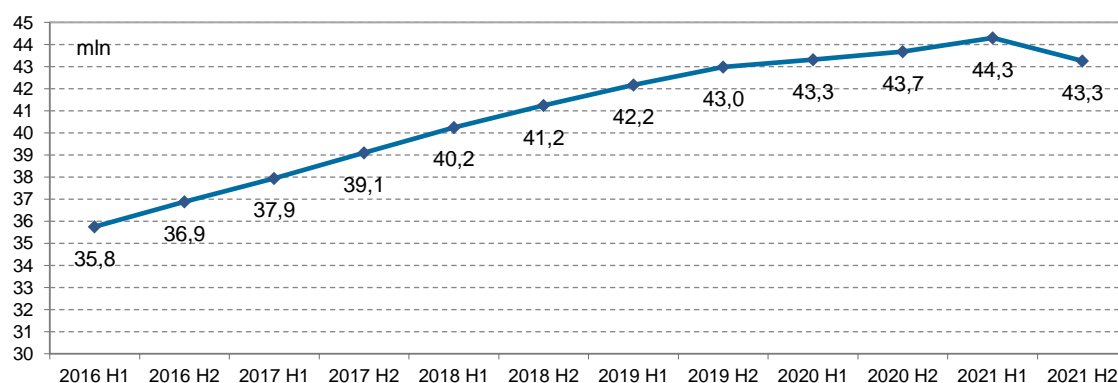
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2.1. Karty płatnicze

Karty płatnicze są od 2014 r. najczęściej wykorzystywanym przez Polaków bezgotówkowym instrumentem płatniczym. Na rynku kart płatniczych w II półroczu 2021 r. - zgodnie z danymi statystycznymi zebranymi od wydawców kart płatniczych - odnotowano następujące zmiany:

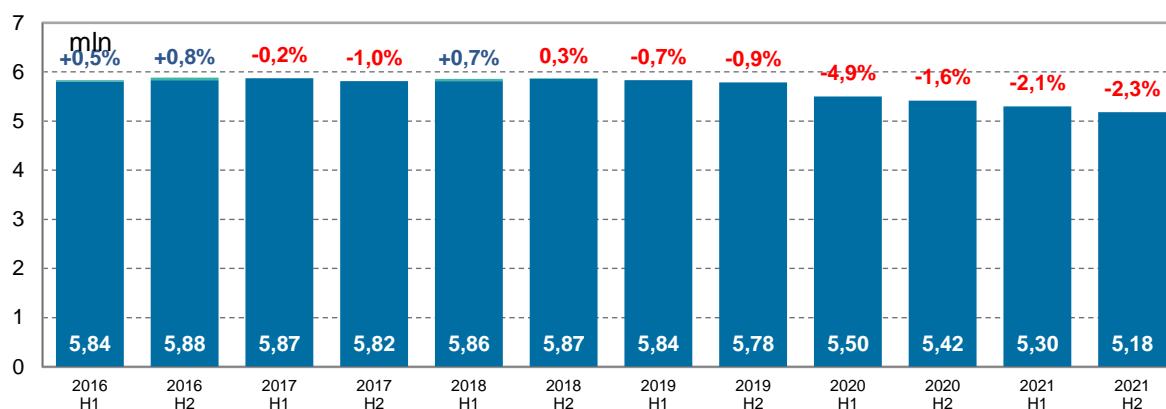
1. Na koniec 2021 r. na rynku polskim było 43,3 mln kart płatniczych wg danych pozyskanych od wydawców kart, co przedstawia wykres nr 69. W okresie omawianych sześciu miesięcy liczba kart uległa zmniejszeniu o 1,035 mln szt., co oznacza spadek o 2,3%. Główną przyczyną spadku liczby kart płatniczych było podjęcie przez niektórych wydawców decyzji w III kwartale 2021 r. o zamknięciu części kart trwale nieaktywnych i nieuwzględnieniu ich w sprawozdaniach przekazywanych do NBP. Mając na względzie incydentalny charakter przyczyny opisanych zmian można przypuszczać, że w kolejnych okresach trend wzrostowy dla liczby kart zostanie przywrócony.

Wykres nr 69. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r.

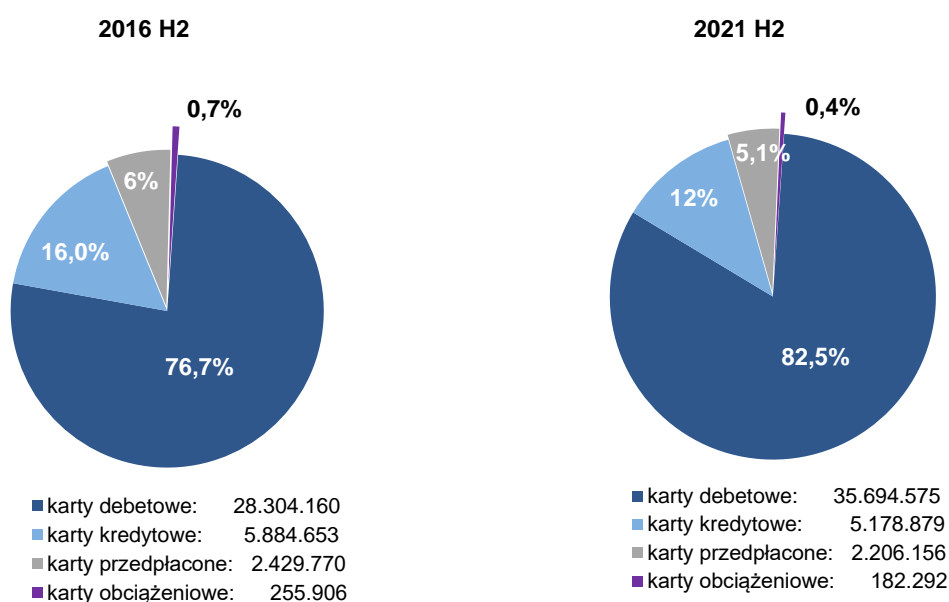
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2. Drugie półrocze 2021 r. zaowocowało spadkiem o 2,3% liczby kart kredytowych. Na koniec grudnia 2021 r. kart kredytowych było łącznie 5,179 mln szt., czyli mniej o 123 tys. sztuk. Od 2016 r. do końca 2019 r. liczba kart kredytowych utrzymywała się na zbliżonym poziomie w przedziale 5,8 – 5,9 mln szt. i od 2020 r. podlegała łagodnej tendencji spadkowej. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych na przestrzeni ostatnich sześciu lat przedstawia wykres nr 70.

Wykres nr 70. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

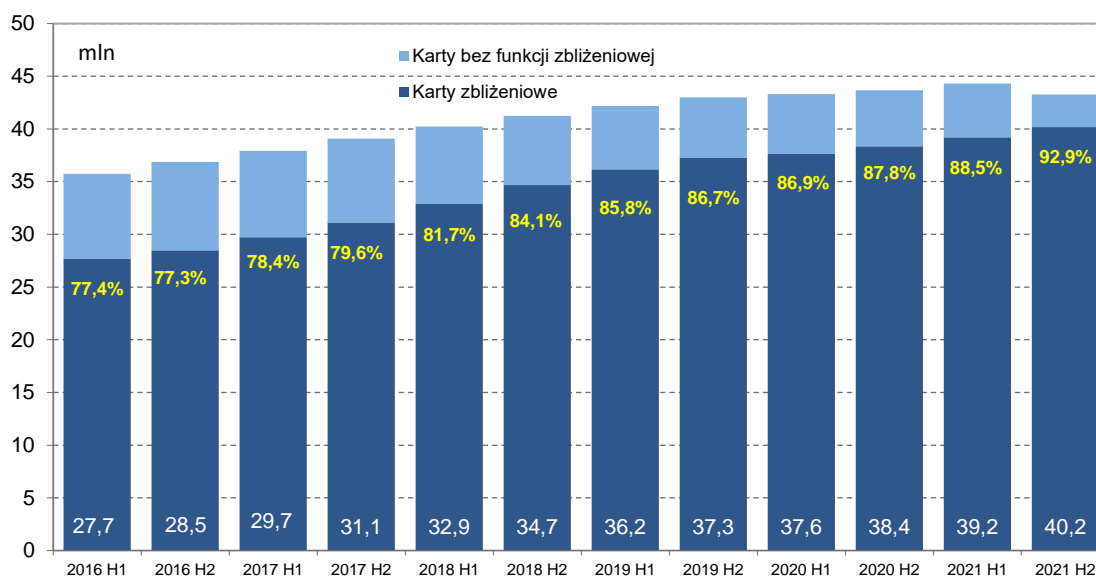
Struktura wydanych w Polsce kart płatniczych nie uległa znaczącej zmianie. Na koniec 2021 r. udział kart debetowych w ogólnej liczbie kart płatniczych osiągnął poziom 82,5%, co oznacza, że w ciągu omawianych sześciu miesięcy nie uległ on zmianie. Równocześnie udział kart kredytowych wynosił 12% i także nie uległ zmianie od czerwca 2021 r. Natomiast na przestrzeni kolejnych lat widać, iż udział kart debetowych systematycznie rośnie, a udział kart kredytowych w powolnym tempie spada. Zmianę struktury rynku kart płatniczych, jaka miała miejsce na w ciągu ostatnich pięciu lat, prezentuje wykres nr 71.

Wykres nr 71. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe, obciążeniowe i przedpłacone na koniec II półrocza 2016 r. oraz II półrocza 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

3. Karty płatnicze z funkcją zbliżeniową funkcjonują na rynku polskim już od ponad 10 lat⁴¹ i są powszechnie wykorzystywane przez Polaków. Na koniec 2021 r. było w obiegu 40,2 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 92,9% wszystkich kart płatniczych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza zwiększyła się o 963 tys. szt., czyli wzrosła o 2,5%. Udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich wydanych kart na przestrzeni ostatnich sześciu lat prezentuje wykres nr 72.

Wykres nr 72. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.

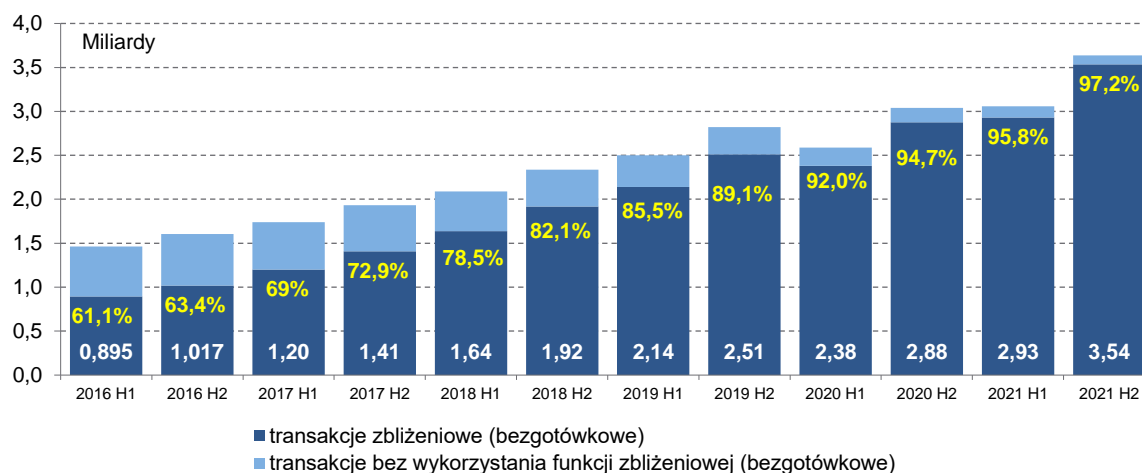
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2021 r. kartami zbliżeniowymi dokonano 3,5 mld transakcji bezgotówkowych o łącznej wartości wynoszącej 212,9 mld zł. W porównaniu do poprzedzającego półrocza przeprowadzono więcej o 606,8 mln transakcji zbliżeniowych, co stanowi wzrost o 20,7%. Warto podkreślić, że udział płatności kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie bezgotówkowych transakcji kartowych w II półroczu 2021 r. wyniósł aż 97,2%, co jest wskaźnikiem rekordowo wysokim. Dane dotyczące liczby transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych na terytorium RP w kolejnych półroczach na przestrzeni ostatnich sześciu lat prezentuje wykres nr 73⁴². Warto zaznaczyć, że w marcu 2020 r. został podniesiony limit dla kwoty pojedynczej transakcji zbliżeniowej niewymagającej podawania kodu z PIN z 50 zł do 100 zł.

⁴¹ Pierwsze karty zbliżeniowe wydano w Polsce w grudniu 2007 r., za: *System płatniczy w Polsce*, NBP, grudzień 2019 r.

⁴² Od I półrocza 2019 r. udział transakcji zbliżeniowych jest liczony jako odsetek transakcji realizowanych w terminalach POS na terytorium RP, bez uwzględniania transakcji w internecie. Natomiast transakcje zbliżeniowe ujmują transakcje dokonane przy użyciu tradycyjnych (plastikowych) kart płatniczych, kart zainstalowanych w telefonie oraz innych nośników umożliwiających dokonywanie płatności zbliżeniowych (np. gadżetów i stickerów). Wprowadzona zmiana dotyczy wszystkich okresów prezentowanych na wykresach nr 73 i 74.

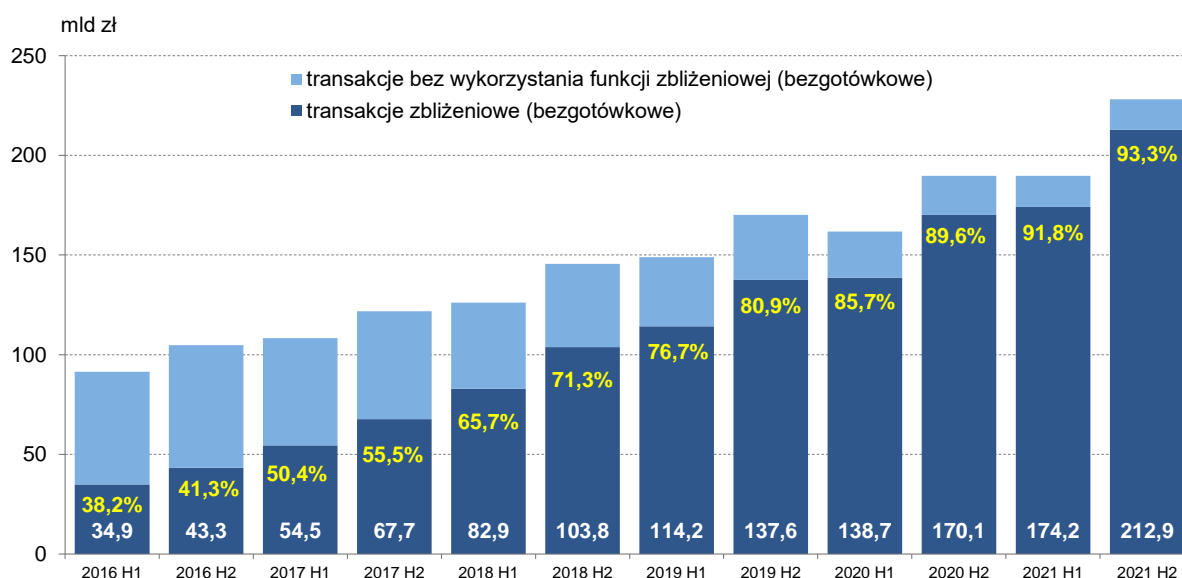
Wykres nr 73. Liczba transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2021 r. wartość płatności zbliżeniowych przeprowadzonych przy użyciu kart wyniosła 212,9 mld zł i była większa o 38,7 mld zł niż w poprzednim półroczu, co stanowi wzrost o 22,2%. Udział wartości transakcji zbliżeniowych w całości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami wyniósł 93,3%, co było najwyższym wskazaniem w dotychczasowych notowaniach. Szczegółowe dane dotyczące wartości transakcji na przestrzeni ostatnich sześciu lat prezentuje wykres nr 74⁴³.

Wykres nr 74. Wartość transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.

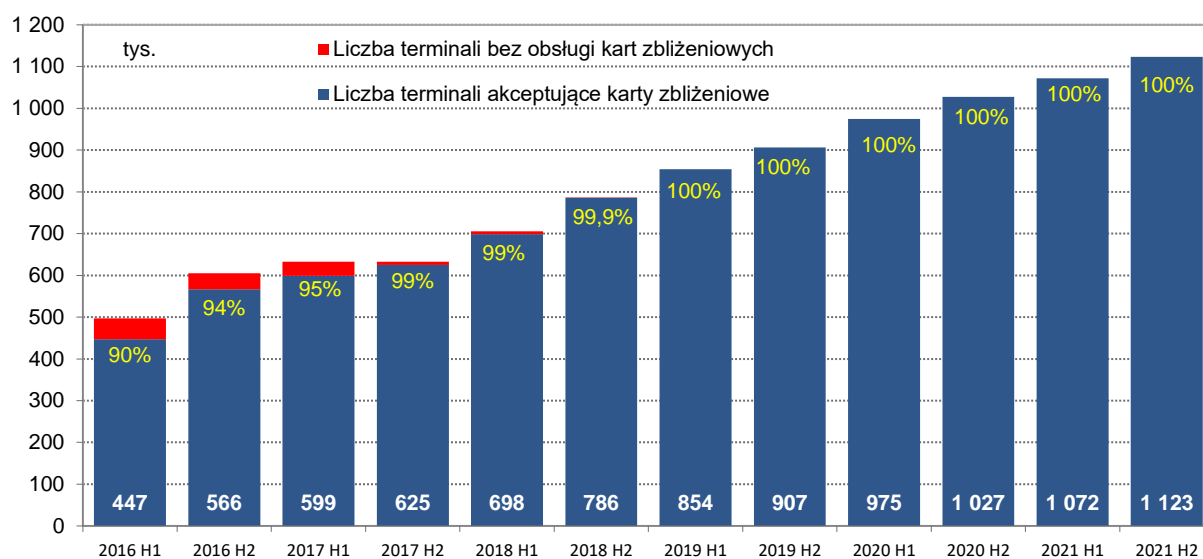

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

⁴³ jw.

Upowszechnienie transakcji zbliżeniowych w Polsce jest między innymi konsekwencją udostępnienia klientom szerokiej infrastruktury dla obsługi transakcji zbliżeniowych. Należy dodać, że od 2019 roku w Polsce liczba terminali przystosowanych do obsługi płatności kartami zbliżeniowymi wynosi 100%. Liczba terminali POS nadal systematycznie rośnie. Na koniec grudnia 2021 r. na rynku funkcjonowało 1,1 mln takich terminali, a zatem w ciągu omawianego półrocza przybyło ich 51,3 tys., co stanowiło wzrost o 5%. Szczegółowe dane dotyczące wielkości sieci terminali w Polsce od 2016 r. przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na przestrzeni ostatnich sześciu lat zaprezentowano na wykresie nr 75.

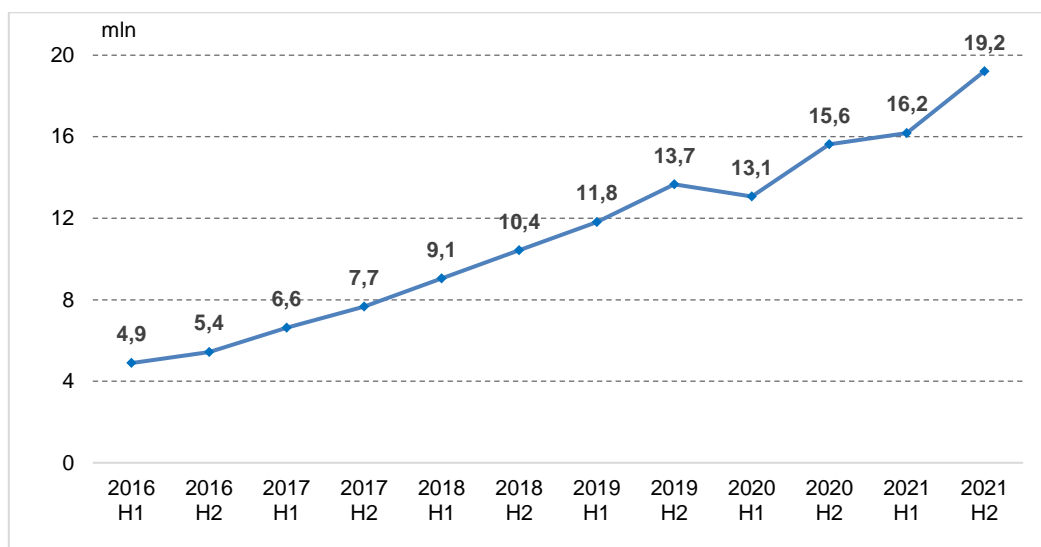
Wykres nr 75. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W II półroczu 2021 r. średnią dzienną liczbę transakcji zbliżeniowych odnotowano na poziomie 19,2 mln transakcji. Wskaźnik ten w stosunku do poprzedniego półrocza był wyższy o 18,7% (wówczas wyniósł 16,2 mln transakcji). Średnią dzienną liczbę transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi od 2016 r. przedstawiono na wykresie nr 76.

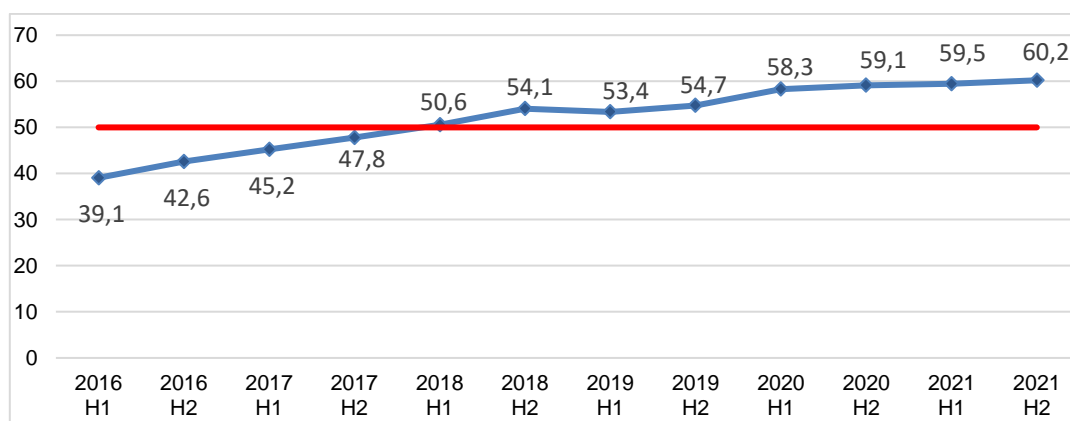
Wykres nr 76. Średnia dzienna liczba (w mln) transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w II półroczu 2021 r. wyniosła 60,2 zł, czyli była nieznacznie większa niż w I półroczu 2021 r. Warto zaznaczyć, że od 2018 roku wartość średnia transakcji przekracza wartość 50 zł (czyli próg wyznaczający konieczność użycia kodu PIN w celu potwierdzenia transakcji, obowiązujący przed rokiem 2020). Średnią wartość transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie nr 77.

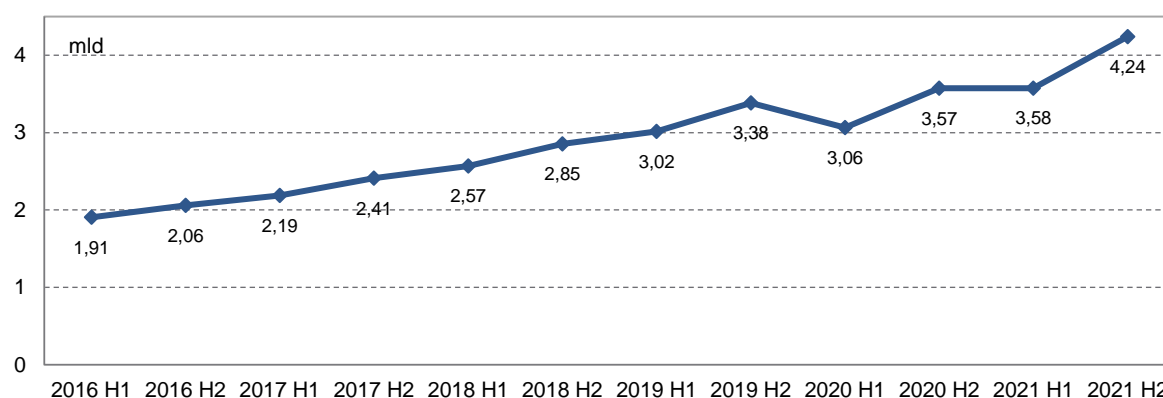
Wykres nr 77. Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od I półrocza 2016 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

4. W porównaniu do półrocza poprzedzającego, łączna liczba transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych) uległa wyraźnemu zwiększeniu. W II półroczu 2021 r. zrealizowano przy użyciu kart 4,2 mld transakcji, czyli więcej o 665 mln transakcji niż w I półroczu 2021r. (wzrost o 18,6%). Łączną liczbę transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2016 roku przedstawia wykres nr 78.

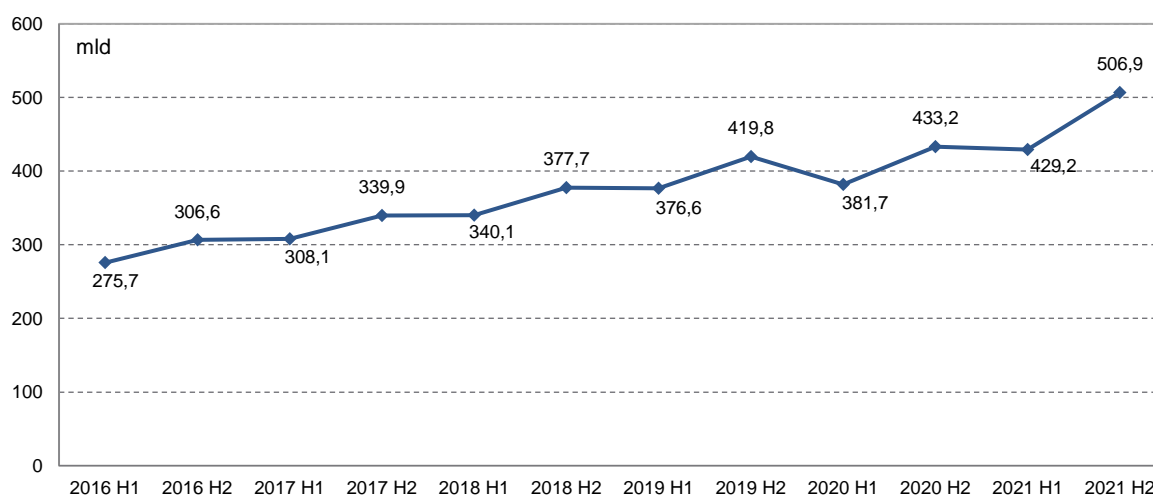
Wykres nr 78. Liczba transakcji (gotówkowych i bezgotówkowych) dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Karty płatnicze posłużyły w II półroczu 2021 r. do przeprowadzenia transakcji o łącznej wartości 506,9 mld zł, co oznacza wzrost o 18,1% w porównaniu do poprzedzającego półrocza. Wartość transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2016 roku przedstawia wykres nr 79.

Wykres nr 79. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od II półrocza 2016 r.

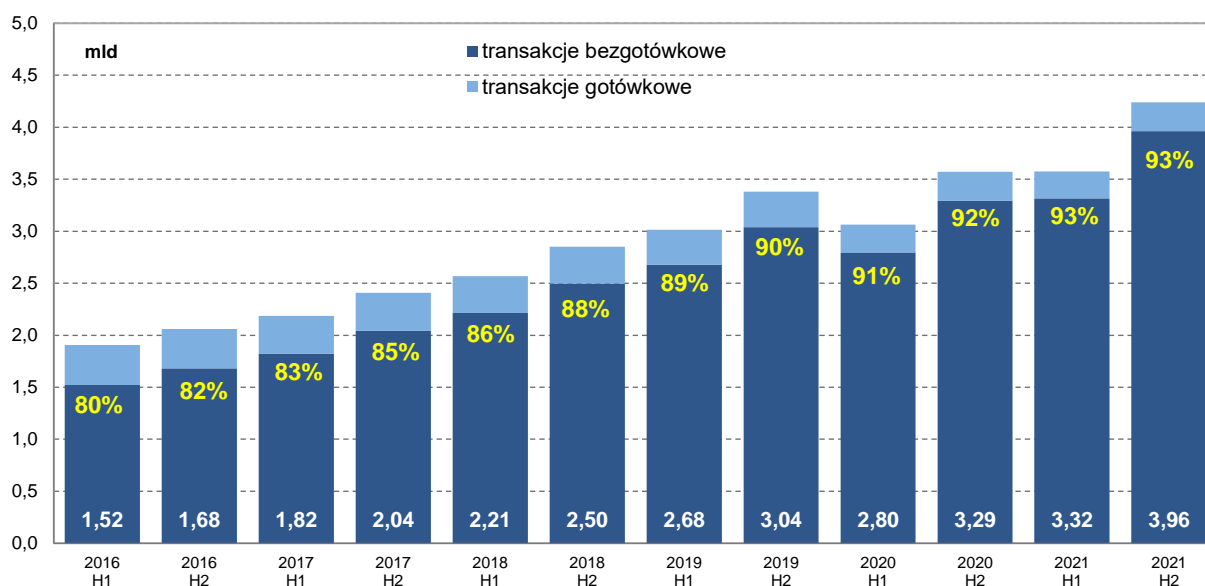
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5. W II półroczu 2021 r. wzrosła zarówno liczba, jak i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych w omawianym okresie wyniosła 4,0 mld, czyli była większa o 647 mln transakcji niż w półroczu poprzedzającym (wzrost o 19,5%).

Należy równocześnie podkreślić, iż udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł 93%. Udział ten systematycznie zwiększa się od wielu lat, co przedstawia wykres nr 80. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

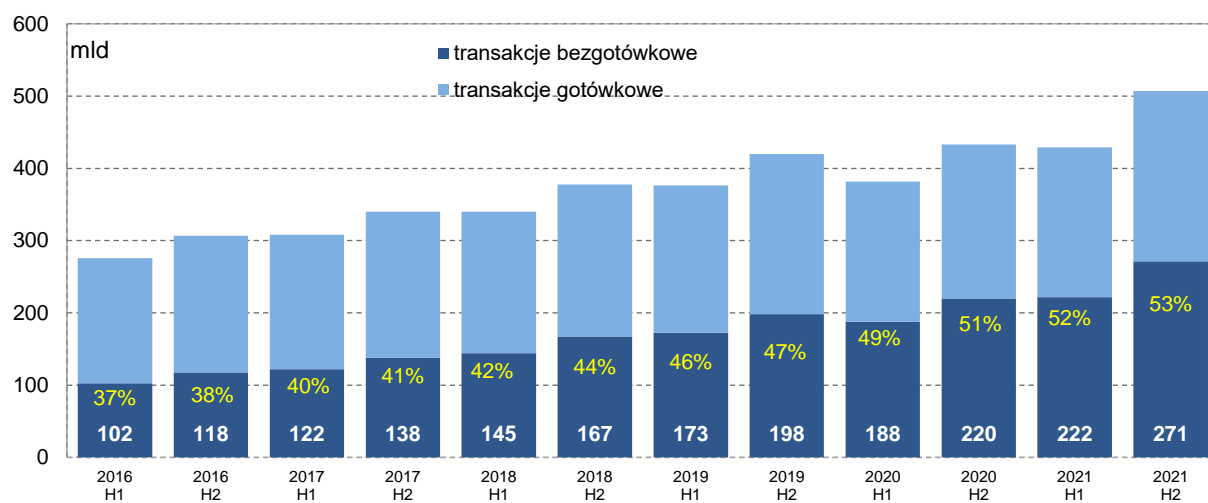
Wykres nr 80. Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2021 r. przy użyciu kart wyniosła 271 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza była większa aż o 49,4 mld zł (wzrost o 22,3%). Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi w omawianym półroczu osiągnął poziom 53%, co jest wartością rekordowo wysoką, co przedstawia wykres nr 81.

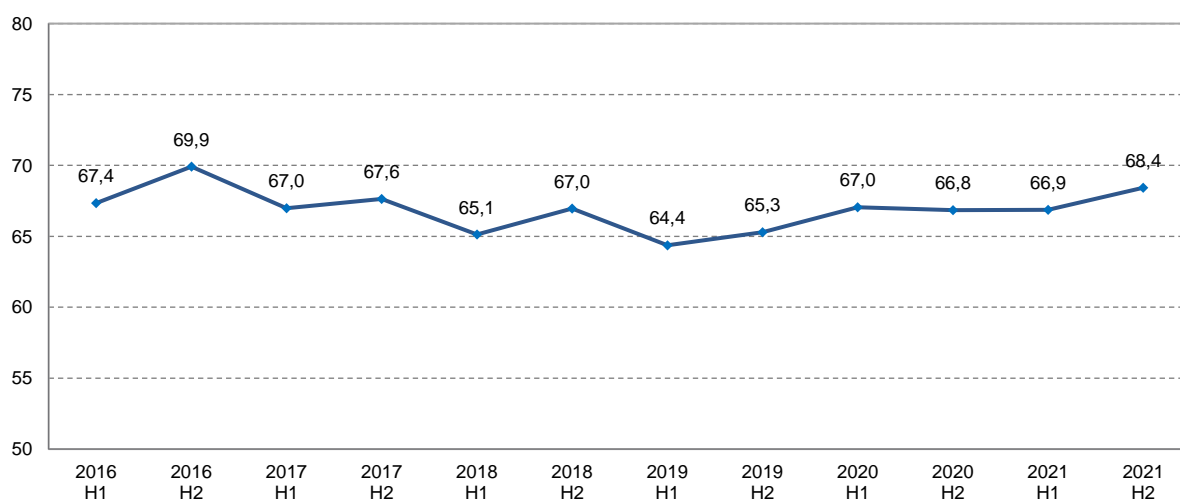
Wykres nr 81. Wartość bezgotówkowych transakcji kartami oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej wyniosła 68,4 zł. W porównaniu do okresu poprzedniego, wartość średnia wzrosła nieznacznie z poziomu 66,9 zł. Wartość tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2016 roku prezentuje wykres nr 82.

Wykres nr 82. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.

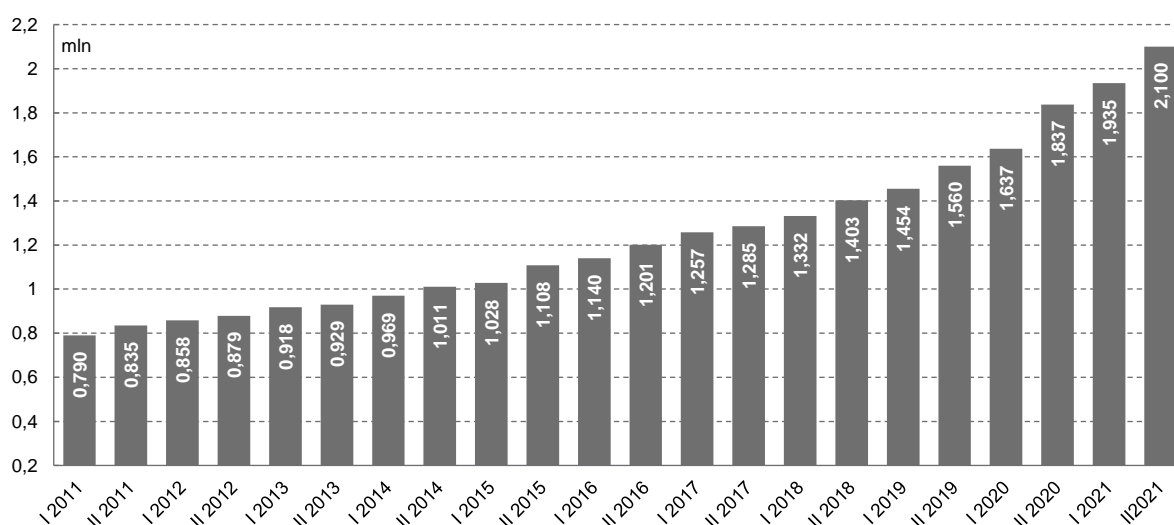
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2.2. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu jest (od II półrocza 2014 r.) drugim, po kartach płatniczych, najczęściej wykorzystywanym instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, jednak udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleł do II półrocza 2019 r.

W I półroczu 2020 r. miał miejsce wzrost udziału polecenia przelewu w liczbie transakcji bezgotówkowych, co było m.in. spowodowane spadkiem użycia kart płatniczych w trakcie pierwszego okresu pandemii COVID-19. W II półroczu 2020 r. wystąpił spadek udziału polecenia przelewu o 1,1 p.p. w stosunku do I półrocza 2020 r., należy jednak dodać, że liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 12,3%. W I półroczu 2021 r. w stosunku do II półrocza 2020 r. miał miejsce wzrost udziału polecenia przelewu o 1 p.p. Z kolei w II półroczu 2021 r. w stosunku do I półrocza 2021 r. wystąpił wzrost liczby transakcji dokonanych poleceniem przelewu o 8,6%, natomiast udział polecenia przelewu spadł o 2.19 p.p. Liczba transakcji bezgotówkowych przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 2,1 mld (wykres nr 83).

Wykres nr 83. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2011 r.

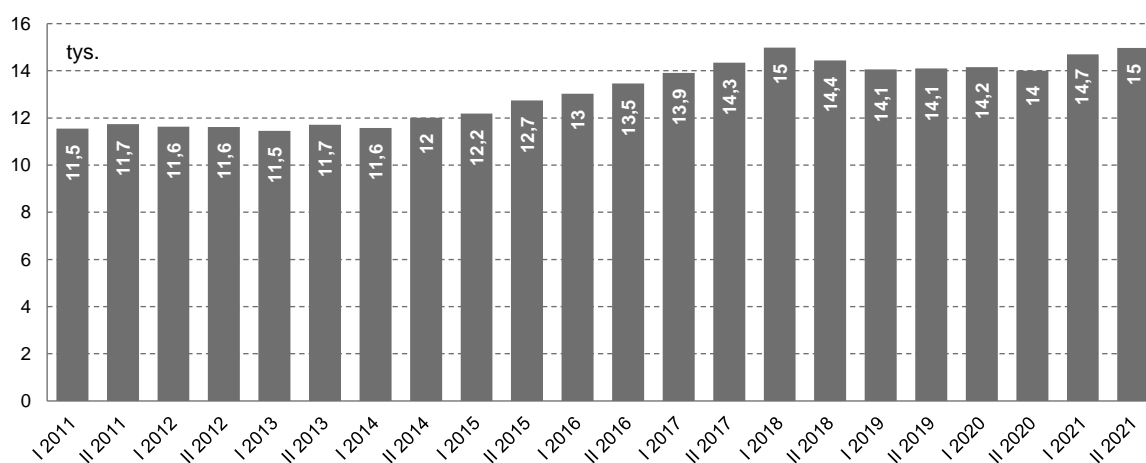
Źródło: Opracowanie własne DSP

5.2.3. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki za energię elektryczną, gaz, czynsz, telefon czy opłaty abonamentowej za usługi telekomunikacyjne (internet, telewizja). Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W II półroczu 2021 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 15 mln szt. i była wyższa o 1,9% w stosunku do I półrocza 2021 r. (wykres nr 84). Polecenie zapłaty stanowi zaledwie 0,25% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych. Możliwą przyczyną małej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się być niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez podmioty trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego.

Wykres nr 84. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

5.2.4. Instrumenty pieniądza elektronicznego – Billon

W dniu 23 kwietnia 2019 r. spółka Billon Solutions Sp. z o.o. otrzymała od Komisji Nadzoru Finansowego pierwszą w Polsce licencję instytucji pieniądza elektronicznego. Aplikacja stworzona przez Billon Solutions przeznaczona jest do wydawania pieniądza elektronicznego oraz wykonywania transakcji z jego udziałem. System, na którym został oparty Billon, wykorzystuje technologię blockchain⁴⁴ drugiej generacji, umożliwiającą m.in. dokonywanie płatności z użyciem regulowanych walut oraz przesyłanie i przechowywanie danych.

Proces wydawania pieniądza elektronicznego i wykonywanie transakcji z jego udziałem wygląda w następujący sposób. Użytkownik, który posiada rachunek pieniądza elektronicznego i zamierza zakupić pieniądź elektroniczny, dokonuje transferu środków pieniężnych z rachunku płatniczego prowadzonego przez bank komercyjny na rachunek płatniczy spółki Billon Solutions. System Billon odnotowuje wpływ na konto, a następnie emituje pieniądź elektroniczny w kwocie odpowiadającej równowartości przekazanych środków. Pieniądź elektroniczny przekazywany jest na rachunek pieniądza elektronicznego użytkownika. Z kolei usługa wykupu pieniądza elektronicznego polega na umorzeniu określonej kwoty pieniądza elektronicznego przechowywanego na rachunku pieniądza elektronicznego użytkownika, a następnie

⁴⁴ Łańcuch bloków udostępniany w środowisku rozproszonym za pomocą mechanizmów Peer-to-Peer.

dokonaniu przelewu odpowiedniej kwoty – równowartości pieniądza elektronicznego na rachunek w banku komercyjnym użytkownika lub wypłacie tych środków w bankomacie za pośrednictwem aplikacji oferowanej przez jeden z podmiotów współpracujących. W trakcie tego procesu spółka Billon Solutions każdorazowo dokonuje weryfikacji dostępnych środków na koncie użytkownika, zgodności danych użytkownika, a następnie umorzenia wykupionego pieniądza elektronicznego.

Spółka rozpoczęła działalność operacyjną polegającą na wydawaniu pieniądza elektronicznego i wykonywaniu transakcji z jego użyciem w I kwartale 2020 r.

W II półroczu 2021 r. Billon nie informował o podejmowaniu nowych inicjatyw w zakresie pieniądza elektronicznego.

5.2.5. Innowacyjne instrumenty i usługi płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, nieopisanych wcześniej w niniejszym opracowaniu, które zostaną poniżej krótko przedstawione.

▪ Revolut

Od lipca 2015 r. brytyjska spółka Revolut Ltd prowadzi działalność na rynku usług płatniczych, która polega m.in. na prowadzeniu mobilnego rachunku (obecnie w 30 dostępnych walutach, w tym w złotych) oraz na umożliwieniu dokonywania różnego rodzaju transakcji, w tym także transakcji płatniczych. Do tej pory świadczenie usług przez spółkę Revolut odbywało się jedynie za pośrednictwem aplikacji mobilnej⁴⁵, lecz we wrześniu 2020 r. została uruchomiona pierwsza webowa wersja aplikacji dla klientów indywidualnych⁴⁶, która następnie została ulepszona do pełnej wersji w grudniu 2020 r.⁴⁷

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Revolut Ltd funkcjonuje w ramach tzw. działalności transgranicznej, na podstawie art. 132y ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2003, z późn. zm.)^{48,49,50}. Na polskim rynku firma oficjalnie obecna jest od marca 2018 r. i choć oferowane przez nią rozwiązania w oparciu o licencję pieniądza elektronicznego (Revolut Payments) na początku stanowiły alternatywę dla tradycyjnej bankowości, to od października 2020 r. Revolut rozpoczął w Polsce działalność bankową w oparciu o Revolut Bank funkcjonujący na Litwie od maja 2020 r. Klienci w Polsce dzięki temu zyskali konta objęte gwarancjami litewskiego rządowego systemu ubezpieczeń inwestycji i depozytów.

⁴⁵ <https://www.revolut.com/pl-PL/help/zaczynamy!/dodawanie-pieniedzy-na-konto-revolut/karta/jakie-karty-i-waluty-sa-obsługiwane>

⁴⁶ <https://www.cashless.pl/8509-Revolut-web-app-nowosc>

⁴⁷ <https://blog.revolut.com/introducing-the-revolut-web-app/>

⁴⁸ Revolut jest spółką posiadającą upoważnienie Urzędu ds. Postępowania Finansowego w Wielkiej Brytanii na mocy ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych z 2011 roku (FCA nr: 900562) do emisji pieniądza elektronicznego.

⁴⁹ Spółka Revolut Ltd znajduje się w prowadzonym przez KNF zestawieniu notyfikacji dotyczących działalności transgranicznej unijnych instytucji pieniądza elektronicznego na terytorium RP; https://www.knf.gov.pl/podmioty/wyszukiwarka_podmiotow#849668

⁵⁰ P. Dziubak, *Revolut uruchomił bank. Z nowych usług może skorzystać 300 tys. osób*, cashless.pl, <https://www.cashless.pl/7673-Revolut-bank-Litwa-kiedy-w-Polsce>

Revolut planuje również dalszą ekspansję na inne rynki w Europie Środkowej i Wschodniej (Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Estonia, Grecja, Łotwa, Malta, Rumunia, Słowacja, Słowenia)⁵¹.

Rachunek płatniczy w Revolucie umożliwia zarówno otrzymywanie przelewów z innych banków (poprzez tradycyjny przelew lub kartę płatniczą), jak i wykonywanie przelewów na rachunki w innych bankach lub dokonywanie płatności pomiędzy użytkownikami aplikacji, a także za pośrednictwem serwisów społecznościowych, e-maili lub smsów. Zasadniczym elementem rozwiązania Revolut jest wydawana do rachunku płatniczego multiwalutowa karta płatnicza jednej z dwóch organizacji kartowych o zasięgu globalnym (tj. Visa lub Mastercard)⁵², zapewniająca możliwość dokonywania płatności lub wypłaty środków z bankomatu praktycznie na całym świecie. Płatność kartą jest realizowana w ramach środków pieniężnych w walucie wcześniej wymienionej w aplikacji płatniczej (jednej z 30 w ramach prowadzonego rachunku) albo w ramach konwersji środków w czasie rzeczywistym w trakcie płatności (wówczas możliwe jest dokonanie płatności w jednej z ponad 150 walut), bez dodatkowych prowizji⁵³. Ponadto, od końca 2017 r. Revolut umożliwia obrót kryptowalutami – w lipcu 2021 r. ich liczba wyniosła ponad 50⁵⁴.

W II półroczu 2021 r. firma Revolut podjęła lub kontynuowała działania mające na celu poszerzenie oferty bankowej i wejście w nowe branże. W lipcu 2021 r. Revolut zapowiedział rozszerzenie listy walut, w których można gromadzić środki na koncie w jego aplikacji, o ukraińską hrywnę, aby zachęcić liczną grupę Ukraińców pracujących w Polsce i Europie do korzystania z usług tej firmy. Miesiąc później Revolut poinformował o uruchomieniu własnej platformy przetwarzającej płatności i rozpoczął migrację kart klientów. Wcześniej Revolut nie utrzymywał własnej infrastruktury do przetwarzania i rozliczania transakcji, jednak w związku ze znaczącym przyrostem liczby klientów firma zdecydowała się na uruchomienie własnego systemu⁵⁵.

We wrześniu 2021 r. Revolut poinformował, że prowadzi prace nad usługą z zakresu płatności odroczonej.⁵⁶ Firma ogłosiła także, że wprowadzona na początku 2021 r. możliwość korzystania z produktów kredytowych zostanie rozszerzona i udostępniona wszystkim jej klientom, którzy pozytywnie przejdą weryfikację zdolności kredytowej. Poinformowała jednocześnie o zwiększeniu limitów dla kart kredytowych oraz kredytów konsumenckich oferowanych w ramach usług bankowych Revoluta. Limit dla kart podniesiono z 20 tys. zł do 50 tys. zł, zaś dla kredytów konsumenckich – z 50 tys. zł do 100 tys. zł. Ponadto wydłużono maksymalny okres spłaty kredytu, o który można aplikować – z 5 do 8 lat⁵⁷.

Revolut w październiku 2021 r. ogłosił także wprowadzenie nowej usługi – Stays Revolut, umożliwiającej dokonywanie rezerwacji noclegów za pośrednictwem aplikacji Revoluta. Firma zadeklarowała, że polscy użytkownicy aplikacji otrzymają dostęp do konkurencyjnych cen z rynku turystycznego bez opłat rezerwacyjnych na rzecz Revoluta. Dodatkowo klienci dokonujący rezerwacji będą mogli skorzystać z

⁵¹ <https://blog.revolut.com/revolut-bank-expands-into-10-european-markets/>, <https://techcrunch.com/2021/03/03/revolut-lets-customers-switch-to-revolut-bank-in-10-additional-countries/>

⁵² <https://www.revolut.com/pl-PL/help/zaczynamy/dodawanie-pieniedzy-na-konto-revolut/karta/jakie-karty-i-waluty-sa-obsługiwane>

⁵³ <https://www.revolut.com/pl-PL/help/przewodnik-po-revolut/placenie/w-jakich-walutach-moge-dokonac-płatności-karta-revolut>

⁵⁴ <https://www.cashless.pl/10333-revolut-kryptowaluty-2021>

⁵⁵ <https://www.cashless.pl/10490-Revolut-nowy-system-wymiana-kart-Junior>

⁵⁶ <https://www.cashless.pl/10568-revolut-płatności-odroczone>

⁵⁷ <https://www.cashless.pl/10650-revolut-karty-kredytowe-limity>

cashback, czyli otrzymać zwrot na konto części opłaty za dokonanie rezerwacji, którego wartość – w zależności od karty, którą posługuje się klient – może wynieść do 10 proc. transakcji⁵⁸.

W listopadzie 2021 r. Revolut ogłosił także wejście na polski rynek produktów oszczędnościowych. Firma zaoferowała swoim klientom w Polsce możliwość korzystania z oprocentowanego konta oszczędnościowego prowadzonego w euro z codzienną kapitalizacją odsetek w ramach usługi Saving Vault, która – oprócz stosunkowo korzystnego oprocentowania powierzonych środków – zapewnia też znaczną elastyczność ich przechowywania poprzez brak kwoty minimalnego depozytu, możliwość wypłaty środków w każdej chwili oraz codzienną wypłatę odsetek⁵⁹. Początkowo oferta skierowana była wyłącznie do klientów najdroższego płatnego planu Revolut – Metal (oprocentowanie 0,3% rocznie), ale już miesiąc później, w grudniu 2021 r. firma udostępniła ofertę wszystkim pozostałym klientom w Polsce, choć na nieco gorszych warunkach (oprocentowanie w skali roku: 0,2% dla planu Premium, 0,15% dla planu Plus i 0,1% dla planu Standard). Firma poinformowała jednocześnie o planach rozszerzenia w następnych miesiącach produktu Saving Vaults o inne waluty i kolejne kraje w Europie⁶⁰.

Ponadto w listopadzie 2021 r. Revolut wdrożył także usługi z zakresu otwartej bankowości – klienci FinTechu uzyskali możliwość powiązania konta w Revolucie z rachunkami prowadzonymi w czterech polskich bankach, tj. w: mBanku S.A., ING Banku Śląskim S.A., Banku Pekao S.A. oraz Santander Banku Polska S.A. Powiązanie to ma umożliwiać nie tylko wgląd w bieżące saldo rachunku, lecz także zasilenie konta w aplikacji Revoluta⁶¹. W tym samym czasie firma ogłosiła uruchomienie płatności Apple Pay oraz Google Pay dla użytkowników kont Revolut Junior. Dzięki temu, po wcześniejszej autoryzacji za pomocą hasła lub z wykorzystaniem narzędzi biometrycznych, niepełnoletni klienci Revoluta zyskali możliwość wykonywania płatności zbliżeniowych telefonem lub smartwatchem⁶².

▪ Google Pay

Działanie aplikacji Google Pay polega na przechowywaniu danych o zarejestrowanych kartach płatniczych użytkownika i wykorzystywaniu tych danych podczas transakcji płatniczej. Dane karty dodanej do Google Pay są szyfrowane, a każda skonfigurowana karta jest tokenizowana i otrzymuje numer VAN (Virtual Account Number) przechowywany w urządzeniu. Dzięki tokenizacji dane karty nie są udostępniane akceptantom. Dzięki takiemu rozwiązaniu żaden podmiot trzeci, m.in. sklep, w którym dokonana jest płatność, nie pozna numeru karty, ani też nie będzie mógł go wykorzystać w żaden sposób naruszający reguły prawa. Warto również wspomnieć, że firma Google nie przetwarza oraz nie autoryzuje transakcji, co również podnosi poziom bezpieczeństwa. Aplikacja pracuje w tle, co oznacza, że w celu dokonania płatności użytkownik nie musi uruchamiać aplikacji, a wystarczy jedynie odblokować telefon i zbliżyć go do terminala umożliwiającego akceptację płatności zbliżeniowych. Warunkiem koniecznym do wykonania transakcji jest telefon wyposażony w moduł NFC oraz system operacyjny Android w wersji co najmniej 4.4 KitKat. Tak jak w przypadku kart zbliżeniowych, dokonywanie transakcji Google Pay do kwoty 100 zł nie wymaga żadnego potwierdzenia ze strony płatnika. Proces dodawania do aplikacji danych kart płatniczych jest prosty i

⁵⁸ <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Revolut-chce-byc-konkurencja-dla-Airbnb-i-Booking-com-8211621.html>

⁵⁹ <https://prnews.pl/revolut-wchodzi-na-rynek-kont-oszczednosciowych-proponuje-03-w-sejfach-vault-w-eur-462144>

⁶⁰ <https://prnews.pl/revolut-udostepnil-oprocentowane-konta-oszczednosciowe-wszystkim-klientom-w-polsce-462491>

⁶¹ <https://www.cashless.pl/10897-Revolut-otwarta-bankowosc-Polska>

⁶² <https://www.cashless.pl/11119-revolut-junior-google-pay>, <https://www.cashless.pl/10940-revolut-junior-apple-pay>

potwierdza się go, wykorzystując komunikację w formie SMSa z banku. Usługa Google Pay jest obecnie dostępna w kilkunastu polskich bankach komercyjnych oraz wybranych bankach spółdzielczych⁶³. Ponadto z usługi tej mogą korzystać użytkownicy kilku zagranicznych banków fintechowych oraz kilkunastu fintechowych instytucji niebankowych⁶⁴.

▪ Apple Pay

Od czerwca 2018 r. użytkownicy telefonów z systemem operacyjnym iOS mają możliwość dokonywania płatności mobilnych swoimi smartfonami poprzez aplikację Apple Pay, która jest dedykowana wyłącznie użytkownikom iPhone'ów i wybranych innych urządzeń firmy Apple. Usługa Apple Pay pozwala na dokonywanie płatności zbliżeniowych w sklepach stacjonarnych poprzez przyłożenie do terminala smartfona marki iPhone oraz w aplikacjach i witrynach internetowych. Proces uruchamiania usługi na telefonie, w tym dodawanie karty płatniczej do wirtualnego portfela w smartfonie jest podobny jak w przypadku usługi Google Pay. Zmianą w stosunku do istniejących na rynku rozwiązań jest brak wymogu potwierdzenia transakcji (niezależnie od jej kwoty) kodem PIN. Apple Pay wykorzystuje do tego rozwiązania biometryczne typu: TouchID (czytnik linii papilarnych) oraz FaceID (system rozpoznawania twarzy) lub też tzw. passcode (kod odblokowujący iPhone'a), co znacznie podnosi poziom bezpieczeństwa transakcji. Innym elementem podnoszącym poziom bezpieczeństwa usługi Apple Pay jest to, że w systemie Apple na podstawie numeru karty generowany jest token DAN (Device Account Number), który służy do identyfikacji karty po stronie banku wydawcy i który jest przechowywany wyłącznie na urządzeniu w tzw. bezpiecznym elemencie (specjalny certyfikowany chip zaprojektowany do bezpiecznego przechowywania informacji o płatnościach). Dzięki tokenizacji dane karty nie są udostępniane sprzedawcom, dzięki czemu żaden podmiot trzeci nie pozna numeru karty i nie będzie mógł go wykorzystać w żaden sposób naruszający reguły prawa. Warto dodać, że firma Apple nie przetwarza oraz nie autoryzuje transakcji, co zwiększa poziom bezpieczeństwa rozwiązania. Należy także podkreślić, że zarówno Apple Pay, jak i Google Pay są rozwiązaniami opartymi na kartach płatniczych, w związku z tym w przypadku wystąpienia oszustwa poszkodowani klienci mogą ubiegać się o zwrot utraconych środków w ramach procedury chargeback. Usługa Apple Pay jest obecnie dostępna w kilkunastu polskich bankach komercyjnych oraz wybranych bankach spółdzielczych⁶⁵. Ponadto korzystać z niego mogą użytkownicy kilku zagranicznych banków fintechowych oraz kilkunastu fintechowych instytucji niebankowych⁶⁶.

⁶³ Aion Bank S.A. Oddział w Polsce, Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Ochrony Środowiska S.A., Bank Poczty S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Bank Handlowy S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., Bank BPS S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Nest Bank S.A., Plus Bank S.A., Bank Pekao S.A., Santander Bank Polska S.A., SGB Bank S.A., Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie, Krakowski Bank Spółdzielczy, Bank Spółdzielczy w Brodnicy, Podkarpacki Bank Spółdzielczy oraz Spółdzielcza Grupa Bankowa.

⁶⁴ BitPanda, Curve, DiPocket, Edenred, iCard, Kompakt finanse, Monese, N26, National Association of Savings and Credit Unions, Paysafe Financial Services Limited, PayrNet, Revolut, Sodexo, Twisto Payments, VIA Payments UAB, Viva Wallet, Wise, Weststein, Zen.com UAB.

⁶⁵ Aion Bank S.A. Oddział w Polsce, Alior Bank S.A., Bank Pekao S.A., Santander Bank Polska S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Nest Bank S.A., PKO Bank Polski S.A., Bank Millennium S.A., Bank of America (Polska) S.A., Spółdzielcza Grupa Bankowa, Bank Poczty S.A., Bank BPS S.A., Bank Spółdzielczy w Brodnicy, Krakowski Bank Spółdzielczy oraz Bank Handlowy S.A.

⁶⁶ Curve, DiPocket, Edenred, iCard, Monese, N26, Payhawk, Payquicker, Paysend, Revolut, SumUp, Twisto, Viva Wallet, Walleto, Wise, oraz Zen.com.

▪ Garmin Pay oraz Fitbit Pay

W marcu 2018 r. Santander Bank Polska S.A. wraz z firmą Mastercard oraz producent sprzętu Garmin uruchomili na polskim rynku usługę płatności mobilnych Garmin Pay. Usługa umożliwia dokonywanie płatności zbliżeniowych za pomocą smartwatcha firmy Garmin. Zasada działania jest podobna do działania zbliżeniowych kart płatniczych. Posiadacze zegarków Garmin przed rozpoczęciem korzystania z nowej usługi muszą najpierw zainstalować dedykowaną aplikację na swoim smartfonie, połączyć zegarek z aplikacją, a następnie dodać kartę płatniczą do aplikacji oraz ustawić kod PIN. Warto dodać, że wprowadzanie kodu PIN nie jest konieczne przy każdej transakcji. Przez 24 godziny od wprowadzenia kodu PIN kolejne transakcje można dokonywać bez jego podawania, pod warunkiem że zegarek nie był zdejmowany z ręki (w czym pomaga funkcja monitorowania tętna)⁶⁷. Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie producenta zegarków, karty płatnicze dodane do aplikacji są objęte procesem tokenizacji, co oznacza, że numer posiadanej karty nie jest przechowywany na urządzeniu i serwerach oraz nie jest przekazywany akceptantowi podczas dokonywania płatności. Obecnie z systemu Garmin Pay mogą korzystać klienci kilkunastu polskich banków komercyjnych oraz wybranych banków spółdzielczych⁶⁸ oraz użytkownicy Revolut, Curve i Wise.

Poza rozwiązaniem Garmin Pay, na rynku polskim istnieje również Fitbit Pay. Użytkownicy zegarków firmy Fitbit (modeli Ionic i Versa) mogą dokonywać płatności zbliżeniowych przy użyciu swoich zegarków na podobnej zasadzie co Garmin Pay. Proces instalacji aplikacji, dodawania karty oraz autoryzacji transakcji jest analogiczny, jak w przypadku systemu Garmin Pay. Obecnie z płatności Fitbit Pay mogą korzystać klienci kilku polskich banków komercyjnych oraz wybranych banków spółdzielczych⁶⁹ oraz użytkownicy Revolut, Curve, bunq i Wise.

▪ Visa Direct

Visa Direct jest innowacyjną usługą oferowaną przez organizację płatniczą Visa, która za pośrednictwem rozwiązania VisaNet umożliwia transfery pieniężne bezpośrednio z karty na kartę lub wpłacanie gotówki na kartę odbiorcy⁷⁰. W połowie 2021 r. usługa Visa Direct dostępna była w 200 krajach, w ponad 160 walutach i obsługiwała około 99% rachunków bankowych⁷¹.

⁶⁷ Maciej Kazimierski, *Garmin Pay w Polsce – co trzeba o nim wiedzieć?*, direct.money.pl, 2018, <https://direct.money.pl/artykuly/porady/garmin-pay-w-polsce-8211;-co-trzeba-o-nim-79-0-2401871.html>

⁶⁸ Alior Bank S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Bank Pekao S.A., Banki Spółdzielcze SGB, BPS S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., PKO Bank Polski S.A., Santander Bank Polska S.A., Nest Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Pocztowy S.A., mBank S.A.

⁶⁹ Santander Bank Polska S.A., Bank Pekao S.A., mBank S.A., Alior Bank S.A., Nest Bank S.A., Banki Spółdzielcze SGB, Credit Agricole S.A.

⁷⁰ Przykładowe funkcjonalności: płatności dwustronne typu P2P, zwrot środków, płatności za rachunki lub przelewy zagraniczne bezpośrednio na kwalifikującą się kartę debetową lub kartę przedpłaconą. Przykładowe modele dokonywania transakcji: B2C (np. wypłata odszkodowania z tytułu ubezpieczenia, wypłata wygranej), B2B (np. płatności do kontrahentów i partnerów biznesowych), G2C (np. zwrot podatków). *Dlaczego warto wybrać Visa Direct dla instytucji finansowych*, 2021, <https://www.visa.pl/prowadz-swoja-firme/visa-direct/issuers.html>; *Najczęściej zadawane pytania Visa Direct*, 2021, <https://www.visa.pl/supporting-info/visa-direct/visa-direct-faq.html>

⁷¹ Firma Visa ogłosiła w marcu 2021 r. wdrożenie do swojej platformy nowej usługi Visa Direct Payouts, która umożliwia realizowanie płatności typu push w czasie rzeczywistym, co pozwala klientom i partnerom Visa na używanie jednej platformy

Wdrożenia rozwiązania Visa Direct dokonywane są również do płatności w środowiskach systemowych podmiotów współpracujących (m.in. Remitly, Wise, Western Union)⁷². Ponadto, inicjatywa firmy Visa dotychczas wdrożona została w ramach partnerstwa strategicznego w ofercie amerykańskiego podmiotu PayPal, którego klientom (również innych usług grupy PayPal, tj.: Venmo, Xoom, Braintree, Hyperwallet, iZettle) umożliwiło to poprawę ich płynności finansowej w czasach pandemii COVID-19 poprzez zlecenie natychmiastowych i globalnych transferów środków pieniężnych (przelewów krajowych i międzynarodowych w ramach usługi Instant Transfer) w modelu P2P, B2B i B2C, a przelewy te trafiają docelowo na konta powiązane z wydanymi do nich kartami Visa. Analogiczne wdrożenie zostało zrealizowane w brytyjskim podmiocie FinTech pn. TransferGo, w wyniku którego mógł on zaoferować swoim klientom w około 30 krajach⁷³ dokonywanie transgranicznych przelewów pieniężnych w czasie zbliżonym do rzeczywistego na ich karty płatnicze bez konieczności korzystania z bankowości internetowej albo wprowadzania IBAN. TransferGo planuje ekspansję geograficzną tej oferty na blisko 178 rynków (m.in. Wielką Brytanię, Włochy, Nigerię).

W Polsce od września 2019 r. wdrożenie Visa Direct (kooperacja podmiotów Visa i Totalizatora Sportowego, jak również sieci terminali płatniczych eService) obsługuje m.in. wypłaty nagród Lotto bezpośrednio na kartę płatniczą osoby wygrywającej (dostępność w około 900 kolekturach Lotto - pierwsza tego typu wdrożenie w Polsce i jedno z pierwszych w Europie i na świecie)⁷⁴.

Ponadto, w drugiej połowie 2021 r. Visa Direct weszła we współpracę z serwisem Zrzutka.pl, służącym zbieraniu środków na samodzielnie określone cele, za pośrednictwem rozwiązania PayU Card Push (usługa dostarczana przez PayU). Wykorzystuje ono systemy przetwarzania płatności Visa do realizacji płatności w czasie rzeczywistym⁷⁵. Wkrótce w ramach tej samej usługi w serwisie Zrzutka.pl mają zacząć działać również karty Mastercard⁷⁶.

---

do transferowania środków pieniężnych na kwalifikujące się karty i rachunki (płatności transgraniczne) lub na kwalifikujące się karty (wypłaty krajowe). *Visa rozszerza możliwości globalnego przesyłania pieniędzy dzięki Visa Direct Payouts*, 2021, <https://www.telix.pl/rynek/wyniki/2021/04/visa-rozszerza-mozliwosci-globalnego-przesylania-pieniedzy-dzieki-visa-direct-payouts/>

⁷² Strategia ta przyczyniła się w 2020 r. do znaczącego wzrostu liczby dokonywanych za w jej ramach transferów w czasie rzeczywistym (60% r/r; wzrost o 500% w grudniu 2020 r.).

⁷³ M.in. w Polsce, Niemczech, Hiszpanii, Rumunii, Ukrainie, Turcji.

⁷⁴ Visa Direct posłuży wypłacie wygranych na kartę w czasie rzeczywistym w punktach sprzedaży LOTTO, 2019, <https://www.visa.pl/o-korporacji-visa/newsroom/press-releases.2912496.html>; N. Flynn i G. Nasri, Visa and PayPal Expand Partnership, Powering Faster Access to Funds Around the Globe, 2020, <https://usa.visa.com/about-visa/newsroom/press-releases.releaseId.17336.html>; M. Sikorski, TransferGo z przelewami bezpośrednio na kartę odbiorcy. To efekt współpracy z Visa, 2020, <https://www.cashless.pl/8753-transfergo-visa-direct-polska>; M. Sikorski, Visa i PayPal rozszerzają współpracę. Pieniądze będą szybciej trafiać na konta użytkowników, 2020, <https://www.cashless.pl/8495-paypal-instant-transfer-visa-direct>; Visa Direct Grows by 60% as Contactless Payments Surge, 2021, <https://brainstation.io/magazine/visa-direct-grows-by-60-as-contactless-payments-surge>.

⁷⁵ <https://www.visa.pl/visa-everywhere/blog/bdp/2021/09/14/visa-direct-zrzutka-1631610538688.html>

⁷⁶ <https://subiektywnieofinansach.pl/ogolnoswiatowe-szybkie-przelewy-z-karty-na-karte-visa-direct/>

▪ Visa Mobile

Nową formą płatności mobilnych, której pilotażowa faza rozpoczęła się w dniu 1 września 2021 r., jest rozwiązanie Visa Mobile służące dokonywaniu płatności internetowych przy użyciu smartfona. Zostało ono wdrożone w Polsce, jako pierwszym kraju na świecie, przez firmę Visa we współpracy z Nest Bankiem S.A.

Podstawą funkcjonowania usługi Visa Mobile jest powiązanie w aplikacji mobilnej banku numeru telefonu z kartą płatniczą Visa danego użytkownika. Rozpoczęcie korzystania z Visa Mobile w Nest Banku S.A. sprowadza się do rejestracji użytkownika w tej usłudze za pośrednictwem aplikacji mobilnej banku, którego jest klientem, przy użyciu kodu aktywacyjnego otrzymanego na adres email danego użytkownika i zatwierdzeniu operacji hasłem mobilnym banku. Transakcja płatnicza w sklepie internetowym jest realizowana w trzech krokach. Po dokonaniu wyboru Visa Mobile jako metody płatności (obecnie jedynie za pośrednictwem bramki płatniczej Przelewy24), użytkownik jest najpierw proszony o wprowadzenie numeru telefonu zarejestrowanego w aplikacji mobilnej banku, a następnie o zatwierdzenie płatności hasłem mobilnym. Całość tego procesu szacowana jest na około 20 sekund. Po fazie pilotażowej, planowane jest udostępnienie do początku 2022 r. usługi Visa Mobile wszystkim klientom Nest Banku S.A.⁷⁷

Rozwiązanie Visa Mobile jest podobne w sposobie korzystania do modelu działania BLIKa w transakcjach internetowych i może być uznawane za jednego z głównych jego konkurentów⁷⁸. Główną przewagą Visa Mobile wobec BLIKa może być możliwość wykorzystania procedur i technologii stosowanych w systemach kart płatniczych, tj. np. procedury *charge back*, tokenizacji (zamiana wrażliwych danych kartowych na unikatowy ciąg cyfr), czy standardu SRC (ang. *Secure Remote Commerce*), przy równoczesnym zachowaniu wszystkich silnych stron płatności BLIKiem (np. możliwość integracji z aplikacją mobilną banku). Ponadto klienci korzystający z Visa Mobile nie są proszeni o uruchamianie aplikacji mobilnej banku i przepisywanie unikalnego kodu⁷⁹.

Warto dodać, że polski rynek i zwyczaje płatnicze konsumentów były punktem wyjścia w konstruowaniu modelu funkcjonowania Visa Mobile m.in. przez zespół Studia Innowacji Visa w Warszawie⁸⁰.

▪ Płatności odroczone

Na terenie Polski swoją ofertę rozwijają także firmy technologiczne zajmujące się usługami o nazwie „płatności odroczone” (ang. *buy now, pay later*, BNPL). Usługi te polegają, w uproszczeniu, na oferowaniu krótkoterminowej pożyczki (najczęściej do 30 dni) do ustalonego limitu, w czasie której kupujący ma czas zweryfikować, czy wszystkie zakupione towary spełniają jego oczekiwania. Po tym okresie pożyczkobiorca musi opłacić ustalone odsetki. Płatności odroczone dominują w handlu elektronicznym, lecz zapowiedziane

⁷⁷ J. Uryniuk, *Visa i Nest wprowadzają nowy model płatności kartą w internecie. Działa podobnie jak Blik*, <https://www.cashless.pl/10540-platnosci-visa-mobile-nest-bank>

⁷⁸ Warto dodać, że również łatwy w użytkowaniu model działania oferują portfele cyfrowe Apple Pay i Google Pay.

⁷⁹ *Visa Mobile – jak działa i jak skorzystać?*, <https://www.visa.pl/visa-everywhere/blog/bdp/2021/09/10/visa-mobile-coto-1631263092784.html>

⁸⁰ G. Ulan, *Visa Mobile - konkurencja dla BLIKa, ale z chargebackiem już w Polsce*, <https://antyweb.pl/visa-mobile>; J. Uryniuk, *Visa i Nest wprowadzają nowy model płatności kartą w internecie. Działa podobnie jak Blik*, <https://www.cashless.pl/10540-platnosci-visa-mobile-nest-bank>

zostały również usługi w stacjonarnej sieci sprzedaży⁸¹. Według raportu Cashless.pl pt. „Płatności odroczone w Polsce w 2021 r.” usługi tego typu oferowało w Polsce w 2021 r. 13 firm⁸². Liczba obsługiwanych transakcji BNPL pozostaje jednak (w porównaniu do upowszechnionych metod płatności, jak karta płatnicza, BLIK czy pay-by-link) wciąż niewielka, co może częściowo wynikać z wczesnego etapu rozwoju rynku. Wśród firm BNPL można wyróżnić takie marki jak: Klarna (prekursor płatności odroczonej), Comfino (marketplace płatności internetowych, oferujący usługi BNPL realizowane we współpracy z fintechem Twisto), Faktoria (spółka oferująca usługę F-pay - płatności odroczone kierowane do klientów biznesowych), TryPay⁸³ oraz PayPo⁸⁴. Płatności odroczone są udostępniane w nowych sektorach rynku, jak również są rozwijane dla sklepów stacjonarnych i w transakcjach typu omnichannel.

Pod koniec sierpnia 2021 r., jako pierwsza firma z branży, PayPo udostępniła swoją usługę w sklepach stacjonarnych CCC⁸⁵. Ponadto w listopadzie 2021 r. firma ta zapowiedziała uruchomienie nowej usługi „Podziel na 3”, za pośrednictwem której klienci będą mogli rozłożyć płatność za swoje zakupy na 3 raty 0%. Usługa pojawiła się w pierwszych sklepach w grudniu 2021 r.⁸⁶ Rozwoju swoich działań biznesowych dokonuje również Twisto. Dzięki jego usłudze w połowie 2021 r. można było odroczyć płatności łącznie w ponad 30 tys. sklepach internetowych w Polsce.

▪ Rozwiązania SoftPOS

Od kilku lat trwają w Polsce prace wdrożeniowe w zakresie rozwiązań typu SoftPOS, czyli aplikacji rozszerzających funkcjonalność smartfonów i tabletek wyposażonych w moduł NFC o możliwość przyjmowania transakcji kartami płatniczymi. Rozwiązania te umożliwiają akceptantowi przyjmowanie płatności (zbliżeniowymi kartami płatniczymi lub przy użyciu aplikacji płatniczej zainstalowanej na urządzeniach mobilnych z funkcją NFC) bez konieczności stosowania dodatkowego osprzętu (np. osobnego czytnika kart czy urządzenia do autoryzacji płatności).

Obecnie obowiązujące standardy PCI CPoC (Contactless Payments on COTS [commercial off-the-shelf devices]) dopuszczają realizowanie transakcji do poziomu lokalnego limitu transakcji zbliżeniowych (dla Polski od marca 2020 r. wynosi on 100 zł) lub transakcji zautoryzowanych biometrycznie, np. w ramach rozwiązań Google Pay czy Apple Pay. Prace nad standardem bezpieczeństwa, pozwalające na autoryzowanie transakcji PINem na ekranie urządzenia akceptanta, który ma zainstalowaną stosowną aplikację, nadal trwają, ale nie jest znany termin jego planowanej publikacji.

Do przykładów takich rozwiązań zgodnych ze standardem PCI CPoC należy rozwiązanie polskiej firmy SoftPos, która w II półroczu 2021 r. jako jeden z trzech podmiotów w Europie otrzymała certyfikat Rady PCI na swoje autorskie rozwiązanie⁸⁷. Rozwiązanie to zostało produkcyjnie wdrożone w firmie Wordline (do

⁸¹ <https://www.cashless.pl/10660-nowy-paytel-terminal-NexGo-N3>

⁸² <https://www.cashless.pl/report/raport-platnosci-odroczone.pdf>

⁸³ Cashless.pl, Płatności odroczone w Polsce 2021, s. 32, <https://www.cashless.pl/report/raport-platnosci-odroczone.pdf>

⁸⁴ Prnews.pl, Płatności PayPo w sklepach Wólczanka i Vistula, <https://prnews.pl/platnosci-paypo-w-sklepach-wolczanka-i-vistula-459409>

⁸⁵ Prnews.pl, PayPo świętuje 5. urodziny i chwali się ponad 100 proc. wzrostami, <https://prnews.pl/paypo-swietuje-5-urodziny-i-chwali-sie-ponad-100-proc-wzrostami-461398>

⁸⁶ Prnews.pl, „Podziel na 3” – nowa usługa z ratami 0% od PayPo, <https://prnews.pl/podziel-na-3-nowa-usluga-z-ratami-0-od-paypo-462089>

⁸⁷ <https://www.cashless.pl/10237-softpos-certyfikat-pci-cpoc>

niedawna funkcjonującej w Polsce pod markami SIX Payment Services oraz PaySquare)⁸⁸. Swoje rozwiązanie typu SoftPOS oferuje również firma Polcard⁸⁹, zaś PayTel ogłosił plany wdrożenia swojego rozwiązania⁹⁰.

▪ Płatności z wykorzystaniem biometrii

Na coraz większą skalę następuje komercjalizacja i popularyzacja rozwiązań biometrycznych, które są wdrażane w szczególności przez instytucje finansowe i organizacje płatnicze.

Polski fintech PayEye jako pierwszy na świecie zaproponował komercyjne wykorzystanie analizy uwzględniającej 256 unikatowych cech zeskanowanej tęczówki oka użytkownika do autoryzacji jego transakcji płatniczej. Proces jest obsługiwany przez autorskie terminale POS wykorzystujące algorytmy analizy wyglądu tęczówki względem wzorca biometrycznego (tzw. *payeye code*)⁹¹. Jest on przypisany do profilu użytkownika w serwisie internetowym PayEye, gdzie można również dokonać zasilenia swojego konta systemowego środkami pieniężnymi. Inicjacja płatności nie wymaga posiadania przez klienta jakiegokolwiek urządzenia⁹². Usługa PayEye została uruchomiona w czerwcu 2020 r., a w drugiej połowie 2021 r. korzystać z niej można było w 105 punktach handlowo-usługowych we Wrocławiu i jego okolicach⁹³. W październiku 2021 r. spółka zaprezentowała na targach w Dubaju nowy terminal do obsługi płatności okiem eyePOS 2.0 wyposażony w nowe podzespoły i system, które umożliwiają automatycznie dopasowanie do warunków oświetleniowych. Ponadto, do identyfikacji oka dołączono weryfikację twarzy, co stanowi przygotowanie do wejścia na rynek e-commerce⁹⁴.

Ponadto, pod koniec lipca 2021 r. firma Thales udostępniła wydawcom kart Visa i Mastercard nowe rozwiązanie, tj. kartę płatniczą z czytnikiem linii papilarnych. Takie rozwiązanie umożliwi użytkownikowi karty dokonywanie płatności zbliżeniowych na dowolną kwotę bez konieczności potwierdzania transakcji kodem PIN, tj. poprzez przyłożenie palca do czytnika linii papilarnych wbudowanego w kartę. Odcisk palca użytkownika karty jest zapisywany na chipie karty podczas procesu rejestracji (dokonywanego w oddziale banku lub w innym dogodnym dla użytkownika miejscu). Dane biometryczne, tj. wzór odcisku palca, są niedostępne dla innych uczestników transakcji, np. dla banku wydawcy karty czy punktu handlowo-usługowego. Dane te są używane jedynie do uwierzytelnienia użytkownika karty płatniczej podczas dokonywanej przez niego płatności zbliżeniowej. W przypadku chęci dokonania innego rodzaju transakcji, np. wypłaty gotówki w bankomacie, podczas której karta w całości jest wprowadzana do czytnika urządzenia, użytkownik będzie proszony o podanie kodu PIN. Pierwszym bankiem w Polsce, który wprowadził do oferty zbliżeniową kartę biometryczną, jest Bank Poczty S.A. Wdrożenie to miało miejsce

---

⁸⁸ <https://www.cashless.pl/10548-wordline-softpos-z-pinem>

⁸⁹ <https://www.polcard.pl/rozwiązania-płatnicze/softpos-terminal-w-telefonie/>

⁹⁰ <https://www.cashless.pl/10660-nowy-paytel-terminal-NexGo-N3>

⁹¹ M. Szeligowski, *Wrocławianie z PayEye zrobili to pierwsi na świecie. Takie spojrzenie na płatności to rewolucja*, spidersweb.pl, <https://spidersweb.pl/bizblog/payeye-polski-startup-płatności/>.

⁹² M. Sikorski, *Szybko rośnie sieć partnerska PayEye. Spojrzeniem można już płacić w kilkudziesięciu miejscach*, cashless.pl, <https://www.cashless.pl/8058-payeye-rosnie-siec-partnerska>.

⁹³ <https://payeye.com/tu-zapłacisz-okiem/>

⁹⁴ <https://www.telepolis.pl/fintech/cashless/payeye-płatności-okiem-nowy-terminal>

w grudniu 2021 r. i objęło klientów instytucjonalnych⁹⁵. Zgodnie z zapowiedziami banku, karta będzie sukcesywnie udostępniana dla kolejnych grup klientów.

Ocena bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II półroczu 2021 r.

Systematycznie wzrasta liczba transakcji dokonywanych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi. W II półroczu 2021 r. kartami zrealizowano 4,2 mld transakcji, co w stosunku do poprzedniego półrocza oznacza wzrost o 19%. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat niezmiennie wzrastał i w II półroczu 2021 r. wyniósł 93%. Udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2021 r. wyniósł 67%, co oznacza, że został przywrócony, zauważalny od II połowy 2014 r., wzrostowy trend transakcji dokonywanych kartą w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych. Liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 9%, a udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych spadł o 2 p.p. W II półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą płatniczą wyniosła 68,4 zł i w porównaniu do poprzedniego półrocza (66,9 zł) wartość ta nieznacznie wzrosła. W II półroczu 2021 r. nastąpił spadek liczby wydanych kart płatniczych o 2,3% do poziomu 43,3 mln kart, co było spowodowane podjęciem przez niektórych wydawców decyzji o zamknięciu w analizowanym okresie części kart trwale nieaktywnych. Liczba kart zbliżeniowych wzrosła o 1 mln i stanowiła 93% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Rosnąca popularność kart zbliżeniowych przyczynia się do dokonywania transakcji bezgotówkowych przez posiadaczy kart na coraz niższe kwoty, co zwiększa liczbę transakcji bezgotówkowych.

Na polskim rynku coraz większego znaczenia nabierają innowacyjne instrumenty i usługi, takie jak Google Pay oraz Apple Pay. Ich popularność wśród klientów banków szybko rośnie (w II połowie 2021 r., wg dostępnych danych, osiągnęła poziom 7,4 mln⁹⁶). Dzieje się tak za sprawą bardzo dobrze rozwiniętej sieci akceptacji płatności zbliżeniowych (100% terminali POS w Polsce akceptuje płatności zbliżeniowe). Dostępność usługi Apple Pay i Google Pay w ofercie banków stale się powiększa i może stawać się powoli jednym z kryteriów podczas wyboru banku. Poza płatnościami mobilnymi coraz większą popularnością cieszą się płatności odroczone, które dostępne są na polskim rynku za sprawą współpracy integratorów płatności oraz banków z fintechami. Zagraniczne fintechy wchodzące na rynek są przyjmowane przez coraz szersze grono polskich klientów, na co może wskazywać coraz większa dostępność płatności mobilnych oferowanych przez podmioty niebędące tradycyjnymi bankami, np. Monese, N26, Revolut, Curve, DiPocket, iCard, Twisto czy Wise. Wszystko to może świadczyć o tym, że Polacy bardzo entuzjastycznie reagują na nowości technologiczne ze świata płatności, co z kolei może powodować zarówno wchodzenie na rynek coraz większej liczby nowych rozwiązań, jak i rozwój już istniejących na polskim rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, oferowanych przez krajowych i zagranicznych dostawców usług płatniczych.

⁹⁵ [Bank Pocztowy rozpoczął wydawanie kart biometrycznych - PRNews.pl](#)

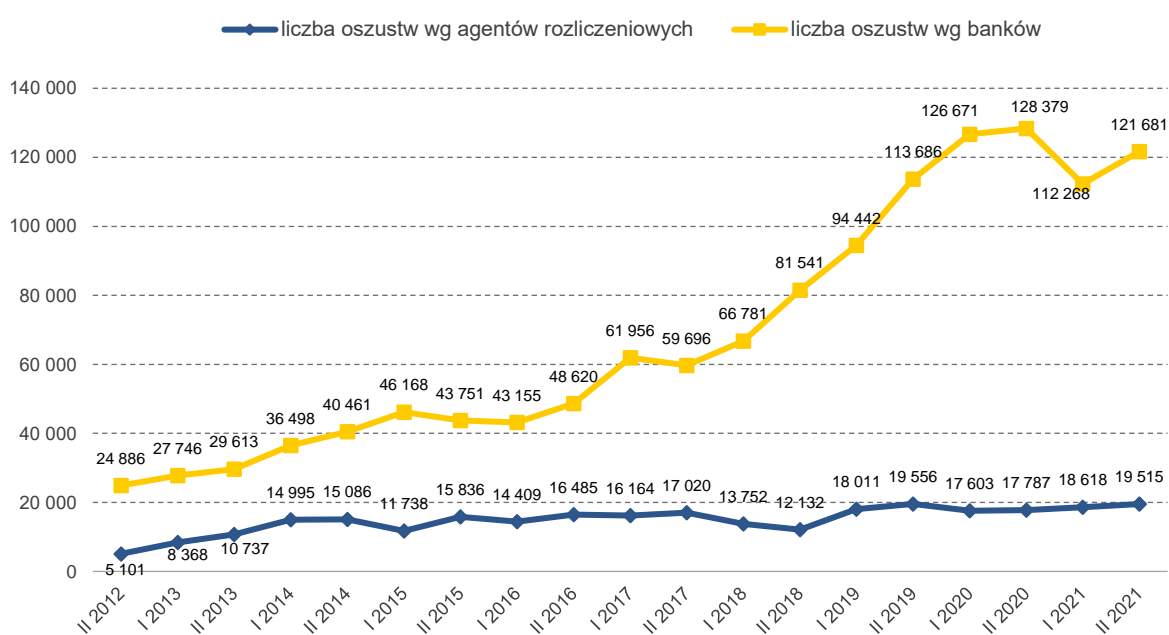
⁹⁶ [Raport PRNews.pl: Liczba mobilnych kart zbliżeniowych Google Pay, Apple Pay i HCE – IV kw. 2021 - PRNews.pl](#)

5.3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

Według danych przekazywanych przez banki, w II półroczu 2021 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 121,7 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 19,5 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 85.

Wykres nr 85. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2012 – 2021

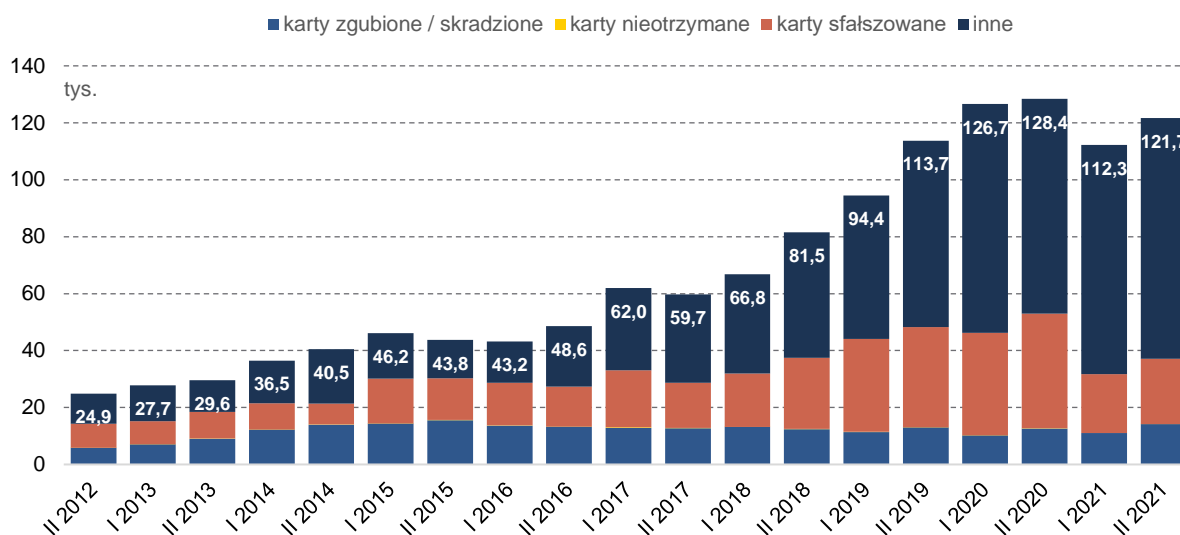
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, w sposób naturalny od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują bowiem transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach, które z kolei są objęte sprawozdawczością od agentów rozliczeniowych.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w II półroczu 2021 r. (121,7 tys.) zwiększyła się o 8,4% w porównaniu do I półroczu 2021 r. (112,3 tys.). Na wykresie nr 86 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w

poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

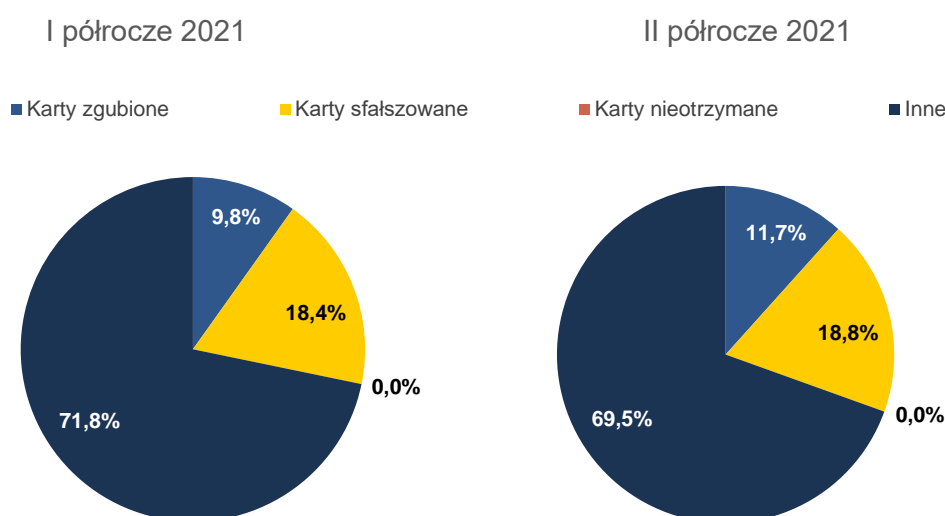
Wykres nr 86. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 87 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w I oraz II półroczu 2021 r.

Wykres nr 87. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków

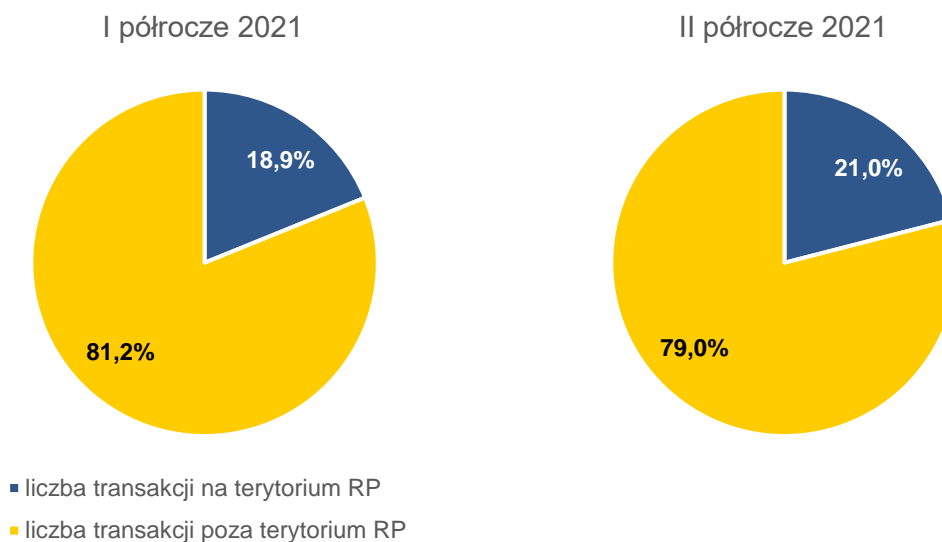
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2021 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 87) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o transakcjach dokonanych przez przejęcie numeru karty bez jej fizycznej postaci. Udział transakcji w kategorii Inne w ogólnej liczbie wyniósł 69,5%, czyli w stosunku do poprzedniego półrocza (w którym wynosił 71,8%) zmniejszył się o 2,3 p.p. Kolejną kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami sfałszowanymi (18,8%), a następnie kartami zgubionymi/skradzionymi (11,7%). W II półroczu 2021 r. największy wzrost w liczbie operacji oszukańczych odnotowano w kategorii karty zgubione/skradzione, w ramach której dokonano 14,2 tys. oszustw, co oznacza wzrost liczby tych operacji o 28,2% w porównaniu do poprzedniego półrocza (11 tys. transakcji).

Zdecydowana większość transakcji oszukańczych dokonanych w II półroczu 2021 r. przy użyciu kart wydanych w Polsce była realizowana poza terytorium RP (79,0%). W I półroczu 2021 r. odsetek ten był nieco wyższy i wynosił 81,2%. W przypadku transakcji oszukańczych dokonywanych za granicą przeważały transakcje typu *card not present* (w II połowie 2021 r. było to 95% transakcji dokonanych za granicą). W II półroczu 2021 r. w transakcjach oszukańczych na terenie naszego kraju (21% wszystkich transakcji oszukańczych) nieznacznie przeważały transakcje CNP (50,9%), które zakwalifikowane zostały głównie do kategorii Inne. Wykres nr 88 prezentuje strukturę operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby transakcji.

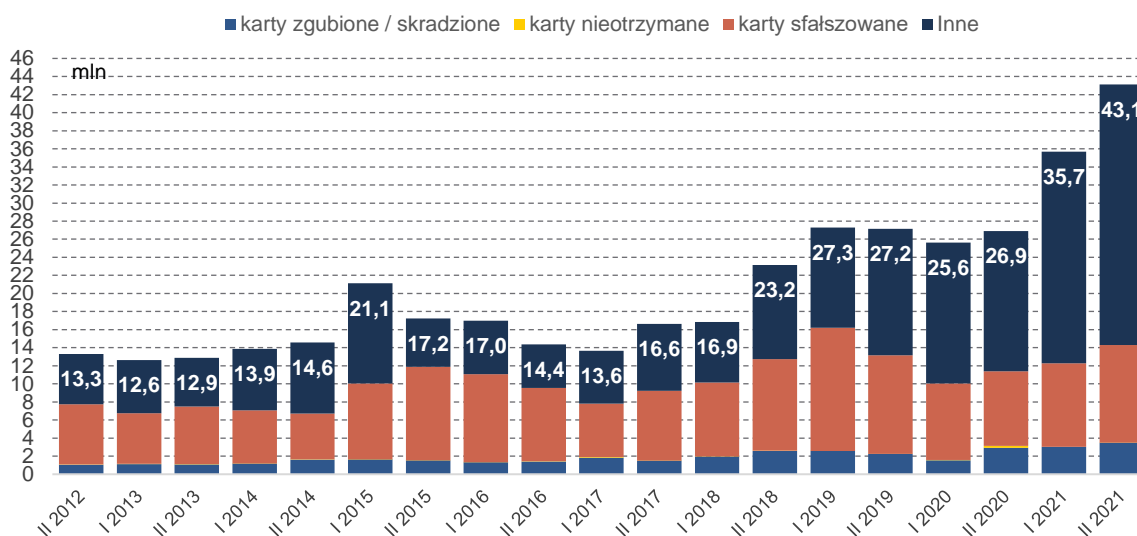
Wykres nr 88. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

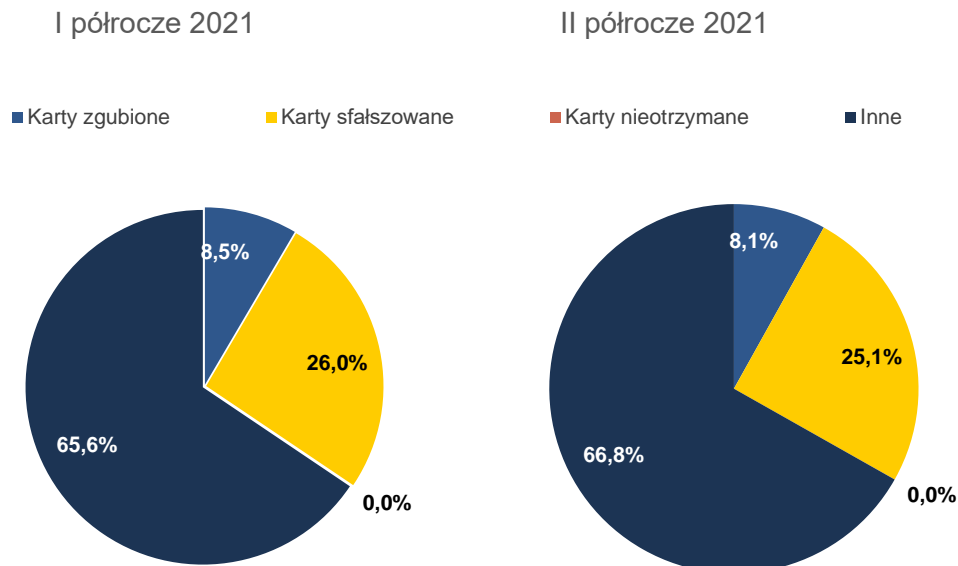
Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 89, a na wykresie nr 90 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w I oraz II półroczu 2021 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

Wykres nr 89. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wykres nr 90. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków

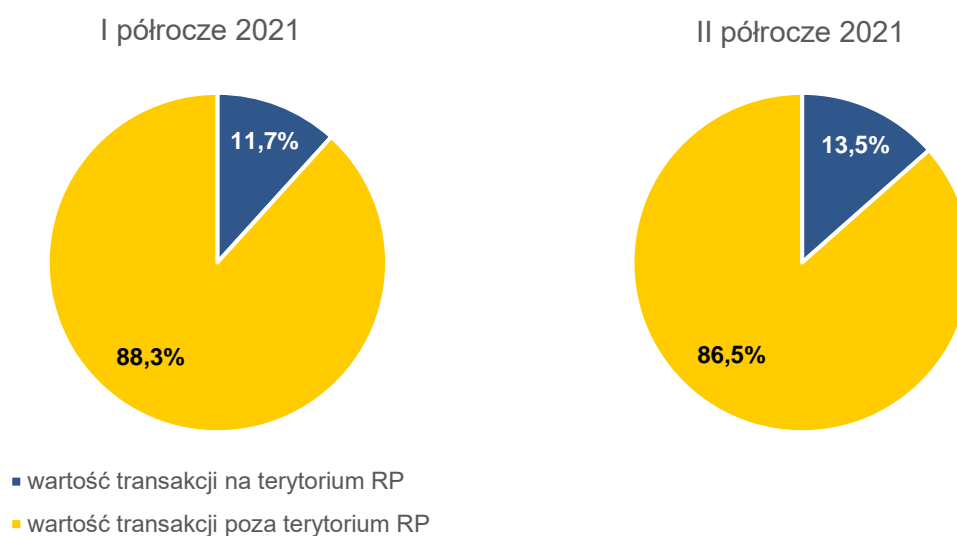

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2021 r. wyniosła 43,1 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 20,9% (35,7 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w transakcjach z kategorii Inne (66,8%).

Podobnie jak w przypadku liczby transakcji, zdecydowana większość transakcji oszukańczych pod względem wartości miała miejsce poza terytorium RP. W II półroczu 2021 r. było to 86,5% wszystkich transakcji oszukańczych (w I półroczu 2021 r. wskaźnik ten wyniósł 88,3%). W II półroczu 2021 r. największą wartość transakcji oszukańczych na terytorium Polski stanowiły transakcje w urządzeniach akceptujących instrumenty płatnicze (55,8%), za granicą dominowały jednak transakcje typu CNP (95,0%).

Wykres nr 91. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków

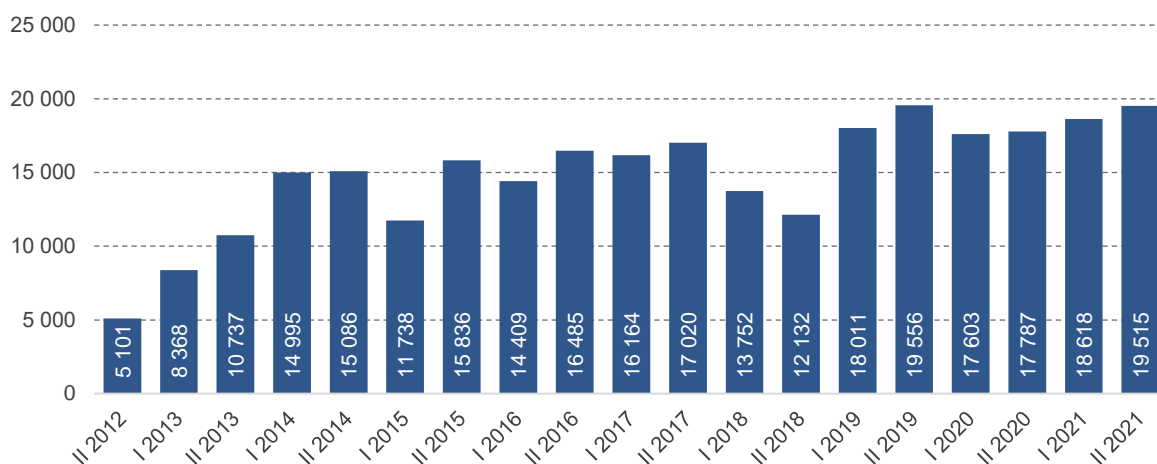
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 354,4 zł i była wyższa o 11,5% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła ona 317,7 zł). Warto dodać, że od początku 2010 r. do końca 2020 r. widoczna była tendencja spadkowa średniej wartości transakcji oszukańczej. Najwyższą średnią osiągnęła w II półroczu 2009 r. i była ona wyższa ponad 2-krotnie (782,4 zł) niż w analizowanym półroczu.

W II półroczu 2021 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,009% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki (w poprzednim półroczu zanotowano odpowiednio 0,003% i 0,010%), co sprawia, że pod tym kątem Polska może pochwalić się jednym z najniższych w UE poziomem fraudów w stosunku do ogólnej liczby i wartości transakcji kartowych.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w II półroczu 2021 r. dokonano 19,5 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 92), co oznacza wzrost liczby operacji oszukańczych o 4,8%.

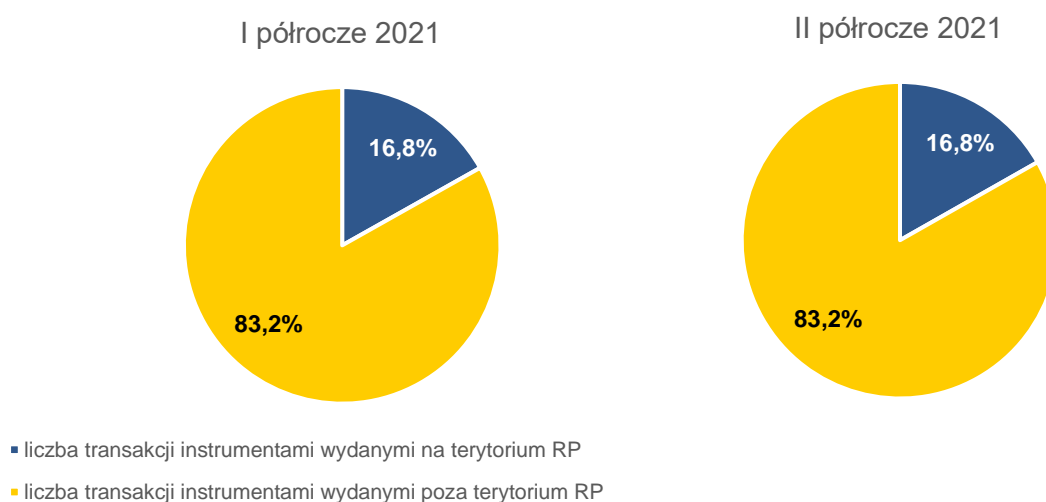
Wykres nr 92. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Według danych od agentów rozliczeniowych większość transakcji oszukańczych jest dokonywanych instrumentami wydawanymi poza Polską. W II półroczu 2021 r. liczba transakcji dokonanych zagranicznymi kartami wyniosła 83,2% wszystkich transakcji oszukańczych. Transakcje oszukańcze realizowane kartami wydanymi w Polsce dokonywane były częściej w środowisku internetowym - CNP (56,3%), tak samo jak karty wydane za granicą (82,6%). Wykres nr 93 przedstawia strukturę operacji oszukańczych wg agentów rozliczeniowych.

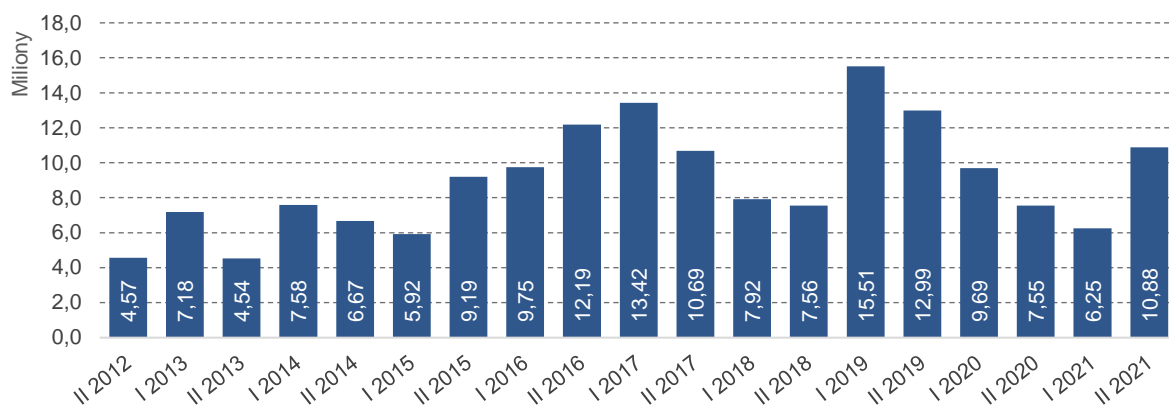
Wykres nr 93. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2021 r. wyniosła 10,9 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 4,6 mln zł, tj. o 74% (wykres nr 94).

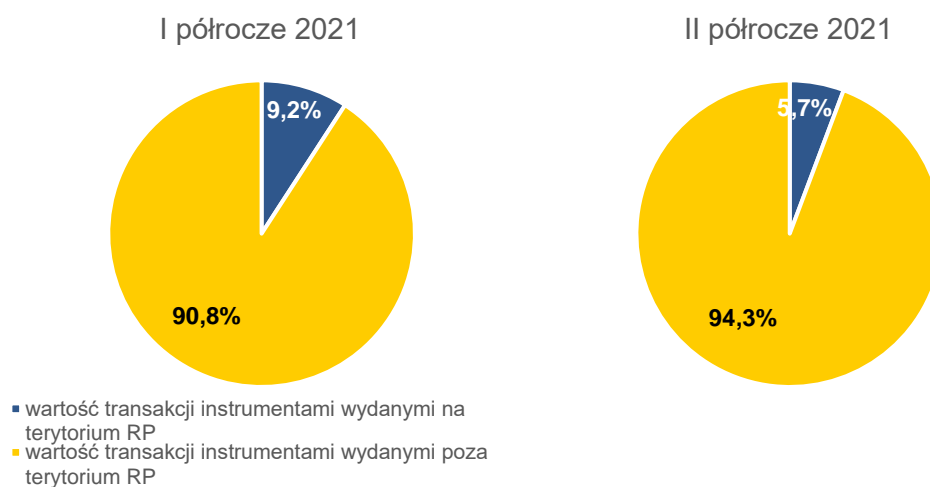
Wykres nr 94. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Struktura wartości transakcji oszukańczych dokonywanych kartami wydawanymi w Polsce oraz poza granicami Polski zaprezentowana została na wykresie nr 95. Zdecydowaną przewagę transakcji oszukańczych stanowią transakcje dokonywane kartami wydawanymi poza Polską. W II półroczu 2021 r. było to aż 94,3%, z czego 73,5% to transakcje CNP. Wśród transakcji dokonywanych polskimi kartami (5,7%) większość to także transakcje CNP (58,5%).

Wykres nr 95. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w II półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 557,5 zł i była wyższa o 66,0% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła 335,9 zł).

Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,0005% ogólnej liczby i 0,004% wartości transakcji kartami płatniczymi, obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych (w poprzednim półroczu było to 0,0006% ogólnej liczby i 0,003% wartości transakcji).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 19.715 takich przypadków w porównaniu do 9.125 w poprzednim półroczu. Najwięcej oszustw pod względem liczby, jak i wartości transakcji przy użyciu polecenia przelewu dokonano w ramach bankowości internetowej. Transakcje oszukańcze realizowane za pośrednictwem polecenia przelewu są często wynikiem infekowania komputera przez złośliwe oprogramowanie. Pozwala ono przestępcom przejąć kontrolę nad komputerem klienta, co może skutkować wyprowadzeniem środków z rachunku klienta na rachunek, z którego przestępcy pobierają środki. Przykładem takich operacji oszukańczych jest np. zmiana numeru rachunku bankowego, na który powinien być wykonany przelew lub wykonanie przelewu zdefiniowanego przez przestępcę dzięki poznanemu loginowi i hasła do bankowości internetowej czy przejęcie rachunku klienta, wyrobienie nowej karty SIM i przechwycenie kodów SMS. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zmniejszyła się z 5.960 zł do 3.717 zł, tj. o 37,6%. W II półroczu 2021 r. nie odnotowano żadnej operacji oszukańczej przy użyciu czeku oraz polecenia zapłaty. Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i w poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w II półroczu 2021 r.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w II półroczu 2021 r. wyniosła 121,7 tys., czyli zwiększyła się o 8,4% w porównaniu do I półrocza 2021 r. W analizowanym okresie największy udział oszustw dokonanych kartami płatniczymi pod względem liczby transakcji, wg danych przekazanych przez banki, wystąpił w transakcjach w kategorii Inne. Udział tych oszustw wyniósł 69,5%. Wartości transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, wzrosła w II półroczu 2021 r. o 20,9%.

Warto zauważyć, że wg danych od wydawców kart, zdecydowana większość transakcji oszukańczych dokonywana była poza granicami naszego kraju, co świadczy o wysokim poziomie zabezpieczeń polskiego systemu płatniczego, w tym krajowej infrastruktury płatniczej. Liczba i wartość transakcji oszukańczych dokonywanych za granicą przy użyciu kart płatniczych wydanych w Polsce stanowiła odpowiednio 79,0% i 86,5% w II półroczu 2021 r.

Według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w II półroczu 2021 r. wyniosła 19,5 tys. i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 4,8% (18,6 tys.), a wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2021 r. wynosiła 10,9 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 74,0% (czyli o 4,6 mln zł).

Według danych od agentów rozliczeniowych większość transakcji dokonywanych jest instrumentami wydawanymi poza Polską. W II półroczu 2021 r. liczba transakcji oszukańczych kartami zagranicznymi stanowiła 83,2%, a wartość tych transakcji aż 94,3%.

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest nadal stosunkowo niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,003% liczby i 0,009% wartości tego obrotu. Warto podkreślić, iż wg ostatnich porównywalnych danych za 2019 r., Polska, osiągając wskaźniki oszustw na poziomie 0,006% dla wartości i 0,003% dla liczby transakcji, tj. odpowiednio 6 razy mniej i 8 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 1. miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów⁹⁷. Należy również podkreślić, że zdecydowana większość oszustw kartami wydanymi w Polsce dokonywana była za granicą Polski, a w przypadku oszustw odnotowanych przez agentów rozliczeniowych dominowały transakcje kartami wydanymi poza Polską. Można przypuszczać, że transgraniczny schemat dokonywania oszustw wynika z jednej strony z niższego poziomu zabezpieczeń w innych krajach, w których dokonywane są transakcje oszukańcze kartami emitowanymi w Polsce, a z drugiej strony ma najprawdopodobniej na celu utrudnienie organom ścigania zlokalizowania przestępców oraz powoduje konieczność podejmowania współpracy z zagranicznymi organami ścigania, co może dodatkowo komplikować i wydłużać prowadzenie postępowań.

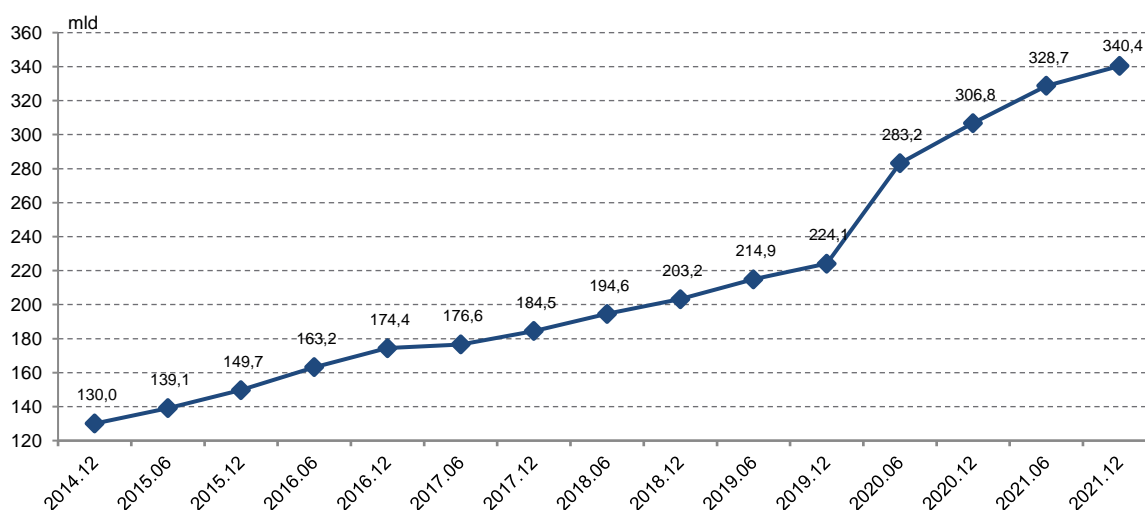
⁹⁷ Seventh report on card fraud, ECB, 2021; <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/cardfraud/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.en.pdf>

6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, będący sumą wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych i podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od grudnia 2014 r. do grudnia 2021 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 96.

Wykres nr 96. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2014-2021 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

W II połowie 2021 r. odnotowano przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków o 11,7 mld zł. Jego zasób zwiększył się w analizowanym okresie z 328,7 mld zł w czerwcu 2021 r. do poziomu 340,4 mld zł w grudniu 2021 r., tj. wzrósł o 3,6%. Największy nominalny przyrost gotówki w analizowanym półroczu został odnotowany w październiku 2021 r. (2,3 mld zł). Gromadzenie większych zasobów gotówki, mogło mieć, jak się wydaje, charakter przezornościowy i tezauryzacyjny, i wynikać z nastania czwartej fali pandemii Covid-19. Skala tego zjawiska była jednak znacznie niższa niż w marcu i kwietniu 2020 r.

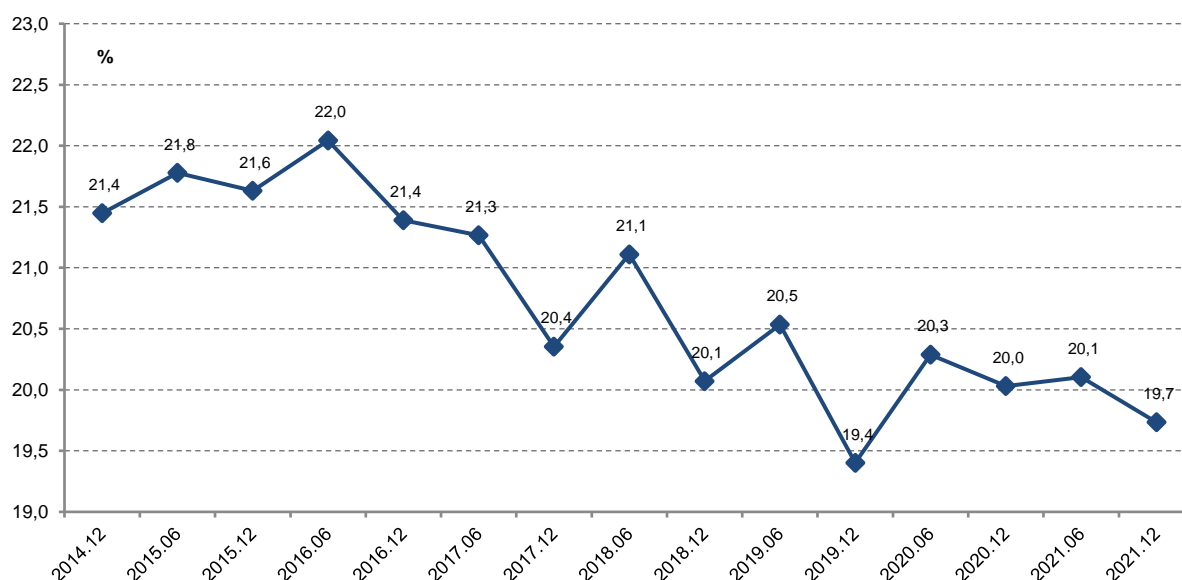
Od grudnia 2014 r. obserwowany jest systematyczny przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu. Przyczyn stałego wzrostu gotówki należy upatrywać m.in. w bardzo niskim oprocentowaniu depozytów bankowych. Tempo zmian pieniądza gotówkowego w obiegu w okresie ostatnich 7 lat było jednak różne. W grudniu 2021 r. roczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wyniosło 10,9%. Dla porównania, 12-miesięczne tempo

wzrostu gotówki w obiegu wynosiło 36,9% w grudniu 2020 r., 10,3% w grudniu 2019 r. i 10,2% w grudniu 2018 r.

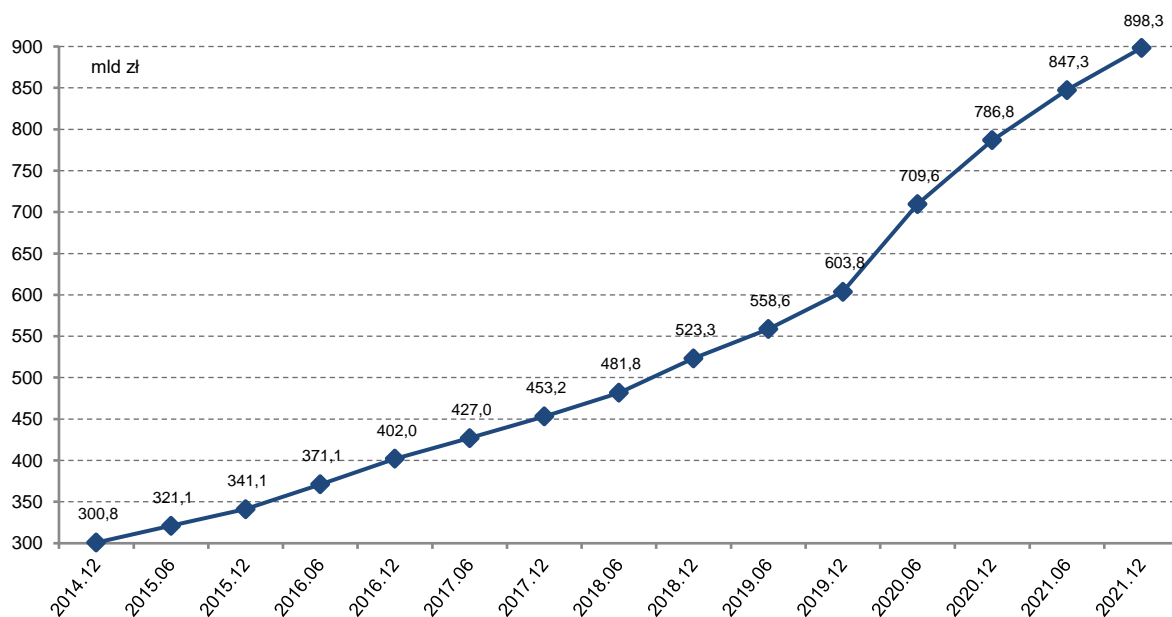
Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1, który ilustruje wykres nr 97, zmalał w ostatnim półroczu o 0,4 p.p., osiągając poziom 19,7% w grudniu 2021 r. w stosunku do 20,1% w czerwcu 2021 r. Warto zwrócić uwagę, iż w ostatnich pięciu latach (od grudnia 2016 r. do grudnia 2021 r.) udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1 systematycznie spadał i wahał się w przedziale +/- 1 p.p. od wartości 20,3% (min. 19,4% - max. 21,4%).

Wykres nr 97. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2014-2021 (w %)

Źródło: Opracowanie własne NBP

Wielkość depozytów na żądanie w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych płatnych na żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 98.

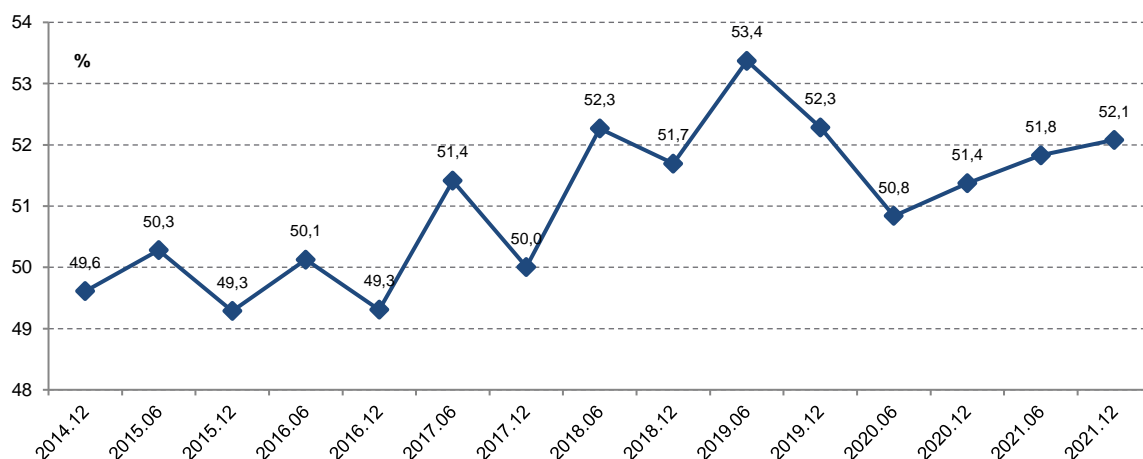
Wykres nr 98. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2014 - 2021 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne NBP

W II połowie 2021 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wzrosła o 51 mld zł, do poziomu 898,3 mld zł na koniec grudnia 2021 r., tj. o 6% w stosunku do 847,3 mld zł w czerwcu 2021 r.

Od grudnia 2014 r. odnotowuje się stały przyrost depozytów na żądanie gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że tempo 12-miesięcznego wzrostu wielkości tych depozytów było różne w poszczególnych latach. W grudniu 2021 r. wyniosło ono 14,2%. Dla przykładu, w grudniu 2020 r. 12-miesięczny wzrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych osiągnął poziom 30,3%, grudniu 2019 r. 15,4%, a w grudniu 2018 r. 15,5%. Warto przy tym odnotować, że w okresie ostatnich kilku lat napływ środków na rachunki na żądanie gospodarstw domowych następował pomimo utrzymującego się bardzo niskiego oprocentowania depozytów bankowych lub w ogóle braku takiego oprocentowania. Największy przyrost depozytów gospodarstw domowych w II połowie 2021 r. został odnotowany w grudniu (15,4 mld zł). Mogły się do tego przyczynić m.in. dodatkowe wypłaty dla pracowników z tytułu premii i nagród rocznych.

Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty na żądanie osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie prezentuje wykres nr 99.

Wykres nr 99. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2014 - 2021 (w %)

Źródło: Opracowanie własne NBP

W grudniu 2021 r. odnotowany został wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie M1 w stosunku do czerwca 2021 r. o 0,3 p.p. Poziom odnotowany w grudniu 2021 r. wyniósł 52,1%. Po nietypowym spadku tego wskaźnika w I połowie 2020 r. w związku z pandemią, jego wysokość ponownie wykazała tendencję wzrostową. Nie osiągnęła ona jednak jeszcze poziomu sprzed pandemii.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w II półroczu 2021 r.

Przedstawione wyżej zmiany dla II półroczu 2021 r. zarówno w zakresie pieniądza gotówkowego, jak i bezgotówkowego, kierunkowo są zbliżone do okresu sprzed pandemii Covid-19. Pieniądz gotówkowy w obiegu stale się zwiększa pod względem nominalnym, a udział gotówki w M1 od czerwca 2016 r. stopniowo maleje. Na koniec grudnia 2021 r. wielkość pieniądza gotówkowego poza kasami banków wyniosła 340,4 mld zł, a jego udział w agregacie M1 wyniósł 19,7%.

Obserwowany jest stały dynamiczny wzrost pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów na żądanie gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, który od czerwca 2016 r. stopniowo przekłada się na zwiększony udział tej formy pieniądza w agregacie M1. Na koniec grudnia 2021 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wyniosła 898,3 mld zł, a ich udział w agregacie M1 wyniósł 52,1%.

7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

7.1. Działania związane z funkcjonowaniem Rady ds. Systemu Płatniczego

W II połowie 2021 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady ds. Systemu Płatniczego w formie telekonferencji (w dniu 22 października oraz w dniu 10 grudnia 2021 r.)⁹⁸. W trakcie dyskusji zostały poruszone następujące tematy:

- ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r.,
- plany uruchomienia przez KIR S.A. usługi płatności natychmiastowych w euro (Euro Express Elixir),
- stan przygotowań do wdrożenia w systemie Euro Elixir mechanizmu ciągłego rozrachunku brutto (*Continuous Gross Settlement*),
- plany dotyczące rozwoju Systemu Płatności Mobilnych BLIK w zakresie rozliczeń transakcji w euro,
- korzyści i wyzwania związane z wprowadzeniem usług rozliczeniowych KDPW_CCP na rzecz sektora bankowego,
- wyniki raportu badawczego NBP na temat zwyczajów płatniczych w Polsce,
- główne założenia i kierunki Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego,
- doświadczenia i wyzwania w walce z transakcjami oszukańczymi w płatnościach detalicznych.

W październiku 2021 r. Rada ds. Systemu Płatniczego powołała stałą Grupę Roboczą ds. Bezpieczeństwa Płatności. Celem prac Grupy jest wypracowanie propozycji rozwiązań prowadzących do ograniczania transakcji oszukańczych w płatnościach detalicznych w Polsce.

Ponadto, w II połowie 2021 r. Rada monitorowała kwestie związane m.in. z cyberbezpieczeństwem banków, pracami nad standardem dobrych praktyk rynkowych PolishAPI, wprowadzeniem w Polsce nowych wymagań statystycznych w zakresie płatności oraz z przyjęciem przez EBC nowego podejścia nadzorczego do schematów płatniczych w UE (*PISA Framework*).

7.2. Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa obrotu gotówkowego

7.2.1. Charakterystyka rynku obrotu gotówkowego w 2021 r.

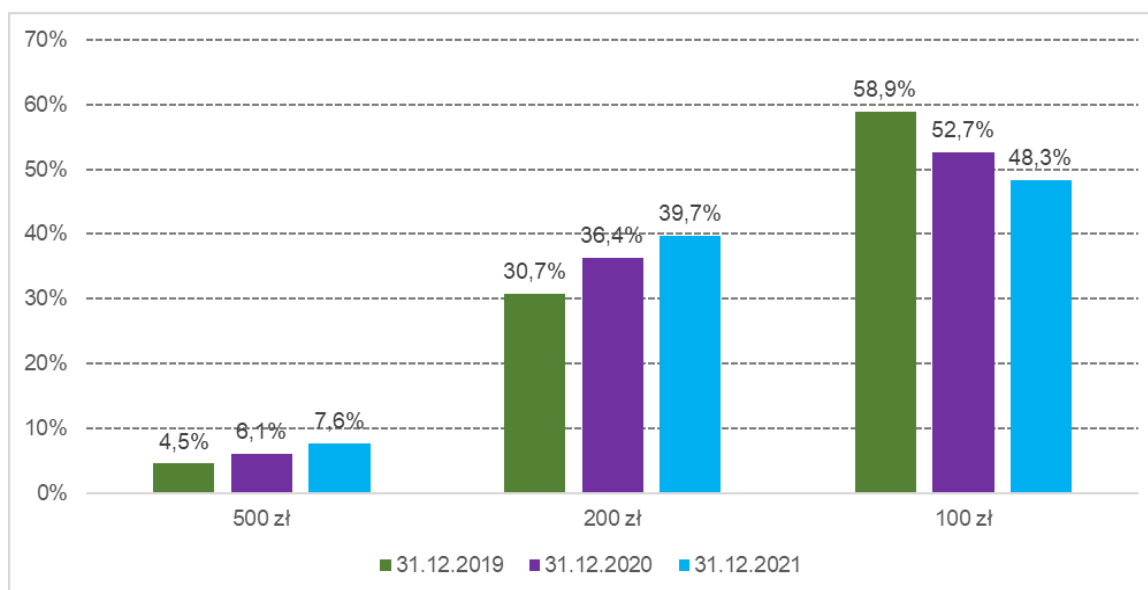
W 2021 r. odnotowano przyrost wartości pieniądza gotówkowego w obiegu (z kasami banków) wynoszący blisko 34 mld zł, tj. 10,5% w stosunku do końca poprzedniego roku. W efekcie, na koniec grudnia 2021 r. wartość pieniądza gotówkowego w obiegu (z kasami banków) wyniosła 355,2 mld zł. Dla porównania w latach 2016-2019 przyrost wartości tego obiegu kształtował się na poziomie pomiędzy 5,9% a 14,9% w ujęciu rocznym.

⁹⁸ Komunikaty z posiedzeń Rady ds. Systemu Płatniczego dostępne są pod adresem: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/rada/komunikaty.html>

W strukturze wartościowej obiegu dominującą rolę odgrywają banknoty, jednak ich rola nie ma charakteru dominującego w strukturze ilościowej obiegu. Podobnie jak w poprzednich okresach, na koniec 2021 r. banknoty stanowiły 98% wartości obiegu, mimo iż odpowiadały za 12,4% liczby znaków pieniężnych (banknotów i monet) w obiegu.

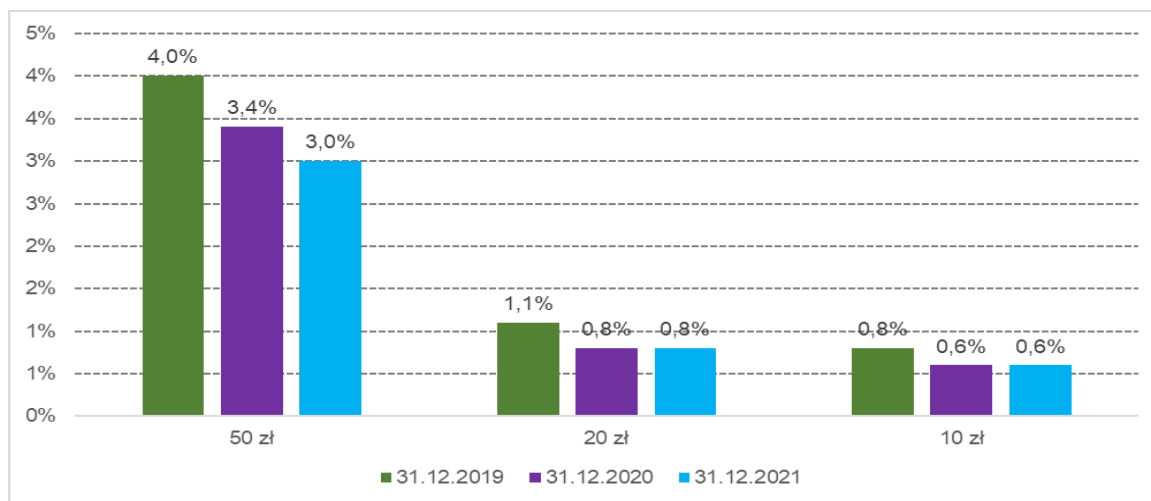
W 2021 r. struktura wartościowa obiegu banknotów ulegała dalszym zmianom w obszarze dwóch najwyższych nominałów, tj. 500 zł i 200 zł, których udział w strukturze wartościowej obiegu banknotów zwiększył się w stosunku do końca 2020 r. odpowiednio o 1,5 i 3,3 p.p. Jednocześnie zmniejszeniu uległ udział nominału 100 zł – o 4,4 p.p. i nominału 50 zł – o 0,4 p.p. Niemniej jednak zmiany w strukturze nominałowej w 2021 r. nie były już tak znaczące jak miało to miejsce w 2020 r. Należy podkreślić, iż zmiana w strukturze wartościowej obiegu banknotów w 2021 r. w odniesieniu do nominału 500 zł ukształtowała się na podobnym poziomie, jak w roku 2020, co należy uznać na duże zainteresowanie ze strony uczestników obrotu gotówkowego tym nominałem. Dane porównawcze w zakresie struktury wartościowej banknotów w obiegu przedstawiono na poniższych wykresach.

Wykres nr 100. Wartościowy udział nominałów 500 – 100 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

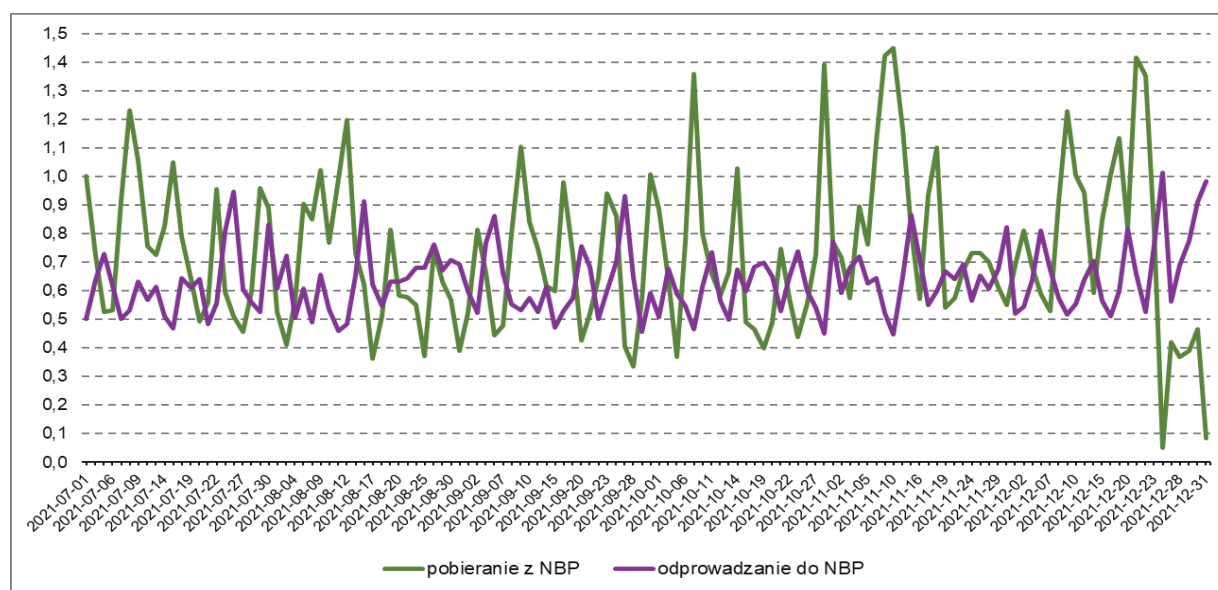
Wykres nr 101. Wartościowy udział nominałów 50 – 10 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

W II półroczu 2021 r. wartość pobrań waluty polskiej wyniosła 95,2 mld zł i była niższa niż w analogicznym okresie 2020 r. o 4,3% (wyniosła wówczas 99,4 mld zł). Równolegle, wartość odprowadzeń waluty polskiej do NBP wyniosła w II półroczu 2021 r. 82,4 mld zł, co oznacza wzrost o 10,6% w stosunku do wartości uzyskanej w II półroczu 2020 r. (74,5 mld zł). Pomimo wyżej wspomnianego wzrostu wartość odprowadzeń w II połowie 2021 r. była niższa o 13,0% niż w II półroczu 2019 r. (94,7 mld zł), czyli analogicznym okresie sprzed wystąpienia pandemii. Poniższy wykres ilustruje omawiane wartości.

Wykres nr 102. Kształtowanie się wartości pobrań z NBP i odprowadzeń do NBP waluty polskiej w II półroczu 2021 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DES

W II półroczu 2021 r. nie odnotowano jednostkowych, wysokich pobrań waluty polskiej, jakie miały miejsce w początkowej fazie pandemii COVID-19 (tj. marzec-kwiecień 2020 r.). Najwyższa dzienna wartość pobrań odnotowana w II półroczu 2021 r. wyniosła 1,4 mld zł (w analogicznym okresie 2020 r. wyniosła 1,9 mld zł). Jednocześnie, liczba dni, w których wartość pobrań przekroczyła 1 mld zł, wyniosła 22 i była zbliżona do liczby dni osiągniętej w analogicznym okresie 2020 r., w którym wyniosła 19.

Należy zaznaczyć, że zjawiska zachodzące na rynku obrotu gotówkowego podlegają monitoringowi NBP. Równolegle, NBP utrzymuje bieżący kontakt z bankami, Poczta Polska S.A. i instytucjami reprezentującymi podmioty działające na rynku obrotu gotówkowego, co z kolei przekłada się na sprawne i płynne funkcjonowanie obrotu gotówkowego oraz utrzymanie dostępu do pieniądza gotówkowego w pełnej strukturze nominalowej.

7.2.2. Działania w zakresie sprawnego funkcjonowania obrotu gotówkowego

Zaopatrywanie banków w walutę polską przez NBP wynika z art. 68 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2439 z późn. zm.) i jest realizacją art. 37 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 492). Znaki pieniężne, pobrane z oddziałów okręgowych NBP przez banki lub firmy CIT działające w imieniu banków, trafiają do centrów gotówkowych banków lub firm CIT zajmujących się procesowaniem gotówki w imieniu banków, a następnie do konsumentów za pośrednictwem oddziałów banków, sieci bankomatów oraz sieci detalicznych.

Odwrotną drogę banknoty i monety pokonują, powracając do banku centralnego. Za pośrednictwem dużych sieci detalicznych i urzędzeń samoobsługowych strumień gotówki trafia od konsumentów, do centrów gotówkowych banków lub firm CIT zajmujących się procesowaniem gotówki w imieniu banków. Zostaje tam rozdzielony na znaki pieniężne nadające się do obiegu i nienadające się do obiegu. Część znaków pieniężnych nadających się do obiegu jest ponownie wprowadzana do obrotu zgodnie z potrzebami banków i ich klientów. Nadmiar znaków pieniężnych jest odprowadzany do NBP.

Zaopatrywanie w walutę polską jest szczegółowo uregulowane w zarządzeniu nr 19/2016 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 17 sierpnia 2016 r. w sprawie sposobu i trybu przeliczania, sortowania, pakowania i oznaczania opakowań banknotów i monet oraz wykonywania czynności związanych z zaopatrywaniem banków w te znaki (tj. Dz. Urz. NBP z 2020 r. poz. 28), zwanym dalej „zarządzeniem nr 19/2016”, wydanym na podstawie art. 68 pkt 2 ustawy Prawo bankowe. Banki i Poczta Polska S.A. (z uwagi na art. 15 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”) zawierają z Narodowym Bankiem Polskim umowy o warunkach pobierania i odprowadzania waluty polskiej.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. zawartych było 18 umów, regulujących współpracę oddziałów okręgowych NBP z 314 jednostkami organizacyjnymi banków i Poczty Polskiej S.A. funkcjonujących w

ramach systemu podstawowego oraz 35 jednostkami organizacyjnymi działającymi w ramach systemu depozytowego⁹⁹.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa obiegu gotówkowego NBP oraz odpowiedniej jakości znaków pieniężnych pozostających w obrocie gotówkowym NBP prowadzi w sposób ciągły działania mające na celu wymianę zużytych i uszkodzonych znaków pieniężnych, zgodnie z zasadami określonymi w zarządzeniu nr 31/2013 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wymiany znaków pieniężnych, które wskutek zużycia lub uszkodzenia przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (tj. Dz. Urz. NBP z 2020 r. poz. 31). Zgodnie z przepisami ww. zarządzenia banki i oddziały okręgowe NBP wymieniają klientom zużyte lub uszkodzone znaki pieniężne w pełnej wartości nominalnej lub za połowę tej wartości.

Bezpieczeństwo oraz stabilność rynku obrotu gotówkowego to kluczowe aspekty gwarantujące niezakłóconą i płynną realizację procesów zaopatrywania obywateli w pieniądź gotówkowy. Równoległe, działania prowadzone przez NBP są skoncentrowane na optymalizacji funkcjonowania obrotu gotówkowego. Uwzględniając powyższe, w drugim półroczu 2021 r. NBP kontynuował działania optymalizujące obrót gotówkowy i podnoszące jego bezpieczeństwo w ramach dalszego wdrażania kodów kreskowych w standardzie GS1-128 na opakowania banknotów i monet waluty polskiej wśród uczestników rynku obrotu gotówkowego. W wyniku pomyślnie przeprowadzonego pilotażu z jednym z podmiotów potwierdzono gotowość do realizacji procesów związanych z zapatrywaniem przy wykorzystaniu standardów GS1.

Równoległe, w ramach działań integrujących oraz monitorujących obrót gotówkowy, Narodowy Bank Polski pozyskuje i analizuje kwartalne sprawozdania, przekazywane przez banki oraz Poczta Polska S.A., posiadające zawartą z NBP umowę dotyczącą zaopatrywania w walutę polską. Zgodnie z Zarządzeniem nr 19/2016 podmioty te są zobligowane do przekazywania do NBP informacji w zakresie liczby urządzeń obsługiwanych przez klientów (np. wpłatomaty, recyklery) oraz urządzeń obsługiwanych przez personel banku lub przez personel przedsiębiorcy, któremu bank powierzył procesowanie banknotów (np. sortery). Jednocześnie, kwartalne sprawozdania zawierają informacje o przeliczaniu oraz sortowaniu banknotów i monet, a następnie ich ponownym wprowadzaniu do obrotu. NBP pozyskuje w ten sposób również informacje nt. liczby znaków pieniężnych przechowywanych w skarbcach banków, Poczty Polskiej S.A. lub firm CIT w imieniu banków. Otrzymywane dane liczbowe służą m.in. do oceny skali recykulacji znaków pieniężnych, czyli wprowadzania ich ponownie do obrotu przez banki i Poczta Polska S.A. bez udziału NBP. Analizie podlega również skala procesowania banknotów i monet oraz wykorzystania do tego celu wyspecjalizowanych urządzeń, a zaobserwowane zjawiska interpretowane są zarówno pod kątem mikro (tj. indywidualnego banku) oraz makro (czyli całego rynku).

W II półroczu 2021 r. udział sektora komercyjnego w przeliczaniu i sortowaniu banknotów pochodzących z rynku wyniósł 84%. Pozostałe 16% banknotów podlegało sortowaniu w oddziałach okręgowych NBP. Dominujący udział sektora komercyjnego w procesowaniu banknotów jest zjawiskiem obserwowanym od

---

⁹⁹ Waluta polska złożona jako depozyt NBP stanowi własność NBP i jest przechowywana w pomieszczeniach skarbcowych jednostki organizacyjnej banku, przy spełnieniu warunku, że depozyt NBP jest odpowiednio zabezpieczony oraz oddzielony od banknotów i monet będących własnością tego banku. Z systemu depozytowego korzysta część banków. Limity kwotowe dotyczące przechowywania depozytów NBP są indywidualnie ustalane z bankami w umowach. Depozyt NBP może być zasilany wyłącznie znakami pieniężnymi otrzymanymi z NBP.

momentu rozpoczęcia analiz otrzymywanych sprawozdań. Zbiorcze dane wskazują, że w II półroczu 2021 r. banki i Poczta Polska S.A. procesowały średnio w każdym kwartale 2,2 mld szt. banknotów. W II półroczu 2021 r. średnia kwartalna liczba banknotów ponownie wprowadzanych do obrotu wyniosła blisko 1,6 mld szt. W porównaniu do II półrocza 2020 r. liczba banknotów ponownie wprowadzanych do obrotu spadła o 234,8 mln szt., tj. o 8%. Oznacza to, że w II półroczu 2021 r. banki procesowały więcej banknotów niż w analogicznym okresie 2020 r.

Kwartalne sprawozdania dostarczane do NBP stanowią również źródło informacji w zakresie skali recyrkulacji banknotów i monet w krajowym obrocie gotówkowym. Kalkulacja częstotliwości powrotu waluty polskiej do oddziałów okręgowych NBP z rynku wskazuje, że banknoty i monety rzadziej powracają do sortowni banku centralnego, co obrazuje wskaźnik rotacji w cyklach¹⁰⁰ oraz w dniach¹⁰¹. Jeszcze w I kwartale 2018 r. przeciętnie banknot powracał do NBP raz w roku, natomiast w II półroczu 2021 r. wskaźnik rotacji w cyklach spadł do poziomu 0,54, czyli banknot średnio powracał do NBP prawie co dwa lata. Dla porównania, wskaźnik ten jest również niższy od osiągniętego w II półroczu 2020 r., wynoszącego w cyklach 0,58. Natomiast w przypadku sortowni firm CIT oraz banków, częstotliwość powrotu banknotów była kilkukrotnie wyższa niż odnotowana w NBP. W II półroczu 2021 r. odnotowano lekki spadek wskaźnika rotacji w cyklach w porównaniu do analogicznego okresu 2020 r. (z 3,18 do 2,85), jednak w dalszym ciągu banknot powraca do sortowni firm CIT banków częściej niż do NBP, czyli statystycznie prawie 3-krotnie w ciągu roku.

Tabela nr 18. Wskaźnik rotacji banknotów w NBP i na rynku w 2022 r.

Nominał	NBP		Rynek	
	Wskaźnik rotacji (cykle)	Wskaźnik rotacji (dni)	Wskaźnik rotacji (cykle)	Wskaźnik rotacji (dni)
500 zł	0,10	3 684	0,87	419
200 zł	0,40	909	1,91	191
100 zł	0,48	765	2,93	125
50 zł	1,31	279	5,79	63
20 zł	0,79	460	2,75	133
10 zł	0,59	620	2,60	141
Ogółem	0,54	681	2,85	128

Źródło: Opracowanie własne DES

Jednocześnie, w ramach działań wzmacniających efektywne funkcjonowanie rynku obrotu gotówkowego, kontynuowano prace rozpoczęte w 2019 r., polegające na udostępnieniu klientom indywidualnym usługi zamiany monet na wyższe nominały za pośrednictwem urzędzeń samoobsługowych. Prowadzony w 2019 r. i 2020 r. projekt pilotażowy zakończył się pozytywnym rezultatem, a usługa spotkała się z dużym

¹⁰⁰ Iloraz liczby banknotów lub monet, które w okresie ostatnich czterech kwartałów wpłynęły do NBP z banków i innych podmiotów oraz średniej liczby banknotów lub monet w obiegu w analogicznym okresie. Wskazuje, ile razy w ciągu ostatnich czterech kwartałów przeciętnie banknot lub moneta powracała do NBP.

¹⁰¹ Iloraz średniej liczby banknotów lub monet w obiegu w okresie ostatnich czterech kwartałów oraz liczby banknotów lub monet, które w analogicznym okresie wpłynęły do NBP z banków i innych podmiotów, pomnożony przez liczbę dni (365). Wskazuje, co ile dni przeciętnie banknot lub moneta powracała do NBP.

zainteresowaniem klientów. Następnie, na przełomie 2020 i 2021 roku, w każdym z 16 Oddziałów Okręgowych NBP udostępniono klientom urządzenie do zamiany monet. Wychodząc naprzeciw dużemu zainteresowaniu nową usługą oraz potrzebom klientów, w czerwcu 2021 r. podjęto decyzję o instalacji dodatkowych 4 urządzeń w Oddziałach Okręgowych NBP: w Gdańsku, Katowicach, Lublinie i Poznaniu.

W 2021 r. za pośrednictwem urządzeń klienci dokonali wymiany 190 mln szt. monet, spośród których 59% stanowiły monety o najniższych nominałach, tj. 1 gr, 2 gr i 5 gr.

W związku z pozytywnym odbiorem rozwiązania po stronie klientów, jak również z uwagi na znaczące rezultaty w postaci odzyskiwania monet z rynku, podjęto decyzję o zakupie kolejnych urządzeń w 2022 r. Planowane działania zakładają umożliwienie klientom korzystania z dwóch urządzeń w każdym z Oddziałów Okręgowych NBP. Jednocześnie zapoczątkowano prace zmierzające do udostępnienia nowej funkcjonalności urządzenia w zakresie możliwości uznania rachunku bankowego klienta równowartością zdeponowanych monet za pośrednictwem systemu BLIK.

7.2.3. Rada do spraw obrotu gotówkowego i Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego

W II połowie 2021 r. Rada ds. obrotu gotówkowego przy Zarządzie NBP przygotowała Narodową Strategię Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego, która została następnie przyjęta przez Zarząd NBP w dniu 22 listopada 2021 r.¹⁰² Jednocześnie, w październiku 2021 r. pracę zakończyły zespoły zadaniowe, odpowiedzialne za przygotowanie projektu ww. Narodowej Strategii.

Wskazane w Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego działania do realizacji pogrupowano w czterech filarach, tj.: dostępność i akceptacja gotówki, płynne zaopatrywanie rynku w walutę polską, bezpieczeństwo fizyczne banknotów i monet oraz cyberbezpieczeństwo systemów informatycznych wykorzystywanych w procesach zaopatrywania w gotówkę. Działania te można skategoryzować jako: analityczno - badawcze, monitorujące, operacyjne, legislacyjne oraz rekomendacje.

Biorąc pod uwagę założenia budowy Narodowej Strategii, w ramach Filaru I – dostępność i akceptacja gotówki – wyodrębniono propozycje działań ukierunkowanych na zapewnienie powszechnej akceptacji gotówki w płatnościach, zagwarantowanie odpowiedniego poziomu dostępności pieniądza gotówkowego oraz określenie kryteriów dostępności i monitorowanie tego obszaru. W zakresie Filaru I odnotowano już m.in. zrealizowane działania legislacyjne w postaci nowelizacji ustawy o usługach płatniczych, której celem jest zobowiązanie przedsiębiorców akceptujących bezgotówkowe instrumenty płatnicze do akceptacji również znaków pieniężnych, czyli banknotów i monet, emitowanych przez NBP. Od tej zasady przewidziano jedynie nieliczne wyjątki, np. działalność prowadzoną w Internecie, bez obecności personelu oraz działalność związaną z imprezami masowymi. Ustalono także limit kwotowy, oparty na wskaźniku GUS dot. przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw (obecnie 5.882,99 zł), do którego ma zastosowanie obowiązek przyjmowania płatności gotówkowych.¹⁰³ W ramach działań analityczno-badawczych przewidziano natomiast prowadzenie przez NBP regularnych badań opinii publicznej, obejmujących zagadnienia dostępności i akceptacji gotówki, jak również opracowanie ogólnodostępnej mapy dostępności gotówki w Polsce. Filary I obejmuje również działania ukierunkowane na przeprowadzenie

¹⁰² [Narodowy Bank Polski - Internetowy Serwis Informacyjny \(nbp.pl\)](https://nbp.pl/narodowa-strategia-bezpieczenstwa-obrotu-gotowkowego)

¹⁰³ Szczegółowe informacje w tym zakresie znajdują się w punkcie 7.4.1. „Ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych”.

przez dostawców usług płatniczych analizy zasadności i możliwości zastosowania w Polsce rozwiązań zwiększających dostępność gotówki, polegających m.in. na wprowadzeniu możliwości obsługi gotówkowej klientów banków w placówkach utworzonych przez zewnętrznego partnera (tzw. MultiCash Branch) czy automatyzacji obsługi klientów w placówkach bankowych poprzez zastosowanie odpowiednich urządzeń (tj. Assisted Self Service).

W ramach prac uwzględnionych w Filarze I przeprowadzono analizy przestrzenne sieci bankomatów w Polsce (na próbie obejmującej 20.759, tj. 97% sieci) stanowiących główne punkty wypłaty gotówki przez Polaków (ich udział w ujęciu wartościowym wynosił 54,5%, co czyni je pierwszym źródłem pod względem popularności)¹⁰⁴.

Przy zachowaniu wskaźnika odległości od punktu dostępowego mierzonego z losowo wybranego punktu gminy, zaobserwowano, że w odniesieniu do każdego rodzaju gminy, ponad 97% populacji Polski ma dostęp do najbliższego bankomatu w promieniu nieprzekraczającym 10 km, przy czym w przypadku gmin miejskich jest to ponad 99,9%. Ewentualne problemy z dostępem do bankomatów mogą występować w gminach miejsko-wiejskich oraz wiejskich, dla których dostępność mierzona tym kryterium kształtuje się od 97,4% do 98,8%.

Natomiast stosując miary z punktów centralnych miast i gmin, zaobserwowano, że dla odległości 10 km, statystyki dostępności bankomatów utrzymują się na wyższych poziomach i osiągają wartości powyżej 98% dla każdego rodzaju gmin i obszarów gmin miejsko-wiejskich.

Dodatkowo, ze względu na znaczącą rolę placówek Poczty Polskiej S.A. w pozyskiwaniu gotówki, uwzględniono je również w analizach, co dało łącznie 27.725 punktów dostępowych do gotówki w całym kraju. Uwzględnienie placówek Poczty Polskiej S.A. znacząco poprawia dostępność gotówki, przy czym jest ona w największym stopniu zauważalna w gminach wiejskich i w obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich, czyli w regionach z ograniczonym dostępem do bankomatów.

W rezultacie przeprowadzona analiza wskazała na potrzebę monitorowania stanu dostępu do gotówki z wykorzystaniem bankomatów (i oddziałów banków) przy wykorzystaniu zaproponowanego kryterium *dostępności do najbliższego bankomatu/oddziału banku z obsługą kasową w promieniu do 10 km dla 90% populacji*.

Filar II Narodowej Strategii, poświęcony płynnemu zaopatrywaniu rynku w walutę polską, został ukierunkowany na zapewnienie adekwatnej struktury nominałowej znaków pieniężnych w obiegu, w szczególności poprzez rozszerzenie dotychczas realizowanych badań opinii publicznej w obszarze postrzegania obiegu gotówkowego, regularne pozyskiwanie informacji od uczestników rynku w zakresie dostosowania urządzeń obsługiwanych przez klienta do banknotów pozostających w obrocie oraz przyjęcie rozwiązań zwiększających elastyczność dostosowania urządzeń obsługiwanych przez klienta do obsługi banknotów funkcjonujących w obrocie. Przewidziano również działania mające na celu wspieranie stabilnego funkcjonowania krajowego systemu zaopatrywania oraz dążenie do utrzymania odpowiedniej jakości obiegowych znaków pieniężnych czy podmiotowego rozszerzenia kwartalnej sprawozdawczości w

¹⁰⁴ Kotkowski R., Dulnicz M., Maciejewski K. (2021), Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r. Podstawowe wyniki badania, raport NBP, [Narodowy Bank Polski - Internetowy Serwis Informacyjny \(nbp.pl\)](https://www.nbp.pl/InternetowySerwisInformacyjny).

zakresie obrotu gotówkowego o banki, które nie posiadają z NBP umowy o zaopatrywaniu oraz o podmioty niebankowe.

Propozycje działań określone w tym filarze uwzględniają również rozwój systemu depozytowego w kierunku umożliwienia bankom przechowywania znaków pieniężnych waluty polskiej w skarbcach firm CIT oraz uzupełniania depozytu gotówką pochodzącą z rynku.

W zakresie celu dotyczącego wspierania stabilności krajowego systemu zaopatrywania w gotówkę przewidziano zalecenie uczestnikom rynku opracowania lub doszczegółowienia procedur awaryjnych związanych z wystąpieniem sytuacji nadzwyczajnych.

Ponadto, w ramach troski o utrzymanie i zapewnienie odpowiedniej jakości znaków pieniężnych funkcjonujących w obiegu, prowadzone są działania w zakresie monitorowania procesu legislacyjnego związanego z wydaniem aktu wykonawczego w sprawie zatrzymywania fałszywych znaków pieniężnych oraz kontynuowane działania informacyjne i szkoleniowe w zakresie jakości znaków pieniężnych oraz rozpoznawania autentyczności waluty polskiej.

Filar III, dotyczący cyberbezpieczeństwa systemów informatycznych wykorzystywanych w procesach zaopatrywania w gotówkę, koncentruje się na identyfikacji oraz objęciu szczególną ochroną tych systemów, jak również prowadzeniu działań w zakresie cyberbezpieczeństwa związanych z rozwojem wymiany informacji pomiędzy uczestnikami rynku obrotu gotówkowego. Projektowane rozwiązania odwołują się do wypracowania wspólnego zbioru praktyk w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego, jak również podjęcia dialogu z uczestnikami rynku obrotu gotówkowego odnośnie do sposobu wymiany informacji w obszarze cyberbezpieczeństwa.

Filar IV Narodowej Strategii poświęcono tematyce związanej z bezpieczeństwem fizycznym gotówki. Jako cele proponowanych działań przyjęto: promowanie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych oraz organizacyjnych zwiększających bezpieczeństwo fizyczne gotówki, ujednoczenie i dostosowanie norm prawnych oraz innych regulacji do zmieniających się warunków, a także stworzenie spójnego systemu nadzoru w obszarze bezpieczeństwa fizycznego podmiotów odpowiedzialnych za procesowanie gotówki. Opracowane zostaną również dobre praktyki dla procesów obsługi gotówki zwiększające bezpieczeństwo fizyczne gotówki. Ponadto działania przewidziane w tym filarze są związane również z założeniami rozwiązań legislacyjnych w zakresie objęcia skutecznym nadzorem obszaru bezpieczeństwa przechowywania, procesowania i transportu gotówki, jak również analizy zagadnień prawnych związanych z bezpieczeństwem gotówki, sformułowanych w innych regulacjach.

Jednocześnie w ramach prac uwzględnionych w Filarze IV poddano dodatkowym konsultacjom wypracowany wspólnie pomiędzy NBP, UKNF a sektorem bankowym projekt kryterium kwalifikowania obiektów bankowych do obowiązkowej ochrony.

Warto również wskazać, że w rozporządzeniu MSWiA z dnia 15 września 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych

przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne¹⁰⁵, uwzględnione zostały postulaty Narodowego Banku Polskiego, tj. dopuszczono możliwość transportu monet powszechnego obiektu pojazdami innymi niż bankowóz, co umożliwi obniżenie kosztów transportu po stronie banku centralnego.

Należy również zaznaczyć, że uwzględniając kompleksowy zakres Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego oraz biorąc pod uwagę potrzebę propagowania poszczególnych rozwiązań wśród odbiorców, w ramach powyższych Filarów przewidziano propozycje działań komunikacyjnych z wykorzystaniem odpowiednio wyselekcjonowanych kanałów.

7.2.4. Działania w zakresie przeciwdziałania fałszowaniu znaków pieniężnych

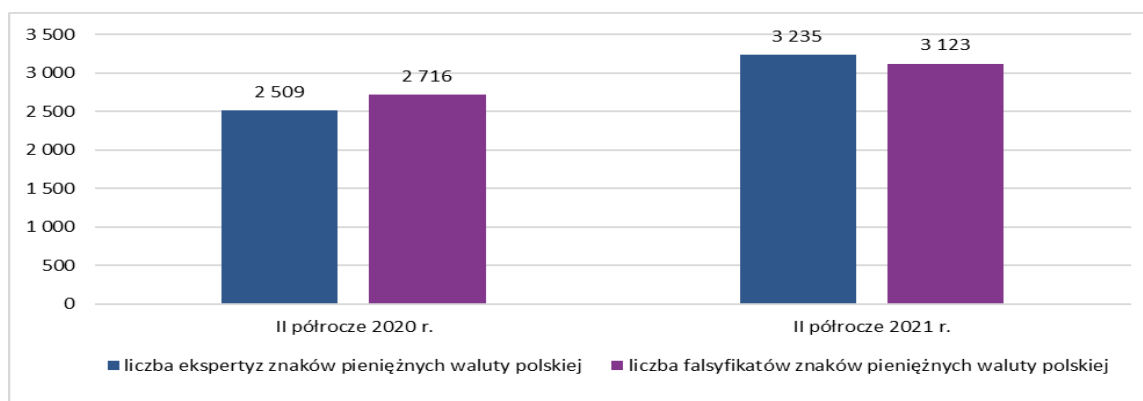
U podstaw bezpieczeństwa obrotu gotówkowego leżą szeroko rozumiane działania mające na celu wykrywanie fałszerstw oraz zapobieganie fałszowaniu znaków pieniężnych. Działania Narodowego Banku Polskiego w zakresie zapobiegania fałszowaniu znaków pieniężnych oprócz wykonywania ekspertyz znaków pieniężnych podejrzanych co do autentyczności, które są kierowane do NBP, obejmują również zagadnienia o charakterze edukacyjnym i informacyjnym, skupione na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie rozpoznawania autentyczności banknotów i monet waluty polskiej oraz walut obcych oraz postępowania ze znakami podejrzаныmi co do autentyczności.

W II półroczu 2021 r. przeprowadzono 3.235 ekspertyz znaków pieniężnych waluty polskiej, w wyniku których stwierdzono 3.123 fałszyfikaty znaków pieniężnych powszechnego obiegu, w tym 2.909 fałszyfikatów banknotów (w porównaniu do 2.547 w II półroczu 2020 r. i 2.712 w II półroczu 2019 r.) i 214 fałszyfikatów monet (w porównaniu do 169 w II półroczu 2020 r. i 368 w II półroczu 2019 r.). W porównaniu do II półrocza 2020 r. nastąpił wzrost zarówno liczby wykonanych ekspertyz znaków pieniężnych waluty polskiej, jak i liczby ujawnionych fałszyfikatów banknotów i fałszyfikatów monet. Wśród stwierdzonych fałszyfikatów polskich banknotów 13,2% (tj. 369 sztuk) stanowiły fałszyfikaty banknotów zmodernizowanych, podczas gdy w II półroczu 2020 r. było to 14,4% (tj. 368 sztuk).

---

¹⁰⁵ Więcej informacji na ten temat znajduje się w podpunkcie 7.4.3. „Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne”.

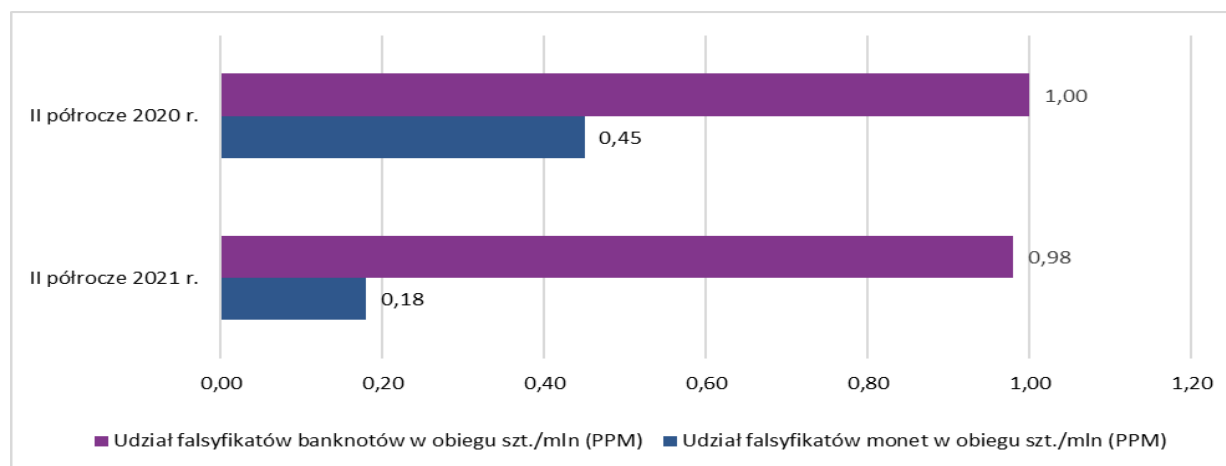
Wykres nr 103. Liczba ekspertyz¹⁰⁶ wykonanych w NBP i liczba falsyfikatów znaków pieniężnych stwierdzonych w II półroczu 2020 r. i w II półroczu 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

Wskaźnik PPM¹⁰⁷ dla falsyfikatów banknotów wszystkich wartości nominalnych wyniósł 0,98, natomiast dla falsyfikatów monet o wartości nominalnej 1 zł i 5 zł wyniósł 0,18. W stosunku do II półrocza 2020 r. wskaźnik PPM obniżył się zarówno w przypadku falsyfikatów banknotów (o 0,02), jak i w odniesieniu do falsyfikatów monet (o 0,27).

Wykres nr 104. Udział falsyfikatów banknotów lub monet w obiegu (szt./mln) – wskaźnik PPM

Źródło: Opracowanie własne DES

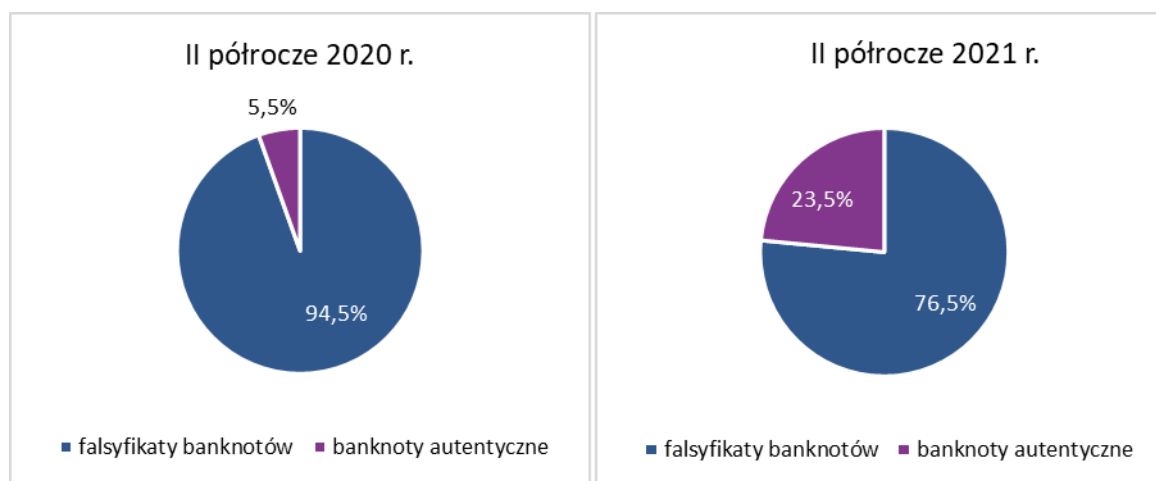
W II półroczu 2021 r. liczba banknotów zatrzymanych w urządzeniach przyjmujących gotówkę, np. we wpłatomatach, wyniosła 115, z czego 88 stanowiły falsyfikaty. W stosunku do II półrocza 2020 r. nastąpił wzrost liczby zatrzymanych banknotów we wpłatomatach o 57,5%. Równoległe zaobserwowano spadek

¹⁰⁶ Wnioski o wykonanie ekspertyz mogą obejmować więcej niż jeden znak pieniężny.

¹⁰⁷ PPM (Pieces Per Million) - wskaźnik obrazujący skalę fałszerstw znaków pieniężnych, określający liczbę fałszywych znaków pieniężnych przypadającą na 1 milion znaków pieniężnych w obrocie gotówkowym.

procentowego udziału fałszywków w ogólnej liczbie zatrzymanych banknotów, który w II półroczu 2021 r. wyniósł 76,5%, podczas gdy w II półroczu 2020 r. było to 94,5%.

Wykres nr 105. Procentowy udział fałszywków banknotów i banknotów autentycznych w ogólnej liczbie banknotów zatrzymanych w urządzeniach przyjmujących gotówkę, np. we wpłatomatach, w II półroczu 2020 r. i w II półroczu 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

Podsumowując 2021 r., należy wskazać, że na dzień 31 grudnia 2021 roku w obiegu znajdowało się 2.978,85 mln sztuk banknotów oraz 21.050,35 mln sztuk monet w tym 1.727,17 mln sztuk monet o nominałach 1 zł, 2 zł oraz 5 zł powszechnego obiegu, w ramach których w 2021 r. ujawniono 6.035 sztuk fałszywych banknotów oraz 406 sztuk fałszywych monet. W 2021 r. w porównaniu do 2020 r. odnotowano nieznaczny wzrost liczby ujawnionych fałszywków banknotów (z 4.697 szt. do 6.035 szt.) i spadek liczby ujawnionych fałszywków monet (z 429 szt. do 406 szt.), co mogło wynikać z mniejszej liczby transakcji gotówkowych związanych z pierwszą falą pandemii w I półroczu 2020 r. Jednocześnie, pomimo wzrostu liczby ujawnionych fałszywków, wskaźnik PPM dla fałszywków banknotów i monet nie uległ zmianie w porównaniu do roku poprzedniego i wyniósł 1,37.

Równolegle, mając na uwadze podnoszenie świadomości w zakresie rozpoznawania autentyczności znaków pieniężnych, Narodowy Bank Polski kontynuował szkolenia z zakresu rozpoznawania autentyczności waluty polskiej oraz walut obcych (tj. EUR, USD). Uczestnikami szkoleń byli m.in. przedstawiciele organów ścigania, urzędów skarbowych, sądów, podmiotów zewnętrznych zajmujących się profesjonalną obsługą gotówki (banki, CIT-y), sieci handlowych. Na liczbę szkoleń oraz formę ich organizacji w 2021 r. znaczny wpływ wywarła pandemia COVID-19. Obowiązujące obostrzenia zdecydowanie ograniczyły możliwość przeprowadzania szkoleń w formule stacjonarnej. W związku z powyższym, zdecydowano o rozszerzeniu działalności o szkolenia prowadzone przez NBP również w formule on-line. Ponadto NBP kontynuował działania informacyjno-edukacyjne, tj. lekcje dla uczniów szkół, wykłady dla studentów, spotkania z seniorami, imprezy lokalne.

7.3. Prace analityczne Narodowego Banku Polskiego dotyczące koncepcji pieniądza cyfrowego banku centralnego

W listopadzie i grudniu 2021 r. zostały przekazane przez NBP do Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) dwie ankiety na temat prac nad powszechnie dostępnym pieniądzem cyfrowym banku centralnego (CBDC). Odpowiedzi na pytania dotyczące prac nad CBDC zostały oparte na stanowisku Zarządu NBP z dnia 12 maja 2021 r. w sprawie emisji cyfrowego złotego w Polsce oraz na raporcie NBP pt. „Pieniądz cyfrowy banku centralnego”. Informacje przedstawione w kwestionariuszu pt. *CBDC and digital token survey* zostaną wykorzystane przez BIS do przygotowania piątego raportu na temat zaangażowania banków centralnych na świecie w prace nad CBDC dla płatności detalicznych i wysokokwotowych w wymiarze krajowym oraz transgranicznym. Z kolei informacje zawarte w ankiecie pt. *CBDC survey* posłużyły BIS do przygotowania zbiorczego opracowania na temat prac nad koncepcją emisji CBDC w gospodarkach wschodzących (*Central bank digital currencies in emerging market economies*). Opracowanie to było podstawą do dyskusji na dorocznym spotkaniu Zastępców Gubernatorów banków centralnych z największych gospodarek wschodzących, które odbyło się w dniach 9-10 lutego 2022 r. Na potrzeby ww. spotkania NBP, podobnie jak inne banki centralne gospodarek wschodzących, przygotował dodatkowo syntetyczną notatkę informacyjną pt. *Evaluation of the rationale for the potential introduction of central bank digital currency in Poland*, w której zostały zaprezentowane uwarunkowania krajowe uzasadniające decyzję Zarządu NBP o niewprowadzaniu CBDC na obecnym etapie, szanse i zagrożenia związane z emisją cyfrowego złotego oraz podstawowe założenia przyjmowane przez NBP w analizach dotyczących systemu cyfrowej waluty w Polsce. Notatki informacyjne (*country notes*) przygotowane przez poszczególne banki centralne z gospodarek wschodzących mają być w kwietniu 2022 r. opublikowane na stronie internetowej BIS, w ramach cyklu BIS Papers.

7.4. Zagadnienia prawne

7.4.1. Ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych

W dniu 20 września 2021 r. Prezydentowi RP przekazano do podpisu ustawę z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych. Prezydent RP podpisał ten akt w dniu 28 września 2021 r. Omawiana ustawa została opublikowana w dniu 5 października 2021 r. i weszła w życie z dniem 5 listopada 2021 r.

Biorąc pod uwagę proces legislacyjny, warto podkreślić, że rozpoczął się on w I półroczu 2021 r. W dniu 21 maja 2021 r. do Sejmu wniesiony został projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych, któremu nadano numer druku 1221¹⁰⁸. Projekt stanowił formalnie inicjatywę ustawodawczą Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Z propozycją zmiany w ustawie o usługach płatniczych i uregulowania kwestii akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Prezes Narodowego Banku Polskiego.

W I półroczu 2021 r. odbyło się pierwsze czytanie przedmiotowego projektu, które miało miejsce w dniu 22 czerwca 2021 r. w trakcie posiedzenia Komisji Finansów Publicznych. Został on, na mocy ustaleń poczynionych w ramach obrad ww. gremium, skierowany do rozpatrzenia przez Podkomisję sejmową ds.

¹⁰⁸ <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1221>

instytucji finansowych. Przedmiotowa Podkomisja pozytywnie zaopiniowała projekt na posiedzeniu w dniu 10 sierpnia 2021 r., a następnie został on przekazany ponownie do Komisji Finansów Publicznych. Warto podkreślić, że w sprawozdaniu Podkomisji ujęto dwie poprawki o charakterze redakcyjnym (tj. w art. 59ea ust. 1 wykreślono wyrażenie „będącymi prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej” oraz w ust. 3 wykreślono wyrażenie „jakichkolwiek dodatkowych”), a także dokonano jednej modyfikacji merytorycznej, tj. dodano w ust. 2 nowy punkt 4, ograniczający zastosowanie ust. 1 do kwoty przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w trzecim kwartale roku poprzedniego. Komisja przeprowadziła pierwsze czytanie oraz rozpatrzyła ten projekt w dniu 10 sierpnia 2021 r. Na posiedzeniu Sejmu w dniu 11 sierpnia 2021 r. odbyło się II i III czytanie projektu ustawy. Senat rozpatrzył przedmiotową ustawę na posiedzeniu plenarnym w dniu 9 września 2021 r. (druk nr 485) i zgłosił do niej cztery poprawki, przyjmując w tej materii stosowną uchwałę, która następnie przekazana została do Sejmu. Izba niższa parlamentu RP przyjęła jedną z ww. poprawek na posiedzeniu w dniu 17 września 2021 r., pozostałe odrzucając. Jak wskazano, ostatecznie Prezydent RP podpisał ustawę w dniu 20 września 2021 r.

Podstawowym celem omawianego projektu ustawy było uregulowanie statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski.

W opinii projektodawcy, poprzez zobowiązanie akceptantów do przyjmowania, z wyjątkami określonymi w ustawie, płatności gotówkowych, zapewniona zostanie możliwość korzystania przez wszystkie grupy społeczne z preferowanych przez nie form płatności, w tym z płatności gotówkowych.

Analiza dotychczas obowiązujących przepisów prawa wskazywała, że ustawodawca nie zdecydował się wcześniej na wprowadzenie bezwarunkowego obowiązku akceptowania płatności gotówkowych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Treść art. 32 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim¹⁰⁹, zgodnie z którym znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, nie może być bowiem interpretowana jako istnienie bezwarunkowego prawnego obowiązku akceptacji banknotów oraz monet, mimo przyznanego im statusu prawnych środków płatniczych. Tak zarysowany stan prawny uległ zmianie z dniem 5 listopada 2021 r.

Zmieniona przedmiotowym aktem ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych i dodanie do niej art. 59ea ust. 1 miało na celu wyeliminowanie możliwości ograniczania przez akceptantów oferty zawarcia umowy sprzedaży lub świadczenia usług do konsumentów, którzy dokonają zapłaty wyłącznie w formie bezgotówkowej. Akceptant nie może obecnie powołać się na brzmienie art. 353¹ k.c. w odniesieniu do tej kwestii, gdyż przepis tego artykułu wyklucza możliwość ułożenia stosunku prawnego wedle uznania, jeśli jego treść lub cel będą sprzeciwiały się m.in., jak wskazano, ustawie oraz zasadom współżycia społecznego. W art. 59ea ust. 1 wyłączona została możliwość uzależniania przez akceptanta zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usług lub sprzedaży towarów od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej oraz odmówienia konsumentowi przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP, będącymi

¹⁰⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 492, z późn. zm.

prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Żądanie przez akceptanta zapłaty w formie bezgotówkowej obecnie jest niezgodne z ustawą, czyli z przedmiotowym przepisem.

Należy podkreślić, że brak możliwości odmowy przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP przez akceptanta nie ma, zgodnie z założeniami projektodawcy i przyjętymi przez ustawodawcę przepisami, charakteru bezwarunkowego. Przewidziano w tej materii stosowne wyłączenia. Przedmiotowy nakaz nie ma zastosowania w przypadku działalności prowadzonej przez akceptanta w sieci Internet (jeśli działalność jest prowadzona także w sieci Internet, to wówczas wyłączenie będzie odnosić się tylko do niej), jeśli akceptant prowadzi działalność w miejscu bez obecności personelu, a także w trakcie imprezy masowej w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, jeśli akceptant zamieści stosowną informację w regulaminie tej imprezy. W toku procesu legislacyjnego dodano nową propozycję wyłączenia, tj. ograniczającą zastosowanie przedmiotowego nakazu do kwoty przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw.

Z kolei ust. 3 przyjętego przepisu zakłada brak możliwości nakładania dodatkowych opłat przez akceptantów z tytułu obowiązku akceptowania zapłaty w gotówce. Jak wskazał projektodawca w uzasadnieniu, w celu minimalizacji możliwości obejścia przedmiotowego przepisu, a także niewypaczania celów projektowanej regulacji, zdecydowano się także na zakazanie różnicowania ceny oferowanych towarów lub usług z uwagi na formę zapłaty, tj. zapłatę dokonywaną w formie bezgotówkowej oraz gotówkowej. Przepis ten oznacza, że oferowana cena powinna być taka sama dla obu form dokonywania zapłaty. Celem tego rodzaju unormowania jest ochrona osób chcących dokonać płatności w gotówce przed ponoszeniem dodatkowych kosztów z tego tytułu.

7.4.2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych

W dniach 25 czerwca i 3 sierpnia 2021 r. odbyły się konferencje uzgodnieniowe dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych, który na stronach Rządowego Centrum Legislacji opublikowano z numerem wykazu: UD52¹¹⁰. Pierwotnie projekt dotyczył głównie częściowej deregulacji biur usług płatniczych (BUP) w odniesieniu do zakresu nadzoru publicznego nad tą grupą dostawców usług płatniczych. Jednocześnie jednak przewidziano nałożenie dodatkowych ograniczeń działalności tych podmiotów, tj. proponuje się wprowadzenie ograniczenia realizowanej przez BUP kwoty pojedynczej transakcji lub transakcji z tego samego tytułu do 2.500 euro. BUP-y co do zasady zajmują się obsługą przekazów pieniężnych o niskich kwotach, za pomocą których są realizowane opłaty za media oraz podobne, cykliczne opłaty, zatem BUP-y zapewniają obsługę osób niekorzystających z rachunków płatniczych do tego typu transakcji. Projekt opiera się na założeniu, że usługi takie nie stwarzają w praktyce ryzyka dla systemu finansowego. Wychodząc z tego założenia, projektodawca stwierdza, że BUP-y wydają się nie wymagać nadzoru w stopniu, który właściwy jest w odniesieniu do innych dostawców usług płatniczych. W projekcie zaproponowano również zmniejszenie stawki maksymalnej wykorzystywanej do obliczenia kwoty wpłat ponoszonych przez BUP na pokrycie kosztów nadzoru nad działalnością BUP, a ponadto zmianie mają ulec także zasady odliczeń nadpłat dokonywanych w danym roku przez krajowe instytucje płatnicze i instytucje pieniądza elektronicznego.

---

¹¹⁰ [Projekt \(legislacja.gov.pl\)](https://legislacja.gov.pl)

BUP-y nie będą miały już obowiązku przekazywania do KNF dokumentów potwierdzających zawarcie umowy gwarancji lub ubezpieczenia, zawartych w celu ochrony środków otrzymanych od użytkowników. Odpowiednio zamierza się znieść kary związane z niedopełnieniem takiego obowiązku. Przewiduje się również ograniczenie nad działalnością BUP do kontroli zdalnej i następczej, w szczególności przez wyłączenie możliwości przeprowadzania inspekcji, zniesienie obowiązku sprawozdawczości kwartalnej, przy jednoczesnym pozostawieniu obowiązku sprawozdawczości rocznej oraz sprawozdawczości związanej z przekroczeniem limitów działalności, a także ograniczenie kar pieniężnych na rzecz innych środków nadzorczych, tj. środków określonych w art. 105 ust. 1 pkt 1–3 ustawy o usługach płatniczych.

Przewiduje się również uchylenie niektórych upoważnień do wydania rozporządzeń na podstawie ustawy o usługach płatniczych (art. 64a ust. 5 i art. 98b ust. 3), ponieważ rozporządzenia delegowane Komisji Europejskiej oraz wytyczne Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EUNB) pokrywają zakres uchylanych delegacji ustawowych.

Uwagi wniesione przez NBP do omawianego projektu można scharakteryzować następująco:

1) Propozycje zmian przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych¹²² wynikających z aktualizacji opublikowanego w grudniu 2020 r. rozporządzenia Europejskiego Banku Centralnego (EU) 2020 zmieniającego rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (EU) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43). W tym rozporządzeniu wprowadzono modyfikacje do zakresu informacji, które banki centralne są obowiązane przekazywać do Europejskiego Banku Centralnego. Zmiany te polegają m.in. na rozszerzeniu zarówno zakresu podmiotowego instytucji przekazujących dane statystyczne o nowe kategorie dostawców usług płatniczych wynikających z dyrektywy PSD2, tj. o: dostawców świadczących usługę inicjowania transakcji płatniczej, dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku oraz operatorów bankomatów, jak również zakresu przedmiotowego zbieranych dotąd danych z obszaru systemu płatniczego. NBP zaproponował również rozszerzenie zakresu obowiązków sprawozdawczych wobec NBP, stosownie do zadania banku centralnego określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o NBP. Zmiana polega na nałożeniu obowiązku sprawozdawczego na agentów rozliczeniowych, wydawców instrumentów płatniczych oraz wydawców pieniądza elektronicznego, którzy świadczą usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Zmiana wprowadzona jest z uwagi na konieczność objęcia obowiązkiem statystycznym rozwijającej się grupy podmiotów prowadzących działalność na terytorium RP w zakresie wydawania instrumentów płatniczych, wydawców pieniądza elektronicznego oraz agentów rozliczeniowych, ale mających siedzibę w innym kraju członkowskim UE, a którzy nie byli objęci dotychczas takim obowiązkiem sprawozdawczym.

2) Propozycja usunięcia wymogu uzyskiwania opinii Prezesa NBP, o której mowa w art. 60 ust. 3 ustawy o usługach płatniczych, oraz zmiana brzmienia innych przepisów, jako konsekwencja usunięcia tego wymogu. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami, KNF wydaje zezwolenie obejmujące świadczenie usługi acquiringu po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP. Opinia ta jest jednak niewiążąca dla organu wydającego ostateczną decyzję w sprawie, tj. KNF. W uzasadnieniu do proponowanych zmian wskazano, iż przedmiotowa zmiana przyczyniłaby się do przyspieszenia prowadzonych przez Komisję Nadzoru Finansowego postępowań. Zaproponowano również wprowadzenie przepisów przejściowych. W przypadku gdyby KNF zwróciła się do Prezesa NBP o zajęcie stanowiska przed wejściem w życie ustawy zmieniającej, nadal niezbędne byłoby uzyskanie opinii Prezesa NBP. Natomiast nowe przepisy (brak

obowiązku uzyskania opinii Prezesa NBP) znalazłyby zastosowanie do toczących się postępowań, w których KNF nie zwróciła się o zajęcie stanowiska Prezesa NBP przed wejściem w życie ustawy zmieniającej.

3) Propozycja wyłączenia banku centralnego z obowiązku tworzenia interfejsów obsługujących funkcjonalność CAF (confirmation of the availability of funds). Byłoby to rozwiązanie analogiczne do wyłączenia NBP z obowiązku utrzymywania interfejsów dostępowych dla usług opartych na dostępie do rachunku, czyli do PIS (payment initiation services – usługi inicjowania transakcji płatniczej) oraz AIS (account information services – usługi dostępu do informacji o rachunku).

W kontekście propozycji zgłaszanych do projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych w ramach konsultacji publicznych, należy zwrócić uwagę na komentarze dotyczące art. 45 ust. 1 ustawy o usługach płatniczych, które wniesione zostały przez Związek Banków Polskich oraz KNF. Proponują one zmianę ciężaru dowodu w taki sposób, żeby w przypadku wystąpienia transakcji nieautoryzowanej, tj. wypłaty środków z rachunku płatniczego konsumenta bez jego zgody, dostawca usług płatniczych nie musiał udowadniać, że taką zgodę posiadał, a jedynie ograniczył się do udowodnienia uwierzytelnienia, tj. poprawnego wprowadzenia danych uwierzytelniających, oraz dodatkowych elementów, takich jak okoliczność, iż na daną transakcję nie miała wpływu awaria techniczna ani innego rodzaju usterka związana z usługą płatniczą świadczoną przez dostawcę. W przypadku ewentualnego uwzględnienia takiej propozycji, ciężar udowodnienia, że płatnik nie udzielił zgody na transakcję ze swojego rachunku, przejdzie na tego płatnika.

7.4.3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne

W dniu 23 września 2021 r. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 września 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw RP^{111 112}. Zgodnie z § 2 tego aktu prawnego, wejdzie on w życie po upływie 24 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 24 września 2023 r. Wyjątek stanowią tu:

- a) § 1 pkt 4 (dodanie do § 6 ust. 4 w brzmieniu: „Transport wartości pieniężnych lub konwojowany transport wartości pieniężnych zawierający wyłącznie znaki pieniężne będące monetami, z wyłączeniem złotych i srebrnych monet kolekcjonerskich oraz złotych i srebrnych monet uncjowych, może być wykonywany bez użycia bankowozu, innym pojazdem samochodowym z zastosowaniem systemu lokalizacji oraz z uwzględnieniem wymagań określonych w § 9 ust. 1”) oraz
- b) § 1 pkt 5 (dodanie do § 7 ust. 4 i 5 w brzmieniu: „4. Wymogów określonych w ust. 1–3 oraz w § 6 ust. 1 i 2 nie stosuje się do transportu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej wartości pieniężnych stanowiących zagraniczne znaki pieniężne wyrażone w walutach obcych innych niż waluty państw członkowskich Unii Europejskiej oraz Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu wyprodukowanych w zakładzie znajdującym się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli

¹¹¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1739.

¹¹² Poza opisywaną zmianą przedmiotowego rozporządzenia, należy także zaznaczyć, że w dniu 2 marca 2022 r. weszło w życie kolejne rozporządzenie zmieniające: [akty prawne do ISAP-u \(sejm.gov.pl\)](https://sejm.gov.pl/akty_prawne_do_ISAP-u). Celem tego rozporządzenia było stworzenie specjalnych warunków do transportu wartości pieniężnych w okresie od 2 marca do dnia 15 marca 2022 r.

transport jest organizowany przez przedsiębiorstwo wytwarzające te znaki pieniężne.; 5. Transport wartości pieniężnych, o których mowa w ust. 4, może być wykonywany pojazdami nieopancerzonymi w warunkach określonych w § 9 ust. 6)",

- które weszły w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 24 marca 2022 r.

Opisywane rozporządzenie przewiduje wprowadzenie wymagań związanych z systemem neutralizacji papierowych wartości pieniężnych. System neutralizacji papierowych wartości pieniężnych stanowią pojemniki specjalistyczne wyposażone w mechanizm automatycznej, nieodwracalnej neutralizacji papierowych wartości pieniężnych z zachowaniem możliwości ich identyfikacji w przypadku nieuprawnionej próby otwarcia pojemnika. System neutralizacji papierowych wartości pieniężnych może być dodatkowo wyposażony w funkcję uniemożliwiającą dostęp konwojentowi do transportowanych wartości pieniężnych poza zaprogramowanym czasem lub zaprogramowanym miejscem. Omawiany akt prawny nakłada na banki i operatorów pozabankowych, będących właścicielami bankomatów, obowiązek wyposażenia co najmniej 40% bankomatów w komplet pojemników specjalistycznych wyposażonych w system neutralizacji papierowych wartości pieniężnych, z wyłączeniem bankomatów znajdujących się wewnątrz obiektów i pomieszczeń objętych stałą, bezpośrednią ochroną fizyczną. Chodzi przykładowo o bankomaty poza oddziałami banków czy strzeżonymi centrami handlowymi. Wybór bankomatów, w których zostaną zainstalowane specjalistyczne pojemniki, pozostawiony jest właścicielom bankomatów, którzy wytypują bankomaty narażone na tego typu przestępczość.

7.4.4. Pakiet dotyczący finansów cyfrowych

7.4.4.1. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (DORA)

W II półroczu 2021 r. kontynuowano prace nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (*Digital Operational Resilience Act/DORA*)¹¹³, określającym wymogi z zakresu cyberbezpieczeństwa w stosunku do podmiotów finansowych, takich jak m.in. centralne depozyty papierów wartościowych i kontrahenci centralni (CCP). Prezydencja Słowenii wypracowała tekst kompromisowy projektu rozporządzenia, który w listopadzie 2021 r. został zaakceptowany przez państwa członkowskie w ramach tzw. procedury ciszy.

Obecnie projekt DORA jest przedmiotem prac w ramach trilogu, pomiędzy Radą UE, Komisją Europejską oraz Parlamentem Europejskim.

7.4.4.2. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 (MiCA)

W II połowie 2021 r. kontynuowano prace legislacyjne w Radzie Unii Europejskiej nad projektem rozporządzenia MiCA. W dniu 17 listopada 2021 r. Rada UE uzgodniła wspólne stanowisko w sprawie

---

¹¹³ Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego i zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1060/2009, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014 oraz (UE) nr 909/2014 (COM/2020/595 final), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0595&from=EN>

poprawek do tego projektu i opublikowała swoje stanowisko w tej materii¹¹⁴. Obecnie trwa uzgadnianie wspólnego tekstu między Radą UE, Parlamentem Europejskim i Komisją (tzw. trialog). Projekt stanowi pierwszą w ramach Unii Europejskiej spójną koncepcję regulacji kryptoaktywów w obrocie gospodarczym. Poniższe podsumowanie odnosi się do wersji rozporządzenia uwzględniającej proponowane poprawki Rady UE.

W projekcie rozporządzenia kryptoaktywa definiuje się jako cyfrową reprezentację wartości lub praw, które mogą być transferowane i przechowywane elektronicznie, używając rozproszonego rejestru lub podobnej technologii. Rozporządzenie zawiera również definicję technologii rozproszonego rejestru, bazującą na normie ISO 22739:2020. Projektowane rozporządzenie wprost stwierdza, że o klasyfikacji tokenu jako kryptoaktywa decyduje jego treść ekonomiczna, a tokeny, których charakter jest tożsamy z instrumentami finansowymi, środkami pieniężnymi lub usługami finansowymi regulowanymi innymi przepisami, podlegają tamтым regulacjom. Projektowane rozporządzenie nie obejmuje tzw. unikalnych i niepodzielnych tokenów (NFT).

Tokeny powiązane z aktywami (asset-referenced tokens, ART) zostały zdefiniowane jako kryptoaktywa, które dla utrzymania stabilnej wartości są powiązane z wartością innych aktywów, w tym jednej lub kilku walut oficjalnych.

W rozporządzeniu wprowadzono również pojęcie tokenu pieniądza elektronicznego (e-money token, EMT), czyli kryptoaktywów, których konstrukcja ma na celu utrzymanie stabilnej wartości poprzez denominację w (jednostkach) jednej waluty oficjalnej i zabezpieczenie przez aktywa w tej walucie. Emitentem tokenów pieniądza elektronicznego będzie mogła być jedynie instytucja kredytowa lub instytucja pieniądza elektronicznego w rozumieniu artykułu 2 ust. 1 dyrektywy 2009/110/WE (tzw. dyrektywa EMD2)¹¹⁵. Tokeny pieniądza elektronicznego będą uznawane za pieniądź elektroniczny w rozumieniu dyrektywy EMD2.

Emitenci zarówno tokenów pieniądza elektronicznego, jak i tokenów powiązanych z aktywami, będą mieli obowiązek korzystać z usług powiernika dla aktywów rezerwowych powiązanych z tokenem. Rozporządzenie będzie regulować również politykę inwestycyjną aktywów rezerwowych oraz minimalne uprawnienia przysługujące posiadaczom (w szczególności wymóg odkupu tokenów przez emitenta na żądanie posiadaczy). Regulowane będą wszystkie aspekty emisji, nabywania, obrotu, informowania inwestorów, oraz corporate governance emitentów. Przy wydawaniu licencji na emisję tokenów ART nadzór będzie zobowiązany do zasięgnięcia opinii banku centralnego, który może zablokować wydanie licencji, jeśli stwierdzi, że proponowany ART będzie stwarzał zagrożenie dla stabilności finansowej, suwerenności monetarnej, lub bezpiecznego działania systemów płatności.

Tokeny pieniądza elektronicznego oraz tokeny powiązane z aktywami, które spełnią 3 z 5 kryteriów istotności ustalonych w rozporządzeniu, a weryfikowanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA), będą klasyfikowane jako istotne tokeny, a ich nadzór będzie prowadził EBA, przy wsparciu nadzorów

¹¹⁴ <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2021/11/24/digital-finance-package-council-reaches-agreement-on-mica-and-dora/>

¹¹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE, Dz. Urz. UE L 267 z 10.10.2009 r., str. 7.

krajowych w formule kolegium nadzorczego. Jednocześnie, w przypadku tokenów EMT opartych o walutę Państwa Członkowskiego spoza strefy euro, który byłby używany w przeważającej większości tylko w tym Państwie Członkowskim¹¹⁶, nadzór będzie sprawowany nadal przez nadzór krajowy, nawet jeśli token spełni kryteria uznania go za istotny.

Jednym z celów regulacji jest zapewnienie, że tokeny ART nie będą powszechnie wykorzystane w funkcji środka wymiany. Z tego względu ART o wielkości emisji powyżej 100 mln EUR będą podlegały dodatkowym obowiązkom sprawozdawczym, a w przypadku stwierdzenia przez władze nadzorcze wykorzystania danego tokenu w transakcjach jako środka wymiany w skali wyższej niż 200 mln EUR dziennie, emitent danego tokenu będzie zobowiązany do zmniejszenia skali działalności. Władze nadzorcze będą ponadto mogły nakładać na emitentów ART dodatkowe wymogi płynnościowe i kapitałowe, jeśli stwierdzą – m.in. na podstawie stress testów – że jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ich funkcjonowania.

Prowadzenie rejestru wszystkich podmiotów świadczących usługi w zakresie kryptoaktywów powierzone będzie Europejskiemu Urzędowi Nadzoru nad Rynkiem Kapitałowym (ESMA). Określone zostaną także zasady współpracy pomiędzy organami nadzoru (kolegia nadzorcze), i stronami trzecimi, oraz zakres i zasady sprawowanego nadzoru, sankcji, procedur odwoławczych, raportowania itp. Projektowane przepisy wyznaczają też zadania dla pozostałych Europejskich Organów Nadzoru a także dla ESBC (Europejskiego Systemu Banków Centralnych).

Projekt reguluje także ofertę publiczną i marketing kryptoaktywów. Oferent będzie uprawniony do publicznego oferowania kryptoaktywów w Unii Europejskiej lub do ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na platformie obrotu kryptoaktywami, jeśli notyfikuje podstawowe informacje o emisji, tzw. whitepaper, w odpowiednim nadzorze nad rynkiem finansowym. Oferent ma mieć obowiązek prowadzenia działalności jako osoba prawna, natomiast w przypadku ART – zarówno oferent, jak i emitent będą musiały być osobami prawnymi zarejestrowanymi w UE. Ponadto emitent będzie zobowiązany uzyskać licencję na emisję. Do obrotu w UE będą mogły być dopuszczone kryptoaktywa – inne niż ART lub EMT – również w przypadku gdy operator platformy obrotu kryptoaktywami dopuści je do obrotu z własnej inicjatywy, spełniając jednak uprzednio wymogi informacyjne tożsame z tymi obowiązującymi oferentów.

Rozporządzenie ustanawia również wymogi dla firm świadczących usługi w zakresie kryptoaktywów: platform wymiany, kantorów kryptoaktywów, usług powierniczych, oferowania kryptoaktywów, doradztwa inwestycyjnego w zakresie kryptoaktywów, jak również wykonywania, przyjmowania i przekazywania zleceń w zakresie kryptoaktywów. Przepisy dotyczyć będą także przeciwdziałania manipulacjom rynkowym w odniesieniu do rynku kryptoaktywów. Szczególne przepisy regulować będą także transgraniczny obrót kryptoaktywami.

Projektowane rozporządzenie MiCA ustanawia więc reżim regulacyjny dla kryptoaktywów, który w dużej mierze jest wzorowany na istniejących regulacjach unijnych w zakresie oferowania, emisji i obrotu instrumentami finansowymi.

¹¹⁶ Warunek ten sformułowano jako odsetek posiadaczy tokenu zlokalizowanych w danym państwie i odsetek wartości transakcji z wykorzystaniem tokenu, w których biorą udział rezydenci danego państwa, przekraczające 80%.

7.4.4.3. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru (DLT)

W II połowie 2021 r. kontynuowano prace legislacyjne w organach Unii Europejskiej nad projektem rozporządzenia DLT. W dniu 21 grudnia 2021 r. osiągnięto porozumienie pomiędzy Radą UE a Parlamentem Europejskim¹¹⁷.

Przyjęty kompromisowy projekt rozporządzenia DLT stanowi pierwszą na poziomie Unii Europejskiej próbę uregulowania rynku instrumentów finansowych opartych o technologię rozproszonego rejestru oraz ustanowienia wymogów wobec operatorów wielostronnych platform obrotu (*Multilateral Trading Facility/MTF*) i centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW) wykorzystujących w swojej działalności technologię rozproszonego rejestru (odpowiednio MTF DLT i CDPW DLT). Projekt zezwala również na świadczenie przez jeden podmiot obu rodzajów usług (taka działalność została określona jako *DLT Trading and Settlement System*). Projekt rozporządzenia DLT ma na celu ograniczenie przeszkód dotyczących emitowania, obrotu i rozrachunku papierów wartościowych opartych o DLT, wsparcie rozwoju innowacyjnych rozwiązań technologicznych w obszarze infrastruktury rynkowej, przy zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów i inwestorów, uczciwości obrotu rynkowego i ograniczaniu ryzyka dla stabilności systemu finansowego.

Projekt rozporządzenia DLT zakłada wdrożenie regulacji prawnych odnoszących się do trzech typów infrastruktur rynkowych – MTF DLT, CDPW DLT i DLT TSS. Regulacje te określają zasady:

- 1) przyznawania i cofania zezwoleń na prowadzenie infrastruktur rynkowych opartych o technologie rozproszonego rejestru;
- 2) przyznawania, modyfikacji i wycofywania stosownych wyłączeń związanych z prowadzeniem takich infrastruktur;
- 3) upoważniania, modyfikacji i cofania związanych z zezwoleniami warunków, środków wyrównawczych lub naprawczych;
- 4) prowadzenia infrastruktur rynkowych opartych o technologie rozproszonego rejestru;
- 5) sprawowania przez organy administracji publicznej nadzoru nad takimi infrastrukturami;
- 6) współpracy między operatorami takich infrastruktur, właściwymi organami administracji publicznej i Europejskim Urzędem Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (*European Securities and Markets Authority /ESMA*).

Projektowane rozporządzenie zawiera ograniczenia skali działalności infrastruktury rynkowej opartej na DLT, które mają na celu zapewnienie, że będzie ona traktowana w kategoriach projektów pilotażowych. W szczególności, do rejestracji w systemie opartym na DLT oraz do obrotu będą mogły być dopuszczone jedynie instrumenty finansowe spełniające następujące warunki.

a) akcje, których kapitalizacja rynkowa jest niższa niż 500 mln EUR lub

¹¹⁷ <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2021/12/21/distributed-ledger-technology-member-states-endorse-agreement-reached-with-european-parliament/>

b) obligacje, jak również instrumenty dłużne wyemitowane w procesie sekurytyzacji, instrumenty rynku pieniężnego, z wyłączeniem instrumentów z wbudowanymi instrumentami pochodnymi, o wielkości emisji mniejszej niż 1 mld EUR,

c) jednostki uczestnictwa instytucji zbiorowego inwestowania (UCITS) o wartości aktywów mniejszej niż 500 mln EUR.

Całkowita wartość rynkowa instrumentów finansowych obsługiwanych przez DLT TSS lub zarejestrowanych w CDPW prowadzącym system rozrachunku papierów wartościowych oparty na DLT nie może przekraczać 6 mld EUR w momencie rejestracji nowego papieru wartościowego, a w momencie, gdy bieżąca wartość rynkowa instrumentów finansowych obsługiwanych przez dany system osiągnie wartość 9 mld EUR, ma zostać uruchomiona procedura uporządkowanego zamknięcia lub redukcji skali działania systemu, zatwierdzona wcześniej przez nadzór finansowy na etapie udzielania zezwolenia na prowadzenie infrastruktury rynkowej opartej na DLT.

7.4.5. Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 w zakresie dostępu właściwych organów do scentralizowanych rejestrów rachunków bankowych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu

Zgodnie z założeniami unijnej strategii zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2021–2025¹¹⁸, Unia Europejska planuje zintensyfikować działania w zakresie zwalczania finansowania działań przestępczych. Do realizacji powyższych kroków konieczne jest zapewnienie łatwiejszego dostępu do informacji finansowych niezbędnego do prowadzenia skutecznych dochodzeń finansowych oraz skutecznego śledzenia i konfiskaty narzędzi oraz dochodów z przestępstwa. Kluczową rolę odgrywa tu wiedza na temat tego, kto posiada rachunek bankowy w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym prowadzone jest postępowanie przygotowawcze.

Należy zwrócić uwagę, że obecnie na podstawie art. 32a dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającą dyrektywy 2009/138/WE i 2013/36/UE (V Dyrektywa AML)¹¹⁹ państwa członkowskie zostały zobowiązane do ustanowienia scentralizowanych zautomatyzowanych mechanizmów, takich jak centralne rejestry lub centralne systemy wyszukiwania danych elektronicznych, które będą umożliwiały identyfikację każdej osoby fizycznej lub prawnej posiadającej lub kontrolującej rachunki płatnicze, rachunki bankowe oraz skrytki depozytowe.

Jednocześnie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 z dnia 20 czerwca 2019 r. ustanawiająca zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania¹²⁰ nałożyła obowiązek na państwa członkowskie do wyznaczania organów odpowiedzialnych za zapobieganie niektórym przestępstwom, ich wykrywanie, prowadzenie dochodzeń w ich sprawie lub ich

¹¹⁸ Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie unijnej strategii zwalczania przestępczości zorganizowanej 2021–2025 (COM(2021) 170 final, 14.4.2021).

¹¹⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.U. L 141 z 5.6.2015, s. 73).

¹²⁰ Dz. Urz. UE L 186 z 11.07.2019, str. 122-137.

ściganie, które muszą mieć zapewniony dostęp do scentralizowanych zautomatyzowanych mechanizmów oraz przeszukiwania tych mechanizmów.

W dniu 20 lipca 2021 r. Komisja Europejska przedstawiła wniosek w sprawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153¹²¹. Zgodnie z powyższym wnioskiem Komisji państwa członkowskie będą musiały zapewnić dostępność informacji przechowywanych w scentralizowanych rejestrach rachunków bankowych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu do rejestrów rachunków bankowych, który ma zostać utworzony i obsługiwany przez KE. W wyniku połączenia scentralizowanych rejestrów rachunków bankowych organy posiadające dostęp do pojedynczego punktu dostępu do rejestrów rachunków bankowych będą mogły szybko ustalić, czy dana osoba posiada rachunki bankowe w innych państwach członkowskich, bez konieczności zwracania się do wszystkich swoich odpowiedników w każdym państwie członkowskim.

Projekt dyrektywy zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 w zakresie dostępu właściwych organów do scentralizowanych rejestrów rachunków bankowych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu jest w toku unijnego procesu legislacyjnego¹²².

7.4.6. Pakiet legislacyjny mający na celu wzmocnienie ram UE w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu

W dniu 7 maja 2020 r. Komisja Europejska wydała Komunikat w sprawie planu działania na rzecz kompleksowej unijnej polityki zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (C(2020) 2800 final)¹²³. Komunikat ten stanowił odpowiedź na rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 19 września 2019 r. w sprawie stanu wdrażania przepisów Unii dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy (2019/2820(RSP))¹²⁴ oraz konkluzje Rady z dnia 5 grudnia 2019 r. dotyczące priorytetów strategicznych w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (14823/19)¹²⁵.

Ww. plan działania składa się z sześciu filarów dotyczących:

- zapewniania skutecznego wdrożenia obowiązujących unijnych ram AML/CFT,
- ustanowienia jednolitego unijnego zbioru przepisów (EU single rulebook) dotyczących AML/CFT,
- wprowadzenia na szczeblu UE nadzoru w zakresie AML/CFT,
- ustanowienia mechanizmu wsparcia i współpracy dla jednostek analityki finansowej (FIU),
- egzekwowania przepisów prawa karnego i wymiany informacji na szczeblu unijnym,
- wzmocnienia wymiaru międzynarodowego unijnych ram AML/CFT.

Mając powyższe na uwadze, Komisja Europejska ogłosiła w dniu 20 lipca 2021 r. pakiet legislacyjny obejmujący cztery projekty, które razem stanowią zestaw środków służących modernizacji unijnego systemu AML/CFT.¹²⁶ Ich celem jest ustanowienie solidnego i przyszłościowego systemu, który przyczyni się do lepszego wykrywania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu w Unii.

¹²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0429>

¹²² [ECON-OJ-2022-03-14-1_PL.pdf](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C(2020)2800&from=IT) (europa.eu)

¹²³ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C\(2020\)2800&from=IT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C(2020)2800&from=IT)

¹²⁴ [Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 września 2019 r. w sprawie stanu wdrażania przepisów Unii dotyczących... - OpenLEX](#)

¹²⁵ [Pranie pieniędzy: Rada wyznacza strategiczne priorytety dalszych reform - Consilium \(europa.eu\)](#)

¹²⁶ [Anti-money laundering and countering the financing of terrorism legislative package | European Commission \(europa.eu\)](#)

Są to następujące propozycje:

- projekt rozporządzenia w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (AMLR1),
- projekt dyrektywy ws. mechanizmów, które państwa członkowskie powinny wprowadzić, mających na celu zapobieganie wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz uchylającej dyrektywę (UE) 2015/849 (AMLD6),
- projekt rozporządzenia ustanawiającego Urząd ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu i zmieniającego rozporządzenia (UE) nr 1093/2010, (UE) nr 1094/2010 i (UE) nr 1095/2010, (AMLAR),
- projekt rozporządzenia w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i niektórych kryptoaktywów.

Przedmiotowe projekty były przedmiotem dyskusji na 295. posiedzeniu Komitetu ds. Ekonomicznych i Finansowych (EFC) w dniach 2-3 września 2021 r.

a) Projekt rozporządzenia w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (AMLR1)

W art. 59 ust. 1 powyższego projektu został przewidziany limit - dla osób prowadzących handel towarami lub świadczących usługi - do przyjmowania lub dokonywania płatności w gotówce wyłącznie do kwoty 10 000 EUR lub równoważnej kwoty w walucie krajowej lub obcej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja czy kilka operacji, które wydają się być ze sobą powiązane.

Powyższy limit nie ma zastosowania do:

- płatności pomiędzy osobami fizycznymi, które nie działają w ramach swoich funkcji zawodowych;
- płatności lub depozytów dokonywanych w lokalach instytucji kredytowych. W takich przypadkach instytucja kredytowa zgłasza jednostce analityki finansowej płatność lub depozyt przekraczające limit.

b) Opinia EBC do projektu rozporządzenia w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (AMLR1) oraz projekt dyrektywy ws. mechanizmów, które państwa członkowskie powinny wprowadzić, mających na celu zapobieganie wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz uchylającej dyrektywę (UE) 2015/849 (AMLD6)

W dniu 16 lutego 2022 r. EBC wydał opinię odnoszącą się do ww. projektu rozporządzenia oraz dyrektywy¹²⁷.

W przedmiotowej opinii EBC stwierdzono, że wprowadzenie limitu płatności w gotówce od kwoty 10 000 EUR do rozporządzenia jest na wystarczająco wysokim poziomie (*sufficiently high*), żeby uniknąć doprowadzenia do wyeliminowania (*abolition*) banknotów euro (w rozważaniach prawnych nt. statusu prawnego gotówki /banknotów i monet/ EBC koncentruje się na walucie euro). Mogłoby to nastąpić np. wówczas, gdyby limit został ustanowiony na tak niskim poziomie, że zagrażałoby to „utrzymaniu się”

¹²⁷ [Opinion of the European Central Bank of 16 February 2022 on a proposal for a directive and a regulation on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing \(CON/2022/5\) \(europa.eu\)](#)

gotówki jako powszechnie akceptowanego środka płatniczego oraz zakłóciłoby cykl obiegu gotówki (*cash cycle*), ostatecznie wpływając także na płatności poniżej limitu.

Jednocześnie EBC wskazał, że gotówka nadal pełni ważną rolę zwłaszcza dla tych osób, które z różnych uprawnionych przyczyn preferują korzystanie z gotówki niż z innych instrumentów płatniczych, nie mają dostępu do rachunku płatniczego oraz elektronicznych form dokonywania płatności. Gotówka jest cenioną formą płatności z uwagi na ochronę danych i gwarancję prywatności.

EBC stwierdził również, że gotówka nadal pełni ważną rolę w stosunkach społecznych i że wraz z bankami centralnymi ze strefy euro EBC podtrzymuje swoje zaangażowanie w ochronę funkcjonowania gotówki oraz upowszechnienia jej dostępności.

Ponadto EBC podkreślił, że wskazane jest dokonanie w rozporządzeniu wyjątków, które dopuszczałyby możliwość zapłaty gotówką, np. w razie przerw w dopływie energii elektrycznej czy też w przypadku niedziałania elektronicznych systemów płatności.

7.4.7. Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw ma na celu implementację do polskiego porządku prawnego przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającej dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE¹²⁸ (V Dyrektywa AML), której wejście w życie nastąpiło w dniu 9 lipca 2018 r.

Podkreślenia wymaga, że implementacja V Dyrektywy AML była istotna w kontekście funkcjonowania kart przedpłaconych będących nośnikiem anonimowego pieniądza elektronicznego.

Odpowiednie zmiany w tym zakresie zostały zaproponowane do art. 38 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, tj. projektodawca przyjął taki sposób implementacji V Dyrektywy AML, który nie polega na całkowitym zakazie akceptowania anonimowych kart przedpłaconych.

Dodatkowo projektodawca zdecydował się na podwyższenie do kwoty 150 euro maksymalnego miesięcznego limitu transakcji płatniczych oraz maksymalnej kwoty przechowywanej elektronicznie. Trzeba wyjaśnić, że na gruncie V Dyrektywy AML obowiązuje limit w wysokości 150 euro, ale obowiązujące w Polsce przepisy ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu przed wejściem w życie omawianej nowelizacji w dniu 31 października 2021 r. miały charakter bardziej restrykcyjny niż V Dyrektywa AML i przewidywały limit w wysokości 50 euro, w obu ww. przypadkach.

Należy wskazać, że możliwość dokonywania płatności przy użyciu anonimowych kart przedpłaconych może być wykorzystywana do realizacji celów społecznych, czyli programów pomocy społecznej czy

¹²⁸ Dz. U. UE nr L 156/43.

humanitarnej, jak również może stanowić element efektywnego umożliwiania konsumentom korzystania z usług finansowych. Przyjęte przez projektodawcę podejście w sprawie akceptowania anonimowych kart przedpłaconych jest zgodne z rekomendacjami Rady ds. Systemu Płatniczego w odniesieniu do rozwoju rynku przedpłaconych instrumentów płatniczych w Polsce, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa transakcji realizowanych z ich wykorzystaniem.

W dniu 30 marca 2021 r. ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw została uchwalona przez Sejm (po rozpatrzeniu poprawek Senatu) i w dniu 8 kwietnia 2021 r. została podpisana przez Prezydenta RP.

Ww. ustawa została opublikowana w dniu 30 kwietnia 2021 r.¹²⁹ i generalnie weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 15 maja 2021 r. Jednak część przepisów, np. dotyczących katalogu instytucji obowiązanych, weszła w życie w dniu 31 lipca 2021 r., natomiast kolejna część, również tych obejmujących kwestie dotyczące kart przedpłaconych, weszła w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. – jak wyżej wspomniano - w dniu 31 października 2021 r.

7.4.8. Ustawa z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw

W dniu 3 września 2021 r. w Dzienniku Ustaw została ogłoszona ustawa z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw^{130 131}. W omawianym zakresie ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

Ustawa dotyczy - między innymi - zmiany sposobu wypłaty świadczeń długoterminowych uregulowanych w art. 130 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, z późn. zm.). Przepisy ustawy, w omówionym zakresie, weszły w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

Wypłata świadczeń – zgodnie z nowymi przepisami - ma odbywać się w dwóch równorzędnych formach:

- 1) bezgotówkowej na wskazany przez osobę uprawnioną jej rachunek płatniczy prowadzony w kraju lub wydany w kraju jej instrument płatniczy (w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych) albo
- 2) za pośrednictwem podmiotów prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń.

Odmiennie uregulowano tę kwestię dla osób uprawnionych zamieszkałych za granicą. Gdy emeryt lub rencista mieszka za granicą, wypłata świadczenia może nastąpić wyłącznie w formie bezgotówkowej, chyba

---

¹²⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 815.

¹³⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 1621.

¹³¹ Art. 23. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

1) art. 9, który wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z mocą od dnia 1 września 2019 r.;

2) art. 1 pkt 4, pkt 7 lit. a i b, pkt 11 lit. a, c i d, pkt 12, pkt 13 lit. b i pkt 16, art. 2, art. 3 pkt 4-13, art. 4, art. 5 pkt 3, art. 6 pkt 1 i 2 oraz art. 10, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.;

3) art. 1 pkt 28 i art. 5 pkt 7, które wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 2022 r.;

4) art. 1 pkt 15, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2023 r.

że umowy międzynarodowe stanowią inaczej (art. 132 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zmiany dotyczą świadczeń przyznawanych od dnia 1 stycznia 2022 roku.

Do dnia 31 grudnia 2021 r. zasadą była wypłata ww. świadczeń za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń. Forma bezgotówkowa wypłaty realizowana była na wniosek osoby uprawnionej.

W myśl nowej ustawy wypłata świadczeń przyznanych przed dniem 1 stycznia 2022 r. następować będzie w dotychczasowej formie, chyba że świadczeniobiorca lub osoba uprawniona do odbioru świadczenia pobieranego w formie gotówkowej wskaże rachunek lub instrument płatniczy, na który świadczenie ma być wypłacone.

7.4.9. Ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw

W Dzienniku Ustaw z dnia 31 sierpnia 2021 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1598) została ogłoszona ustawa z dnia 8 lipca 2021 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw.

W art. 17 opisywanej ustawy wprowadzono przepis (art. 34c) do ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych¹³², zgodnie z którym dotychczasowe kompetencje Komisji Nadzoru Finansowego jako organu odpowiedzialnego za przestrzeganie przepisów rozporządzenia SEPA (rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009¹³³) przez dostawców usług płatniczych zostały rozszerzone o takie kompetencje względem użytkowników usług płatniczych. Ustawa z dnia 8 lipca 2021 r. nadała KNF kompetencje do wezwania użytkownika usług płatniczych dopuszczającego się naruszenia przepisów rozporządzenia SEPA do usunięcia tych naruszeń i przedstawienia KNF informacji o sposobie ich usunięcia w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania KNF. W przypadku użytkowników stale zamieszkujących lub mających siedzibę na terytorium innego niż RP państwa członkowskiego KNF może powiadomić o naruszeniach właściwe władze nadzorcze państwa macierzystego użytkownika. Natomiast w sytuacji braku odpowiedzi użytkownika na wezwanie KNF dotyczące usunięcia przedmiotowych naruszeń lub ich nieusunięcia KNF może, w drodze decyzji, nałożyć na tego użytkownika karę pieniężną do wysokości 100.000 zł biorąc pod uwagę rodzaj i wagę naruszenia, rozmiar prowadzonej działalności oraz sytuację finansową użytkownika, który dopuścił się naruszenia. Ustawa w omawianym zakresie weszła w życie w dniu 15 września 2021 r.

---

¹³² Dz.U. z 2021 r. poz. 1907, z późn. zm.

¹³³ Dz. Urz. UE L 94, z 30.3.2012, str. 22-37.

7.4.10. Ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (tzw. Polski Ład)

W drugim półroczu 2021 r. trwały prace nad ustawą o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, która stanowi część tzw. Polskiego Ładu. Ustawa została uchwalona przez Sejm RP w dniu 29 października 2021 r., podpisana przez Prezydenta RP w dniu 15 listopada 2021 r., zaś publikacja nastąpiła w dniu 23 listopada 2021 r.

Ustawa dotyczy głównie zagadnień podatkowych, niemniej jednak znalazły się w niej również regulacje niektórych kwestii interesujących z punktu widzenia szeroko rozumianego systemu płatniczego. Wśród tych uregulowań wskazać należy m.in. przepisy związane z limitami gotówkowymi, tj.:

- wprowadzenie po raz pierwszy w przepisach prawa polskiego limitu gotówkowego w relacjach konsument – przedsiębiorca od kwoty 20 tys. zł, czyli dodanie art. 7b w ustawie z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. z 2020 r., poz. 287, ze zm.), który przewiduje nałożenie na konsumenta obowiązku dokonywania płatności za pośrednictwem rachunku płatniczego, jeżeli jednorazowa wartość transakcji z przedsiębiorcą przekracza 20 000 zł lub stanowi równowartość tej kwoty,
- zmniejszenie limitu dla płatności gotówkowych między przedsiębiorcami we wzajemnych rozliczeniach z kwoty 15 tys. zł do 8 tys. zł, poprzez wprowadzenie zmiany do art. 19 ustawy – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r., poz. 162, ze zm.), która polega na zmniejszeniu z 15 000 zł do 8 000 zł kwoty, od której przedsiębiorcy do rozliczeń między sobą muszą wykorzystywać rachunki płatnicze.

Z uwagi na zmianę, jaką wprowadzono w omawianej ustawie przez art. 5 ustawy z dnia 9 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw¹³⁴, ww. limity wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2023 r.

Dodatkowo, w przedmiotowej ustawie wprowadzono obowiązek umożliwienia przyjmowania płatności bezgotówkowych przez przedsiębiorców. Jest to dodawany do ww. ustawy Prawo przedsiębiorców przepis art. 19a ust. 1, który brzmi następująco: „Przedsiębiorca zapewnia możliwość dokonywania zapłaty w każdym miejscu, w którym działalność gospodarcza jest faktycznie wykonywana, w szczególności w lokalu, poza lokalem przedsiębiorstwa lub w pojeździe wykorzystywanym do świadczenia usług transportu pasażerskiego, przy użyciu instrumentu płatniczego, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2020 r. poz. 794 i 1639 oraz z 2021 r. poz. 355).” (przepis nie dotyczy przedsiębiorców, którzy nie mają obowiązku posiadania kasy rejestrującej).

Warto również wspomnieć, że zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, wprowadzoną na mocy ustawy z dnia 29 października 2021 r. zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw – od dnia 1 lipca 2022 r. przedsiębiorcy zostali obowiązani do zapewnienia współpracy kas

¹³⁴ Ustawa z dnia z dnia 9 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2349).

rejestrujących online z terminalami płatniczymi, zgodnie z wymaganiami technicznymi dla kas rejestrujących. W I kwartale 2022 r. Ministerstwo Finansów opublikowało jednak komunikat, z którego wynika zamiar rozpoczęcia działań legislacyjnych, zmierzających do odroczenia o 2.5 roku ww. obowiązku, tj. do dnia 1 stycznia 2025 r.¹³⁵.

Wskazać należy, że NBP na etapie uzgodnień międzyresortowych postulował wykreślenie ww. przepisów dotyczących limitów gotówkowych, tj. limitu 20 tys. zł dla konsumentów oraz limitu 8 tys. dla przedsiębiorców, wskazując m.in. na znaczną liczbę osób w Polsce, które nie posiadają rachunku płatniczego¹³⁶, oraz poddając w wątpliwość praktyczność takiego rozwiązania w odniesieniu do przedsiębiorców, a także podnosząc zastrzeżenia natury formalno-prawnej.

7.4.11. Projekt ustawy o Systemie Informacji Finansowej

Przygotowanie projektu ustawy o Systemie Informacji Finansowej¹³⁷ związane jest z obowiązkiem implementacji do polskiego porządku prawnego prawa unijnego, obejmującego regulacje służące zapobieganiu wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.

Zagadnienia związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w prawodawstwie unijnym reguluje głównie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (IV Dyrektywa AML), znowelizowana dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającą dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającą dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE (V Dyrektywa AML).

Natomiast kwestie dotyczące wyznaczenia organów krajowych właściwych w sprawach zapobiegania przestępstwom, wykrywania, prowadzenia dochodzeń lub ścigania przestępstw oraz dostępu tych organów do informacji o rachunkach bankowych są zawarte w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 z dnia 20 czerwca 2019 r. ustanawiającej zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylającej decyzję Rady 2000/642/WSiSW¹³⁸.

Jak wskazuje motyw 20 preambuły V Dyrektywy AML, opóźniony dostęp organów państwowych do informacji o tożsamości posiadaczy rachunków bankowych i płatniczych oraz skrytek depozytowych,

---

¹³⁵<https://www.gov.pl/web/finanse/odroczenie-obowiazku-integracji-urzedzen-akceptujacych-karty-płatnicze-z-kasami-fiskalnymi>

¹³⁶ Według badania „Zwyczaże płatnicze w Polsce w 2020 r.”, zrealizowanego przez NBP, stopień „niebankowienia”, mierzony brakiem rachunku płatniczego lub konta bankowego, dla osób pełnoletnich wyniósł 11,5%, natomiast w grupie osób w wieku 65 lat i powyżej wyniósł powyżej 28%. Podobnie, zgodnie z ww. badaniem, stosunkowo wysoki jest odsetek osób nieposiadających karty płatniczej, mierzony brakiem posiadania takiego instrumentu płatniczego, który dla osób pełnoletnich wyniósł 18,3%, zaś dla osób w wieku 65 lat i powyżej wyniósł aż 47,5%.

¹³⁷ Zob. <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12341005/katalog/12744279#12744279>

¹³⁸ Dz. Urz. UE L 186 z 11.07.2019, str. 122-137.

zwłaszcza rachunków i skrytek anonimowych, utrudnia wykrywanie transferów środków związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Dane umożliwiające identyfikację rachunków bankowych i płatniczych oraz skrytek depozytowych należących do tej samej osoby są rozdrobnione i w związku z tym niedostępne w odpowiednim czasie dla organów państwowych, w tym dla jednostek analityki finansowej.

Organy publiczne, w celu pozyskania pełnej informacji w zakresie sprawnego uzyskiwania informacji o rachunkach bankowych, rachunkach płatniczych lub skrytkach sejfowych osób i podmiotów powiązanych z poważną przestępczością, muszą prowadzić czasochłonne i kosztowne działania, w tym korespondencję z licznymi instytucjami funkcjonującymi na rynku finansowym, lub korzystać z płatnych rozwiązań komercyjnych, tj. z centralnej informacji o rachunkach, działającej przy Krajowej Izbie Rozliczeniowej S.A. Zgodnie z projektowaną regulacją, w celu ułatwienia i przyspieszenia działania ww. organów publicznych w przedmiotowym zakresie, planuje się utworzenie Systemu Informacji Finansowej (SInF). Należy zaznaczyć, że intencją projektodawcy nie jest istotna zmiana dotychczasowych przepisów określających zakres uprawnień przysługujących organom publicznym w tym obszarze ani zmiana zakresu tajemnic służbowych, w tym tajemnicy bankowej. SInF ma jedynie umożliwić, w określonych przypadkach, sprawne zlokalizowanie rachunku lub innego produktu (służącego gromadzeniu, przechowywaniu lub inwestowaniu środków finansowych), należącego do danej osoby lub podmiotu, bez możliwości uzyskania informacji o znajdujących się na nim aktywach czy dokonywanych transakcjach.

Projekt ustawy przewiduje, że SInF będzie służyć przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu poważnych przestępstw oraz do innych celów wskazanych w ustawie.

Stosownie do propozycji rozwiązań, SInF ma być prowadzony przy użyciu systemu teleinformatycznego izby rozliczeniowej STIR, o którym mowa w art. 119zg pkt 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa¹³⁹. Jako organ właściwy w sprawach SInF został wyznaczony Szef Krajowej Administracji Skarbowej, który obecnie wykorzystuje STIR do przetwarzania danych i informacji i w związku z powyższym nie powstanie konieczność budowania od podstaw systemów umożliwiających odbieranie informacji o rachunku ze STIR.

W projektowanych przepisach określono typ informacji o rachunkach, które mają być przekazywane przez podmioty zobligowane do dostarczania informacji o rachunku do SInF (tzw. instytucje zobowiązane). Zakres przekazywanych informacji o rachunku zawiera między innymi: dane identyfikacyjne (w tym imię i nazwisko oraz obywatelstwo) posiadaczy rachunku, pełnomocników do rachunku, beneficjentów rzeczywistych posiadaczy rachunku oraz datę otwarcia i zamknięcia rachunku.

Projekt ustawy został przekazany do uzgodnień w lipcu i październiku 2021 r. NBP zgłosił uwagi do ww. projektu w obu seriach konsultacji, w tym uwagę dotyczącą wyłączenia z raportowania do SInF rachunków w systemach płatności prowadzonych przez NBP, która została uwzględniona.

---

¹³⁹ STIR - rozumie się przez to system teleinformatyczny izby rozliczeniowej spełniający minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych określone w przepisach wydanych na podstawie [art. 18](#) ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

W dniu 6 grudnia 2021 r. Komitet do Spraw Europejskich przyjął projekt ustawy o Systemie Informacji Finansowej z uwzględnieniem uzgodnionych uwag Ministra do Spraw Unii Europejskiej i Narodowego Banku Polskiego.

Komitet do Spraw Europejskich rekomendował rozpatrzenie projektu ustawy Stałemu Komitetowi Rady Ministrów, po przedłożeniu przez Ministra Finansów, i w związku z powyższym projekt ww. ustawy (w wersji z dnia 16 grudnia 2021 r.) został skierowany do rozpatrzenia na posiedzeniu Stałego Komitetu Rady Ministrów.

Zgodnie z roboczymi ustaleniami Stałego Komitetu Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2022 r. Komitet omówił projekt ustawy i zdecydował o wystąpieniu do Komitetu Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i Spraw Obronnych o rozstrzygnięcie uwag niektórych ministrów.

7.4.12. Rządowy projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku

Projekt ten ma na celu uporządkowanie i usprawnienie funkcjonowania instytucji rynku finansowego, w szczególności w zakresie eliminacji barier dostępu do rynku finansowego, usprawnienia nadzoru nad rynkiem finansowym, ochrony klientów instytucji finansowych, ochrony akcjonariuszy mniejszościowych w spółkach publicznych oraz zwiększenia poziomu cyfryzacji w realizacji przez Komisję Nadzoru Finansowego i Urząd Komisji Nadzoru Finansowego obowiązków nadzorczych, poprzez odpowiednie zmiany w zakresie ustaw go regulujących.

Zawarte w projekcie ustawy nowelizacje przepisów regulujących prawno-instytucjonalne otoczenie rynku finansowego wynikają m.in. ze spełnienia niektórych postulatów zawartych w Strategii Rozwoju Rynku Finansowego (przyjętej w uchwale nr 114 Rady Ministrów z dnia 1 października 2019 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Rynku Kapitałowego - M.P. z 2019 r. poz. 1027), w szczególności w zakresie ułatwienia funkcjonowania podmiotom nadzorowanym przez KNF poprzez uproszczenie procedur licencyjnych oraz obowiązków w zakresie raportowania, ale także w zakresie wzmocnienia ochrony inwestorów indywidualnych. Ponadto, projekt ustawy realizuje Strategię w zakresie stworzenia warunków regulacyjnych dla rozwoju rynku pożyczek papierów wartościowych.

Projekt ustawy zakłada nowelizację 19 ustaw, które w ocenie ministra właściwego ds. instytucji finansowych wymagają najpilniejszych i najważniejszych zmian legislacyjnych w obszarze rynku finansowego.

Z punktu widzenia NBP, jako organu prowadzącego postępowania w sprawie wydania przez Prezesa NBP opinii na temat zmian w regulaminach KDPW_CCP, najistotniejszą zmianą w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi wydaje się zmiana polegająca na dodaniu w art. 48 przepisu ust. 17, który ma na celu zmniejszenie obciążenia CCP jako przedsiębiorcy w procesach zatwierdzania regulaminów. W tym kontekście zauważenia wymaga, iż obecne przepisy sprawiają, że jednocześnie prowadzonych jest kilka postępowań, w ramach których ocenie podlegają te same regulacje. W szczególności, należy w tym kontekście wymienić przepisy ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz rozporządzenie EMIR, zgodnie z którymi w przypadku, gdy CCP zamierza rozszerzyć swoją działalność o dodatkowe usługi nieobjęte pierwotnym zezwoleniem lub działalność nieobjętą tym zezwoleniem lub jeżeli CCP zamierza przyjąć istotną zmianę w modelach i parametrach przyjętych do obliczania wymogów dotyczących depozytów zabezpieczających, składek na rzecz funduszu na wypadek niewykonania zobowiązania,

wymogów dotyczących zabezpieczenia i innych mechanizmów kontroli ryzyka, ma obowiązek wystąpić o odpowiednie zezwolenia do KNF i do Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych. W związku z tym, zaproponowane nowe brzmienie przepisów ma na celu taką ich modyfikację, aby postępowania w sprawie zatwierdzenia zmian do regulaminów sporządzanych przez CCP nie mogły być prowadzone na podstawie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, w przypadkach gdy jest prowadzone postępowanie na podstawie przepisów rozporządzenia EMIR, w ramach którego są zatwierdzane te zmiany.

W zakresie zmian dotyczących systemu płatniczego, projekt zawiera także zmiany do ustawy o usługach płatniczych. Zmiany te polegają na rozszerzeniu możliwości karania członków organów podmiotów określonych w ustawie o usługach płatniczych oraz wprowadzeniu możliwości doręczeń elektronicznych w rozumieniu ustawy o doręczeniach elektronicznych w odniesieniu do czynności kontrolnych i innych czynności nadzorczych KNF niemających formy decyzji administracyjnej.

7.5. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

Fundacja Polska Bezgotówkowa odpowiada za realizację Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego (powszechnie znanego jako Program Polska Bezgotówkowa), który ma na celu rozwój sieci akceptacji płatności bezgotówkowych w Polsce poprzez finansowanie terminali płatniczych dla przedsiębiorców oraz innych podmiotów akceptujących płatności bezgotówkowe¹⁴⁰. Ponadto Fundacja podejmuje działania o charakterze promocyjnym i edukacyjnym, kierowane do polskich przedsiębiorców i konsumentów, które zachęcają do bezpiecznego korzystania z płatności bezgotówkowych. W czerwcu 2021 r. Fundacja uruchomiła portal edukacyjny GotowiBezgotowkowi.pl, który ma stanowić kompendium wiedzy na temat płatności bezgotówkowych, finansów cyfrowych, bezpieczeństwa w sieci oraz zarządzania domowymi finansami¹⁴¹. W II połowie 2021 r. na portalu GotowiBezgotowkowi.pl umieszczane były kolejne materiały edukacyjne. Jednocześnie Fundacja prowadziła szereg prac związanych z podjęciem współpracy z kolejnymi instytucjami, umożliwiającymi upowszechnianie obrotu bezgotówkowego w mniejszych miejscowościach, a także aktywnie wspierała agentów rozliczeniowych i banki w zakresie szerokiej promocji nowoczesnych płatności. Fundacja wsparła również działania Narodowego Banku Polskiego w obszarze zapewnienia konsumentom dostępu do wszystkich form płatności, w tym gotówki i bezgotówkowych instrumentów płatniczych.

7.5.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji

Fundacja Polska Bezgotówkowa kontynuowała w II połowie 2021 r. działania na rzecz zwiększenia akceptacji bezgotówkowych instrumentów płatniczych w administracji. W ramach Programu Polska Bezgotówkowa podmioty administracji publicznej, administracji skarbowej, urzędy samorządu terytorialnego, sądy i publiczna służba zdrowia mogą uzyskać finansowanie kosztów instalacji terminala w każdym punkcie kasowym, kosztów obsługi terminala oraz kosztów prowizji z tytułu realizacji transakcji bezgotówkowych w okresie od podpisania umowy do dnia 31 grudnia 2025 r. W przypadku pozostałych podmiotów

¹⁴⁰ Zgodnie z porozumieniem zawartym w dniu 30 września 2020 r. przez Ministra Finansów, przedstawicieli Związku Banków Polskich, organizacji płatniczych – VISA i Mastercard oraz Fundacji Polska Bezgotówkowa, finansowanie terminali na rzecz podmiotów z sektora publicznego oraz podmiotów komercyjnych ze środków Fundacji przedłużone zostało co najmniej do dnia 31 grudnia 2025 r.

¹⁴¹ Link do portalu: <https://gotowibezgotowkowi.pl/>.

publicznych (m.in. muzeów, szkół, przedszkoli, teatrów i przedsiębiorstw komunalnych) stosowane są w ramach Programu zasady obowiązujące tzw. standardowych akceptantów, tj. finansowane są koszty związane z instalacją, użytkowaniem i serwisowaniem terminali POS oraz obsługą transakcji bezgotówkowych przez 12 miesięcy lub do 100 tys. zł obrotu.

Z danych Fundacji Polska Bezgotówkowa wynika, że w okresie od dnia 1 września 2018 r., tj. od momentu rozszerzenia Programu o podmioty administracji publicznej¹⁴², do dnia 31 grudnia 2021 r. do Programu przez nią realizowanego przystąpiło 2495 różnych jednostek administracji publicznej (tzw. akceptanci sektorowi), w których zostało zainstalowane 10798 terminali. W II półroczu 2021 r. zainstalowano ponad 700 terminali u 151 nowych akceptantów sektorowych. Z wykorzystaniem aktywnych terminali zrealizowano narastająco w trakcie Programu w okresie do końca grudnia 2021 r. ponad 10,1 mln transakcji o wartości blisko 1,4 mld zł.

7.5.2. Zwiększanie sieci akceptantów elektronicznych instrumentów płatniczych w punktach handlowo-usługowych

W II połowie 2021 r. Fundacja Polska Bezgotówkowa kontynuowała działania w zakresie rozbudowy sieci akceptacji instrumentów płatniczych, upowszechniania i promocji obrotu bezgotówkowego, a także promocji innowacji technologicznych wspierających obrót bezgotówkowy w Polsce. Program Polska Bezgotówkowa zakłada zwiększenie w ciągu 7 lat liczby terminali płatniczych POS o ok. 650 tys. sztuk. Cel, jaki został przyjęty w tym zakresie na 2021 r., wynosił 450 tys. sztuk terminali narastająco od początku Programu (przy czym do końca grudnia 2021 r. zainstalowano 464,1 tys. terminali). Do końca 2021 r. z Programu skorzystało w Polsce 333,4 tys. podmiotów.

Bardzo znaczący wzrost zainteresowania urządzeniami w ramach Programu przyniósł koniec 2021 r. Liczne działania podejmowane przez Fundację Polska Bezgotówkowa, a także wprowadzenie od dnia 1 stycznia 2022 r. obowiązku przyjmowania płatności elektronicznych, spowodowały podpisanie umowy w grudniu 2021 r. przez blisko 20 tys. podmiotów, co było rekordowym wynikiem Programu od początku jego uruchomienia.

Fundacja Polska Bezgotówkowa finansuje koszty związane z instalacją, użytkowaniem i serwisowaniem terminali POS oraz obsługą transakcji bezgotówkowych przez 12 miesięcy do 100 tys. zł obrotu w każdej działalności oferującej możliwość dokonania zakupu i przeprowadzenia płatności. Agenci rozliczeniowi mogą zgłaszać do Programu dowolne podmioty posiadające NIP, niezależnie od branży i konstrukcji prawnej. Kryteriami przystąpienia do Programu Polska Bezgotówkowa jest brak umowy z agentem rozliczeniowym na akceptację płatności bezgotówkowych w ostatnich 12 miesiącach. Agenci rozliczeniowi mają możliwość oferowania akceptantom do trzech terminali płatniczych (wyjątkiem jest branża transportu drogowego osób, gdzie przysługuje do 20 terminali płatniczych w ramach Programu). Fundacja wspiera agentów w zakresie działań na rzecz zwiększenia zainteresowania Programem podmiotów działających w miejscowościach i branżach, które jeszcze nie wykorzystują płatności bezgotówkowych.

---

¹⁴² Wcześniej podmioty sektora publicznego były objęte Programem upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, który był realizowany od kwietnia 2017 r. przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz KIR.

Od momentu rozpoczęcia operacyjnej działalności przez Fundację, tj. od lutego 2018 r., do dnia 31 grudnia 2021 r. do Programu przystąpiło 15 agentów rozliczeniowych, którzy reprezentują niemal cały rynek acquiringu w Polsce. Zmiany organizacyjne w ramach tych agentów spowodowały, że w 2021 r. dwóch z nich zaprzestało działalności, którą przejął inny agent. Według danych na dzień 31 grudnia 2021 r.¹⁴³, w ramach Programu zostało zawartych ponad 333,4 tys. umów, na podstawie których zainstalowano ponad 464,1 tys. terminali. Z danych zgromadzonych przez Fundację wynika, że ponad 84,8% tych terminali zrealizowało transakcje, przy czym średnia wartość transakcji wyniosła 56,4 zł. Średnia liczba transakcji przypadająca na aktywny terminal wyniosła od początku Programu ponad 79 sztuk miesięcznie, zaś średni miesięczny obrót na terminal wyniósł 4.450 zł. Na terminalach zainstalowanych w przypadku tzw. standardowych akceptantów (akceptantów niebędących podmiotami administracji publicznej), które zostały zgłoszone do Programu, wykonano w II połowie 2021 r. w sumie ponad 202 mln transakcji na łączną kwotę ponad 11,9 mld zł. Z dofinansowania terminali korzysta blisko 350 branż w ponad 15 tys. miejscowości na terenie całej Polski, z tego ponad 52% w pięciu województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim oraz dolnośląskim. Wśród wszystkich reprezentowanych branż, w II połowie 2021 r. najwyższa średnia liczba transakcji realizowanych na terminalu była odnotowywana w przypadku sklepów spożywczych, a najwyższe średnie obroty na terminalu osiągały apteki.

W drugiej połowie 2021 r. terminale zainstalowane na rynku w ramach Programu Polska Bezgotówkowa nie były dotknięte obostrzeniami, aczkolwiek aktywność poszczególnych branż nadal była osłabiona przez skutki pandemii. Pandemia spowodowała m.in. zmiany sezonowe w poziomie płatności bezgotówkowych w urządzeniach płatniczych, powodując, że największa aktywność transakcyjna miała miejsce w miesiącach wakacyjnych, a nie w grudniu – jak występowało to w poprzednich latach. Rekordowym miesiącem w Programie był lipiec 2021 roku - przedsiębiorcy korzystający z terminali w Programie zrealizowali ponad 39,9 mln transakcji na kwotę 2,2 mld zł. W lipcu 2021 r. średnio w terminalu realizowane było 116 transakcji na kwotę 6,4 tys. zł.

7.6. Działania na rzecz ograniczenia wykluczenia finansowego

7.6.1. Działania na rzecz zapewnienia dostępu do usług bankowych osobom z niepełnosprawnościami

Sektor bankowy podejmuje działania, których celem jest zapewnienie wysokiej jakości obsługi bankowej swoich klientów, także osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami. Prowadzą one do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i finansowemu tej grupy klientów. Koordynacją podejmowanych inicjatyw zajmuje się Grupa robocza ds. obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki, która funkcjonuje w ramach Związku Banków Polskich od 2011 r.

W II połowie 2021 r. Grupa robocza dokonała aktualizacji bazy danych bankomatów działających na terenie Polski, które mają udogodnienia dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Ostatnia aktualizacja została przeprowadzona w październiku 2021 r. Uruchomiona, w ramach projektu „Dostępny Bankomat”¹⁴⁴, w marcu 2018 r. dedykowana strona internetowa umożliwi wszystkim użytkownikom sieci internetowej

¹⁴³ Źródło: Fundacja Polska Bezgotówkowa.

¹⁴⁴ Platforma „Dostępny Bankomat” spełnia wymagania dotyczące standardu WCAG 2.0 na poziomie AA. Dostępna jest również aplikacja na systemy iOS oraz Android. Informacje na temat bankomatów z różnego rodzaju udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych znajdują się pod adresem: <http://www.dostepnybankomat.pl/>

dostęp do bazy bankomatów z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami, takimi jak: klawiatura numeryczna z oznaczeniem w alfabecie Braille'a, opis elementów urządzenia w alfabecie Braille'a, tryb kontrastowy, wejście słuchawkowe, wbudowany głośnik, podjazd i przestrzeń dla osób poruszających się na wózkach lub ekran dotykowy. Obecnie w bazie serwisu „Dostępny Bankomat” znajduje się ponad 14 tys. bankomatów należących do banków i sieci niezależnych, takich jak Planet Cash i Euronet. To ponad 68% wszystkich urządzeń, które funkcjonują na polskim rynku. W momencie uruchomienia projektu udział ten wynosił ok. 50%.

We wrześniu 2021 r. ZBP, w porozumieniu z Grupą roboczą, przedstawił Ministerstwu Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) informację na temat zainteresowania banków uzyskaniem certyfikatu dostępności, o którym jest mowa w Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Informacja ta została przygotowana w związku z realizowanym przez MFiPR badaniem dotyczącym potrzeb finansowych przedsiębiorców w zakresie zapewnienia dostępności. We wrześniu 2021 r. ZBP przesłał ponadto do MFiPR informację na temat przewidywanych kosztów wdrożenia w polskim sektorze bankowym postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług. Oszacowaniu podlegały w szczególności koszty aktualizacji oprogramowania do bankomatów, aby dostosować je do wymogów dostępności (lub zakupu nowego oprogramowania) oraz koszty audytu dostępności stron internetowych i dostosowania samych stron do wymogów dostępności¹⁴⁵.

W listopadzie 2021 r. Grupa robocza była konsultowana w sprawie zakresu przedmiotowego i sposobu przeprowadzenia badania ankietowego na temat doświadczeń, potrzeb i barier w korzystaniu z usług bankowych przez osoby z niepełnosprawnościami, które ZBP planuje zrealizować we współpracy z firmą Kantar. Wyniki tego badania mogą pomóc bankom w dalszym dostosowywaniu do wymogów dostępności produktów i usług oferowanych klientom ze szczególnymi potrzebami.

7.7. Działania na rzecz SEPA¹⁴⁶

7.7.1. Działania związane z paneuropejskim poleceniem przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

Uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec grudnia 2021 r. było 24 polskich dostawców usług płatniczych.

Na koniec grudnia 2021 r. NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 18 banków (podobnie jak w I półroczu 2021 r.), które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR. Rozrachunek systemu STEP2-T (usługa SCT) ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych

¹⁴⁵ W przypadku aktualizacji oprogramowania do terminali płatniczych, aby dostosować je do wymogów dostępności uznano, że koszty zostaną poniesione przez dostawców terminali.

¹⁴⁶ Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro.

krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec grudnia 2021 r. KIR wymieniała w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

Z analizy danych statystycznych przekazanych przez dostawców usług płatniczych za II półrocze 2021 r. wynika, że w analizowanym okresie zrealizowano 27,8 mln poleceń przelewu w standardzie SEPA (5,5 mln zleceń krajowych, 6,0 mln transgranicznych wysyłanych i 16,3 mln otrzymanych) o wartości 198,9 mld euro. W stosunku do poprzedniego półrocza stanowi to wzrost liczby i wartości transakcji odpowiednio o 11,2% i 21,2% (w I półroczu 2021 r. zrealizowano 25,0 mln poleceń przelewu o wartości 164,1 mld euro).

7.7.2. Działania związane z paneuropejskim poleceniem zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)

Na koniec grudnia 2021 r. bezpośrednimi uczestnikami w schemacie podstawowego SDD, tj. dla płatności pomiędzy osobami fizycznymi a przedsiębiorcami na obszarze SEPA, było 4 polskich dostawców usług płatniczych, a w schemacie SDD dla przedsiębiorców (B2B) trzech dostawców, podobnie jak miało to miejsce w I półroczu 2021 r.

Z analizy danych statystycznych przekazanych przez dostawców usług płatniczych za II półrocze 2021 r. wynika, że w omawianym okresie zrealizowano 2,9 tys. poleceń zapłaty w standardzie SEPA (1 tys. zleceń krajowych i 1,9 tys. transgranicznych otrzymanych) o wartości 48,5 mln euro. W stosunku do poprzedniego półrocza stanowi to wzrost liczby i wartości transakcji polecenia zapłaty SEPA odpowiednio o 11,5% i 40,6% (w I półroczu 2021 r. zrealizowano 2,6 tys. poleceń zapłaty o wartości 34,5 mln euro).

7.8. Europejska Inicjatywa Płatności (European Payments Initiative)

W dniu 9 listopada 2021 r. Polska, Belgia, Finlandia, Francja, Niemcy, Hiszpania oraz Holandia wydały wspólne oświadczenie w sprawie poparcia Europejskiej Inicjatywy Płatności (EPI)^{147 148}.

EPI jest to inicjatywa, która wyewoluowała z Inicjatywy Paneuropejskiego Systemu Płatniczego (PEPSI), a która obecnie skupia ponad 31 instytucji kredytowych (w tym PKO BP) oraz 2 agentów rozliczeniowych o zasięgu paneuropejskim. EPI jest inicjatywą sektora prywatnego, jest jednak wspierana zarówno przez ww. 7 państw członkowskich, jak i przez Komisję Europejską oraz Europejski Bank Centralny.

W pierwszej fazie, po powołaniu ww. przedsięwzięcia, jako główny cel wskazywano stworzenie europejskiego rozwiązania płatniczego, pozwalającego na dokonywanie płatności natychmiastowych, które mogłoby stworzyć realną przeciwwagę dla globalnych schematów kartowych Mastercard i Visa. Założeniem było wprowadzenie takich rozwiązań dla konsumentów oraz akceptantów, które umożliwiłoby przelewy natychmiastowe, płatności kartowe, elektroniczne portfele oraz płatności P2P, jak również wykorzystanie technologii NFC oraz kodów QR. Rozwiązania proponowane początkowo przez EPI miały mieć zastosowanie zarówno u fizycznych akceptantów, jak i w e-commerce, tj. do płatności w Internecie. W pierwszym kwartale 2022 r. doszło jednak do przewartościowania założeń i obecnie EPI zamierza

¹⁴⁷ <https://www.gov.pl/web/finanse/polska-popiera-europejska-inicjatywe-platnosci-epi>

¹⁴⁸ [About - European Payments Initiative \(epicompany.eu\)](#)

skoncentrować swoje działania na budowie rozwiązania płatniczego wykorzystującego płatności natychmiastowe w oparciu o schemat SEPA Instant Credit Transfer (SCT Inst).

Wskazać należy, że upowszechnienie nowych instrumentów płatniczych wymagać będzie odpowiednich impulsów do zmian po stronie konsumentów oraz akceptantów, a zatem wytworzenia odpowiednich wartości dodanych dla tych podmiotów, które to wartości miałyby wynikać ze zmiany przyjętych przez użytkowników rozwiązań oraz zwyczajów płatniczych. W tym zakresie istotny wpływ będzie miał również łatwy dostęp nowych rozwiązań do technologii stosowanych w urządzeniach mobilnych (np. smartfonach), terminalach płatniczych itp. Doświadczenia krajowych rozwiązań, takich jak BLIK, Swish, iDEAL czy Bizum, pokazują jednak, że wprowadzanie nowych rozwiązań może zakończyć się sukcesem, o ile ich rozpowszechnianie jest oparte o zaspokajanie rzeczywistych potrzeb użytkowników.

8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na mocy art. 16 ust. 1 i 3 *ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami* (Dz.U. z 2019 r., poz. 212, ze zm.), Prezes NBP wydaje zezwolenia na prowadzenie systemów płatności (z wyjątkiem systemów prowadzonych przez NBP, tj. SORBNET2 i TARGET2-NBP) oraz na dokonywanie zmian w zasadach ich funkcjonowania.

W II półroczu 2021 r. Prezes NBP wydał dwie decyzje zezwalające na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności. Pierwsza z nich dotyczyła zezwolenia na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania Systemu Płatności BLIK, którego operatorem jest Polski Standard Płatności sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie. Druga decyzja została wydana w stosunku do Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. z siedzibą w Warszawie i obejmowała zezwolenie na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności Elixir.

Ponadto w II półroczu 2021 r. kontynuowano ocenę nadzorczą Systemu Płatności BlueCash, którego operatorem jest Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie, pod kątem zgodności ze standardami ujętymi w dokumencie *Zasady dotyczące infrastruktury rynków finansowych*¹⁴⁹ oraz w oparciu o metodologię zawartą w dokumencie *Zasady dotyczące infrastruktury rynków finansowych: Zasady przekazywania informacji i metodologii oceny*¹⁵⁰. Spółka przekazała uzupełniające informacje i wyjaśnienia wraz ze stosowną dokumentacją. Prowadzono także prace nad przygotowaniem wstępnego raportu z oceny.

W analizowanym okresie działania nadzorcze polegały także na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności w celu zapewnienia zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji – stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

8.2. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi

Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania schematów płatniczych funkcjonujących na terenie Polski. Na podstawie art. 132zm ust. 1 i 2 *ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1907 ze zm.; dalej: UUP), Prezes

¹⁴⁹ *Principles for financial market infrastructures (PFMIs)*, CPSS-IOSCO (obecnie CPMI-IOSCO), kwiecień 2012 r. <http://www.bis.org/cpmi/publ/d101a.pdf>.

¹⁵⁰ *Principles for financial market infrastructures: Disclosure framework and Assessment methodology*, CPSS-IOSCO (obecnie CPMI-IOSCO), grudzień 2012 r., <http://www.bis.org/cpmi/publ/d106.pdf>.

NBP wydaje zezwolenia na prowadzenie schematów płatniczych oraz na zmiany w zasadach ich funkcjonowania (z wyłączeniem tzw. trójstronnych¹⁵¹ oraz unijnych schematów płatniczych¹⁵²).

W drugim półroczu 2021 r., decyzją Prezesa NBP wydano zezwolenie na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego BLIK, prowadzonego przez Polski Standardu Płatności sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie.

Dokonano również oceny zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego Mastercard, prowadzonego przez Mastercard Europe S.A. oraz rozpoczęto ocenę zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego Visa Europe, prowadzonego przez Visa Europe Limited, na podstawie informacji otrzymanych zgodnie z art. 132zo ust. 3 UUP.

W związku z zakończoną w 2020 r. oceną zasad funkcjonowania schematów płatniczych Visa Europe i Mastercard pod kątem zgodności z wymogami odnoszącymi się do zapewnienia rozdzielności w zakresie rachunkowości, organizacji i procedur podejmowania decyzji systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje, określonymi w art. 3 - 17 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/72¹⁵³, zwrócono się także do organizacji płatniczych Visa Europe Limited oraz Mastercard Europe SA o przekazanie informacji o sposobie uwzględnienia rekomendacji sformułowanych przez NBP w wyniku przedmiotowej oceny.

Ponadto, w wyniku przeprowadzonych analiz sposobu świadczenia usług przez podmioty działające na rynku usług płatniczych pod kątem możliwości prowadzenia przez nie schematów płatniczych, uznano, iż rozwiązania płatnicze oferowane przez PayEye sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu oraz przez UPEPO sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu, stanowią trójstronne schematy płatnicze, podlegające nadzorowi Prezesa NBP. Powyższe skutkowało umieszczeniem schematu płatniczego „payeye” (prowadzonego przez PayEye sp. z o.o.) oraz schematu płatniczego „PaySperience” (prowadzonego przez UPEPO sp. z o.o.) na *Liście schematów płatniczych nadzorowanych przez Prezesa NBP*.

8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 UUP, Prezes NBP wydaje opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 UUP (usługa *acquiringu*), którą planuje świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na działalność w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF, zgodnie z art. 61a UUP, przekazuje Prezesowi NBP kopię wniosku wraz z dokumentacją złożoną przez wnioskodawcę.

¹⁵¹ Trójstronny schemat płatniczy (w tym trójstronny system kart płatniczych) to schemat płatniczy, w ramach którego wydawanie instrumentów płatniczych oraz usługa *acquiringu* są świadczone przez podmiot prowadzący schemat.

¹⁵² Unijny schemat płatniczy (w tym trójstronny oraz czterostronny schemat płatniczy) to schemat płatniczy, którego zasady funkcjonowania na terytorium Polski zostały poddane ocenie przez odpowiedni organ nadzoru państwa członkowskiego innego niż Polska lub odpowiedni organ Unii Europejskiej.

¹⁵³ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/72 z dnia 4 października 2017 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych ustanawiających wymogi, które muszą spełniać systemy kart płatniczych i podmioty obsługujące transakcje w celu zapewnienia stosowania wymogów niezależności pod względem rachunkowości, organizacji i procedury podejmowania decyzji (Dz. Urz. UE L 13 z dnia 18 stycznia 2018 r., str. 1).

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów, ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej mają na celu ocenę wniosku pod kątem zgodności z prawem oraz zapewnienia bezpieczeństwa i sprawności planowanego świadczenia usługi *acquiringu*.

W II półroczu 2021 r. kontynuowano postępowania w stosunku do dwóch krajowych instytucji płatniczych w sprawie wydania opinii Prezesa NBP w przedmiocie wniosku o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych, w tym usługi *acquiringu*. Odnośnie do jednej krajowej instytucji płatniczej postępowanie zostało zakończone wydaniem negatywnej opinii Prezesa NBP. Następnie, w wyniku przeprowadzenia postępowania z wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, po przedłożeniu przez krajową instytucję płatniczą dodatkowych informacji oraz dokumentów, Prezes NBP uchylił postanowienie wyrażające negatywną opinię w sprawie oraz pozytywnie zaopiniował przedmiotowy wniosek.

8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych

8.4.1. Wydawanie opinii

W II półroczu 2021 r. działania nadzorcze dotyczyły prac nad wydaniem dwóch opinii Prezesa NBP w zakresie zmian w regulaminach Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. i KDPW_CCP S.A.

Prezes NBP wydał pozytywną opinię w zakresie zmian Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowany) KDPW_CCP S.A., dotyczących istotnych kwestii związanych z zarządzaniem ryzykiem. Obejmowały one modyfikację modelu wyznaczania właściwych depozytów zabezpieczających w obrocie zorganizowanym względem uczestników rozliczających, związanych z identyfikacją czynników ryzyka z tytułu ryzyka korelacji oraz ryzyka płynności i koncentracji. Wydano także jedną pozytywną opinię Prezesa NBP odnośnie do zmian Regulaminu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. (dalej: Regulamin KDPW).

Ponadto wszczęto i prowadzono dwa postępowania w zakresie zatwierdzenia zmian w Regulaminie KDPW, z czego jedno z nich obejmowało w szczególności dostosowanie Regulaminu KDPW do wymogów związanych z dyscypliną rozrachunku, wynikających z rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/1229 z dnia 25 maja 2018 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych w zakresie dyscypliny rozrachunku¹⁵⁴.

8.4.2. Pozostałe działania

W II półroczu 2021 r. działania nadzorcze dotyczyły także kontynuacji prac związanych z analizą wstępnego stanowiska w sprawie przekazanego do NBP przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF) w czerwcu 2021 r. wniosku KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie zakresu zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych jako CCP, złożonego zgodnie z art. 15 ust. 1 w zw. z art. 17 ust. 1 i nast. rozporządzenia

¹⁵⁴ Dz. U. UE L 230 z 13.09.2018 r., s. 230.

EMIR¹⁵⁵. Rozszerzenie działalności KDPW_CCP S.A. ma polegać na możliwości rozliczania transakcji warunkowych repo zawieranych w obrocie zorganizowanym (rynek regulowany oraz alternatywne systemy obrotu). KDPW_CCP S.A. będzie przyjmowała do rozliczeń klasyczne transakcje repo, których przedmiotem są skarbowe papiery wartościowe rejestrowane w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych, z wyłączeniem obligacji indeksowanych. Transakcje repo będą objęte systemem zabezpieczania płynności rozliczeń transakcji, organizowanym przez KDPW_CCP S.A. od momentu przyjęcia ich do systemu rozliczeń prowadzonego przez KDPW_CCP S.A.

Działania nadzorcze dotyczyły również uczestnictwa NBP, zgodnie z procedurą określoną w art. 49 rozporządzenia EMIR, w procesie oceny proponowanych przez KDPW_CCP S.A. zmian w metodyce wyznaczania wartości wymogów właściwych depozytów zabezpieczających (rynek zorganizowany) oraz w metodyce testów warunków skrajnych (rynek niezorganizowany)¹⁵⁶. W grudniu 2021 r. członek Kolegium Nadzorczo ds. KDPW_CCP z ramienia NBP przekazał do UKNF pozytywne stanowisko NBP w sprawie zatwierdzenia zgłoszonych przez KDPW_CCP S.A. zmian.

W II półroczu 2021 r. działania związane z nadzorem nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych koncentrowały się także na czynnym udziale w pracach dotyczących przeprowadzenia przez ESMA oceny systemowego znaczenia brytyjskiej izby rozliczeniowej LCH Ltd, na podstawie art. 25 ust. 2c rozporządzenia EMIR, zakończonych wydaniem przez Prezesa NBP opinii, w której wyrażono akceptację kluczowych wniosków wynikających z oceny ESMA o uznaniu usług świadczonych przez LCH Ltd w odniesieniu do usług rozliczeniowych w PLN za istotnie systemowo ważne w rozumieniu przepisów rozporządzenia EMIR.

Zakończono prace związane z wnioskiem KNF z dnia 2 września 2021 r. o wydanie opinii Prezesa NBP w związku z dokonywanym przez KNF, w oparciu o art. 22 ust. 1 rozporządzenia CSDR¹⁵⁷, corocznym przeglądem i oceną działalności KDPW S.A. W wyniku analizy przekazanej przez KNF dokumentacji stwierdzono, iż nie zawierała ona elementów, które mogłyby wpłynąć na dotychczasowe stanowisko NBP, wyrażane uprzednio w formie opinii Prezesa NBP do poszczególnych wniosków KDPW S.A. o zatwierdzenie zmian w Regulaminie KDPW, w zakresie pozytywnej oceny tychże zmian. Przedmiotowa dokumentacja nie zawierała również informacji, które mogłyby mieć negatywne przełożenie na generalną ocenę funkcjonowania prowadzonego przez KDPW S.A. systemu rozrachunku papierów wartościowych. Stanowisko NBP w tej sprawie przekazano do KNF w dniu 12 października 2021 r.

¹⁵⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz. Urz. UE L 20 z dnia 27 lipca 2012 r., str. 1), znowelizowane rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2099 z dnia 23 października 2019 r. zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do procedur i organów związanych z udzielaniem zezwolenia CCP oraz wymogów dotyczących uznawania CCP z państw trzecich (Dz. Urz. UE L 322 z dnia 12 grudnia 2019 r., str. 1). W związku ze stwierdzeniem przez KNF w dniu 30 września 2021 r. kompletności wniosku KDPW_CCP S.A., przekazano do NBP całość dokumentacji na potrzeby dalszych analiz prowadzonych w ramach Kolegium Nadzorczo ds. KDPW_CCP.

¹⁵⁶ W dniu 27 września 2021 r. KNF stwierdziła kompletność wniosku KDPW_CCP w tym zakresie.

¹⁵⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (Dz. Urz. UE L 257 z dnia 28 sierpnia 2014 r., str. 1).

8.5. Działania w zakresie bezpieczeństwa i cyberodporności infrastruktury rynku płatniczego

W ramach wspólnych prac NBP i UKNF w dziedzinie cyberbezpieczeństwa, zostały przeanalizowane wyjaśnienia KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A. (dalej łącznie jako: Spółki KDPW lub Grupa KDPW) na temat sposobu realizacji zaleceń sformułowanych w ramach drugiej edycji badania ankietowego w dziedzinie cyberodporności¹⁵⁸, zakończonej w I połowie 2020 r.

W związku z powyższym wystosowano do Grupy KDPW wspólne stanowisko NBP i KNF. Poinformowano w nim o zidentyfikowanych obszarach, w ramach których, w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa, rekomendowane jest przeprowadzenie weryfikacji, optymalizacji lub poprawy wdrożonych rozwiązań oraz zapowiedziano kontynuację współpracy nadzorczej NBP i UKNF mającej na celu weryfikację działań podejmowanych przez Spółki KDPW dla wypełnienia wskazanych rekomendacji.

Ponadto, w związku z realizowaną przez NBP trzecią edycją badania ankietowego w dziedzinie cyberodporności, zainicjowaną w maju 2021 r., w II połowie 2021 r. przeprowadzono analizę ankiet, przekazanych przez operatorów systemów płatności objętych oceną (tj. przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., Blue Media S.A., Fiserv Polska S.A.¹⁵⁹ i Polski Standard Płatności sp. z o.o.).

Systemom prowadzonym przez poszczególnych operatorów przypisano profile odzwierciedlające ich poziom dojrzałości w obszarze cyberodporności. W stosunku do operatorów, których systemy zostały sklasyfikowane jako „stosunkowo dobre z obszarami do poprawy” bądź jako „wymagające znacznej poprawy”, sformułowano zalecenia.

W przedmiotowym okresie kontynuowano także prace nad *Oceną spełniania przez system SORBNET2 wymagań nadzorczych w zakresie odporności cybernetycznej dla infrastruktury rynku finansowego – CROE*. Po przekazaniu przez Gestora systemu SORBNET2 dokumentów w zakresie samooceny systemu SORBNET2, działania nadzorcze koncentrowały się na przygotowaniu raportu z oceny.

8.6. Pakiet PISA Framework

W dniu 22 listopada 2021 r. EBC opublikował nowe podejście nadzorcze Eurosystemu nad schematami i rozwiązaniami płatniczymi, których funkcjonowanie ma wpływ na system płatniczy w UE – tzw. pakiet PISA Framework (*Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements*)¹⁶⁰. Nowe podejście nadzorcze z jednej strony uwzględnia rozwój technologiczny, jaki nastąpił w ostatnim czasie w obszarze płatności, z drugiej – ujednotacza działania nadzorcze podejmowane wobec podmiotów, które pełnią jednocześnie różne funkcje w ramach kompleksowego rozwiązania płatniczego, tj. począwszy od ustalania wszelkich zasad związanych z funkcjonowaniem instrumentów płatniczych, do realizacji zleceń rozrachunku w systemach płatności, wynikających z transakcji przeprowadzanych takimi instrumentami.

¹⁵⁸ Badania ankietowe cyberodporności nadzorowanych infrastruktur rynku finansowego prowadzone są w oparciu o Wytyczne w zakresie bezpieczeństwa infrastruktury rynków finansowych w cyberprzestrzeni (ang. Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures, CPMI-IOSCO, czerwiec 2016 r., <http://www.bis.org/cpmi/publ/d146.pdf>). Do tej pory przeprowadzono trzy edycje badania, inicjowane odpowiednio w 2017, 2019 i 2021 r.

¹⁵⁹ Do dnia 24 września 2021 r. podmiot funkcjonował pod nazwą First Data Polska S.A.

¹⁶⁰ <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews211122.en.html>

Pakiet PISA Framework tworzą trzy dokumenty, określające wymagania nadzorcze stawiane schematom i rozwiązaniom płatniczym (*Ramy nadzorcze – Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements*), metodologię oceny zgodności z oczekiwaniami nadzorczymi (*Metodologia oceny – Eurosystem assessment methodology for electronic payment instruments, schemes and arrangements*) oraz zasady ustalania, czy dany schemat lub rozwiązanie płatnicze powinno pozostawać w obszarze zainteresowania EBC (*Zasady zastosowania - Exemption policy for the Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements*).

Pakiet PISA Framework zastępuje dotychczas stosowane dokumenty EBC we wszystkich obszarach szeroko rozumianych schematów i instrumentów płatniczych, tj. *Zharmonizowane podejście nadzorcze i standardy nadzorcze dla instrumentów płatniczych* (EBC, 2009 r.) oraz odpowiednie wymagania dla systemów kart płatniczych, schematów poleceń przelewu, schematów poleceń zapłaty, wytycznych w zakresie oceny powyższych schematów, jak również wymagania bezpieczeństwa dla systemów pieniądza elektronicznego. Należy zwrócić uwagę na szerokie podejście EBC do materii nadzorczej nad schematami i rozwiązaniami płatniczymi. Uwzględnia ono dorobek prawny UE w tym zakresie, w szczególności wynikający z dyrektyw PSD2 i EMD2, jak też bieżące prace legislacyjne w obszarze płatniczym (w tym projekt rozporządzenia MiCA), jednocześnie istotnie modyfikując stosowane pojęcia zaczerpnięte z tych regulacji.

Wymagania nadzorcze w ramach PISA Framework zostały oparte na regulacjach Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) oraz EBC, które stosuje się m.in. względem systemów płatności, tj. *Zasady dotyczące infrastruktury rynków finansowych (PFMIs; BIS CPMI-IOSCO, 2012 r.)*, a także *Zaktualizowane ramy nadzorcze dla systemów płatności detalicznych* (EBC, 2016 r.).

PISA Framework będzie miała również wpływ na sprawowanie nadzoru systemowego przez NBP nad schematami płatniczymi funkcjonującymi w Polsce. W ramach tych działań, NBP dokonuje oceny ich funkcjonowania, biorąc pod uwagę kryteria zgodności z przepisami prawa, a także mając na celu zapewnienie sprawności i bezpieczeństwa. W odniesieniu do ostatniego aspektu, mając na uwadze potrzebę zapewnienia odpowiedniego poziomu transparentności i spójności stosowanych wymogów, NBP stosuje standardy wypracowane na poziomie międzynarodowym, które ujmowane są w *Polityce sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego*, jako „wytyczne uzupełniające”. Mają one przede wszystkim charakter pomocniczy i umożliwiają uwzględnienie w ramach sprawowania bieżącego nadzoru aktualnych wymogów i oczekiwań, wypracowywanych na podstawie doświadczenia nadzorczego, jak też wskutek monitorowania rynku i występujących trendów.

Należy dostrzec, iż ramy prawne nadzoru systemowego w Polsce mają silnie ugruntowaną pozycję w poszczególnych regulacjach. W szczególności odnosi się do zasad nadzoru ustalonych w ustawie o usługach płatniczych, która precyzuje zakres podmiotowy nadzoru (tj. ustala, co należy rozumieć przez schemat płatniczy oraz instrument płatniczy, którego zasady funkcjonowania, począwszy od wydawania do przeprowadzania transakcji, ustala schemat) oraz czynności, jakie są wykonywane przez schemat płatniczy. Dlatego ewentualne zmiany w Polityce będą uwzględniać ten stan prawny, a implementacja PISA Framework do bieżącego nadzoru NBP będzie przede wszystkim polegać na uwzględnieniu tych wymogów, które odnoszą się do funkcji pełnionych przez schematy płatnicze w Polsce, zgodnie z ustawą o usługach płatniczych.

Ocena działań nadzorczych w II półroczu 2021 r.

W przedmiotowym okresie podejmowane działania nadzorcze koncentrowały się w szczególności na realizowaniu ustawowych zadań Prezesa NBP. Polegały one na ocenie systemów płatności, schematów płatniczych, systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych, a także na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania nadzorowanej infrastruktury, w tym – w przeważającej mierze – na analizowaniu informacji otrzymywanych od operatorów systemów rozrachunku papierów wartościowych oraz systemów rozliczeń papierów wartościowych, a także od organizacji płatniczych prowadzących schematy płatnicze.

Utrzymujący się na terenie Polski stan epidemii COVID-19 pozostał bez wpływu na zakres i intensywność działań podejmowanych w ramach kompetencji Prezesa NBP, które miały na celu zapewnienie zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania nadzorowanej infrastruktury. Funkcjonowanie systemów płatności, schematów płatniczych oraz systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w drugiej połowie 2021 r. należy określić jako stabilne. Nie odnotowano zagrożeń mogących mieć negatywny wpływ na bezpieczeństwo oraz sprawność nadzorowanych elementów systemu płatniczego.

9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

9.1. Raport „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r.”

W grudniu 2021 r. Zarząd NBP przyjął pełną wersję raportu „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r.”, prezentującego wyniki badań przeprowadzonych w dniach 15 września – 15 października 2020 r. na zlecenie Narodowego Banku Polskiego przez konsorcjum firm PBS Sp. z o.o. oraz BR Sp. z o.o.¹⁶¹ Głównym celem prezentowanego badania było poznanie zakresu stosowania i charakterystyki metod płatności wykorzystywanych przez mieszkańców Polski do realizacji potrzeb codziennego życia. Badanie zostało zrealizowane na reprezentatywnej grupie 1265 respondentów w wieku od 15 lat. Na potrzeby tego raportu dane zostały zaprezentowane dla osób, które w momencie badania miały ukończone 18 rok życia (tj. 1.241 osób spośród łącznej próby 1.265 osób). Badanie składało się z dwóch części: (1) ankiety oraz (2) dzienniczka płatności, w którym respondenci zapisywali wszystkie swoje wydatki przez trzy kolejne dni następujące po wypełnieniu ankiety. Dzięki dwuczęściowej konstrukcji badania (ankieta oraz dzienniczek) możliwe było skonfrontowanie deklaracji dotyczących wybranych preferencji płatniczych z realnym zachowaniem konsumentów.

Zgodnie z wynikami badania ankietowego ponad 88,5% dorosłych Polaków posiadało rachunek płatniczy. Najczęściej były to rachunki prowadzone przez banki (99,7%), w złotych (99,4%), indywidualne (niemal 90%) i bezpłatne (50,7%). Brak konta był najczęściej powiązany z wykształceniem – najmniej osób posiadających konto (55,7%) znajdowało się wśród respondentów z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub niemających formalnego wykształcenia. Dodatkowo, rachunków nie posiadała znaczna większość osób (93,3%) wśród najmłodszej badanej grupy wiekowej – młodzieży w wieku od 15 do 17 lat. Wśród przyczyn niekorzystania z rachunku płatniczego respondenci wskazywali najczęściej brak takiej potrzeby (80,6%), preferencje przechowywania pieniędzy w gotówce (30,3%), ale też postrzeganie kosztów z tym związanych jako zbyt wysokich (21,2%) i brak zaufania do instytucji finansowych (17,7%).

W badaniu określono także rozpowszechnienie kanałów dostępu do rachunków płatniczych: z 99,1% rachunków można było korzystać poprzez oddziały bankowe, z 83,3% poprzez kanał internetowy, z 74,2% poprzez kanał telefoniczny oraz z 60% poprzez aplikacje mobilne. Nieco inaczej kształtowała się popularność korzystania z nich. Najwięcej osób korzystało z dostępu przez stronę internetową banku (82%), następnie z oddziałów (75%), z aplikacji mobilnych (59%), a najmniej z dostępu przez telefon (45%). Ponadto badanie pozwoliło przeanalizować przyczyny korzystania lub niekorzystania z poszczególnych metod dostępu do rachunków płatniczych.

Karty płatnicze, czyli podstawowe instrumenty płatności bezgotówkowych, posiadało 81,7% badanych. Niemal wszystkie karty znajdujące się w posiadaniu respondentów były kartami wydanymi przez banki (99,3%), debetowymi (90,3%), posiadającymi formę fizyczną (96,9%) i funkcję płatności zbliżeniowych (96,3%). Do głównych powodów nieposiadania karty płatniczej należały: brak konta bankowego (48,8%

¹⁶¹ Raport dostępny jest na stronie: [zwyczaje_platnicze_Polakow_2020p.pdf \(nbp.pl\)](#).

wskazań) oraz brak postrzegania korzyści związanych z jej posiadaniem (23,6%). Mniej osób sądziło, że płatności kartą są zbyt skomplikowane (21,3%), miało obawy związane z ich bezpieczeństwem (20,5%) lub uważało, że posiadanie karty płatniczej jest zbyt drogie (19,9%).

Badani wypowiadali się także na temat częstotliwości korzystania z różnych instrumentów płatniczych oraz oceniali ich cechy związane, m.in., z wygodą i bezpieczeństwem użycia. W ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie z gotówki skorzystało 97,8% badanych, przy czym dla 17,3% gotówka była jedynym wykorzystywanym instrumentem płatniczym. W tym samym okresie 82,7% badanych skorzystało z bezgotówkowych instrumentów płatniczych, wśród których najpowszechniej użytym instrumentem była karta płatnicza – skorzystało z niej 81,7% wszystkich respondentów (de facto wszyscy badani, którzy mieli karty płatnicze). Powszechnie używane były także polecenia przelewu, skorzystanie z których zadeklarowało 69,8% respondentów. Respondenci badania wypowiadali się także na temat najchętniej wykorzystywanych przez siebie metod płatności. Wyniki wskazują, że badani preferowali wykorzystywanie instrumentów bezgotówkowych (47,3% wybierających płatności bezgotówkowe wobec 32,6% wolących płacić gotówką).

Instrumenty płatnicze były dobrze oceniane pod względem podstawowych cech związanych z ich użyciem. Podczas zakupów w kanale stacjonarnym za najszybsze uznawane były karty płatnicze z funkcją zbliżeniową (94%). Gotówka zaś oceniona została jako łatwa w użyciu (94%), bezpieczna (92%), tania (94%) i powszechnie akceptowana (98%). W kanale internetowym za najszybszą uważana była płatność mobilna z wykorzystaniem kodu (88%). Gotówka uważana była natomiast za najłatwiejszy w użyciu (95%), najbezpieczniejszy (95%) i powszechnie akceptowany (91%) instrument płatniczy wykorzystywany w płatnościach zdalnych. Za najtańszą uchodzi płatność kartą płatniczą (85%).

Analizując metody i miejsca pozyskiwania gotówki, dla badanych najłatwiejszy był dostęp do bankomatu (bardzo łatwo i całkiem łatwo mogło dotrzeć do niego 76,4% badanych), z którego korzystała też największa liczba respondentów (83%). Na kolejnym miejscu pod względem łatwości dostępu plasował się oddział bankowy (łatwo i całkiem łatwo docierało tam 45,5% respondentów) z tej metody pobrania gotówki, korzystało 58,4% respondentów. Do placówki Poczty Polskiej łatwo i bardzo łatwo mogło dotrzeć 24,3% badanych, zaś 67,7% badanych nie pozyskiwało gotówki w tym miejscu. Usługa *cash back* była łatwo lub bardzo łatwo dostępna dla 17,6% badanych, była też najmniej popularna – 75% osób nie korzystało z tej metody. W badaniu pytano także o częstotliwość wypłaty gotówki w różnych kanałach. Dane zbiorcze wskazują, iż żadna z pozycji nie ma tu zdecydowanej przewagi – respondenci najczęściej pobierali gotówkę dwa razy w miesiącu (22,7%), nieco mniej badanych (20,1%) pięć i więcej razy.

Przeprowadzenie badania dzienniczkowego pozwoliło zaktualizować wiedzę na temat rzeczywistych metod realizacji detalicznych transakcji płatniczych w Polsce. W codziennych transakcjach w fizycznych sklepach i punktach usługowych – w stosunku do badań z poprzednich lat – gotówka straciła pozycję dominującą w płatnościach detalicznych. Za jej pośrednictwem zrealizowano 46,4% liczby i 29,3% wartości transakcji. Kierunek zmian pokazuje porównanie z wynikami poprzednich badań dzienniczkowych zrealizowanych przez NBP. Na przełomie 2011 r. i 2012 r. płatności gotówkowe odpowiadały za 81,8% liczby transakcji i 63,7% wartości zrealizowanych transakcji, zaś w 2016 r. za 53,9% liczby i 41,1% wartości transakcji.

W ramach transakcji zdalnych (przede wszystkim w handlu elektronicznym) dominującą metodą płatności były płatności bezgotówkowe. Płatności takie odpowiadały za 97,8% liczby wszystkich transakcji i 97,9% ich wartości. Najczęściej w tej kategorii realizowano polecenie przelewu (w szczególności płatności typu pay-by-link), które odpowiadało za 64,8% liczby i 69,4% wartości wszystkich transakcji.

Podobnie jak w przypadku transakcji zdalnych, w płatnościach cyklicznych dominowały płatności bezgotówkowe. Odpowiadały one za 79,1% liczby wszystkich transakcji i 89,5% ich łącznej wartości. Wśród płatności bezgotówkowych dominowały polecenia przelewu oraz polecenia zapłaty.

W trakcie badania dzienniczkowego respondenci rejestrowali pobranie gotówki. Dominującą metodą była wypłata w bankomacie (69,1% liczby wszystkich pozyskań i 54,5% ich wartości). Ponownie potwierdza to wynik ankiety, w której najwięcej osób wskazało na bankomat jako podstawowe źródło pozyskiwania gotówki. Popularną metodą było również pozyskiwanie gotówki od rodziny, przyjaciół i kolegów (12,2% liczby i 5,1% wartości pozyskań gotówki) oraz z rezerw gotówkowych trzymany w domu (10% liczby i 6,7% wartości pozyskań gotówki). Wypłaty z oddziałów bankowych stanowiły 3,5% liczby, ale odpowiadały za 14,7% wartości wypłat.

Badanie wskazuje także na kilka interesujących kwestii związanych z akceptacją i korzystaniem z różnych instrumentów płatniczych. Po pierwsze, należy zauważyć, że w trakcie pandemii COVID-19 pojawiły się sytuacje, w których realizacja płatności gotówkowych była utrudniona. Doświadczyło tego 8,3% badanych. Z drugiej strony badanie wskazało, że nadal istnieje grupa osób wykluczonych finansowo, które nie posiadają rachunku płatniczego i w efekcie mają utrudniony dostęp do bezgotówkowych instrumentów płatniczych, chociaż potencjalnie mogłyby z nich korzystać (16,9% transakcji gotówkowych zrealizowanych zostało przez osoby, które nie posiadały karty płatniczej w miejscach, w których mogłyby nią zapłacić). Jednocześnie osoby posiadające bezgotówkowe instrumenty płatnicze nie zawsze miały możliwość skorzystania z nich (26,7% transakcji gotówkowych zostało zrealizowanych przez posiadaczy kart w miejscach, w których nie występował terminal płatniczy).

Badanie pokazuje ponadto, że pandemia COVID-19 miała wpływ na zachowania płatnicze. Około 35% respondentów wskazało, że z uwagi na pandemię zmieniło swoje zachowania płatnicze (w większości przypadków związane było to również ze zmianą zachowań konsumenckich). Osoby, które w związku z pandemią zmieniły zachowania płatnicze, częściej wskazywały zmianę w kierunku płatności bezgotówkowych. Te same osoby w większości (73,2%) wskazywały, że uważają, że w przyszłości (po ustaniu pandemii) zmiana ta utrzyma się w ich przypadku. Deklaracje te będą mogły być zweryfikowane dopiero podczas ewentualnych przyszłych badań.

Zastosowana w badaniu metodyka umożliwia również porównanie jego wyników z badaniami realizowanymi przez inne banki centralne, a szczególnie z badaniem SPACE wykonanym w 2019 r. przez Europejski Bank Centralny dla całej strefy euro. Analiza preferencji płatniczych wykazała, że Polska plasuje się wśród krajów, w których zwolennicy płatności bezgotówkowych przeważają, choć niezbyt znacząco, nad preferującymi płatności gotówkowe. Jednocześnie znacznie wyższy niż w krajach strefy euro był w Polsce odsetek osób posługujących się wyłącznie gotówką (17,3% wobec średniej w strefie euro wynoszącej 1,9%).

9.2. Raport badawczy „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”

Badanie „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego”¹⁶² jest przeprowadzane cyklicznie od 2009 r. na zlecenie Narodowego Banku Polskiego. Kolejne badania z tego cyklu były przeprowadzane w 2013 r., 2016 r. i w 2021 r. (II półrocze). Były one wykonane na podstawie założeń przygotowanych przez Panią Profesor Dominikę Maison, autorkę raportów z tych badań.

W 2021 roku, analogicznie jak w latach poprzednich, badanie było przeprowadzone na 1000 - osobowej ogólnopolskiej próbie dorosłych Polaków (+18; N=1000), z uwzględnieniem wsi. Zostało realizowane metodą bezpośrednich wywiadów ankierskich, wspomaganych komputerowo (typu CAPI – Computer Assisted Personal Interview), a wykonawcą badania była firma badawcza PBS Spółka z o.o.

Wyniki przeprowadzonego w 2021 roku badania wskazują na:

- zauważalny wzrost wskaźników dotyczących intensywności korzystania z obrotu bezgotówkowego respondentów, tj. wskaźnika „lejkowego” i IKOB, oraz
- utrzymanie wskaźnika dotyczącego pomiaru subiektywnych ocen zaufania respondentów do obrotu bezgotówkowego (IZOB) na poziomie zbliżonym do poziomu z 2016 roku.

Przedstawia to poniższe zestawienie:

Tabela nr 19. Wyniki badań - Zmiany w poziomach wskaźników w latach 2009 – 2021:

Nazwa	2009	2013	2016	2021
Wskaźnik lejkowy (zachowanie)	3,06	3,64	3,83	4,55
Wskaźnik IKOB (zachowanie)	28	36	41	53
Wskaźnik IZOB (postawa)	57	59	63	62

Dane do badania – dane empiryczne pozyskane z niezależnego badania ilościowego opinii publicznej typu CAPI na 1000 - osobowej reprezentatywnej próbie ogólnopolskiej.

Źródło: Opracowanie własne DSP

Na przestrzeni lat wskaźniki behawioralne (IKOB i „lejkowy”) uległy znaczącemu wzrostowi, co świadczy o wyższym poziomie zawniesienia Polaków obrotem bezgotówkowym. Zmiany w poziomie ubankowienia są wynikiem m.in. większej dostępności do płatności bezgotówkowych (większa dostępność miejsc, gdzie można zapłacić kartą, popularność kart płatniczych dających możliwość płatności zbliżeniowych, czy – będące właściwie standardowym zachowaniem – otrzymywanie dostępu do konta bankowego przez Internet przy zakładaniu rachunku). Dodatkowym istotnym czynnikiem, który wpłynął na zachowania Polaków w obszarze płatności, była pandemia Covid-19, która zmobilizowała respondentów do częstszych płatności bezgotówkowych. Być może dla części osób bodźcem do zmiany zachowań na bardziej

¹⁶² Raport „Postawy Polaków wobec obrotu bezgotówkowego – raport z badania 2021 i analiza porównawcza z danymi z 2009, 2013 i 2016 roku” będzie opublikowany na stronie internetowej NBP w zakładce pod linkiem: https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/obrot_bezgotowkowy.html

bezugotówkowe była obserwacja otoczenia – fakt, że coraz więcej osób korzysta z płatności kartą w sklepie może stanowić społeczny dowód słuszności takich zachowań. Z kolei wskaźnik zaufania do obrotu bezgotówkowego (IZOB) nie zmienił się od poprzedniego pomiaru. Widać również, że ten wskaźnik charakteryzuje się wyraźnie mniejszą dynamiką zmian niż wskaźniki behawioralne (IKOB i lejkowy). Oznacza to, że prawdopodobnie u podłoża zmiany zachowania w kierunku bezgotówkowego niekoniecznie leży zmiana postaw.

Z badania wynika, że posiadanie konta zadeklarowało 89% ankietowanych (wzrost z 83% w 2016 r.), w tym 80% korzysta z konta przez internet. 97% respondentów posiadających konto posiada także karty płatnicze i z nich korzysta. Najczęściej karty płatnicze wykorzystywane są do dokonywania operacji: wypłacania gotówki w bankomacie - 99% (52% często, 47% rzadko), a także do płacenia kartą za zakupy i usługi – 97% (81% często, 16% rzadko).

Odsetek osób deklarujących częściej (zdecydowanie częściej/raczej częściej) płatności kartą niż gotówką wyniósł w obecnym badaniu 79% (47% zdecydowanie częściej, 32% raczej częściej), co stanowi znaczny wzrost w stosunku do 2016 r. z poziomem 61% (24% zdecydowanie częściej, 37% raczej częściej). Na popularności zyskały również płatności zbliżeniowe kartą – obecnie jest to 84% (49% zdecydowanie częściej, 35% raczej częściej), podczas gdy w 2016 r. było to 59% (18% zdecydowanie częściej, 41% raczej częściej). Płatności z użyciem kodu PIN zmalały z 41% w 2016 r. do 16% w 2021 r.

Badanie wskazało na wzrost popularności bezgotówkowego opłacania rachunków. Obecnie 76% respondentów deklaruje bezgotówkowe opłacanie rachunków (57% w 2016 r.). Dla 79% respondentów preferowaną metodą opłacania rachunków jest płatność przez internet i jest to wzrost w stosunku do 2016 r., gdzie na taką formę wskazało 63% ankietowanych. Zaobserwowano wzrost korzystania ze zleceń stałych/poleceń przelewu (z 26% w 2016 r. do 39% w 2021 r.).

Badanie wskazało, że nadal najmniej ubankowaną grupą wiekową są osoby powyżej 65 roku życia, gdzie 24% respondentów zadeklarowało nieposiadanie konta. Jednak jest to spadek w stosunku do roku 2016, gdzie taką deklarację złożyło wtedy 39% ankietowanych. Kolejną grupą najmniej ubankowaną są osoby młode (18-24 lata), gdzie obecnie 16% respondentów deklaruje brak posiadania konta, przy czym należy zaznaczyć, że jest to również zauważalny spadek w stosunku do badania z 2016 roku, gdzie brak konta deklarowało 32% osób młodych. Nadal najczęściej podawaną przyczyną braku konta jest brak takiej potrzeby.

Wyniki ostatniego badania wskazują na wzrost samooceny finansowej Polaków (66% respondentów oceniło swoją wiedzę finansową jako średnią (57%), dużą (9%) i bardzo dużą (1%), a w 2016 r. było to razem 56%), a poczucie, że wiedzę o finansach ma wyższą niż inni, deklaruje 13% badanych (w 2016 r. było to 8%).

Z badania wynika, że ze względu na pandemię płatności bezgotówkowe częściej wybierało 38% badanych, natomiast 53% ankietowanych zadeklarowało, że pandemia nie miała wpływu na sposób płacenia. Zdaniem 51% respondentów zwiększyła się liczba punktów akceptujących płatności bezgotówkowe, a 40% badanych uważa, że w punktach handlowo-usługowych ich pracownicy preferują płatności bezgotówkowe (33% badanych uważa, że płatności gotówkowe i bezgotówkowe są akceptowane w równym stopniu). 86% badanych spotkało się z informacjami zachęcającymi do bezgotówkowego regulowania należności, a w

przypadku 36% badanych wpłynęły one na zmianę decyzji dotyczących sposobu płacenia, tj. wybrali płatność bezgotówkową zamiast gotówki, 26% zapłaciło gotówką, tak jak planowali, a 38% zapłaciło bezgotówkowo tak jak zawsze.

Z badania wynika, że najbardziej popularnym miejscem pozyskiwania gotówki są bankomaty, 26% ankietowanych korzysta z nich bardzo często, 37% często, a 22% rzadko. Najwięcej badanych (50%) wypłaca pieniądze 1-2 razy w miesiącu.

79% badanych uważa, że dostęp do gotówki w Polsce jest łatwy (45% raczej łatwy, 34% bardzo łatwy), a 94% ankietowanych (56% zdecydowanie tak, 38% raczej tak) uważa, że gotówka powinna być akceptowana we wszystkich punktach dokonywania płatności.

Mimo zmiany nawyków płacenia Polaków i przechodzenia na płatności bezgotówkowe Polacy są przywiązani do idei gotówki i nie wyobrażają sobie braku akceptowania płatności gotówkowych w punktach dokonywania płatności. Wyniki badania wskazują, że zdecydowana większość respondentów (72%) opowiada się przeciwko pomysłowi likwidacji gotówki jako środka płatniczego (52% zdecydowanie nie i 20% raczej nie). Tylko 4% popiera pomysł likwidacji płatności gotówkowych, a 24% nie ma na ten temat zdania.

9.3. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2020 r.

Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami krajów Unii Europejskiej za 2020 r. jest cyklicznym materiałem Departamentu Systemu Płatniczego¹⁶³. Głównym celem prezentowanego materiału jest porównanie poszczególnych parametrów z kilkunastu najważniejszych obszarów systemu płatniczego, w szczególności w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, w Polsce i w krajach Unii Europejskiej za rok 2020, a związanych głównie z dostępnością instytucji świadczących usługi płatnicze dla ludności, poziomem „ubankowienia” (mierzonego liczbą rachunków bankowych) oraz wykorzystaniem podstawowych bezgotówkowych instrumentów płatniczych (kart płatniczych, poleceń przelewu, poleceń zapłaty) i elementów infrastruktury płatniczej (bankomatów, terminali POS). W celu dokonania analizy wybranych parametrów Polska została przedstawiona na tle krajów Unii Europejskiej. Analiza zawarta w niniejszym materiale została przygotowana w oparciu o dane za 2020 r., opublikowane przez Europejski Bank Centralny lipcu 2021 r., a znajdujące się w Hurtowni Danych Statystycznych EBC¹⁶⁴.

Według raportu w przypadku pięciu wskaźników Polska znajdowała się poniżej średniej dla Unii Europejskiej, a w przypadku sześciu wskaźników zajmowała miejsca w pierwszej 10-tce (omawiane wskaźniki odnoszą się do obrotu bezgotówkowego, tj. pierwszych dwanaście pozycji w tabeli nr 20). W 2020 r. przykładowo, Polska znajdowała się na pierwszym miejscu w UE pod względem liczby placówek oferujących usługi płatnicze. Analizując wskaźniki w zakresie infrastruktury płatniczej, czyli liczby bankomatów, liczby terminali POS oraz liczby wydanych kart płatniczych, przeliczonych na jednego

¹⁶³ Materiał ten jest przygotowywany corocznie przez DSP, począwszy od 2008 r. (dane za lata 2001 – 2006). Ostatni materiał został przygotowany za 2020 r.: https://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/porownanie_UE_2020.pdf

¹⁶⁴ Dane są publikowane na stronie internetowej EBC pod adresem <http://sdw.ecb.europa.eu/>

mieszkańca lub 1 mln mieszkańców, Polska plasowała się zazwyczaj poniżej średniego poziomu wskaźnika dla krajów UE, pomimo zauważalnego wzrostu większości ww. wskaźników (oprócz liczby bankomatów na 1 mln mieszkańców).

W obszarze wykorzystania infrastruktury płatniczej oraz bezgotówkowych instrumentów płatniczych (kart płatniczych i poleceń przelewu) Polska wypada korzystniej. W prawie wszystkich wskaźnikach dotyczących wykorzystania infrastruktury płatniczej oraz instrumentów bezgotówkowych (poza liczbą poleceń zapłaty na 1 mieszkańca oraz liczbą transakcji bezgotówkowych w pojedynczym terminalu POS), Polska zanotowała wzrosty, i w 6 przypadkach przełożyło się to na awans w rankingu krajów UE. W większości tych wskaźników Polska plasuje się powyżej średniej unijnej. Zaprezentowane w materiale trendy dotyczące rozwoju poszczególnych form rozliczeń pieniężnych wskazują, że Polska osiąga bardzo wysokie tempo wzrostu w takich wskaźnikach jak:

- liczba terminali POS w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców (wzrost o 13,4%, awans o 6 pozycji),
- liczba poleceń przelewu na jednego mieszkańca (wzrost o 15,1%, awans o 3 pozycje),
- liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych na jednego mieszkańca (wzrost o 9,5%, awans o 3 pozycje).

Tabela nr 20 zestawia najważniejsze analizowane wskaźniki w roku 2019 i 2020.

Tabela 20. Zestawienie najważniejszych analizowanych wskaźników w roku 2019 i 2020.

Wskaźnik	2019	2020	Wzrost / Spadek (%)	Zmiana pozycji względem innych krajów UE		
				2019		2020
Liczba placówek oferujących usługi płatnicze na 1 milion mieszkańców	1 391	1 340	-3,67% ↓	1/24	0	1/27
Liczba rachunków bankowych na 1 mieszkańca	2,04	2,1	2,94% ↑	10/25	+2	8/22
Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców	592	569	-3,89% ↓	13/28	+2	11/26
Liczba terminali POS w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców	23 615	26 790	13,44% ↑	17/28	+6	11/26
Liczba wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca	1,12	1,14	1,79% ↑	24/28	+2	22/26
Liczba transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca	149,0	158,8	6,46% ↑	13/28	0	13/26
Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych pojedynczą kartą płatniczą	126,5	132,5	4,74% ↑	5/28	+1	4/25
Liczba transakcji zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS	5 998	5 630	-6,14% ↓	9/28	+1	8/24
Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi	90,0%	92,4%	2,67% ↑	7/28	+2	5/25
Liczba zrealizowanych poleceń przelewu na jednego mieszkańca	81,4	93,7	15,11% ↑	11/28	+3	9/27

Liczba poleceń zapłaty na 1 mieszkańca	0,7	0,7	0%	-	23/27	+1	22/24
Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych na jednego mieszkańca	231	253	9,52%	↑	16/28	+3	13/27
Udział pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1	19,4	20,0	3,09%	↑	6/10	-1	7/9
Udział gotówki w PKB	9,9	12,9	30,3%	↑	5/10	+2	3/9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

9.4. Raport badawczy „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”

W dniach 5-7 października 2021 r. agencja SW RESEARCH, na zlecenie spółki Tavex sp. z o.o., zrealizowała badanie o nazwie „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”. Badanie zostało przeprowadzone metodą wywiadów on-line (CAWI) na panelu internetowym SW Panel. Celem badania było zapoznanie się z preferowanymi metodami płatności. W ramach badania przeprowadzono 1030 ankiet z reprezentatywną próbą osób powyżej 18 roku życia, zgodnie z rozkładem płci, wieku i klasy wielkości miejscowości.

Z raportu wynika, że zdecydowana większość uczestników badania, dokonując płatności w sklepie stacjonarnym, przedkłada płatność kartą płatniczą (71%) nad płatnością gotówką (29%).

Na zadane pytanie „czym kierujesz się przy wyborze metody płatności”, mając możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi, 64% respondentów deklaruje, że dokonując wyboru metody płatności kieruje się przede wszystkim wygodą i szybką dostępnością środków. 46% wskazało, że przy wyborze metody płatności kieruje się bezpieczeństwem transakcji i swoich finansów. 37% ankietowanych uzależnia wybór metody płatności od wymaganej do zapłaty kwoty. Również 37% ankietowanych deklaruje, że przy wyborze metody płatności kieruje się tym rozwiązaniem, które sprzyja lepszemu zarządzaniu domowym budżetem.

Respondenci wskazali również, że najważniejszym powodem, dla którego warto posiadać gotówkę, jest możliwość lepszego kontrolowania swoich wydatków (24%), niezależność (17%), przyzwyczajenie (16%), ochrona danych osobowych (16%) oraz dla 9% respondentów płatność gotówką jest bezpieczniejsza niż kartą płatniczą. Z kolei 17% respondentów uważa, że nie warto posiadać przy sobie gotówki.

Z badania wynika, że 55% respondentów obawia się, że może paść ofiarą oszustów, płacąc kartą płatniczą, u pozostałych 45% badanych nie występują tego typu obawy.

27% ankietowanych uważa, że płacenie gotówką jest zawsze bezpieczną formą płatności, a 49% jest zdania, że posługiwanie się gotówką w tradycyjnej formie jest bezpieczne jedynie przy niskich kwotach płatności, np. za codzienne zakupy. 16% respondentów uważa, że płacenie gotówką nie jest bezpieczną metodą płatności, jednak dla tych osób inne metody płatności wiążą się z jeszcze większym zagrożeniem. Natomiast 8% badanych deklaruje, że posługuje się gotówką z przyzwyczajenia, mimo że nie uważa transakcji tego typu za bezpieczne.

35% respondentów zadeklarowało, że nosi przy sobie na co dzień gotówkę w kwocie od 51 zł do 100 zł. 27% badanych posiada nie więcej niż 50 zł. Niespełna jedna na pięć osób (19%) na co dzień ma w portfelu więcej niż 100 zł, a co dwunasty uczestnik badania (8%) taką kwotę, którą spodziewa się wydać w danym dniu. Jedna na dziewięć osób (11%) deklaruje, że w ogóle nie nosi gotówki.

63% uczestników badania uważa, że gotówka jest potrzebna gospodarce, a 12% nie podziela tej opinii. Co czwarta osoba (25%) nie ma zdania na ten temat.

Ponad połowa respondentów (56%) jest zdania, że likwidacja gotówki negatywnie wpłynie na gospodarkę i bezpieczeństwo konsumentów. Z kolei 20% ankietowanych uważa, że gospodarka powinna postawić tylko na obrót bezgotówkowy. Prawie co czwarta osoba (24%) przyznaje, że nie ma wiedzy na ten temat.

9.5. Badanie pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”

W listopadzie 2021 r. zostały opublikowane wyniki przeprowadzonej przez firmę Kantar na zlecenie KIR i ZBP czwartej edycji badania pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”¹⁶⁵. Badanie zostało zrealizowane na reprezentatywnej, 1054-osobowej, ogólnopolskiej próbie Polaków w wieku 15 lat i więcej. Wśród respondentów 48% stanowiły kobiety, zaś 52% stanowili mężczyźni. Jeśli chodzi o strukturę wiekową, to 21% ankietowanych było w wieku powyżej 61 lat, zaś po 18% należało do przedziałów wiekowych 51-60 lat i 26-30 lat. Najwięcej respondentów (39%) jako miejsce zamieszkania wskazało wieś, 19% miasto od 20 do 50 tys. mieszkańców, zaś 17% miasto od 100 do 500 tys. mieszkańców. 32% z nich miało wykształcenie średnie, 23% podstawowe, a 22% wyższe. W ciągu ostatniego miesiąca 86% badanych płaciło kartą bankową, a 40% telefonem, 79% korzystało z bankomatów, 89% korzystało z bankowości internetowej, 71% korzystało z bankowości mobilnej, a 50% było w placówce banku.

Badanie przeprowadzono w marcu 2021 r. i wykorzystano w nim technikę wywiadów osobistych w systemie CAWI (Computer Assisted Web Interview), w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej udostępnionej na stronie internetowej. Ankietowanym zadano następujące pytanie: *W jakich sytuacjach Pani(a) zdaniem najbardziej przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego, czyli takiego, który trafia na rachunek odbiorcy w innym banku w ciągu kilku sekund?*

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że najczęściej respondentów, tj. 51%, uważa, że przelew natychmiastowy powinien być stosowany w sytuacji, gdy chcemy mieć pewność, że pieniądze niezwłocznie trafią na konto odbiorcy. W porównaniu z ubiegłym rokiem grupa osób deklarujących takie oczekiwanie wzrosła o 16 p.p. Dla 41% badanych przelewy natychmiastowe są natomiast przydatne przede wszystkim do opłacania rachunków „na ostatnią chwilę”. Również 41% badanych wskazało, że przelew natychmiastowy powinien być standardem i powinien być stosowany w każdej sytuacji (wzrost w stosunku do zeszłego roku o 11 p.p.). 28% wykorzystuje tę formę do uregulowania ważnych i pilnych płatności na rzecz administracji publicznej. O 14 p.p. w porównaniu do ubiegłorocznej edycji badania (z 14% do 28%) wzrosła liczba ankietowanych, którzy wskazali potrzebę skorzystania z przelewu natychmiastowego w

¹⁶⁵ Przy opracowaniu informacji wykorzystano zestawienie z wyników badania przeprowadzonego przez Kantar na zlecenie KIR S.A. i Związku Banków Polskich pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego” oraz informacje opublikowane na stronie internetowej www.kir.pl

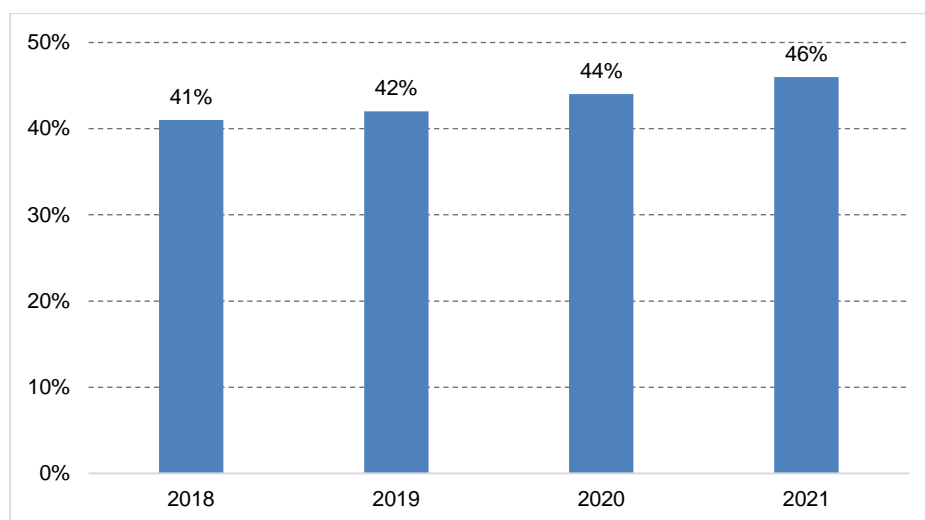
sytuacji zakupów na dużą kwotę, za które nie chcą płacić gotówką. Wzrosła również (z 18% do 26%) liczba osób twierdzących, że przelew natychmiastowy przydaje się w sytuacji spłaty rat kredytu, pożyczki lub karty kredytowej.

9.6. Badanie pt. „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce. Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”

Badanie¹⁶⁶ zostało zrealizowane w ramach kampanii „Warto bezgotówkowo” na zlecenie Warszawskiego Instytutu Bankowości przez dr Agnieszkę Hutorską wraz z zespołem. Badanie zostało przeprowadzone w okresie wrzesień-październik 2021 r. na próbie 838 osób.

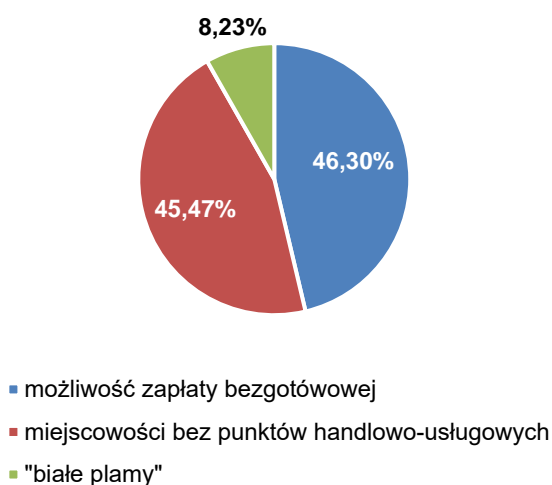
Wyniki badania (wykres nr 106) ujawniły m.in., że w przypadku 46,3% badanych wsi ich mieszkańcy mogli zapłacić bezgotówkowo w sklepie w swojej miejscowości (w 2020 r. było to 44,20%, w 2019 r. – 42,26%, zaś w 2018 r. – 41,25%).

Wykres nr 106. Udział miejscowości, w których można zapłacić w sklepie bezgotówkowo

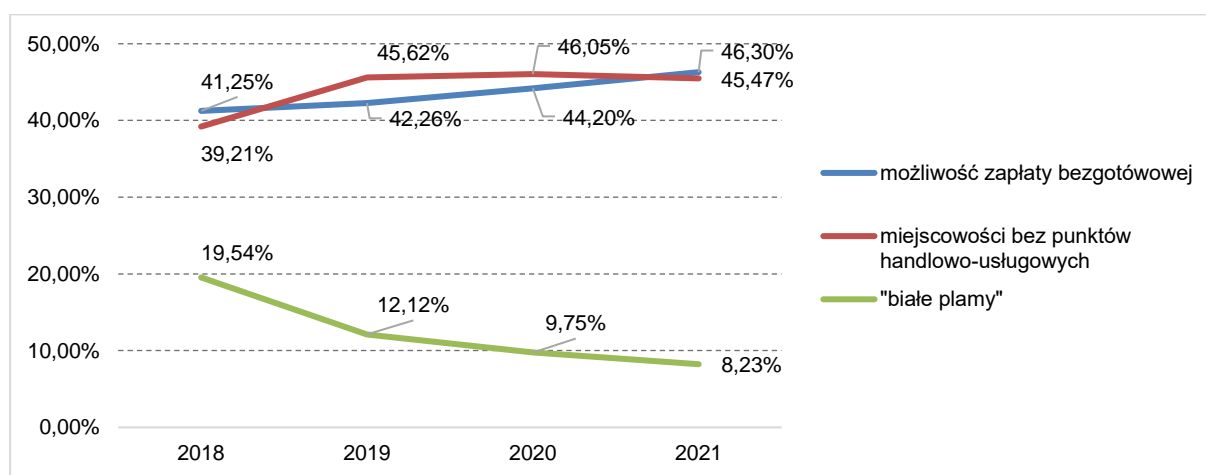
Źródło: Opracowanie własne NBP na podstawie: A. Hutorska, op. cit., s. 4.

¹⁶⁶ A. Hutorska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce. Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe, https://prowly-uploads.s3.eu-west-1.amazonaws.com/uploads/landing_page_image/image/376483/4388d688ed40831ba694ac98d52085b5.pdf

Wykres nr 107. Udział miejscowości w badaniu wg możliwości zapłaty bezgotówkowej

Źródło: Opracowanie własne NBP na podstawie: A. Huterska, Ibidem, s. 9.

Ponadto okazało się (wykres nr 107), że w 45,47% badanych wsi nie było w ogóle sklepów (w badaniu w 2018 r. było to 39,21%). W 8,23% badanych wsi funkcjonował przynajmniej jeden sklep, ale można było w nim zapłacić wyłącznie gotówką¹⁶⁷ (w badaniu w 2018 r. wskaźnik ten wyniósł 19,54%). Ww. udziały miejscowości w latach 2018-2022 zostały zaprezentowane na wykresie nr 108.

Wykres nr 108. Udział miejscowości w badaniu wg możliwości zapłaty bezgotówkowej w latach 2018-2021

Źródło: Opracowanie własne NBP na podstawie: A. Huterska, Ibidem, s. 11.

¹⁶⁷ W badaniu używa się terminu „białe plamy”, które zostały zdefiniowane jako miejscowości, w których jest przynajmniej jeden punkt handlowo-usługowy (PHU), ale mieszkańcy nie mogą w nim zapłacić bezgotówkowo, tzn. sprzedawcy akceptują tylko gotówkę. Według wyników badania 91,3% takich miejscowości (63 miejscowości) to miejscowości o charakterze wiejskim, 7,25% z nich to miejscowości o charakterze podmiejskim, zaś 1,45% (1 miejscowość) to miejscowość o charakterze turystyczno-wypoczynkowym.

W raporcie z badania podano także, że 7,93% ludności mieszkało w miejscowościach, w których występował przynajmniej jeden punkt handlowo-usługowy, ale mieszkańcy mogli zapłacić tylko gotówką (w badaniu w 2018 r. 14,75%). Co więcej, zgodnie z wynikami badania średnia odległość od badanych miejscowości do najbliższego bankomatu pozwalającego na pobranie gotówki oraz do stacji paliw, na której można było zapłacić bezgotówkowo za zakupy, wynosiła około 7 km. Ponadto średnia odległość do najbliższego marketu, w którym mieszkańcy mogli zapłacić za zakupy bezgotówkowo, została oszacowana również na około 7 km (w latach 2018-2020 było to 14 km).

Mieszkańcy 68,74% miejscowości z próby mieli możliwość zrobienia zakupów w przyjeżdżającym do wsi sklepie-samochodzie. W 87,83% przypadków sklep-samochód przyjeżdżał regularnie. Natomiast jedynie w 2,26% przypadków sprzedawcy w sklepach-samochodach akceptowali płatności bezgotówkowe.

W badaniu poruszono także zagadnienia związane z pandemią COVID-19. Okazało się, że w związku z pandemią w 2020 r. sprzedawcy zaczęli preferować przyjmowanie od klientów zapłaty w sposób bezgotówkowy (prawie 63%). Jednak w 2021 roku udział ten spadł już do 34%. Ponadto w 32,5% miejscowości sprzedawcy zachęcali klientów do rozliczeń bezgotówkowych ze względu na pandemię COVID-19.

9.7. Badanie „Finanse Polaków w czasach pandemii. Badanie postaw i opinii Polaków”

Badanie pn. „Finanse Polaków w czasach pandemii. Badanie postaw i opinii Polaków” zostało przeprowadzone w maju 2021 r. na reprezentatywnej próbie ogólnopolskiej Polaków w wieku 18 – 65 lat (1164 wywiadów) z wykorzystaniem internetowego Panelu Badawczego Ariadna. Próba była reprezentatywna ze względu na wiek, płeć, województwo i wielkość miejsca zamieszkania. Raport badawczy został opublikowany w sierpniu 2021 r. przez firmę Blue Media S.A.¹⁶⁸

Raport obejmuje następujące zagadnienia: zakupy przez Internet, opłacanie rachunków, sprawy urzędowe, finanse osobiste, oszczędności i inwestycje, instytucje finansowe, udostępnianie danych, postęp technologiczny, usługi subskrypcyjne, zdalne usługi internetowe, czas kryzysu.

W raporcie zauważono, że spośród badanych osób aż 94% kupowało produkty lub usługi za pośrednictwem internetu (w 2020 r. było to 88%, zaś w 2019 r. – 89%). Najczęściej wybieraną metodą płacenia w internecie okazały się szybkie płatności elektroniczne obsługiwane przez operatorów płatności, tj. PayU i Blue Media. Korzystała z nich połowa respondentów. Popularne były także płatności BLIK (system ten w ostatnich latach najbardziej zyskał na znaczeniu, w 2021 r. korzystało z niego 39% respondentów), płatności kartą (na ten instrument wskazało 38% respondentów) oraz samodzielne wykonywanie przelewu na konto sklepu (tę metodę zaznaczyło 35% respondentów). Następne w kolejności były płatności za pobraniem u kuriera lub na poczcie (w 2021 r. wskazało na nie 28% respondentów). Warto zauważyć, że w 2017 r. była to

¹⁶⁸ Informacje na temat raportu są odstępne na następującej stronie internetowej: [Finanse Polaków w czasie pandemii. Edycja 2021 | Blue Media S.A.](#)

najpopularniejsza forma płatności (korzystało z niej 47% respondentów). Najbardziej wskazywano na płatności Google Pay, płatności kartą w punkcie odbioru towaru oraz płatności ratalne.

W 2021 r. najchętniej używanym narzędziem do płatności za zakupy internetowe był BLIK (27% wskazań). Kolejnym lubianym przez Polaków sposobem płatności były szybkie płatności elektroniczne (26% wskazań). Nieco mniej chętnie korzystano z karty płatniczej (16% wskazań), samodzielnie wykonywanych przelewów (13% wskazań) oraz płatności za pobraniem (11% wskazań). Najmniej lubianym sposobem okazały się płatności w punkcie odbioru towaru (gotówką i kartą), płatności Google Pay oraz płatności ratalne.

Jako najważniejsze kryteria wyboru metody płatności w 2021 r. wskazano wygodę, szybkość oraz łatwość. Mniej znaczące okazały się bezpieczeństwo, dostępność oraz - najmniej - cena.

Ponadto w ramach badania okazało się, że 50% osób dokonujących zakupów za pośrednictwem internetu zrezygnowało z zakupu, ponieważ nie znalazło dogodnej dla siebie formy płatności za towar lub usługę.

Badanie przeprowadzone przez Blue Media S.A. ujawniło ponadto, że w większości gospodarstw domowych (37%) miesięcznie opłaca się około 5 – 6 rachunków, a w nieco mniejszej grupie gospodarstw (31%) 3 – 4 rachunki. W badaniu zaprezentowano także informację o tym, kiedy opłacane są rachunki: najczęściej deklarowane momenty to „raz w miesiącu” oraz „w terminie płatności”.

Ponad 80% badanych zadeklarowało, że część lub wszystkie rachunki opłaca, wykonując przelew internetowy (sposób ten dominował we wszystkich latach, w których prowadzone było badanie). Inne metody płatności były zdecydowanie mniej popularne. W okresie objętym badaniami widoczny spadek odnotowały płatności dokonywane na pocztę (w 2017 r. 29% badanych wskazało, że płaci za rachunki w ten sposób, zaś w 2021 r. – 11%).

W raporcie poruszono także zagadnienia związane z faktem, że od 2019 r. w całej Unii Europejskiej obowiązuje prawo dopuszczające nowe formy płatności. Zadano respondentom pytanie - czy w związku z tym udostępniłby Pan(i) legalnemu podmiotowi, licencjonowanemu na terenie UE, dostęp do informacji o Pan(i) rachunku bankowym, jeżeli dzięki temu uzyska Pan(i) ofertę lepiej dostosowaną do swoich potrzeb, korzystniejszą finansowo? Znaczna część respondentów (45%) nie była skłonna, żeby udostępnić informacje o swoim rachunku bankowym, w celu uzyskania lepszej oferty finansowej. Zdecydowałoby się na to jedynie 13% respondentów (zaś 43% odpowiedziało „nie wiem/trudno powiedzieć”).

Respondenci, którzy zdecydowaliby się udzielić informacji o swoim rachunku bankowym w celu uzyskania oferty finansowej lepiej dostosowanej do swoich potrzeb i korzystniejszej finansowo, zaufaliby w tym obszarze przede wszystkim innym bankom oraz operatorom płatności, tj. Blue Media czy PayU. Trzy na dziesięć osób z tej grupy respondentów mogłoby podzielić się informacjami z zaufanym dostawcą usługi realizowanej przez internet, niewiele mniej ze sklepem internetowym lub firmami telekomunikacyjnymi.

Przedmiotem zainteresowania w raporcie były także usługi subskrypcyjne. Okazało się, że najczęściej wykorzystywaną metodą do dokonywania opłat subskrypcyjnych był przelew (jednak instrument ten traci na znaczeniu, w 2021 r. wskazało go 36% respondentów, w 2017 r. – 58%). W 2021 r. kolejnym wskazywanym instrumentem była karta kredytowa, popularne były również płatności BLIK.

W niniejszym opracowaniu uwagę poświęcono głównie wybranym zagadnieniom związanym z rynkiem płatności, jednak warto zauważyć, że raport pt. „Finanse Polaków w czasach pandemii. Badanie postaw i opinii Polaków” obejmuje szerokie spektrum informacji na temat finansów osobistych w czasie pandemii.

9.8. Badanie eService „Jak Covid-19 zmienił zwyczaje zakupowe i płatnicze Europejczyków”

We wrześniu 2021 r. opublikowano wyniki badania mającego na celu ustalenie, w jaki sposób pandemia COVID-19 wpłynęła na nawyki zakupowe oraz zachowania płatnicze konsumentów w różnych krajach europejskich. Badanie zostało zrealizowane metodą CAWI (ang. *Computer Assited Web Interview*) w siedmiu krajach (Czechy, Irlandia, Niemcy, Polska, Słowacja, Wielka Brytania, Węgry), we współpracy z Visa. W Polsce zrealizowała je firma badawcza ARC Rynek i Opinia. W każdym kraju w badaniu wzięła udział reprezentatywna dla danego kraju grupa od 504 do 510 respondentów w wieku 18-65 lat.

Wyniki badania pozwoliły na stwierdzenie, że mimo pojawiających się różnic między krajami, w każdym z nich widoczny był wpływ pandemii na nawyki zakupowe i płatnicze. Ponad 42% wszystkich respondentów stwierdziło, że w związku z pandemią częściej dokonuje zakupów online, 43% stwierdziło, że częściej płaci bezgotówkowo.

Analizując dane dotyczące płatności offline dla Polski, widać, że po ustaniu pandemii 20% respondentów planuje zmniejszyć częstotliwość płatności gotówką (wobec 26% ogółem we wszystkich badanych krajach), zaś kartą płatniczą 5%. Częstotliwość płatności gotówką zamierza zwiększyć 10% respondentów, a kartą płatniczą 22% - może to doprowadzić do wzrostu przewagi płatności kartami nad płatnościami gotówkowymi.

Podczas zakupów online 20% respondentów z Polski planuje częściej korzystać z kart, 16% z portfeli wirtualnych, 13% z mobilnych płatności kartowych, a 20% z innych płatności mobilnych. Z szybkiego przelewu częściej korzystać będzie 19% osób, z tradycyjnego 13%, z płatności elektronicznych przy odbiorze 13%, natomiast z płatności gotówką przy odbiorze 13% (wobec 14% planujących rzadziej korzystać z tego rozwiązania; jest to jedyna kategoria, w której przeważa liczba odpowiedzi przewidujących rzadsze korzystanie). Z kolei 10% osób spodziewa się częstszego korzystania z płatności ratalnych lub leasingu, a 12% z płatności odroczonych.

Autorzy badania podzielili respondentów na trzy segmenty: gotówkowych tradycyjistów (21% w Europie, 17% w Polsce, najwięcej – 27% w Niemczech), multipłatników, którzy płacą zarówno gotówką, jak i bezgotówkowo (48% w Europie, 51% w Polsce) i bezgotówkowców, którzy zdecydowanie preferują płatności bezgotówkowe i mogą zrezygnować z zakupu, jeżeli nie mogą zapłacić za niego w ten sposób (31% w Europie, 32% w Polsce, najwięcej – 37% w Irlandii).

Polacy w większym stopniu niż inne biorące udział w badaniach narody sądzą, iż możliwość płatności kartą świadczy o tym, iż punkt wychodzi naprzeciw oczekiwaniom klientów. Jednocześnie rzadziej sądzą, że jest to świadectwo bycia na bieżąco z nowoczesnymi technologiami i że może to zwiększyć kwotę, którą wydadzą w danym miejscu.

9.9. Badanie pt. „Gdzie Polacy chcieliby płacić bezgotówkowo? 10 najważniejszych miejsc”

W sierpniu 2021 r. Fundacja „Polska Bezgotówkowa” opublikowała wyniki badania pn. „Gdzie Polacy chcieliby płacić bezgotówkowo?”, przeprowadzonego w lipcu 2021 r. na ogólnopolskiej próbie (N=1051) respondentów w wieku co najmniej 18 lat dobranych według reprezentacji w populacji dla płci, wieku i wielkości miejscowości zamieszkania. Zostało ono zrealizowane metodą CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*) przez agencję Maison&Partners na panelu badawczym Ariadna¹⁶⁹.

Ankietowani konsumenci zostali zapytani o punkt handlowy lub usługowy, w którym chcieliby płacić bezgotówkowo, a obecnie nie ma w nim takiej możliwości. Najczęstszym wskazaniem ankietowanych był pobliski bazar (48%). Na kolejnym miejscu wymieniano publiczne toalety (41%). Jedna trzecia respondentów wyraziła chęć płacenia bezgotówkowo w zakładach rzemieślniczych (m.in. u krawca czy szewca). Podobny odsetek wskazał w tym zakresie urzędy i komunikację publiczną. W następnej kolejności wymieniano punkty usługowe, tj. warsztaty samochodowe i zakłady fryzjerskie. W pierwszej dziesiątce lokalizacji znalazły się również kościoły, w których blisko jedna trzecia ankietowanych chciałaby mieć możliwość złożenia bezgotówkowej ofiary¹⁷⁰.

9.10. Raport pt. „E-commerce w Polsce”

We wrześniu 2021 r. firma Gemius S.A. opublikowała dziewiątą edycję raportu pt. „E-commerce w Polsce”, w której zawarto wyniki badania rynkowego na internetowej grupie respondentów (N=1769) w wieku co najmniej 15 lat, przeprowadzonego przy pomocy ankiet CAWI w maju i czerwcu 2021 r. Podstawowym celem badania było określenie postaw, zwyczajów i motywacji w zakresie dokonywania zakupów online¹⁷¹. Uwzględniono w nim także zmiany zachowań konsumentów w internecie w związku z pandemią COVID-19.

- W opisywanej edycji tego raportu, 77% respondentów dokonało minimum jednokrotnych zakupów poprzez internet. W liczbie tej dominowały kobiety, respondenci powyżej 35 roku życia, mieszkający w największych miastach i posiadający wyższe wykształcenie. Odsetek ten wzrastał już kolejny rok, co można uzasadnić pandemią COVID-19 i związanymi z nią ograniczeniami w tradycyjnym handlu¹⁷².
- E-konsumenci zostali zapytani również o swoje preferencje w konsekwencji wprowadzenia lockdownu - 30% respondentów kupuje w sieci więcej produktów, 33% dokonuje częściej zakupów przez internet, a dla 13% ankietowanych online okazał się kanałem pierwszego wyboru przy poszukiwaniu produktów. Taka tendencja uzasadniana jest przede wszystkim nieograniczoną dostępnością sklepów

¹⁶⁹ <https://polskabezgotowkowa.pl/aktualnosci/gdzie-polacy-chcieliby-placic-bezgotowkowo-przed-wszystkim-na-pobliskim-bazarku>

¹⁷⁰ <https://polskabezgotowkowa.pl/aktualnosci/gdzie-polacy-chcieliby-placic-bezgotowkowo-przed-wszystkim-na-pobliskim-bazarku>

¹⁷¹ <https://www.gemius.pl/wszystkie-artykuly-aktualnosci/raport-e-commerce-w-polsce-2021.html>

¹⁷² <https://www.gemius.pl/wszystkie-artykuly-aktualnosci/raport-e-commerce-w-polsce-2021.html>

w sieci, szybkością i opłacalnością tego rodzaju zakupów, jak też ich bezpieczeństwem, w tym bezpieczeństwem pandemicznym.

Z drugiej strony, osoby niedokonujące zakupów online stanowiły 23% ogółu internautów. Wybierają one tradycyjny kanał zakupowy, ponieważ chcą obejrzeć produkty przed dokonaniem transakcji, jak również są przyzwyczajeni do tego rodzaju zakupów. To, co mogłoby ich zachęcić do zmiany swoich upodobań w tym zakresie, to niższe koszty dostawy i samych produktów, jak również kody rabatowe dostępne online. Tę grupę respondentów tworzą najstarsi badani, osoby z mniejszych miejscowości, posiadające niższe wykształcenie.

Najczęściej wybieranym urządzeniem do dokonywania zakupów online jest laptop (78%). Kolejnym wskazywanym jest smartfon (76%), a jego pozycja umacnia się znacznie, szczególnie wśród najmłodszych (wiek 15-24 lata) użytkowników (92%). Pomimo wzrostu popularności zakupów mobilnych, odsetek 80% respondentów napotyka w tym zakresie trudności i problemy, na które składają się głównie niedostosowane do urządzeń mobilnych formularze (38%) czy strony sklepów (36%).

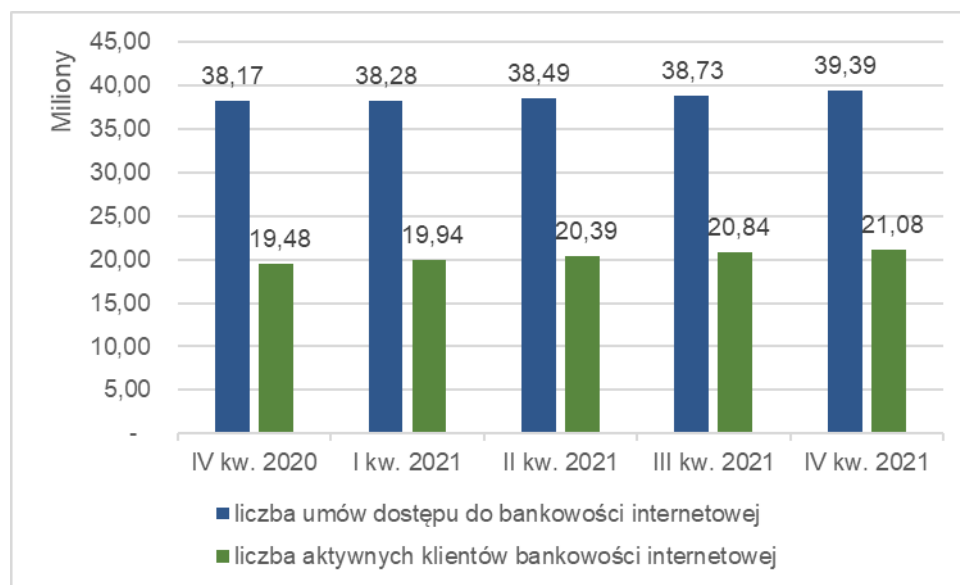
9.11. Raport „NetB@nk – bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe (IV kwartał 2021 r.)”

Według danych przedstawionych w raporcie „*NetB@nk – bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe - IV kwartał 2021 r.*”¹⁷³ systematycznie wzrasta zarówno liczba rachunków klientów indywidualnych posiadających możliwość korzystania z bankowości elektronicznej, jak i klientów aktywnie z nich korzystających (logowanie przynajmniej raz w miesiącu). Na koniec IV kw. 2021 r. liczba klientów posiadających możliwość korzystania z bankowości internetowej wyniosła blisko 39,4 mln (wzrost o 2,32% w porównaniu do II kw. 2021 r.), zaś liczba klientów aktywnych sięgnęła niemal 21,1 mln (wzrost o 3,38% w porównaniu do analogicznego okresu w 2021 r.). Liczbę klientów indywidualnych oraz aktywnych klientów bankowości internetowej przedstawia wykres nr 109.

---

¹⁷³ [NetB@nk \(zbp.pl\)](https://zbp.pl)

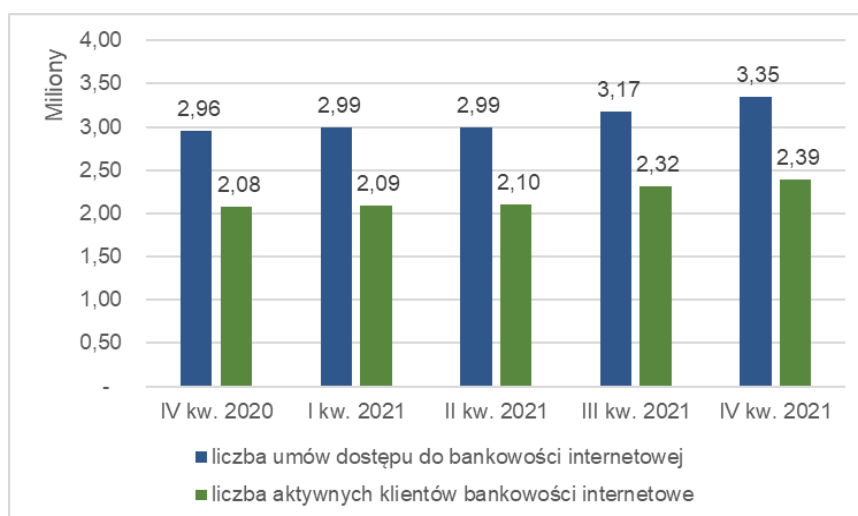
Wykres nr 109. Liczba rachunków klientów indywidualnych mających zawartą umowę na korzystanie z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości internetowej w okresie IV kw. 2020 r. – IV kw. 2021 r. (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Netb@nk

Liczba klientów MŚP posiadających dostęp do bankowości internetowej na koniec IV kw. 2021 r. wyniosła 3,35 mln (wzrost o 11,88% w porównaniu do II kw. 2021 r.). Warto zwrócić uwagę, że liczba klientów z grupy MŚP aktywnie korzystających z bankowości elektronicznej również istotnie wzrosła – do 2,4 mln użytkowników, czyli o 13,5% w stosunku do II kw. 2021 r.

Wykres nr 110. Liczba rachunków klientów MŚP mających zawartą umowę korzystania z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości elektronicznej w okresie IV kw. 2020 r. – IV kw. 2021 r. (w mln)

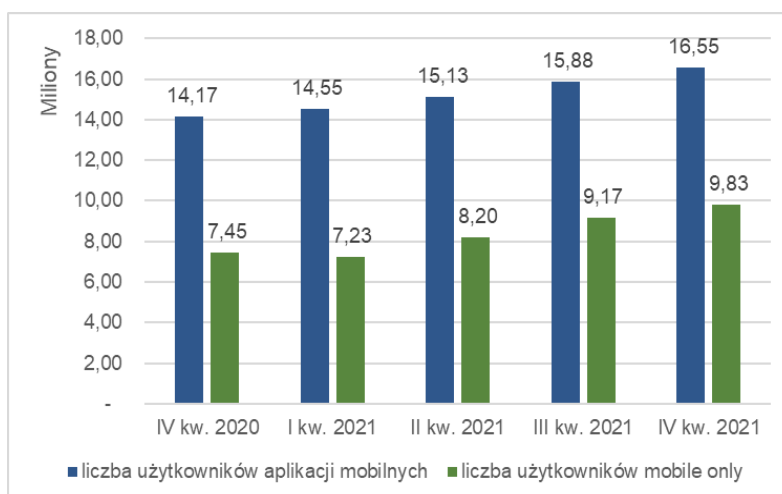

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Netb@nk

Ponadto raport wskazuje na dalszy wzrost liczby klientów korzystających z usług bankowych za pośrednictwem zdalnych kanałów dostępu. W IV kw. 2021 r. liczba aktywnych użytkowników bankowych aplikacji mobilnych wyniosła ponad 16,5 mln, co stanowi wzrost o 9,35% – w porównaniu do II kw. 2021 r. Systematycznie rośnie również liczba aktywnych użytkowników bankowości internetowej, która w IV kw. 2021 r. wyniosła prawie 21,1 mln osób, co oznacza wzrost o 3,38% w stosunku do analogicznego kwartału 2021 r. Warto także odnotować istotne zwiększenie udziału grupy użytkowników typu *mobile only*¹⁷⁴ w liczbie klientów indywidualnych, którzy aktywnie korzystają z bankowości mobilnej – ich liczba wzrosła do ponad 9,8 mln, co stanowi wzrost aż o 20% w porównaniu do II kw. 2021 r. Zgodnie z danymi przedstawionymi w raporcie, na koniec IV kw. 2021 r. aż 59% użytkowników bankowości mobilnej stanowiło grupę *mobile only*. Liczbę aktywnych użytkowników aplikacji mobilnych oraz liczbę użytkowników *mobile only* przedstawia wykres nr 111.

Wykres nr 111. Liczba aktywnych użytkowników aplikacji mobilnych oraz liczba aktywnych użytkowników *mobile only* w okresie IV kw. 2020 r. – IV kw. 2021 r. (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Netb@nk

9.12. Badanie “COVID-19 pandemic increases the divide between cash and cashless payment users in Europe”

W grudniu 2021 r. w czasopiśmie *Economics Letters*¹⁷⁵ opublikowano wyniki badania na temat zmian, jakie zaszły w zachowaniach płatniczych Europejczyków w efekcie pandemii COVID-19. Artykuł został oparty na wynikach badania CAWI (ang. *Computer Assited Web Interview*), zrealizowanego w okresie: lipiec - sierpień 2020 r. na grupie 5504 respondentów z 22 europejskich krajów (z 20 krajów Unii Europejskiej¹⁷⁶ oraz Wielkiej Brytanii i Norwegii).

¹⁷⁴ Użytkownik *mobile only* - osoba logująca się przynajmniej raz w miesiącu w aplikacji mobilnej przy jednoczesnym braku logowania się do bankowości elektronicznej.

¹⁷⁵ Kotkowski, R. i Polasik, M. (2021). COVID-19 pandemic increases the divide between cash and cashless payment users in Europe. *Economics Letters*, 209, 110139. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2021.110139>

¹⁷⁶ W ankiecie nie brali udziału mieszkańcy Chorwacji, Cypru, Estonii, Łotwy, Luksemburga, Malty oraz Słowenii.

Głównym celem artykułu było zweryfikowanie, jak poziom wykorzystania gotówki przed pandemią COVID-19 wpływał na zachowania płatnicze respondentów po jej wybuchu. Dodatkowym celem artykułu było ustalenie, czy mieszkańcy poszczególnych państw różnili się w swoich reakcjach.

W artykule przedstawiono, że ogólnie 47,9% respondentów w efekcie pandemii COVID-19 zaczęło płacić częściej bezgotówkowo, 6,7% respondentów częściej gotówkowo, zaś 45,4% respondentów zadeklarowało brak zmian w zachowaniach płatniczych. Generalnie najczęściej zmianę zachowań w kierunku częstszego wykorzystania płatności bezgotówkowych deklarowali mieszkańcy Wielkiej Brytanii (68,4% respondentów), Belgii (64,6%), Irlandii (64,4%) i Portugalii (62,3%). Na kolejnym miejscu znalazła się Polska z odsetkiem 56,9% respondentów. Natomiast największą zmianę w kierunku gotówki odnotowano w Niemczech (16,5% respondentów). W przypadku Polski odsetek ten wyniósł 2,8% i ,obok Węgier, był najniższym odsetkiem wśród badanych krajów.

Przeprowadzone badanie wykazało także, że wyższe wykorzystanie gotówki przed pandemią faktycznie wiązało się z mniejszym prawdopodobieństwem wykorzystania instrumentów bezgotówkowych w trakcie pandemii. Jednakże warto zaznaczyć, że relacja ta nie dotyczyła wszystkich krajów. Na przykład u mieszkańców Norwegii prawdopodobieństwo zmiany zachowań w kierunku rozwiązań bezgotówkowych rosło wraz z większym wykorzystaniem gotówki przed pandemią, co według autorów opracowania mogło wynikać m.in. z lepszej infrastruktury płatniczej i wyższego poziomu włączenia finansowego (w porównaniu z innymi krajami).

Dodatkowo zauważono, że częściej z płatności bezgotówkowych zaczęły korzystać osoby, które korzystały z innowacji bankowych i płatniczych (np. bankowości mobilnej i płatności mobilnych w formie Google czy Apple Pay). Prawdopodobieństwo częstszego korzystania z płatności bezgotówkowych rosło również wraz z liczbą lat formalnej edukacji, zaś malało w przypadku mężczyzn oraz osób z dochodem poniżej przeciętnej.

9.13. Raport pt. „Portfel Studenta”

Raport pt. „Portfel Studenta 2021” autorstwa Warszawskiego Instytutu Bankowości (WIB) i Związku Banków Polskich (ZBP) został opublikowany we wrześniu 2021 r.¹⁷⁷ Do jego opracowania zostały wykorzystane (a) dane własne WIB, zebrane w ramach badań opinii publicznej, w tym badania pt. „*Sytuacja finansowa młodych Polaków*”, przeprowadzonego w sierpniu 2021 r. przez pracownię Pollster wśród osób w wieku 18-24 lata, a także uzupełniająco (b) dane zewnętrzne pochodzące od takich instytucji jak: Ministerstwo Edukacji i Nauki, Główny Urząd Statystyczny, Centrum AMRON oraz PwC.

Raport odpowiada na szeroki zakres pytań m.in. o sytuację mieszkaniową, główne pozycje wydatków czy perspektywy na rynku pracy. Opracowanie obejmuje także kilka zagadnień związanych z płatnościami.

Wśród młodych Polaków najczęściej wykorzystywaną formą płatności były płatności kartą płatniczą (51%), na kolejnych miejscach znalazła się: gotówka (25%), płatności telefonem, zegarkiem lub innym urządzeniem (18%) oraz płatności za pośrednictwem bankowości internetowej (5%).

¹⁷⁷ Raport dostępny jest pod adresem: https://www.zbp.pl/getmedia/f76f16e2-872d-4ac9-90c7-93014b6a318e/PortfelStudenta2021_popr2

Respondenci zostali także zapytani o to, gdzie najczęściej korzystają z mikropłatności. Najwięcej wskazań zanotowano dla kupna biletów komunikacji miejskiej poprzez aplikację oraz dla zakupów w automatach (np. z przekąskami) (w obu przypadkach 43%). Wiele wskazań zanotowano także dla zakupu gier i aplikacji (33%), płatności za parking (20%), wynajmu rowerów miejskich i hulajnóg (13%) oraz opłat na autostradzie (12%).

Ponadto przedmiotem zainteresowania były zalecenia bankowe w zakresie bezpieczeństwa, do których stosują się młodzi Polacy. W ramach tego zagadnienia zaobserwowano 76% wskazań dla odpowiedzi „nie otwieram załączników lub nie klikam w linki od nieznanymi nadawców”, 62% dla „nieprzechowywania danych logowania do bankowości w portfelu lub smartfonie”, ponad 50% wskazań zanotowano dla odpowiedzi: „pobieram aplikacje i oprogramowania wyłącznie z autoryzowanych sklepów”, „nie podaję swoich danych, w mediach społecznościowych, forach itp.” oraz „posiadam ustawione odpowiednie limity wartości transakcji w bankowości elektronicznej”.

Wykaz stosowanych skrótów

- AFT** - *Account Funding Transaction* - transakcja finansowania konta w ramach usługi Visa Direct
- AISP** - *Account Information Service Provider* - dostawca usługi dostępu do rachunku płatniczego
- AMI-Pay** - *Advisory Group on Market Infrastructures for Payments* - grupa doradcza, która wspomaga Eurosystem w promowaniu sprawnego działania infrastruktury rynków finansowych, ułatwiając aktywny dialog z uczestnikami rynku i operatorami infrastruktury rynków finansowych w celu wspierania integracji rynku finansowego w dziedzinie płatności oraz doradzania w zakresie infrastruktury rynkowej zarządzanej przez Eurosystem i powiązanych z nią projektów
- AML** - *anti-money laundering* – przeciwdziałanie praniu pieniędzy
- API** – *Application Programming Interface* – interfejs dostępowy
- ARM** – *Approved Reporting Mechanism* - zatwierdzony mechanizm sprawozdawczy; usługa ARM polega na przekazywaniu do organu nadzoru informacji o szczegółach transakcji zawieranych w obrocie instrumentami finansowymi, w imieniu podmiotów, na które obowiązek dokonywania takich zgłoszeń nakłada rozporządzenie (UE) nr 600/2014 (MiFIR)
- A2A** - *Application-to-Application*
- ARO** – *Asset Recovery Office* - biuro ds. odzyskiwania mienia (pojęcie występujące w dyrektywie 2019/1153 ustanawiającej zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylającej decyzję Rady 2000/642/WSiSW)
- BGK** – Bank Gospodarstwa Krajowego
- BIP** - Biuletyn Informacji Publicznej
- BIS** – Bank Rozrachunków Międzynarodowych
- BUP** – Biuro Usług Publicznych
- B2B** - *Business to Business* - relacje występujące między dwoma lub więcej przedsiębiorstwami
- B2C** - *Business to Consumer* - relacje występujące między przedsiębiorstwami a klientami indywidualnymi
- CAF** – *Confirmation of the availability of funds* - usługa polegająca na uzyskiwaniu dostępu do informacji o środkach finansowych na rachunku płatnika przez podmioty trzecie (tzw. Third Party Providers – TPP)
- CATI** - *Computer-Assisted Telephone Interview* - wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny
- CAWI** - *Computer-Assisted Web Interview* - wspomagany komputerowo wywiad za pośrednictwem strony internetowej
- CBDC** - *Central Bank Digital Currency* - pieniądz cyfrowy banku centralnego
- CCP** – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących
- CCPRR** - projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie ram prawnych na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP
- CDPW** – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych
- CIT** - *Cash In Transit* – firmy transportujące gotówkę
- CNP** - *Card Not Present* – bez fizycznej obecności karty
- CPMI** - *Committee on Payments and Market Infrastructures* – Komitet ds. Płatności i Infrastruktur Rynkowych w Banku Rozrachunków Międzynarodowych
- CROE** – *Cyber Resilience Oversight Expectations for Financial Market Infrastructures* - Wymagania nadzorcze w zakresie odporności cybernetycznej dla infrastruktur rynku finansowego

CSDR - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

CSIRT - *Computer Security Incident Response Team* - Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego

DCA – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne, otwierane na platformie T2S (T2S DCA) lub platformie TIPS (TIPS DCA)

DCC – *dynamic currency conversion* – dynamiczne przeliczanie walut

DES – Departament Emisyjno-Skarbcowy NBP

DEW – Departament Edukacji i Wydawnictw NBP

DIT – Departament Informatyki i Telekomunikacji NBP

DOK – Departament Operacji Krajowych NBP

DORA – *Digital Operational Resilience Act*

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

DvP - Delivery versus Payment

EACHA – *European Automated Clearing House Association* - Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EBC – Europejski Bank Centralny

ECONS – *Enhanced Contingency Solution* - moduł awaryjny systemu TARGET2 dedykowany dla obsługi wyłącznie płatności krytycznych i uczestników krytycznych

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EMV – *Europay, Mastercard, Visa* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

ENISA - *The European Union Agency for Cybersecurity* – Agencja Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

EPI – European Payment Initiative – Europejska Inicjatywa Płatności

EROD – Europejska Rada Ochrony Danych

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

EUA/EUAA – European Union Allowances/European Union Aviation Allowances - uprawnienia do emisji zwykłe (EUA) /uprawnienia do emisji dla lotnictwa (EUAA)

FCA - Financial Conduct Authority - Urząd Nadzoru Finansowego w Wielkiej Brytanii

FGI - *Focus Group Interview* - zogniskowany wywiad grupowy, metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych

FIS - Fidelity National Information Services, Inc.

FRA - Forward Rate Agreement - kontrakt na przyszłą stopę procentową, instrument pochodny będący rodzajem kontraktów forward

GIIF – Generalny Inspektor Informacji Finansowej

GPW – Giełda Papierów Wartościowych

G2C – *Government to Citizen* - relacje występujące między administracją a obywatelami

IBIS - internetowy panel Kantar Millward Brown do prowadzenia badań ankietowych

ICT – Information and Communication Technologies

IOSCO - International Organization of Securities Commissions - Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych

IRGiT S.A. – Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.

IRGiT SRF – system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT S.A.

IRS - *Interest Rate Swap* - swap stopy procentowej – kontrakt wymiany płatności odsetkowych, instrument pochodny, będący przedmiotem obrotu na rynku międzybankowym

ISO – International Organization for Standardization - Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna

KDPW S.A. – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

KDPW_CCP S.A. – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępuje w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego

KE – Komisja Europejska

KGI AMI-Pay – Krajowa Grupa Interesariuszy AMI-Pay – grupa powołana w celu wspierania grupy AMI-Pay, funkcjonująca pod auspicjami Związku Banków Polskich. W marcu 2018 r. zastąpiła Krajową Grupę Użytkowników TARGET2

KGU SORBNET2 – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2

KIP - Krajowa Instytucja Płatnicza

KIR – Krajowa Izba Rozliczeniowa

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

KSF-M – Komitet Stabilności Finansowej w zakresie nadzoru makroostrożnościowego

KSKOK – Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa

KSR - Krajowy System Rozliczeń prowadzony przez Fiserv Polska S.A.

LEI - (*Legal Entity Identifier*) - 20-znakowy kod alfa-numeryczny, który jednoznacznie identyfikuje podmioty zawierające transakcje na światowych rynkach finansowych

MF – Ministerstwo Finansów

MIC - *Market Identifier Code* – kod używany przez GPW S.A. w celu ułatwienia prawidłowego raportowania transakcji zgodnie z regulacjami MiFIR/MiFID II

MiFID – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE

MiFIR - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012

MIP – Mała Instytucja Płatnicza

MIPC - Market Infrastructure and Payments Committee - Komitet ds. Infrastruktury Rynkowej i Płatności w Europejskim Banku Centralnym

MMS2 – Moduł monitorujący system SORBNET2 – aplikacja udostępniana przez NBP uczestnikom systemu SORBNET2 umożliwiająca monitorowanie zleceń i zarządzanie rachunkiem

MOTO - Mail Order/Telephone Order - transakcje dokonywane przez e-mail lub/i telefon

MO/TO/IO - Mail Order/Telephone Order/Internet Order – transakcje dokonywane przez e-mail, telefon lub internet

MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa

MSWiA - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

NBP – Narodowy Bank Polski

- NFC** - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych
- OCT** - Original Credit Transaction - pierwotna transakcja kredytowa w ramach usługi Visa Direct
- OECD** – *Organisation for Economic Cooperation and Development* - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
- OTF** – Zorganizowana Platforma Obrotu
- PISA Framework** – *Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements* – ramy nadzorcze Eurosystemu nad elektronicznymi instrumentami płatniczymi, schematami i rozwiązaniami płatniczymi
- PISP** – Payment Initiation Service Provider - dostawca usługi inicjowania transakcji płatniczej
- PKB** - Produkt Krajowy Brutto
- POS** – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy
- p.p.** – punkt procentowy
- PPM** - *Pieces Per Million* - wskaźnik obrazujący skalę fałszerstw znaków pieniężnych, określający liczbę fałszywych znaków pieniężnych przypadającą na 1 milion znaków pieniężnych w obrocie gotówkowym
- PSOWG** – *Payment and Securities Oversight Working Group*
- PSD2** - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE
- PSP** – Polski Standard Płatności
- P2P** – *person-to-person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi
- RCL** - Rządowe Centrum Legislacji
- RP** - Rzeczpospolita Polska
- RPW** – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.
- RTGS** – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
- RTS** – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne w formie rozporządzeń lub decyzji Komisji Europejskiej mające charakter wyłącznie techniczny
- SCA** - *Strong Customer Authentication* – silne uwierzytelnianie klienta
- SCT** – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)
- SDD** – SEPA Direct Debit (polecenie zapłaty w standardzie SEPA)
- SEPA** – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro
- SIM** - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem
- SInF** – System Informacji Finansowej
- SKARBNET4** – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.
- SKOK** – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
- SMS** – Short Message Service
- SOC** – *Security Operations Center* - operacyjne centra bezpieczeństwa
- SORBNET** – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.
- SORBNET2** – polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.
- SORBNET-EURO** – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.
- STIR** – System Teleinformatycznej Izby Rozliczeniowej

SWIFT – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej

T2S – TARGET2-Securities – paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych

TARGET2 - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym

TARGET2-NBP – polski komponent systemu TARGET2

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

TGE - Towarowa Giełda Energii

TIPS - *TARGET Instant Payment Settlement* – usługa rozrachunku płatności natychmiastowych w euro w systemie TARGET2

TRN - Transaction Reference Numer

UE – Unia Europejska

UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

UUP – ustawa o usługach płatniczych

U2A – User-to-Application – forma dostępu uczestnika do modułu monitorującego systemu SORBNET2 (MMS2) z wykorzystaniem przeglądarki internetowej

VAN – Virtual Account Number

WIBOR - Warsaw Interbank Offered Rate

ZBP - Związek Banków Polskich

Spis schematów

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego	17
Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym	17

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w tys. sztuk).....	21
Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w bln zł).....	21
Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021	22
Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w mln zł)	22
Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk).....	27
Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	28
Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)	28
Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.).....	29
Wykres nr 9. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w latach 2005 – 2021	32
Wykres nr 10. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w mln sztuk).....	33
Wykres nr 11. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. zł).....	33
Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. sztuk)	35
Wykres nr 13. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. euro).....	36
Wykres nr 14. Procentowy udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje	38
Wykres nr 15. Procentowy udział liczby transakcji realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje	38
Wykres nr 16. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.	40
Wykres nr 17. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł).....	40
Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych pięciu ostatnich półroczach od II półrocza 2019 r.	41
Wykres nr 19. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2020 r.	42

Wykres nr 20. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od II półrocza 2013 r.....	44
Wykres nr 21. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od II półrocza 2013 r. (w zł).....	44
Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych pięciu okresach półrocznych od II półrocza 2019 r.	45
Wykres nr 23. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2020 r.	46
Wykres nr 24. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r.	48
Wykres nr 25. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (w zł)	49
Wykres nr 26. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w kolejnych trzech półroczach od II półrocza 2020 r.	49
Wykres nr 27. Liczba transakcji przeprowadzonych w poszczególnych kategoriach w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2021 r.	50
Wykres nr 28. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy od II półrocza 2020 r.	51
Wykres nr 29. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r.....	54
Wykres nr 30. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r. (w zł)	54
Wykres nr 31. Liczba zleceń w systemie KSR w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2020 r.	55
Wykres nr 32. Liczba transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I oraz II półroczu 2021 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe	56
Wykres nr 33. Wartość (w mld zł) transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I oraz II półroczu 2021 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe	56
Wykres nr 34. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2021 r....	58
Wykres nr 35. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2021 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP).....	59
Wykres nr 36. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2017–2021	62
Wykres nr 37. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.	62
Wykres nr 38. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.....	64
Wykres nr 39. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.....	64
Wykres nr 40. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP	65
Wykres nr 41. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP	66
Wykres nr 42. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021	72
Wykres nr 43. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013-2021	72

Wykres nr 44. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021	73
Wykres nr 45. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021	74
Wykres nr 46. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021 (w mln zł)	75
Wykres nr 47. Liczba transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych (w mld szt.)	76
Wykres nr 48. Wartość transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych (w mld zł)	77
Wykres nr 49. Liczba bankomatów oraz wpłatomatów na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2011 r.	78
Wykres nr 50. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r. (w mln; na terytorium RP)	79
Wykres nr 51. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r. (w mld zł; na terytorium RP)	80
Wykres nr 52. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r. (w zł; na terytorium RP)	81
Wykres nr 53. Średnia dzienna liczba transakcji wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011 - 2021 (w mln)	81
Wykres nr 54. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011-2021 (w mln zł)	82
Wykres nr 55. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.	83
Wykres nr 56. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.	84
Wykres nr 57. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.	84
Wykres nr 58. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2015 r.	85
Wykres nr 59. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2015 r.	86
Wykres nr 60. Liczba punktów sprzedaży w sieci internet na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.	86
Wykres nr 61. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.	87
Wykres nr 62. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2015 r.	88
Wykres nr 63. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od I półrocza 2015 r.	89
Wykres nr 64. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2015 r. ..	90
Wykres nr 65. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2015 r. ..	90
Wykres nr 66. Średnia wartość (w zł) transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2015 r.	91
Wykres nr 67. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie grudzień 2007 r. – grudzień 2021 r.	93
Wykres nr 68. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie grudzień 2007 – grudzień 2021	94

Wykres nr 69. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r.....	96
Wykres nr 70. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r.....	97
Wykres nr 71. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe, obciążeniowe i przedpłacone na koniec II półrocza 2016 r. oraz II półrocza 2021 r.	97
Wykres nr 72. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.	98
Wykres nr 73. Liczba transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.	99
Wykres nr 74. Wartość transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.	99
Wykres nr 75. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.....	100
Wykres nr 76. Średnia dzienna liczba (w mln) transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od 2016 r.....	101
Wykres nr 77. Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od I półrocza 2016 r. (w zł)	101
Wykres nr 78. Liczba transakcji (gotówkowych i bezgotówkowych) dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2016 r.....	102
Wykres nr 79. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od II półrocza 2016 r..	102
Wykres nr 80. Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.	103
Wykres nr 81. Wartość bezgotówkowych transakcji kartami oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.	104
Wykres nr 82. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.....	104
Wykres nr 83. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2011 r.....	105
Wykres nr 84. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2011 r.	106
Wykres nr 85. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2012 – 2021	117
Wykres nr 86. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	118
Wykres nr 87. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków	118
Wykres nr 88. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków	119
Wykres nr 89. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków ..	120
Wykres nr 90. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków	120
Wykres nr 91. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od banków.....	121

Wykres nr 92. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych	122
Wykres nr 93. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydаныmi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych .	122
Wykres nr 94. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych	123
Wykres nr 95. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydаныmi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w I oraz II półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych	123
Wykres nr 96. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2014-2021 (w mld zł).....	126
Wykres nr 97. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2014-2021 (w %)......	127
Wykres nr 98. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2014 - 2021 (w mld zł)	128
Wykres nr 99. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2014 - 2021 (w %).	129
Wykres nr 100. Wartościowy udział nominalów 500 – 100 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 2021 r.....	131
Wykres nr 101. Wartościowy udział nominalów 50 – 10 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 2021 r.	132
Wykres nr 102. Kształtowanie się wartości pobrań z NBP i odprowadzeń do NBP waluty polskiej w II półroczu 2021 r. (w mld zł).....	132
Wykres nr 103. Liczba ekspertyz wykonanych w NBP i liczba fałszyfikatów znaków pieniężnych stwierdzonych w II półroczu 2020 r. i w II półroczu 2021 r.	140
Wykres nr 104. Udział fałszyfikatów banknotów lub monet w obiegu (szt./mln) – wskaźnik PPM.....	140
Wykres nr 105. Procentowy udział fałszyfikatów banknotów i banknotów autentycznych w ogólnej liczbie banknotów zatrzymanych w urządzeniach przyjmujących gotówkę, np. we wpłatomatach, w II półroczu 2020 r. i w II półroczu 2021 r.	141
Wykres nr 106. Udział miejscowości, w których można zapłacić w sklepie bezgotówkowo	183
Wykres nr 107. Udział miejscowości w badaniu wg możliwości zapłaty bezgotówkowej.....	184
Wykres nr 108. Udział miejscowości w badaniu wg możliwości zapłaty bezgotówkowej w latach 2018-2021	184
Wykres nr 109. Liczba rachunków klientów indywidualnych mających zawartą umowę na korzystanie z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości internetowej w okresie IV kw. 2020 r. – IV kw. 2021 r. (w mln)	190
Wykres nr 110. Liczba rachunków klientów MŚP mających zawartą umowę korzystania z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości elektronicznej w okresie IV kw. 2020 r. – IV kw. 2021 r. (w mln)	190
Wykres nr 111. Liczba aktywnych użytkowników aplikacji mobilnych oraz liczba aktywnych użytkowników <i>mobile only</i> w okresie IV kw. 2020 r. – IV kw. 2021 r. (w mln).....	191

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2021 r.	23
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2021 r.	23
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2021 r.	29
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2021 r.	30
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I oraz II półroczu 2021 r.	34
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I oraz II półroczu 2021 r.	37
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I oraz II półroczu 2021 r.	42
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I oraz II półroczu 2021 r.	46
Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I oraz II półroczu 2021 r.	52
Tabela nr 10. Wartość i liczba zleceń w systemie KSR w I oraz II półroczu 2021 r.	57
Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i w II półroczu 2021 r.	60
Tabela nr 12. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II w półroczu 2021 r.	60
Tabela nr 13. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2021 r. i grudnia 2021 r.	70
Tabela nr 14. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2013 – 2021.	71
Tabela nr 15. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2013 – 2021.	74
Tabela nr 16. Porównanie liczby i wartości transakcji płatniczych w schematach płatniczych w I i II półroczu 2021 r.	77
Tabela nr 17. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2011-2021.	95
Tabela nr 18. Wskaźnik rotacji banknotów w NBP i na rynku w 2022 r.	135
Tabela nr 19. Wyniki badań - Zmiany w poziomach wskaźników w latach 2009 – 2021:	177
Tabela nr 20. Zestawienie najważniejszych analizowanych wskaźników w roku 2019 i 2020.	180

---

www.nbp.pl

